

ΠΛΗΘΥΣΜΟΙ ΣΤΟ ΣΤΟΧΑΣΤΡΟ

μνημονοποίηση, κατάσταση έκτακτης ανάγκης,
πολεμικά δόγματα, ανθρωπισμός,
μετανάστες/τριες, το παράδειγμα της Ηέσβου

Η παρούσα διασυλλογική έκδοση «Πληθυσμοί στο Στόχαστρο», ραδιουργήθηκε σε Λέσβο και Αθήνα, από την ομάδα ενάντια στα κέντρα κράτησης «Musaferat» και την Πρωτοβουλία για την ολική άρνηση στράτευσης. Τυπώθηκε τον Ιούνιο του 2016, σε 2.000 αντίτυπα και διανέμεται χωρίς αντίτιμο σε αυτοοργανωμένους χώρους και καταλήψεις σε διάφορες πόλεις, με ελεύθερη οικονομική συνεισφορά. Οποιαδήποτε χρήση της για σκοπούς που εξυπηρετούν την κρατική/καπιταλιστική μηχανή, θεσμικούς φορείς και μηχανισμούς διαμεσολάβησης είναι από ανεπιθύμητη έως εχθρική. Η ελεύθερη χρήση και αναπαραγωγή, τμηματική ή ολική, για τον κόσμο των ακηδεμόνευτων αγώνων και της αλληλεγγύης είναι δεδομένη.

Για οτιδήποτε αφορά στα περιεχόμενα, τη διανομή ή την παρουσίαση του εντύπου, μπορείτε να επικοινωνήσετε στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις των ομάδων:

Musaferat: musaferat@espiv.net

Πρωτοβουλία για την ολική άρνηση στράτευσης: olikiarnisi@espiv.net

Η ηλεκτρονική μορφή του εντύπου διατίθεται ελεύθερα στα blog των ομάδων:

musaferat.espivblogs.net • olikiarnisi.espivblogs.net

Πληθυσμοί στο στόχαστρο

μιλιταρισμός / κατάσταση έκτακτης ανάγκης /
πολεμικά δόγματα / ανθρωπισμός / μετανάστες-ριες
το παράδειγμα της Λέσβου

MUSAFERAT

ΟΜΑΔΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ

Πρωτοβουλία για την ολική άρνηση στράτευσης

Ιούνιος 2016

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	8
-----------------------	---

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 [Πρωτοβουλία για την ολική άρνηση στράτευσης]:

Μιλитарισμός, πόλεμος, μετανάστευση, εξαίρεση

Μιλитарισμός: Αποκρυσταλλώνοντας κοινωνικούς διαχωρισμούς	12
Κυριαρχικοί πόλεμοι, κυριαρχικές αφηγήσεις	16
Μετακινήσεις πληθυσμών: ένας αιώνας διαρκούς μετανάστευσης	20
Εξαίρεση και έκτακτη ανάγκη, κράτος ασφάλειας και милитарισμός	26
Ευρωπη-Φρούριο: Η στρατιωτική διαχείριση της μετανάστευσης	29
Πόλεμος και φιλανθρωπία – μια καινοτομία 150 ετών	33

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 [Πρωτοβουλία για την ολική άρνηση στράτευσης]:

Ιδεολογήματα ασφάλειας και πολεμικά δόγματα: ο διαρκής συναγερμός και τα αποτυπώματά του σε Ευρώπη, Μεσόγειο, Ελλάδα

Ιδεολογήματα ασφάλειας και δόγματα πολέμου	50
Νέοι κίνδυνοι και απειλές σε μια νέα εποχή φόβου και διακινδύνευσης	52
Η κατάσταση έκτακτης ανάγκης, η εθνική συστράτευση, οι «άξονες του καλού και του κακού»	53
Η ελληνική υπόθεση	
<i>Παλιές δοκιμασμένες εποχές της ασφάλειας</i>	57
<i>Η διαχρονική γεωπολιτική αξία στο μεσογειακό τρίγωνο (του διαβόλου)</i>	59
<i>Ο «ελληνικός φάρος» και οι πολεμικές συνεργασίες με NATO & E.E.</i>	61

ΕΝΟΤΗΤΑ 3 [Ομάδα ενάντια στα κέντρα κράτησης MUSAFERAT]:

Το μεταναστευτικό στο επίκεντρο

Σημειώσεις σε παρόντα χρόνο	66
Σύντομη αναφορά στο μεταναστευτικό ως μοχλό πίεσης	71
Ο δημόσιος λόγος για τους μετανάστες στην Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες	74

ΕΝΟΤΗΤΑ 4 [Ομάδα ενάντια στα κέντρα κράτησης Musaferat]:

Στρατιωτικοαστυνομικά σώματα εφαρμογής των δογμάτων ασφάλειας, επιτήρησης και καταστολής

Η ρητορική του φόβου	78
Στρατιωτικοαστυνομική διαχείριση των μεταναστών/τριών στην ελληνική επικράτεια	79
Frontex, Mare Nostrum, Επιχείρηση «Σοφία»	83

ΕΝΟΤΗΤΑ 5 [Ομάδα ενάντια στα κέντρα κράτησης Musaferat]:

Η περίπτωση της Λέσβου

Εισαγωγή	88
Στατιστικά στοιχεία	89
Τα κέντρα κράτησης του νησιού:	
<i>Ιστορία των κέντρων κράτησης στο νησί</i>	91
<i>Το δίκτυο των κέντρων κράτησης σήμερα στη Λέσβο</i>	
α. Ο σχεδιασμός του 2013	93
β. Το καθοριστικό 2015	94
γ. Χώροι φιλοξενίας ή άτυπης κράτησης (:)	95
δ. Λειτουργία των κέντρων κράτησης	97
Στρατιωτικοαστυνομική ανάπτυξη	100
Η βιομηχανία γύρω από τις αντιμεταναστευτικές πολιτικές	104
Αντανακλάσεις στην τοπική κοινωνία	110
Συμπεράσματα	115

Παράρτημα

1. Περὶ μεταναστών και προσφύγων... ..	119
2. Πίνακας συμβάσεων	122

Πρόλογος

Η ιστορία της συνάντησης των δρόμων ανάμεσα σε Αθήνα και Μυτιλήνη ξεκινάει αρκετά πίσω, από τότε που και οι δύο πολιτικές ομάδες της παρούσας έκδοσης, έκαναν την επιλογή να στήσουν γέφυρες μεταξύ τους, προκειμένου να διασταυρώσουν τα περιεχόμενα της δράσης και των αρνήσεων τους απέναντι στην εξουσία και τις επιμέρους εκφάνσεις της. Παρά τη φαινομενική «μονοθεματικότητα» των συλλογικοτήτων –αντιμιλιταρισμός για την Πρωτοβουλία για την Ολική Άρνηση Στράτευσης από την Αθήνα και αγώνας ενάντια στα κέντρα κράτησης για τους/τις *Musaferat* από τη Λέσβο– η επιθυμία να συγκρουστούμε με το σύστημα που γεννά και θρέφει την καταπίεση και την εκμετάλλευση, μέσα στο πλαίσιο της οικονομικής και πολιτικής οργάνωσης του καπιταλισμού και του αστικού κράτους, είναι κοινή.

Με άξονα το χτίσιμο αυτών των αντιστάσεων, τόσο ενάντια στον μιλιταρισμό όσο και στις αντιμεταναστευτικές πολιτικές, η διασταύρωσή μας ξεκίνησε την άνοιξη του 2015, όταν άρχισε να φαίνεται πλέον ξεκάθαρα ότι η επιλογή της κυριαρχίας απέναντι στο «μεταναστευτικό» θα περνούσε από αρκετούς ματωμένους δρόμους. Και θα έδινε ιδιαίτερη έμφαση στην ολοένα και μεγαλύτερη στρατιωτικοποίηση της διαχείρισης μεγάλων πληθυσμών, στα πρότυπα των ήδη δρομολογημένων επιλογών για την αντιμετώπιση των κοινωνικών αντιστάσεων και των «εσωτερικών εχθρών» στις δυτικές κοινωνίες, μέσα από τα σύγχρονα δόγματα ασφάλειας, καταστολής και κοινωνικού ελέγχου.

Ως αποτέλεσμα μιας γόνιμης ανταλλαγής περιεχομένων, συναντηθήκαμε μετά την πρωτομαγιά του 2015 στην Κατάληψη στο Μπίνειο στη Λέσβο, θέτοντας προβληματισμούς γύρω από τη στρατιωτικο-αστυνομική διαχείριση πληθυσμών, με παράδειγμα το μεταναστευτικό και ανιχνεύοντας αυτοοργανωμένους, αντιθεσμικούς τρόπους αντίστασης και αγώνα ενάντια στη βαρβαρότητα και τον μιλιταρισμό. Τότε, ήδη η Λέσβος είχε μια μακριά μέσα στο χρόνο και συχνά μακάβρια εμπειρία του πολέμου ενάντια στους μετανάστες, αποτελώντας από παλιά πέρασμα προς την Ευρώπη για όσους/ες η ίδια η δυτική λεηλασία, πολεμική ή όχι, έχει στείλει έξω από τα σύνορα του τόπου τους. Μπορεί τότε να μιλούσαμε για «οργανωμένο θάνατο» και για εκατοντάδες νεκρούς στους υγρούς τάφους της Μεσογείου, μπορεί οι αναλύσεις μας να φώτιζαν το σκοτεινό μέλλον του εγκλεισμού σε στρατόπεδα συγκέντρωσης ως επιλογής της κυριαρχίας για τους «περισσευούμενους» μετανάστες, μπορεί οι εκτιμήσεις μας να αναδείκνυαν τον κομβικό ρόλο που αναμενόταν να διαδραματίσουν οι στρατοί στον έλεγχο της μετακίνησης των μεταναστών, όμως μετά από έναν ολόκληρο χρόνο τα βιώματα ήρθαν να αποδείξουν ότι καμιά πρόβλεψη δεν είναι τόσο στυγνή όσο τα ίδια τα γεγονότα, όταν αυτά τα παράγουν τα έθνη-κράτη, οι στρατοί και τα σύνορα τους.

Μέσα στον έναν αυτό χρόνο που πέρασε, η κρατική βαρβαρότητα έδειξε πολλές φορές τα «δόντια» της, αποφασισμένη να σταθεί αμείλικτη απέναντι στη

διάσχιση των συνόρων από τους μετανάστες, που έρχονταν με τον τρόπο αυτό να αμφισβητήσουν τον πυρήνα του αστικού πολιτισμού της Δύσης. Η Ευρώπη-Φρούριο έβγαλε για άλλη μια φορά το δολοφονικό της οπλοστάσιο, ανασυγκροτήθηκε χωρίς να διατηρεί κωλύματα και αγκυλώσεις και τέθηκε σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης για να «διαφυλάξει» τα «δημοκρατικά» ιδεώδη του «ευρωπαϊκού πολιτισμού», από την έλευση των «βαρβάρων». Με το συνηθισμένο εργαλείο της διάχυσης και γιγάντωσης του φόβου στις δυτικές μητροπόλεις, που στοχεύει στην απόσπαση ευρύτερων κοινωνικών συναινέσεων απέναντι στους «τζιχαντιστές/ισλαμιστές/τρομοκράτες», αλλά και με κατάλληλο φόντο τις επιθέσεις του περασμένου διαστήματος σε Παρίσι και Βρυξέλλες, ο πόλεμος από τα χαρακώματα της Εγγύς και Μέσης Ανατολής και της Αφρικής, ζωνών που επί αιώνες πληρώνουν το τίμημα της δυτικής θηριωδίας πάνω τους, μεταφέρθηκε στην Ευρώπη. Οι στρατοί στους δρόμους των μητροπόλεων ήρθαν για μια ακόμα φορά να αποδείξουν το αυτονόητο: ότι η «ειρήνη» είναι αναπόσπαστο κομμάτι της πολεμικής διαδικασίας.

Στον καμβά της «ειρήνης» αυτής, ενσωματώθηκε πολύ εύκολα ο «ανθρωπισμός», όσον αφορά την αμετάκλητα πλέον στρατιωτική/κατασταλτική διαχείριση του όγκου των μεταναστευτικών πληθυσμών –για την ακρίβεια, των κομματιών αυτών που δεν πληρούσαν τις προδιαγραφές για φτηνά εργατικά χέρια στην υπηρεσία του καπιταλισμού. Οι μετανάστες, όντας από τα βάθη του χρόνου το «αποτέλεσμα» των πεδίων των μαχών, βρέθηκαν για μια ακόμα φορά στη δίνη των διεθνών милитарιστικών προσταγών για τη διαχείρισή τους, ζώντας στο πετσί τους την ωμότητα του ψευδοδilhήματος «ανθρωπισμός ή βαρβαρότητα», καθώς απέναντί τους έβρισκαν ερμητικά κλειστά σύνορα, ΝΑΤΟϊκές και άλλες στρατιωτικές δυνάμεις για την αποτροπή τους.

Από πέρσι, κάποια πράγματα ίσως άλλαξαν, η πολιτική όμως της παρανομοποίησης των μεταναστών και η φιλοσοφία της εκτεταμένης στρατιωτικοποίησης ως «ανάγκης» για την αντιμετώπιση της «απειλής εξ Ανατολής» παρέμεινε η ίδια. Η παρούσα έκδοση δεν επιδιώκει μια ακόμα ανάλυση της περίφημης «προσφυγικής κρίσης», που φάνηκε να πέφτει «από τον ουρανό στα κεφάλια μας» τον τελευταίο χρόνο, μετασχηματίζοντας όχι μόνο την κεντρική πολιτική ατζέντα και την ανθρωπογεωγραφία του χάρτη της Ελλάδας, αλλά και τον χάρτη των αντιστάσεων σε αυτή. Επιδιώκει να ανοίξει δημόσια τη συζήτηση για τα αποτελέσματα αυτής της στρατιωτικο/κατασταλτικής διαχείρισης, να αναδείξει τι πραγματικά είναι ο милитарισμός, όχι ως παρεκκλίνουσα ιδεολογία του αστικού πολιτισμού αλλά ως δομικό του κομμάτι, να παρακολουθήσει τη θεσμική του επιμονή στην απόπειρα ελέγχου και κατάπνιξης των κοινωνικο-πολιτικών αντιστάσεων και να αποκαλύψει την ιδεολογική και υλική διάχυσή του στα πεδία της καθημερινότητας. Να αναδείξει τον ενεργό ρόλο του ελληνικού κράτους στην εφαρμογή και διάχυση των ιδεολογημάτων της ασφάλειας αλλά και την κομβική του θέση-στάση στους γεωπολιτικούς ανταγωνισμούς. Να αποτι-

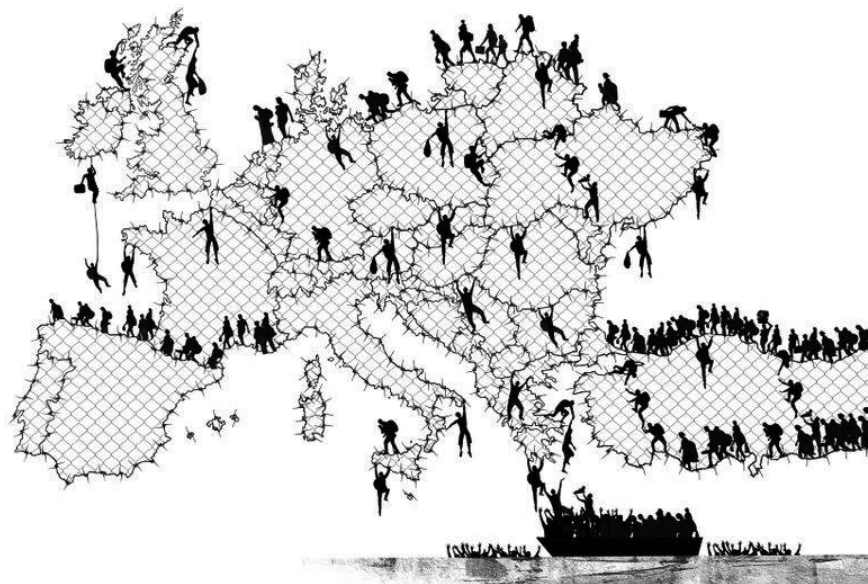
μήσει κριτικά την εμπειρία του παραδείγματος της Λέσβου και την ΜΚΟποίηση της αλληλεγγύης στο νησί –με ελάχιστες εξαιρέσεις αυτοοργανωμένων στάσεων– και να μεταφέρει αυτή την κριτική μέσα στα πεδία όπου παλεύεται συλλογικά η αλληλεγγύη και η αξιοπρέπεια.

Η Λέσβος αυτή τη στιγμή βρίσκεται μάλλον σε στάση αναμονής, χωρίς τα «κύματα των μεταναστών» που έζησε από πέρσι το καλοκαίρι και μέχρι τον Φλεβάρη και τον Μάρτιο του 2016, μήνες κατά τους οποίους έκλεισαν τα σύνορα με τη Μακεδονία και υπογράφηκε η συμφωνία Ε.Ε.-Τουρκίας. Όμως, η νεοφιλελεύθερη συνταγή της περίφημης «περιστρεφόμενης πόρτας», δηλαδή του ανοίγματος και κλεισίματος της στρόφιγγας ανάλογα με την κατάσταση, τοποθετεί το νησί ακόμα ως ένα από τα πιο σημαντικά περάσματα προς την Ευρώπη, ειδικά αν η συμφωνία μεταξύ Ε.Ε. και Τουρκίας καταρρεύσει. Μπορεί το καλοκαίρι και το φθινόπωρο του 2015 τα μιντιακά βλέμματα να ήταν στραμμένα στις παραλίες που οριοθετούσαν το άκρο της Ευρώπης, όμως στην ενδοχώρα του νησιού ήταν που θα παιζόταν η συνέχεια, με το κέντρο κράτησης του νησιού να έρχεται να εδαφικοποιήσει τη φιλοσοφία της κατάστασης εξαίρεσης, τότε ως Κέντρο Ταυτοποίησης με «ανοιχτές πύλες» και τότε ως Hot Spot με τον εγκλεισμό χιλιάδων μεταναστών/ριών.

Παράλληλα, από τα πεδία των συνόρων, η «προσφυγική κρίση» μετακόμισε και στα πάρκα και τις πλατείες της Αθήνας, για να κλειστεί στη συνέχεια σε κέντρα κράτησης-φυλακές, υπό το άγρυπνο βλέμμα των караβανάδων σε πολλές περιοχές της ελληνικής επικράτειας. Μια νέα κανονικότητα έχει αναδειχθεί στις ζωές μας: η στρατοπεδική ζωή ως μοντέλο διαχείρισης πληθυσμών. Πειραιάς, Ελαιώνας, Ελληνικό, Σχιστό, Μαλακάσα, Σκαρμαγκάς, Θεσσαλονίκη, Λάρισα, Λαμία, Καρδίτσα, Βόλος. Εκεί -και αλλού- στήνονται οι «μη-τόποι», οριοθετούνται οι περιφράξεις, τα εσωτερικά σύνορα και οι φράχτες, φέρνοντας στην καθημερινότητα τον στρατωνισμό του ανθρωπισμού.

Η βαρβαρότητα της στρατιωτικο-αστυνομικής διαχείρισης παράγει πια τις δικές της αυθόρμητες εκρήξεις, με δεκάδες μικρές και μεγάλες εξεγέρσεις, διαμαρτυρίες, αποχές συσσιτίου και απεργίες πείνας στις περισσότερες από αυτές τις «υποδομές» (sic). Πέρσι, ανιχνεύαμε σκεπτικά για τους κοινούς αγώνες ενάντια στις αντιμεταναστευτικές πολιτικές και τον μιλιταρισμό που τις διαποτίζει, τώρα όμως είμαστε ακόμα πιο σίγουροι/ες για τη θέση μας: **Στο πλάι των μεταναστών, συνειδητά ξένοι/ες, ενάντια στον πολιτισμό της εξατομίκευσης, της καπιταλιστικής και κρατικής βαρβαρότητας, των εθνών και των εθνικισμών, των συνόρων και των περιφράξεων. Σε κοινούς αγώνες, μέχρι την καταστροφή και του τελευταίου στρατοπέδου.**

*Πρωτοβουλία για την Ολική Άρνηση Στράτευσης
Ομάδα ενάντια στα Κέντρα Κράτησης, Musaferrat
Αθήνα-Λέσβος, Ιούνιος 2016*

Μιλταρισμός, Πόλεμος, Μειανάστευση, Εξαίρεση

Μιλταρισμός: Αποκρυσταλλώνοντας κοινωνικούς διαχωρισμούς

«Πολλοί είναι αυτοί, Λορέντζο, που είχαν και συνεχίζουν να έχουν την πεποίθηση ότι δεν υπάρχουν δύο πράγματα λιγότερο όμοια μεταξύ τους, και τόσο διαφορετικά από τον στρατιωτικό και ιδιωτικό βίο. [...] Αν όμως εξετάσουμε τους αρχαίους θεσμούς, δεν θα βρούμε τίποτα στενότερο συνδεδεμένο και σε μεγαλύτερη συμφωνία, που να ομοιάζει, λόγω ανάγκης, περισσότερο, από ό,τι οι δύο ιδιότητες (του πολίτη και του στρατιώτη). Γιατί όλες οι τέχνες που έχουν καθιερωθεί σε μία κοινωνία για χάρη του κοινού καλού και όλοι οι θεσμοί που έχουν δημιουργηθεί για να διδάσκουν στους ανθρώπους τον σεβασμό προς τους νόμους και τον Θεό θα ήταν μάταιοι, αν δεν είχε προβλεφθεί η υπεράσπισή τους, και η οποία, όταν είναι σωστά οργανωμένη, θα διατηρήσει όχι μόνο αυτούς αλλά και όσους άλλους θεσμούς δεν είναι καλά καθιερωμένοι. Και αντίθετα, οι χρηστοί θεσμοί χωρίς τη βοήθεια του στρατού περιέχονται σε αταξία, όχι διαφορετικά από ένα μεγαλοπρεπές βασιλικό παλάτι, το οποίο, αν και στολισμένο με πολύτιμους λίθους και χρυσό, δεν μπορεί να προστατευτεί από τη βροχή αν δεν έχει στέγη. Και αν σε οποιοδήποτε άλλο θεσμό μιας Πόλης ή μιας Δημοκρατίας καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια να διατηρούνται οι άνθρωποι πιστοί, ειρηνικοί και ευσεβείς προς τον Θεό, η προσπάθεια αυτή διπλασιάζεται στον στρατό. Γιατί από ποιον μπορεί να ζητηθεί η πόλη μεγαλύτερη υπακοή παρά από εκείνον που έχει ορκιστεί να πεθάνει για αυτή; Σε ποιον θα βρει μεγαλύτερη αγάπη για την ειρήνη αν όχι σε εκείνον που κινδυνεύει από τον πόλεμο; Σε ποιον θα βρει μεγαλύτερο σεβασμό προς τον Θεό αν όχι σε εκείνον που, επειδή βιώνει ατελείωτους κινδύνους κάθε μέρα, έχει μεγαλύτερη ανάγκη τη βοήθειά Του; Αν αυτές οι αναγκαιότητες που διαμορφώνουν τη ζωή του στρατιώτη εξετασθούν προσεκτικά, θα δούμε ότι εκθειάζονται από εκείνους που έδωσαν τους νόμους στους Διοικητές και από τους υπεύθυνους για τη στρατιωτική εκπαίδευση, και όλοι οι άλλοι τις ακολουθούν και τις μιμούνται με μεγάλη επιμέλεια...»

Νικολό Μακιαβέλι, «Περί της τέχνης του πολέμου», Φλωρεντία, 1519 μ.Χ.

Τωσως από τα μεγαλύτερα πλεονεκτήματα του μιλιταρισμού είναι το γεγονός ότι παρόλο που αποτελεί μία καθολική και διαχρονική ιδεολογία, που υλικοποιείται σε μορφές κρατικής οργάνωσης ταξικά διαχωρισμένων κοινωνιών, εξακολουθεί ακόμα και σήμερα να γίνεται εν πολλοίς αντιληπτός και κατανοητός με όρους είτε ταυτολογίας (π.χ. «ο μιλιταρισμός είναι αυτό που σχετίζεται γύρω από τον στρατιωτικό τρόπο ζωής») είτε εμπειρισμού (π.χ. «ο μιλιταρισμός αντιστοιχεί σε ό,τι βιώνεται σε μία συγκεκριμένη κοινωνική, πολιτική, οικονομική συγκυρία»). Αυτή η πρόσληψη διαμορφώνει

μία ψευδή συνείδηση πάνω σε μία από τις πλέον βίαιες και κατασταλτικές εκδοχές των εξουσιαστικών σχέσεων.

Αρχικά, ο μιλιταρισμός αντιμετωπίζεται ως κάτι «αφ' εαυτού», το οποίο εμφανίζεται σχετικά μοιραία στην ανθρώπινη ζωή και όχι ως απόρροια συγκεκριμένων κοινωνικών, ιδεολογικών και οικονομικών συνθηκών (άρα και αναστρέψιμων ή «καταστρέψιμων»). Επιπλέον, η ανάλυσή του με όρους ταυτολογίας στερεί κάθε δυνατότητα κατανόησης των πεδίων προέλευσής του αλλά και της αγωγιμότητάς του με τις κοινωνικές σχέσεις, ξεκινώντας από την ευρύτερη κατανόηση του εκάστοτε κοινωνικού status quo φτάνοντας έως και τις πιο μοριακές/καθημερινές καταστάσεις. Από τη σκοπιά της κριτικής εναντίον του, η αφαιρετική και γενικόλογη απόδοσή του στην εξουσία, τα κράτη και τα αφεντικά επίσης αποτυγχάνει να προχωρήσει σε μία εις βάθος κατανόησή του, άρα και σε μία εύστοχη αντιπαράθεση και αποδόμηση. Από την άλλη, η εμπειριοκρατική πρόσληψη, με τον -εκ των πραγμάτων- ανεπαρκή υποκειμενισμό της, αδυνατεί εξολοκλήρου να αντιληφθεί την καθολικότητά του, τις διάφορες άλλες μορφές με τις οποίες μπορεί να συγκροτείται σε μία άλλη χρονική ή κοινωνικοπολιτική συγκυρία, όπως επίσης και τα πεδία της αναπαραγωγής του, που δεν γίνονται εύκολα ή/και πρωτογενώς αισθητά. Επιπρόσθετα, αυτή η αντίληψη συχνά συνδέεται με μία εγγενώς και εσωστρεφώς ιδεολογικοποιημένη πρόσληψη των κοινωνικών σχέσεων και των εξουσιαστικών μηχανισμών, η οποία στενεύει τις δυνατότητες κατανόησης του μιλιταρισμού ιστορικά. Εν τέλει, μπορεί να αποδίδεται σε μία μεταφυσική αναγκαιότητα των ανθρώπων ή στη θρησκόληπτη αντίληψη της κακής ανθρώπινης κατασκευής/φύσης. Με τον τρόπο αυτό, η διαλεκτική και ιστορική διαδρομή ενός εξουσιαστικού θεσμού και της συνακόλουθης ιδεολογίας του, αποκτά μία ουσιοκρατική και φυσικοποιημένη υπόσταση, άρρηκτα συνδεδεμένη με την ανθρώπινη ιστορία. Ο μιλιταρισμός δεν αποτελεί μοναδικό παράδειγμα φυσικά. Η πατριαρχία, η θρησκεία και το έθνος διαμορφώνουν με τη σειρά τους ανάλογα ερμηγευτικά «άβατα», που δυσχεραίνουν τις αντιστάσεις εναντίον τους¹ και εδραιώνουν την επικυριαρχία τους.

Διάφορες οπτικές αντιλαμβάνονται τον μιλιταρισμό με γνώμονα είτε τη μορφή στην οποία συμπυκνώνεται πιο εντατικά (τη στολή, το χακί κ.ο.κ.), είτε τους θεσμικούς φορείς και εκφραστές του (τους στρατιωτικούς, την πολιτική του ηγεσία κ.ά.), είτε ακόμα χειρότερα με γνώμονα τη βία αυτή καθαυτή («ο μιλιταρισμός είναι η βία ή κάθε βία είναι μιλιταριστική αφ' εαυτού»). Έτσι, αυτές οι οπτικές αναπαράγουν τις κυρίαρχες αφηγήσεις περί μιλιταρισμού

¹ Το σημείο αυτό δεν προσπαθεί να ακυρώσει τις διάφορες -καρποφόρες ή μη- κινηματικές προσπάθειες ανάλυσης, αντίστασης και αποδόμησης των θεσμών αυτών, αλλά περισσότερο να αναδείξει τον εξαιρετικά μικρό δρόμο που έχει διανυθεί στο ευρύτερο πεδίο της κοινωνικής αμφισβήτησης και χειραφέτησης πάνω σε τόσο δομικούς πυλώνες των εξουσιαστικών σχέσεων.

και αδυνατούν να κατανοήσουν τη διαχρονική εμφάνιση ή την ανάπτυξη του милитарισμού ως ιδεολογίας, ως θέσμησης και ως κατασταλτικού μηχανισμού, σε όλη την πολλαπλότητα μορφών και περιεχομένων.

Ο σκοπός της παρούσας έκδοσης δεν είναι η απόπειρα αποκατάστασης των παραπάνω προσλήψεων, αλλά η κριτική εμβάθυνση στην τρέχουσα στρατιωτικοποιημένη εκδοχή της αντιμεταναστευτικής πολιτικής. Ωστόσο, είναι αδύνατον να επικοινωνηθούν περιεχόμενα και αναλύσεις όταν διαμεσολαβούνται από κυρίαρχες αντιλήψεις, αφηγήσεις, εικόνες και έννοιες. Προσεγγίζουμε τον милитарισμό ως μία ορισμένη φιλοσοφία οργάνωσης και συστηματικοποίησης της βίας² με ιεραρχικούς όρους για την κατάκτηση, τη διατήρηση, την επιβολή ή την επέκταση της πολιτικής εξουσίας (κατά βάση μίας κρατικής ή εν δυνάμει κρατικής εξουσίας) εντός και υπέρ ενός πλαισίου κοινωνικών διαχωρισμών και διαιρέσεων (οικονομικών, φυλετικών, έμφυλων κ.ο.κ.). Ως τέτοια, μπορεί να ιδεολογικοποιείται και να διαχέεται κοινωνικά από τους εκάστοτε εξουσιαστικούς, ιδεολογικούς και κατασταλτικούς μηχανισμούς, είτε ως πρακτική είτε ως αγωγή κοινωνικών σχέσεων. Βασικά χαρακτηριστικά της συγκρότησης του милитарισμού αποτελούν: α) η κουλτούρα της επιβολής, της κατίσχυσης και της εξόντωσης με φυσικούς και υλικούς όρους απέναντι σε οτιδήποτε νοηματοδοτείται ως «εχθρός» ή «άλλος», β) η επικέντρωση και η οργάνωση γύρω από τα μέσα τα οποία διατίθενται για την εκπλήρωση ενός πολιτικού/πολιτισμικού/θρησκευτικού «ιερού σκοπού», μέσω του οποίου διαμεσολαβούνται και επικαθορίζονται όλες οι κοινωνικές σχέσεις, γ) το πρότυπο του στρατωνισμού ως κοινωνική/πολιτική οργάνωση και συνθήκη (πλήρης υποταγή στην ιεραρχία και αποδοχή ρόλων, ομοιομορφία, πειθαρχία, υπακοή, αρρενωπός έμφυλος ισοπεδωτισμός κ.ο.κ.), το οποίο εφαρμόζεται αυστηρά σε μία милитарιστική κοινότητα (όπως ένα στρατόπεδο) και διαχέεται ευρύτερα ως αγωγή έξω από αυτήν.

Το αστικό κράτος και το κοινωνικό του συμβόλαιο, ανεξάρτητα από το εκάστοτε ιδιαίτερο φιλοσοφικό ρεύμα με το οποίο μπορεί να αναγνωστεί, είναι δομημένα πάνω στην έννοια της βίας (και του μονοπωλίου της), της κυριαρχίας και της διαχείρισης πληθυσμών. Ο καπιταλισμός, ως παραγωγή, συσσώρευση και καταστροφή κεφαλαίου μέσα από τη βίαιη αντίθεσή του προς την εργασία, αλλά κυρίως ως κοινωνική σχέση, δεν θα μπορούσε να εδραιωθεί ως παγκόσμιο κοινωνικοπολιτικό σύστημα δίχως την παράλληλη ανάπτυξη μίας αντίστοιχης φιλοσοφίας που θα οργάνωνε την ίδια τη βία ως

² Η προσέγγιση αυτή προέρχεται και από την άρνηση ενός κυριαρχικού ιδεολογικού ματος, αυτού της ταύτισης της βίας με τη милитарιστική εκδοχή της. Η βία μπορεί να είναι από χειραφετητική μέχρι και χειραγωγική/κατασταλτική ανάλογα με τους φορείς της, τις στοχεύσεις της, τα μέσα και τα περιεχόμενά της. Η милитарιστική βία δεν χειραφετεί τις κοινωνικές σχέσεις, όπως επίσης η απελευθερωτική βία δεν μπορεί να υπάρξει ως τέτοια με συγκεντρωτικούς και ιεραρχικούς όρους, σε μία милитарιστική εκδοχή.

μέσο άσκησης, επιβολής και διαφύλαξης της πολιτικής εξουσίας -ή ακόμα και ως αυτοσκοπό- μέσα σε ένα οικονομικό/πολιτικό πλαίσιο περιφράξεων και ιδιωτικοποίησης. Υπό αυτή την έννοια, ο милитарισμός δεν είναι ούτε παράταιρη, ούτε συμπληρωματική και σίγουρα ούτε παρεκκλίνουσα ιδεολογία του αστικού πολιτισμού, αλλά περισσότερο μία από τις βαθύτερες ουσίες του, η οποία στην πραγματικότητα αυτό που προτάσσει ως κοινωνική συνθήκη (και αυτό που πραγματώνει άλλωστε στη στρατοπεδική ζωή ως πρότυπο κοινωνικής οργάνωσης) είναι η καθολική αποδοχή των διαχωρισμών και της ιεραρχίας που επιτάσσει η εκάστοτε κυριαρχία, με την ταυτόχρονη ακύρωση κάθε επιμέρους ή συνολικότερης κοινωνικής διεργασίας εναντίον της.

Αυτήν ακριβώς τη σχέση άλλωστε εντόπιζε μισή χιλιετία πίσω μας ο πρώιμος στοχαστής του αστικού πολιτισμού και φιλόδοξος μέντορας της διακυβέρνησης Νικολό Μακιαβέλι, όταν αντιστοιχούσε ευθέως την πιστή επιτέλεση των καθηκόντων ενός πολίτη/υπηκόου μίας ταξικά διαιρεμένης πολιτείας στη φιγούρα ενός στρατιώτη. Ίσως το μόνο που έχει αλλάξει δραστικά είναι ο χαρακτήρας και η έκταση της λεγόμενης «πολιτείας». Και κάπως έτσι, μπορούμε ίσως να δούμε πληρέστερα ότι η στρατιωτική μπότα στην επαναστατημένη Ισπανία του '36, η σφαγή της κινεζικής περιοχής Νανκίν από τον ιαπωνικό στρατό το '37, το Άουσβιτς των SS, οι μαζικοί βιασμοί γυναικών στο Βερολίνο του '45 (ή στα Βαλκάνια του '90), το απαρτχάιντ στη Νότιο Αφρική, ο πεζοναύτης που πυρπολεί ένα χωριό στο Βιετνάμ, οι πυρηνικές δοκιμές που απονεκρώνουν ωκεανούς και τα εξωτικά νησιά τους, οι εκατοντάδες χιλιάδες αγνοούμενοι και δολοφονημένοι στρατιωτικών κυβερνήσεων στη Λατινική Αμερική, τα τανκς στην πλατεία Τιεν Αν Μεν ενάντια σε εξεγερμένους φοιτητές, η καταστολή της εξέγερσης στο Λος Άντζελες το '92, τα χημικά όπλα που ρίχνονται στην αγωνιζόμενη Γάζα, την εξεγερμένη Δαμασκό ή την υπό διάλυση Γιουγκοσλαβία, τα μαχητικά αεροσκάφη που μπορούν να ισοπεδώσουν σε λίγα λεπτά μία πόλη όπως η Βαγδάτη, η στρατιωτική δικτατορία στο Κάιρο, οι χιλιάδες νεκροί μετανάστες στα βόρεια σύνορα του Μεξικό, στη Λαμπεντούζα ή το Φαρμακονήσι και τα μη επανδρωμένα αεροσκάφη που επιτελούν δολοφονίες «ακριβείας» (σε μεγάλο ποσοστό αμάχων) σε απόκρυφες πλαγιές του Πακιστάν, δεν αποτελούν εξαιρέσεις μίας κατά τα άλλα «πολιτισμένης» και «έμμετρης» πολιτικής/οικονομικής αντιπαράθεσης. Είναι ενδεικτικά στιγμιότυπα του τρόπου με τον οποίο κινείται ο κόσμος. Και για την ακρίβεια, τα κράτη και ο καπιταλισμός.

Κυριαρχικοί πόλεμοι, κυριαρχικές αφηγήσεις

Θα ήταν εξαιρετικά δύσκολο να κατανοήσουμε τη διαλεκτική του πολέμου, χωρίς η οπτική μας να μη διαθλάται από το μακελειό των δύο Παγκόσμιων Πολέμων του 20ου αιώνα, οι οποίοι αν και χαρακτηρίστηκαν παγκόσμιοι εξελίχθηκαν αμφότεροι κατά βάση σε μία πολύ περιορισμένη ευρωπαϊκή γεωγραφία³. Οι προσεγγίσεις γύρω από αυτούς τους δύο πολέμους επικεντρώνονται στις καταστροφές σε ανθρώπινο, πολιτισμικό, οικονομικό και υλικό επίπεδο, ωστόσο δεν δίνουν ανάλογο βάρος στα αίτιά τους και στη βαριά παρακαταθήκη που άφησαν, μεταξύ των οποίων ήταν και η ριζική μετεξέλιξη της ίδιας της πολεμικής διαδικασίας. Είναι κρίσιμο να γίνει αντιληπτή η μετεξέλιξη αυτή του πολέμου, ως διαδικασία βίαιων συγκρούσεων και ανακατατάξεων του (ενδο)κυριαρχικού ανταγωνισμού⁴, προκειμένου να αποδομηθούν οι κυριαρχικές αφηγήσεις, οι οποίες αποδίδουν εν γένει τον πόλεμο σε μία σειρά πολιτικών, θρησκόληπτων και ιδεολογικών φληναφημάτων: στη θέληση του Θεού, σε κακούς ηγέτες που βρέθηκαν με περισσότερη εξουσία από όση τους άρμοζε, στο «τέρας του κομμουνισμού» που έχει υφαρπάξει τον μισό πλανήτη, σε «ψυχωτικούς μουσουλμάνους φονταμενταλιστές» που θα καταστρέψουν όλον τον δυτικό κόσμο με ξαφνικές επιθέσεις μέσα από «σπηλιές», στους «φονιάδες των λαών αμερικάνους/σοβιετικούς/γερμανούς», στην «κακή πλευρά του καπιταλισμού» που δεν αφήνει τις «υγιείς δυνάμεις» να αναλάβουν τα ηνία του κόσμου και πιο πρόσφατα στην «επέλαση» των ισλαμιστών-μεταναστών, που ήρθαν να αποικήσουν και να μεταλλάξουν το λευκό-αρρενωπό-χριστιανικό DNA του δυτικού πολιτισμού.

Με τη χαραυγή της μεταπολεμικής εποχής το 1946, η στρατιωτική σχολή των Η.Π.Α. δεν έχασε καθόλου χρόνο στην ανάλυση των ζητημάτων αλλά και των καινοτομιών που έθεσε ο Β΄ Π.Π.⁵. Πολιτική ηγεσία, Πεντάγωνο

³ Με τη θλιβερή χρήση της στατιστικής σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία: Ο Α΄ Π.Π. μετράει από 8,5 έως 17 εκατομμύρια νεκρούς και περίπου 20 εκατομμύρια τραυματίες, ενώ ο Β΄ Π.Π. μετράει πάνω από 60 εκατομμύρια νεκρούς, με κάποιες μελέτες να κάνουν λόγο και για 80 εκατομμύρια.

⁴ Όχι μόνο για τους σκοπούς της παρούσας έκδοσης, αλλά και ως γενικότερη προσέγγιση, στην πολεμική διαδικασία δεν συμπεριλαμβάνουμε τους απελευθερωτικούς αγώνες, ανεξαρτήτως της βίας που μπορεί να φέρουν κατά περίπτωση. Ο «κοινωνικός/ταξικός πόλεμος» αποτελεί εκείνη τη διαδικασία αντιστροφής, αποδόμησης και εναντίωσης σε κάθε έννοια πολέμου, ενώ όταν λαμβάνει διαστάσεις βίαιου κοινωνικού μετασχηματισμού σε απελευθερωτικό πλαίσιο αποτελεί επαναστατική και όχι πολεμική διαδικασία.

⁵ Αυτό φυσικά δεν συνέβη διαχωρισμένα αλλά σε έντονο συγχρωτισμό με την άρχουσα τάξη και τις πολιτικές ελίτ, σύμφωνα με τα σχέδια, τις δικαστικές διακηρύ-

και στρατιωτικά think tanks (με προεξέχουσα τη Rand Corporation) με τη χρηματοδότηση μεγάλων κεφαλαιοκρατικών οργανισμών (όπως το Ινστιτούτο Φορντ) αλλά και με την παράλληλη στρατοκρατική πορεία της Σοβιετικής Ένωσης ως αντίβαρο και φόβητρο που δικαιολογούσε τα πάντα, χάραξαν τα νέα πολεμικά δόγματα που θα διαμόρφωναν την περίοδο του Ψυχρού Πολέμου⁶ έως και το 1989 (μία περίοδος που μάλιστα με απύθμενο θράσος αυτοδιαφημίζεται ως «ειρηνική» από τους πρωταγωνιστές της⁷). Εκτός της όξυνσης του κοινωνικού/ταξικού ανταγωνισμού, τα αφεντικά και η πολιτική εξουσία είχαν έναν ακόμα αντικειμενικό παράγοντα ως κριτήριο, αυτόν της παγκόσμιας πληθυσμιακής αναδιάταξης που προκαλούσε η καπιταλιστική ανάπτυξη στη σχέση περιφέρειας-μητροπόλεων⁸. Ο χωρισμός της υφηλίου σε δύο μεγάλα αντίπαλα στρατόπεδα, η στρατηγική της «πυρηνικής αποτροπής» υπό το δόγμα M.A.D. (Mutually Assured Destruction – Αμοιβαία Διασφαλισμένη Καταστροφή), η διεξαγωγή των πολεμικών αιματοχυσιών σε μη ανεπτυγμένες οικονομίες και σε κράτη του λεγόμενου «Τρίτου Κόσμου» -κυρίως υπό τη μορφή εμφύλιων συγκρούσεων (Ελλάδα, Κορέα, Βιετνάμ κ.ο.κ.)- και η ταυτόχρονη μετατόπιση της καταστολής στο αστικό πεδίο -ακόμα και των πιο αναπτυγμένων κρατών- σε αμιγώς στρατιωτικά πλαίσια ήταν ίσως οι βασικότερες τομές που πραγματοποιήθηκαν, οι οποίες από τα μέσα της δεκαετίας του '70 και την άδοξη λήξη της αμερικανικής επέμβασης στο Βιετνάμ συμπυκνώθηκαν στο δόγμα R.M.A. (Revolution in Military Affairs – Επανάσταση στις Στρατιωτικές Υποθέσεις). Ως γνωστόν, όταν οι «από πάνω» εμπνέονται τις «επαναστάσεις» τους, τότε μόνο ανθρώπινο

Ξεις και τα μακρόπνοα επεκτατικά οράματα των Τρούμαν, Μάρσαλ, Τσώρτσιλ κ.ά.

⁶ Την περίοδο εκείνη παρατηρείται η πρώτη εφαρμογή του «πολέμου δι' αντιπροσώπων» (proxy wars), η οποία σήμερα αποτελεί μία από τις πιο διαδεδομένες μορφές πολέμου.

⁷ Η ιδεοληψία αυτή καταρρίπτεται με μία απλή παράθεση αριθμών (αν και η ελληνική επικράτεια βίωσε αυτή την ψυχροπολεμική «ειρήνη» με τους δεκάδες χιλιάδες νεκρούς και τους περίπου 1 εκατομμύριο εκτοπισμένους του εμφυλίου μεταξύ 1946-1949): από το τέλος του Β΄ Π.Π. ως το 1984 διεξήχθησαν 159 πολεμικές συγκρούσεις που μέχρι το 1992 ανήλθαν στις 180. Επίσης, έως το 1992, με «συντηρητικές» μετρήσεις, εξαπτίας των πολέμων καταγράφηκαν 16 εκατομμύρια θάνατοι και 50 εκατομμύρια τραυματισμοί, εκ των οποίων το 60% αντιστοιχεί σε αμάχους, σε συγκρούσεις κατά βάση έξω από τα σύνορα του δυτικού κόσμου. Μπορεί η Δύση να μην ένωσε στα εδάφη της ιδιαίτερη δυστυχία, αλλά παγκοσμίως ο Ψυχρός Πόλεμος ήταν ιδιαίτερα αιματηρός.

⁸ Το 1900 μόνο το 16% του παγκόσμιου πληθυσμού ζούσε σε πόλεις, το 1950 σχεδόν το 26%, το 2004 έφτασε το 48% και το 2014 το 54% με σαφείς αυξητικές τάσεις.

κρέας θα μυρίσει (των «από κάτω»). Οι μεγάλοι σε αριθμό εθνικοί στρατοί που από τις αρχές του 19ου αιώνα αποτελούσαν τους πρωταγωνιστές των χαρακωμάτων, όπως επίσης και οι συγκρούσεις μεταξύ κρατών με σχετικά ανάλογη/συγκρίσιμη ισχύ, αντικαθίστανται από ευέλικτες, μικρές, αυτόνομες και αποτελεσματικές ένοπλες δυνάμεις, διαρκώς όλο και πιο μισθοφορικές ή ιδιωτικές⁹. Δυνάμεις που διεξάγουν λιγότερο ή περισσότερο «προληπτικούς» πολέμους και δρουν ως εντολοδόχοι εθνικών κυβερνήσεων ή διακρατικών σχηματισμών εναντίον «τρομοκρατών» και «ασύμμετρων απειλών» (ανεξαρτήτως του εάν πρόκειται για προέδρους κρατών όπως ο Σαντάμ Χουσεΐν με ολόκληρο τον στρατό του ή ολιγάριθμες ένοπλες και αποκεντρωμένες ομάδες/πυρήνες όπως η Αλ Κάιντα)¹⁰. Η λογική του «πολέμου χωρίς ρίσκο», της θεαματικοποίησης της σύγκρουσης¹¹, των όσο το δυνατόν μικρότερων απωλειών, των «απομακρυσμένων φόνων» και της «ψυχολογίας της απόστασης» -που σήμερα γίνεται ευρέως ορατή όχι μόνο από την εναέρια διεξαγωγή των πολέμων μέσω μαχητικών αεροσκαφών αλλά επίσης από την ολοένα και μεγαλύτερη ανάπτυξη της τεχνολογίας των μη επανδρωμένων αεροσκαφών (Unmanned Aerial Vehicle ή drones)¹²- βρίσκει

⁹ Στα τέλη του 2006, υπολογίστηκε ότι στον πόλεμο στο Ιράκ είχαν εμπλακεί περίπου 100.000 μισθοφόροι από τις Η.Π.Α., δέκα φορές περισσότεροι από όσους είχαν μισθωθεί κατά τον Πόλεμο του Κόλπου στις αρχές του '90. Η γενικότερη αυξανόμενη χρήση μισθοφορικών σωμάτων είναι χαρακτηριστική στις Η.Π.Α: κατά τον Β΄ Π.Π. αποτελούσαν το 10% των αμερικανικών αποστολών, στο Βιετνάμ το 20%, στο Ιράκ διάφορες μελέτες κάνουν λόγο μέχρι και για 50%, ενώ στο Αφγανιστάν το ποσοστό κυμαίνεται μεταξύ 65% και 70%.

¹⁰ Η ικανότητα του «νέου εχθρού» να σπέρνει τον θάνατο είναι από δυσανάλογη έως και εντελώς ασύγκριτη με αυτή των εθνών-κρατών. Ακόμα και αν αθροιστούν οι νεκροί όλων των δράσεων ισλαμικών οργανώσεων παγκοσμίως τις τελευταίες δεκαετίες, κατά πάσα πιθανότητα υπολείπονται οικτρά των αποτελεσμάτων μονάχα μίας δυτικής εθνοκρατικής πολεμικής διαδικασίας, όπως αυτής στο Ιράκ του 2003 υπό την ονομασία «Σοκ και Δέος». Ακόμα και η αμερικανικής κοπής ιρακινή κυβέρνηση κάνει λόγο για 104.000 έως 223.000 νεκρούς αμάχους, στα πρώτα τρία χρόνια του πολέμου, αριθμοί που προφανώς είναι στην πραγματικότητα πολύ υψηλότεροι.

¹¹ Στις αρχές της ψυχροπολεμικής περιόδου εντάσσεται και η εκκίνηση της παιχνιδοποίησης και ψηφιοποίησης του πολέμου, από τον βετεράνο του Β΄ Π.Π. Ralph Baer, ο οποίος θεωρείται «πατέρας» των video games.

¹² Το Πακιστάν ίσως είναι παγκοσμίως η περιοχή με την μεγαλύτερη συστηματική εφαρμογή στοχευμένων επιθέσεων της Αεροπορίας των Η.Π.Α. και της C.I.A. μέσω drones. Από το 2004 έως το 2014, έχουν σημειωθεί 370 χτυπήματα «χειρουργικής ακρίβειας» σε στόχους όχι και τόσο διαφανείς. Τα «χειρουργικά» αποτελέσματα της σύγχρονης τεχνολογίας είναι πάνω από 3.000 νεκροί, το 22% των οποίων ήταν άμαχοι, λιγότεροι του 2% των νεκρών ήταν στόχοι υψηλής σημασίας και προτεραι-

τις απαρχές της στην «επαναστατικότητα» των στρατοκρατών του R.M.A. κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου και την προβλεπόμενη κατίσχυση της φιλελεύθερης δημοκρατίας έναντι του σοβιετικού αντίποδα.

Το στρατιωτικό-βιομηχανικό σύμπλεγμα δεν εξαιρέθηκε από μία τέτοια πολιτική εκσυγχρονισμού των πολεμικών υποθέσεων. Απεναντίας, τροφοδοτήθηκε οικονομικά και τροφοδότησε τεχνολογικά τον κρατικό μιλιταρισμό σε τέτοιο βαθμό, που διαμορφώθηκε σε έναν από τους πλέον κερδοφόρους και υψηλής αξίας κλάδους της καπιταλιστικής αγοράς, με επενδύσεις αλλά και ερευνητικές καινοτομίες που θα ζήλευαν πολλοί άλλοι τομείς της βιομηχανίας. Τα ίδια τα οικονομικά μεγέθη αποδεικνύουν την άνθιση της πολεμικής βιομηχανίας από τις αρχές του Ψυχρού Πολέμου έως και σήμερα και ακυρώνουν στην πράξη τις φιλειρηνικές υποσχέσεις που διαχέονταν ευρέως από τα «ανεπτυγμένα» κράτη μετά τον Β΄ Π.Π. Τα κράτη-μέλη του νεοσυσταθέντος NATO το 1950 διαμόρφωναν μία στρατιωτική οικονομία άνω των 215 δισεκατομμυρίων δολαρίων, η οποία το 1968 αυξήθηκε στα 755 δισεκατομμύρια, ενώ τη χρονιά της πτώσης του Τείχους το 1989 ξεπέρασε τα 915 δισεκατομμύρια δολάρια. Το 1990, 1,5 τρισεκατομμύρια δολάρια ξοδεύτηκαν σε στρατιωτικούς εξοπλισμούς παγκοσμίως (συμπεριλαμβανομένων των κρατών εκτός NATO). Με μία μικρή μείωση στη δεκαετία του '90 (κυρίως λόγω της οικονομικής κατάρρευσης της μίας εκ των δύο στρατιωτικών υπερδυνάμεων), κατά τον 21ο αιώνα ανακτήθηκε η ανοδική πορεία τους, ξεπερνώντας ξανά και σταθερά τα τελευταία χρόνια τα 1,5 τρισεκατομμύρια δολάρια. Τον Απρίλιο του 2016, δημοσιεύτηκε επίσημη μελέτη που υπολογίζει τις παγκόσμιες στρατιωτικές δαπάνες του 2015 στο 1,676 τρισεκατομμύρια δολάρια, με εμπεριστατωμένες προσδοκίες για ανοδικές τάσεις το 2016.

ότητας, ενώ ένα πέπλο άγνωστων στρατοκρατικών κριτηρίων χαρακτηρίζει τους υπόλοιπους ως «μάχιμους του εχθρού». Σημειωτέον ότι η συντριπτική πλειονότητα των επιχειρήσεων αλλά και των νεκρών, πραγματοποιήθηκαν επί προεδρίας Ομπάμα (2008-2014) και όχι επί του συνηθή υπόπτου Μπους (2004-2008). Στο Πακιστάν, το Αφγανιστάν αλλά και σε άλλα κράτη με αχαρτογράφητα εδάφη, ερήμους και δυσπρόσιτα βουνά, αφενός οι στρατοί δυσκολεύονται να διεισδύσουν και αφετέρου το ανάγλυφο των κρατών αυτών αποτελεί καταφύγιο κυνηγημένων και επικηρυγμένων. Για αυτό και τα drones συμβάλλουν δυναμικά στην εξ αποστάσεως έρευνα και εξουδετέρωση στόχων-καταφυγίων-υποκειμένων.

Μετακινήσεις πληθυσμών: ένας αιώνας διαρκούς μετανάστευσης

Η αλλαγή στην έννοια, τη φιλοσοφία και τη διεξαγωγή του πολέμου που περιγράφηκε παραπάνω έχει δύο σημαντικές επιπτώσεις. Η πρώτη αφορά στη σχετικοποίηση του πολέμου, που σημαίνει ότι οποιοσδήποτε μπορεί να τον κηρύττει σύμφωνα με τα δικά του ιδιαίτερα κριτήρια και αξίες, εναντίον οποιουδήποτε υποκειμένου, δραστηριότητας ή περιοχής προσδιορίζει ως απειλή¹³. Ως συνήθως, όμως, ο μόνος που μπορεί να κηρύξει έναν πόλεμο, είναι μόνο αυτός που μπορεί και να τον διεξάγει: ένα κράτος, ένας στρατός ή ένας συνασπισμός κρατών (συνήθως με τη συνδρομή μίας καλά εξοπλισμένης αστυνομικής διεύθυνσης), με λίγα λόγια ο οποιοσδήποτε φέρει τα μέσα για κάτι τέτοιο¹⁴. Έτσι, η διάκριση μεταξύ «πολέμου» και «ειρήνης» που επιχειρούταν να χτιστεί επί σειράς δεκαετιών μέσω ενός κοινού ενδοκυριαρχικού κώδικα (με πιο ενδεικτικές περιπτώσεις τις Συνθήκες της Χάγης και της Γενεύης και διακρατικούς θεσμούς όπως η Κοινωνία των Εθνών και ο Ο.Η.Ε.), μοιάζει πλέον ένα σύντομο και τραγελαφικό ανέκδοτο. Πλέον, μία αμερικανική κυβέρνηση μπορεί να ανακαλύπτει ανύπαρκτα όπλα μαζικής καταστροφής στο Ιράκ για να δικαιολογήσει την ισοπέδωση εκατομμυρίων ανθρώπων ή ένα ισραηλινό τανκ μπορεί να στρέφει την κάννη του σε ένα 5χρονο αγόρι στην Παλαιστίνη που το σημαδεύει με μία πέτρα. Αν μη τι άλλο, το κρατικό-καπιταλιστικό σύστημα στη νεοφιλελεύθερη και παγκοσμιοποιημένη εκδοχή του είναι πολύ πιο ειλικρινές απ' ό,τι παλαιότερα: ο πόλεμος είναι παντού και κάθε στιγμή, ενώ η «ειρήνη» είναι αναπόσπαστο κομμάτι της πολεμικής διαδικασίας.

Η δεύτερη επίπτωση της εξέλιξης της πολεμικής διαδικασίας αφορά στα υποκείμενα που σηκώνουν το βάρος της. Τον 19ο αιώνα, οι πόλεμοι διεξάγονταν μεταξύ κρατών δίχως εκτεταμένα ποσοστά ανθρώπινων απωλειών, ενώ οι θάνατοι αφορούσαν κατά κανόνα τους άμεσα εμπλεκόμενους στις μάχες¹⁵. Κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα πραγματοποιήθηκε μια σταδιακή αλλά εμφαντική αντιστροφή στις επιπτώσεις των πολέμων. Μελέτες, του ως τότε

¹³ Έτσι, μία σειρά ευφημισμών έχει κατακλύσει τον πολιτικό και δημόσιο βίο: από τον πόλεμο ενάντια στα ναρκωτικά, στον πόλεμο ενάντια στην εγκληματικότητα, τη φτώχεια, τα καρτέλ, την πείνα στον Τρίτο Κόσμο, την τρομοκρατία, τη μετανάστευση κ.ο.κ.

¹⁴ Η σχετικοποίηση αυτή υιοθετείται και εφαρμόζεται επίσης από μη κρατικές ή εν δυνάμει κρατικές οντότητες, με πιο πρόσφατο και χαρακτηριστικό παράδειγμα το Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ και της Συρίας (ISIS).

¹⁵ Μεταξύ 1819-1859 μόλις το 0,1% του παγκόσμιου πληθυσμού σκοτώθηκε σε πόλεμο. Από το 1910 έως το 1950 το 2,1%, ενώ κατά τη διάρκεια του Β΄ Π.Π. σκοτώθηκε το 3% του τότε παγκόσμιου πληθυσμού.

χωρίς προηγούμενο σφοδρού και εξοντωτικού Α΄ Π.Π., δείχνουν ότι το ποσοστό των νεκρών αμάχων κυμαίνεται μεταξύ του ασαφούς εύρους 5% έως 35%¹⁶. Το ποσοστό των νεκρών αμάχων στον Β΄ Π.Π. ανέβηκε στο 66%, ενώ στις αρχές του 21ου αιώνα εκτιμάται ότι το 80-90% των ανθρώπων που θίγονται από τον πόλεμο είναι άμαχοι.

Οι «τομές» αυτές όμως δεν είναι ένα απλό πείραμα μέσα σε δοκιμαστικό σωλήνα. Πραγματοποιούνται και αλληλεπιδρούν με ένα ήδη εξαιρετικά δυναμικό πολιτικό και οικονομικό πεδίο (ανα)παραγωγής διαχωρισμών, επιβολών και κυριαρχικής βίας. Η καπιταλιστική ανάπτυξη από τον 15ο αιώνα και έπειτα δεν αναδιτάξε μόνο την πατριαρχία, τη γη και το εμπόριο μέσω της βάρβαρης καταστολής των γυναικών, των περιφράξεων της γης και της ιδιώτευσης. Ταυτόχρονα, αλλά κυρίως μετά τη θέσπιση εθνικών κρατών, αναδιτάξε εν γένει και τις ανθρώπινες κοινότητες, μετασχηματίζοντάς τες σταδιακά έως και σήμερα σε πληθυσμούς, ολοένα και περισσότερο εθνικούς, αστικοποιημένους και μητροπολιτικούς. Από τις αγροτικές εκτάσεις της φεουδαρχίας, οι άνθρωποι μετακινήθηκαν προς τα βιομηχανοποιημένα αστικά κέντρα και παράλληλα συνειδητοποιήθηκαν μέσα στο αυστηρά περιχαρακωμένο γεωγραφικό πλαίσιο που όρισαν τα σύνορα των εθνών κρατών. Το νέο κρατικό μοντέλο του 19ου αιώνα άρχισε να διαμορφώνει ομοιογενείς πληθυσμούς σε γλώσσα, πολιτισμό, θρησκεία κ.λπ., κυρίως μέσω των ιδεολογικών μηχανισμών του (εκπαίδευση, εκκλησία, τύπος, στρατός κ.ά.). Έτσι, σταδιακά στο εσωτερικό των εθνικών κρατών, άρχισαν να δημιουργούνται πληθυσμοί, οι οποίοι είτε δεν θέλησαν είτε δεν μπόρεσαν να ενσωματωθούν στα νέα πρότυπα της εποχής και παράλληλα στους νέους θεσμούς (εργασιακούς, εκπαιδευτικούς, πολιτισμικούς κ.ο.κ.). Οι πληθυσμοί αυτοί, γνωστοί σήμερα ευρέως ως «μειονότητες», εκτός από εθνοκρατικό βραχνά αποτέλεσαν από την άλλη και έναν σταθερό παράγοντα διαφοροποίησης από το «ξένο», το «μη οικείο» και ταυτόχρονα παράγοντα συνοχής της εθνικής ταυτότητας προκειμένου αυτή να εγκαθιδρυθεί. Το κάθε έθνος, αυτοσυνειδητοποιούταν στη βάση ενός αρνητικού ετεροκαθορισμού με τις μειονότητές του¹⁷.

¹⁶ Η μεγάλη αυτή διακύμανση οφείλεται αφενός στην αντικειμενική δυσκολία στατιστικής καταγραφής στις αρχές του 20ου αιώνα, αφετέρου στα αυστηρότερα ή ελαστικότερα κριτήρια υπολογισμού, καθώς κάποιες μελέτες συνυπολογίζουν στους νεκρούς αμάχους όλους τους θανάτους από ασθένειες, τις σφαγές των αρμενίων καθώς και όλους τους αγνοούμενους της ευρύτερης περιόδου.

¹⁷ Τα έθνη και οι εθνικισμοί, ως έννοιες και κυριαρχικές ιδεολογίες αποτελούν παράγωγα του κρατικού μετασχηματισμού στα αστικά πρότυπα και όχι προαιώνια μοίρα των ανθρώπων όπως αρέσκονται να αυτοανακηρύσσονται. Ως τέτοια ιστορικά κατασκευάσματα, θεσμίζονται και ενσωματώνονται κοινωνικά σύμφωνα με τις

Ωστόσο, διάφοροι παράγοντες ανέδειξαν από τα τέλη του 19ου αιώνα και τις αρχές του 20ου διάφορα όρια στη συνύπαρξη εθνικά ομοιογενών πληθυσμών και μειονοτήτων. Η αναπτυσσόμενη πορεία του γερμανικού εθνοκρατισμού στη βάση του αίματος και της κουλτούρας (και όχι στη βάση της πολιτικής συμφωνίας, όπως όριζε ο γαλλικός εθνικισμός που πρωτοεισήγαγε το εθνοκρατικό μοντέλο στην Ευρώπη), το ολοκληρωτικό τέλος των παλαιών αυτοκρατοριών της Αυστροουγγαρίας, της Ρωσίας και των Οθωμανών, η εκβιομηχάνιση και ο άκρατος τεύλορισμός/φορντισμός που διεκδίκησαν τη μεγαλύτερη δυνατή -και εθνικά ομοιογενή- μαζικοποίηση του εργατικού δυναμικού, οι κοινωνικές ομάδες που άρχισαν να καταχωρούνται από την κυριαρχία ως «περισσευούμενοι πληθυσμοί» διότι δεν μπορούσαν να αξιοποιηθούν στις οικονομικές, πολιτικές και πολιτισμικές επιταγές, ήταν βασικοί παράγοντες που διαμόρφωσαν μια σειρά φριχτών εξαναγκαστικών ξεριζωμών, εκτοπίσεων και εξοντώσεων πληθυσμών που δεν «ταίριαζαν» στα εκάστοτε κρατικά εδάφη. Έτσι, από το τέλος του Α΄ Π.Π., ενώ οι μεγάλες μετακινήσεις ανθρώπων αφορούσαν συνήθως σε έναν καλύτερο βιοπορισμό¹⁸, άλλαξαν ριζικά η έννοια και οι λόγοι της μετανάστευσης. Η κατάρρευση της οθωμανικής αυτοκρατορίας και η σύσταση του τουρκικού έθνους-κράτους σήμανε τον εκτοπισμό 700 χιλιάδων αρμενίων, εκτός από τη σφαγή εκατοντάδων χιλιάδων¹⁹. Παράλληλα, στη Ρωσία του τσαρισμού αλλά και μετέπειτα στα πρώτα χρόνια της Σοβιετικής Ένωσης, υπήρξαν 14 εκατομμύρια νεκροί άμαχοι από μη φυσικές αιτίες και 5 εκατομμύρια νεκροί από τον λιμό του 1921-22. Έτσι, 20.000 πρόσφυγες περνούσαν τη μέρα από την πόλη Ομσκ τραβώντας ανατολικά και 7 εκατομμύρια ορφανά παιδιά περιπλανιόνταν στα αχανή ρωσικά εδάφη, ενώ επίσης 1,5 εκατομμύριο λευκορώσοι μετακινήθηκαν. Ίσως η βασικότερη θεσμική τομή έγινε το 1923, με την υπογραφή της Συνθήκης της Λωζάνης ανάμεσα στο τουρκικό και το ελληνικό κράτος, που ήρθε να επισημοποιήσει και να νομιμοποιήσει τους μαζικούς εκτοπισμούς. Η συμφωνία περιελάμβανε μια ανταλλαγή 1,2 εκατομμυρίων ελληνόφωνων και τουρκόφωνων χριστιανών προς το ελληνικό κράτος και μισού εκατομμυρίου ελληνόφωνων και τουρκόφωνων μουσουλμάνων προς το τουρκικό, πάνω σε μια θρησκευτική βάση (και όχι

ιδιαιτερότητες της κάθε κοινωνικοπολιτικής συγκυρίας, πάντοτε στο όφελος της κρατικής ηγεμονίας.

¹⁸ Έως το 1921, από την Ευρώπη προς την Αμερική είχαν μεταναστεύσει 55-60 εκατομμύρια άνθρωποι.

¹⁹ Οι δολοφονίες χιλιάδων ελλήνων κυρίως στην Μικρά Ασία δεν αποκρύβονται από κάποιου είδους αντιεθνικιστική αμνηστία, αλλά διαχωρίζονται λόγω όχι μόνο της ύπαρξης σχεδόν ενός αιωνόβιου ελληνικού κράτους (σε αντίθεση με τη μη ύπαρξη αντίστοιχου αρμενικού) αλλά και της πρότερης πολεμικής εκστρατείας του ελληνικού στρατού που έφτασε στα βάθη του τουρκικού κράτους -με τις δέουσες σφαγές και καταστροφές από πλευράς ελλήνων- η οποία στέφθηκε με αποτυχία και ακολουθήθηκε από τουρκικά εθνοκρατικά αντίποινα.

γλωσσική ή πόσο μάλλον πάνω σε μια ελεύθερη επιλογή των υπηκόων τους)²⁰.

Όπως προαναφέρθηκε, στον Β΄ Π.Π. συντελέστηκε η μεγάλη αντιστροφή του βάρους του πολέμου προς τους αμάχους. Από το 1939 έως το 1948, σχεδόν 90 εκατομμύρια άνθρωποι είτε σκοτώθηκαν είτε μετατοπίστηκαν από τον πόλεμο, με τα 46 εκατομμύρια εξ αυτών μόνο στην ανατολική Ευρώπη. Μετά τη λήξη του Β΄ Π.Π. διαπιστώθηκαν 11 εκατομμύρια εκτοπισμένοι, δέκα φορές περισσότεροι από ό,τι μετά τον Α΄ Π.Π. και μεταπολεμικά στην Ευρώπη μετανάστευσαν από 10 έως 15 εκατομμύρια άνθρωποι. Ο Ψυχρός Πόλεμος υπήρξε ένα μεγάλο πεδίο εκατομμυρίων θανάτων και εκτοπίσεων κυρίως από εμφύλιες συγκρούσεις, η παράθεση των οποίων ξεπερνά τους σκοπούς της έκδοσης. Από το 1983 έως το 1993 σκοτώθηκαν παγκοσμίως σε πολέμους 1,5 εκατομμύριο παιδιά και τραυματίστηκαν 5 εκατομμύρια. Άλλα 5 εκατομμύρια παιδιά αντιστοιχούν σε πρόσφυγες σύμφωνα με επίσημες μελέτες και 12 εκατομμύρια παιδιά εκτοπίστηκαν. Τέλος, στο πλαίσιο των εθνικών εκκαθαρίσεων που οδήγησαν στη διάλυση της πρώην Γιουγκοσλαβίας, πάνω από 2 εκατομμύρια άνθρωποι εγκατέλειψαν τον τόπο τους, ενώ οι πρόσκαιρα εκτοπισμένοι που επέστρεψαν μετέπειτα στους τόπους προέλευσής τους ήταν πολύ περισσότεροι.

Όλα τα παραπάνω δεν διεκδικούν μία συνολική καταγραφή του ζητήματος (για την οποία θα χρειαζόταν μια ολόκληρη έκδοση) αλλά την αποτύπωση ενός γενικού κανόνα θανάτων, βαρβαρότητας και εκτοπισμών που ενέχει η κρατική/καπιταλιστική ανάπτυξη. Ενόσ κανόνα που σε κάθε του εμφάνιση η κυριαρχία τον παρουσιάζει ως εξαίρεση. Η μετανάστευση εν γένει δεν προέρχεται αποκλειστικά από την πολεμική διαδικασία (η οποία, ωστόσο, συμβάλλει τα μέγιστα για τη διόγκωση της πρώτης, κατά τον 20ο αιώνα έως και σήμερα) αλλά και από διάφορες άλλες κοινωνικές/πολιτικές/οικονομικές/περιβαλλοντικές αιτίες. Αποτελεί μία συνεχή κοινωνική συνθήκη με διαρκώς αυξανόμενη πορεία εδώ και πολλές δεκαετίες, η οποία σήμερα αντιστοιχίει στο 3,2% του παγκόσμιου πληθυσμού. Στις μέρες μας, από το 2000 έως το 2015, η διεθνής μετανάστευση -ανεξαρτήτως των κατά τόπους αιτιών και συνθηκών της- αυξήθηκε αντιστοίχως από 173 εκατομμύρια ανθρώπους σε 244 εκατομμύρια, σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη του Ο.Η.Ε. .

Πέραν της γενικότερης αυτής κατάστασης, η εξάπλωση (σχεδόν με όρους εμπορευματικής εξαγωγής) του καπιταλισμού, του εθνοκρατισμού ή ακόμα και της φιλελεύθερης δημοκρατίας σε πολλές περιοχές της Ασίας και της Αφρικής, σε κοινότητες όπου γεωγραφικά, πολιτισμικά, ιστορικά, οικονομικά και πολιτικά δεν παρακολουθούν τη δυτική αστική κοσμοαντίληψη, δεν θα μπορούσε παρά να παράγει νέα, υβριδικά πολεμικά πεδία, με ανάλογα αποτελέσματα και πολυπληθείς μετακινήσεις ανθρώπων είτε ενδοχωρικά είτε

²⁰ Στον κατάλογο των εκτοπισμών της περιόδου συμπεριλαμβάνονται επίσης 500.000 βούλγαροι και εκατοντάδες χιλιάδες γερμανοί, ούγγροι και ρουμάνοι.

προς τη Δύση²¹. Ακριβώς όπως συνέβαινε παλαιότερα, όταν ο κρατικός και καπιταλιστικός ανταγωνισμός διεξαγόταν με μεγάλη ένταση στην Ευρώπη. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών (UNHCR) για το 2015, οι εκτοπισμένοι παγκοσμίως έχουν υπερβεί κατά πολύ τα 60 εκατομμύρια παγκοσμίως, σε μία σταθερά αυξητική πορεία τα τελευταία χρόνια. Η μεγαλύτερη μερίδα εξ αυτών αντιστοιχεί στη λεγόμενη «εσωτερική μετανάστευση» (θεσμικά προσδιορισμένοι ως Internal Displaced People – IDP), ενώ οι μετανάστες που μετακινούνται εκτός συνόρων λόγω πολέμου (θεσμικά προσδιορισμένοι ως πρόσφυγες) υπολογίζονται από τον Ο.Η.Ε. σε 19,5 εκατομμύρια για το 2014, ενώ για το 2015 οι αντίστοιχοι μετανάστες οι οποίοι βρίσκονται κάτω από την αιγίδα της UNHCR ανέρχονται στα 15 εκατομμύρια.

Ήδη έχει αναφερθεί ότι σήμερα, για πρώτη φορά στην ανθρώπινη ιστορία, ο «άνθρωπος χωρίς ιδιότητα» (και κατά κύριο λόγο ο «άνθρωπος χωρίς εθνοκρατική ιδιότητα») που μέχρι λίγο παλαιότερα θεωρούταν από διάφορους λογοτέχνες και στοχαστές ως ευλογία, αποτελεί μάλλον τη χειρότερη κατάρα. Σε έναν κόσμο συνόρων, εθνών-κρατών και εμπορευματικών ροών, όπως ο σημερινός, η μετακίνηση των ανθρώπων κάθε άλλο παρά ελεύθερα πραγματοποιείται. Στον καπιταλιστικό κόσμο, αν η ύπαρξη και η κυκλοφορία ενός ανθρώπου «χωρίς χαρτιά» εντός των εδαφών ενός κράτους κρίνεται εν πολλοίς ως μία διαρκής επικινδυνότητα και επισφάλεια, η μετακίνηση ενός ανθρώπου «χωρίς χαρτιά» από ένα κράτος σε ένα άλλο, είναι από απαγορευτική έως ιδιώνυμο αδίκημα²². Τα σύνορα δεν αποτελούν απλά

²¹ Όπως αναφέρει ο Hobsbaum σε ένα δοκίμιό του: «...ο δεκαπενθήμερος πόλεμος μεταξύ Ινδίας και Πακιστάν για την ανεξαρτησία του Μπαγκλαντές το 1971 ήταν μικρή υπόθεση, δημιούργησε όμως 10 εκατομμύρια πρόσφυγες. Οι μάχες μεταξύ ένοπλων μονάδων στην Αφρική του '90 μετά βίας αφορούσαν κάποιες χιλιάδες μαχητών, συνήθως λειψά οπλισμένων, δημιούργησαν ωστόσο, στην κορύφωσή τους, σχεδόν επτά εκατομμύρια πρόσφυγες – πολύ περισσότερους από οποιαδήποτε στιγμή του Ψυχρού Πολέμου, όταν η μαύρη ήπειρος είχε γίνει το σκηνικό πολέμων «μέσω εκπροσώπων» μεταξύ των υπερδυνάμεων».

²² Η ελευθερία στη μετακίνηση στον καπιταλιστικό κόσμο υπόκειται στις πολιτικές επιδιώξεις και στις ιστορικές συνθήκες μέσα στις οποίες καλούνται να λειτουργήσουν κάθε φορά τα καπιταλιστικά κράτη. Η εθνική επικράτεια, η προσβασιμότητά της από «ξένους», η δυνατότητα -καθώς και ο τρόπος- παραμονής τους σε αυτή αλλάζουν από περιοχή σε περιοχή, αλλά και από εποχή σε εποχή. Αν πάρουμε ως παράδειγμα τις Η.Π.Α., από ιδρύσεώς τους επέτρεπαν την ελεύθερη μετακίνηση και εγκατάσταση στο έδαφός τους προσώπων δίχως την υποχρέωση επίδειξης νομιμοποιητικών εγγράφων. Από το 1882 (με την Απόφαση Αποκλεισμού κινεζικών πληθυσμών) ξεκινά μια περίοδος αυστηρού περιορισμού της μετανάστευσης συγκεκριμένων πληθυσμών (κινέζοι, μεξικανοί) και ποιοτικού περιορισμού άλλων (ευρωπαϊκής προέλευσης). Με την αύξηση της ζήτησης για εργατικό δυναμικό μετά τον Β΄ Π.Π. εισαγάμαστε πάλι σε μια περίοδο αθρόας και πολύ ελαστικότερης

χωροταξικές γραμμές για μία τυπική οριοθέτηση μίας κρατικής εξουσίας, αλλά μία υλικότητα που συμπυκνώνει και συμβολίζει μία σειρά κομβικών κυριαρχικών νοημάτων και θεσφάτων που συγκροτούν τις εθνοκρατικές κοινωνίες: το έθνος και την εκάστοτε ιδεολογία του, την πολιτική του αυτοδιάθεση, τον κοινωνικό διαχωρισμό όχι μόνο ως *modus operandi* αλλά και ως *modus vivendi*, την ισχύ του νόμου, του κράτους κ.ο.κ. Τα σύνορα είναι όρια και δίχως αυτά, μία κοινωνική οργάνωση βασισμένη στη θέσμιση των διαχωρισμών σε κάθε πτυχή της κοινωνικής/καθημερινής ζωής θα κλονιστεί στα θεμέλιά της. Έτσι, η ελεύθερη μετακίνηση πολλών ανθρώπων από περιοχή σε περιοχή, και πόσο μάλλον από κράτος σε κράτος, δεν προκαλεί απλά αναστάτωση στους θεματοφύλακες της αστικής νομιμότητας, αλλά αποτελεί ριζική αμφισβήτηση του πυρήνα του αστικού πολιτισμού. Ενός πολιτισμού που βρίσκει εντελώς φυσιολογικό τον εξαναγκασμό ενός ανθρώπου να υπομείνει έναν βέβαιο, άδικο, βίαιο, οδυνηρό και ανεπιθύμητο θάνατο σε μία πολεμική σύγκρουση που ποτέ δεν επέλεξε, και από την άλλη διακηρύττει με στόμφο μία εσχατολογική προφητεία για τη «συντέλεια του κόσμου» όταν ένας άνθρωπος μετακινείται μέσα από ένα ποτάμι, μία θάλασσα ή έναν λόφο που περιφράσσεται και νοηματοδοτείται ως «σύνορο», χωρίς να επιδεικνύει συγκεκριμένα κρατικά έγγραφα σε ένοπλους φρουρούς.

Ως κατακλείδα, η μαζική και διαρκώς αυξανόμενη μετακίνηση ανθρώπων λόγω της πολεμικής διαδικασίας αποτελεί ήδη μία αιωνόβια συνθήκη που προκαλεί η ίδια η κρατική/καπιταλιστική λεηλασία. Ωστόσο, θα ήταν στρεβλή μία γραμμική και μονόδρομη διασύνδεση της μετανάστευσης με τον πόλεμο, αποκλειστικά ως απόρροια των επιλογών των «από πάνω». Η μετανάστευση εξακολουθεί και αποτελεί μία δυναμική ενέργεια -ακόμα και κάτω από τις πιο εκβιαστικές και αντίξοες συνθήκες που στενεύουν όχι μόνο τα περιθώρια αλλά και την έννοια των «επιλογών»- των ανθρώπων οι οποίοι στρέφονται σε αυτήν, αμφισβητώντας τα κράτη, τα σύνορα και τους στρατούς. Και ως συνήθως, τα ενεργά υποκείμενα που πράττουν έξω από τις επιταγές της εξουσίας βρίσκονται διαρκώς στο στόχαστρό της, ειδικά όταν αυτό συμβαίνει σε έκρυθμες καταστάσεις και ισορροπίες. Ως τώρα, για την κυριαρχία δεν έχει τόσο σημασία η δεδομένη συνείδηση της πράξης από πλευράς των μεταναστών (η οποία εμφορείται περισσότερο από τη βούληση

εισοδικής μεταναστών (με το λεγόμενο «Πρόγραμμα Bracero»), κατά την οποία η άμεση νομιμοποίηση εισόδου και εγκατάστασης στην επικράτεια των Η.Π.Α. ήταν ο κανόνας. Από το 1955 τέλος, ξεκινά μια περίοδος αλλαγών ως προς τις μεταναστευτικές πολιτικές των καπιταλιστικών κρατών, με τα τελευταία να πειραματίζονται με διάφορες μορφές παρανομοποίησης/νομιμοποίησης των μεταναστών, πειραματισμός ο οποίος καταλήγει σε αυτό που στη διεθνή βιβλιογραφία κατέληξε να ονομάζεται ως «στρατηγική της περιστρεφόμενης πόρτας». Η στρατηγική αυτή συνίσταται σε δύο αντιφατικές (εκ πρώτης όψεως) λειτουργίες εκ μέρους του καπιταλιστικού κράτους: α) (νομικά) την καθολική απαγόρευση εισόδου, β) (πρακτικά) τον έλεγχο επί και την αξιοποίηση της παρανομοποιημένης «ροής» μεταναστών.

της επιβίωσης και όχι πάντα από πολιτικά και ιδεολογικά κριτήρια) αλλά η πράξη αυτή καθαυτή.

Ο αστικός πολιτισμός δεν αντιτίθεται στην ελεύθερη μετακίνηση μόνο λόγω της αμφισβήτησης των κρατικών συνόρων, αλλά και λόγω του ρόλου των μετακινούμενων στον κοινωνικό/ταξικό ανταγωνισμό στην ενδοχώρα. Αν το αστικό κράτος ταξινομεί τις κοινότητες σύμφωνα με τις καπιταλιστικές ανάγκες και επιταγές, η ελεύθερη μετακίνηση των «από κάτω» προκαλεί ανεξέλεγκτες αναδιατάξεις των κοινωνικών και εργασιακών σχέσεων. Το αν οι αναδιατάξεις αυτές θα εντείνουν ή όχι την κοινωνική/ταξική εκμετάλλευση κρίνεται πρωτίστως από την αποκατάσταση του ελέγχου και ακολούθως της καταστολής αυτής της μετακίνησης, από το κράτος και τα αφεντικά²³.

Εξαίρεση και έκτακτη ανάγκη, κράτος ασφάλειας και милитарισμός

Η γέννηση ενός ανθρώπου ταυτίζεται με την εθνικότητά του και κατά συνέπεια με την πολιτική του υπόσταση, η οποία άνευ του εθνοκρατικού «ανήκειν» αίρεται ή μάλλον «εξαιρείται»²⁴. Στο πλαίσιο αυτό, είναι ξεκάθαρο

²³ Επί παραδείγματι, το 1,5 εκατομμύριο πρόσφυγες της Μικράς Ασίας στη δεκαετία του '20 αναδιέταξε ανεπιστρεπτί τον κοινωνικό/ταξικό ανταγωνισμό στην ελληνική επικράτεια, με θετικά αποτελέσματα για την καπιταλιστική εκβιομηχάνιση αλλά και με παράλληλη μεγάλη ενδυνάμωση των κοινωνικών και ταξικών αντιστάσεων. Ο εμφατικός μεν αλλά γεμάτος κενά κρατικός και στρατιωτικός έλεγχος αυτής της μετακίνησης, επέτρεψε να ευδοκιμήσουν χειραφετητικές κοινωνικές διεργασίες σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από όσο θα επιθυμούσε η τότε άρχουσα τάξη και η πολιτική ηγεσία. Χρειάστηκαν αιματηρές δεκαετίες καταστολής, ενσωμάτωσης και μία παράλληλη ριζική αναδιάταξη της αστικής αρχιτεκτονικής και πολεοδομίας του δημόσιου χώρου και των γειτονιών, προκειμένου να αποσβεστούν τα κυριαρχικά προβλήματα που προκλήθηκαν από αυτή τη μετακίνηση.

²⁴ Η εθνοκρατική ιδέα έχει φροντίσει εξ αρχής της ισχύος της -και μάλιστα σε ένα πομπώδες επαναστατικό πλαίσιο «κοινωνικής χειραφέτησης» από τα δεινά της «ελέω Θεού» βασιλείας και των αυλών της- να οριοθετήσει με μεγάλη σαφήνεια την εξουσία του εθνικού κράτους, με συντριπτικούς όρους ενάντια σε όποιον/α την αμφισβητήσει. Η «Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη» της γαλλικής εθνοσυνέλευσης του 1789, φρόντισε να ακυρώσει τον ίδιο της τον τίτλο ανακοινώνοντας: «Το Έθνος είναι η αποκλειστική πηγή κάθε εξουσίας. Καμία ομάδα ανθρώπων και κανένα άτομο δεν μπορεί να ασκεί εξουσία που δεν απορρέει από το Έθνος». Εδώ παρατηρείται μία συντακτική αστοχία από τους πρώτους εθνοπατέρες της γαλλικής δημοκρατίας. Τα δικαιώματα, ως νομική κατοχύρωση, δεν ανήκουν

ότι ένας άνθρωπος ή μια κοινωνική ομάδα που δεν συγκαταλέγεται στο «έθνος» των εδαφών στα οποία κινείται και δεν διαθέτει κάποια έγγραφα που να δικαιολογούν την παρουσία του εκεί (από μία βίζα έως μία άδεια παραμονής), τίθεται αυτομάτως νομικά και κοινωνικά σε ένα πλαίσιο παρανομίας ή και «εξαιρέσης». Οι ρίζες της βιοπολιτικής βρίσκονται στα θεμέλια της εθνοκρατικής αντίληψης και του καπιταλισμού.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, μπορεί να γίνει αντιληπτή η δομική αναγκαιότητα της «εξαιρέσης» όχι μόνο ως κατάσταση αλλά και ως τόπου. Η φιλελεύθερη δημοκρατία μπορεί να διατείνεται για την προστασία και τον σεβασμό της ανθρώπινης ζωής, όπως επίσης και να διαρρηγγύνει τα ιμάτιά της όταν άλλα συστήματα εξουσίας και διακυβέρνησης αναδεικνύουν την βαρβαρότητά τους. Ωστόσο, στην πραγματικότητα, τα αστικά κράτη έχουν μπορέσει να αναπτυχθούν μόνο αφού έχουν εξαιρέσει κοινωνικές ομάδες και πληθυσμούς που είτε περισσεύουν, είτε αντιστέκονται στην εξουσία. Κατά βάση, η διάρρηξη του τρίπτυχου έθνος-κράτος-έδαφος (είτε πηγάζει από συνειδητό πολιτικό ανταγωνισμό είτε από τον αγώνα για την επιβίωση μίας ομάδας ανθρώπων που μετακινείται) είναι κάτι που αντιμετωπίζεται από τους κατασταλτικούς μηχανισμούς έξω από τις αστικές συμβάσεις και τις ψευδαισθήσεις των «δικαιωμάτων» και του «σεβασμού στον άνθρωπο».

Στη σχετικά μικρή της ιστορική διαδρομή, η εθνοκρατική εξουσία έχει φτιάξει μία μικρή γενεαλογία σιδηρόφρακτων «μη-τόπων» για τους εξαιρούμενους πληθυσμούς. Οδηγός σε αυτήν υπήρξε η στρατιωτική εκδοχή τους. Τα πρώτα στρατόπεδα εξαιρέσης στην Ευρώπη χτίστηκαν για τον έλεγχο μεταναστών. Από εκεί κι ύστερα, ο στρατοπεδικός χώρος συμπύκνωνε μέσα του τις περισσότερες και τις πιο γνωστές πτυχές της κρατικής βαρβαρότητας από τα στρατόπεδα εγκλεισμού, στα στρατόπεδα συγκέντρωσης μέχρι και τα στρατόπεδα εξόντωσης. Οι κοινωνικές ομάδες που εξαιρέθηκαν ή εξοντώθηκαν σε αυτούς του «μη-τόπους» ήταν διαφόρων κατηγοριών (εθνικών, θρησκευτικών, φυλετικών, έμφυλων, πολιτικών). Ακολουθώντας, το πρότυπο αυτό εφαρμόστηκε και αστικοποιήθηκε από διάφορα κράτη είτε σε ολόκληρες επικράτειες (όπως η αποκλεισμένη και κατακερματισμένη από το Τείχος και τα στρατιωτικά check-points Παλαιστίνη ή η ανοικτή φυλακή-γκέτο της Λωρίδας της Γάζας), είτε στις μητροπόλεις με τη μορφή των γειτονιών-γκέτο όπως στο Λος Άντζελες ή με τη μορφή των διαρκώς αναπτυσσόμενων παραγκουπόλεων και πάλι βάσει των όποιων διαχωρισμών

τόσο «στον Άνθρωπο και στον Πολίτη», αλλά περισσότερο στον «άνθρωπο-πολίτη». Και από τη στιγμή που ο πολίτης προϋποθέτει την ανθρώπινη ύπαρξη, ενώ ένας άνθρωπος δεν χρειάζεται να είναι απαραίτητα και πολίτης, τότε η ιστορική διακήρυξη του 1789 αναγνωρίζει και δικαιοδοτεί μόνο τον τελευταίο, αφήνοντας όποιον διαθέτει μόνο «την ιδιότητα του ανθρώπου» κυριολεκτικά έρμαιο των νομικών υπερβάσεων της κάθε εξουσίας. Πρόκειται για το πρώτο επίσημο κρατικό έγγραφο ποινικοποίησης της έλλειψης εθνικής και κρατικής υπόστασης.

σημασιοδοτούσαν την κρατική ισχύ (ταξικών στη Βραζιλία, εθνικών στο Ισραήλ κ.ο.κ.). Οι εξαιρέσεις αυτές, που στην πραγματική ζωή σημαίνουν κοινωνικό αποκλεισμό, περίφραξη, εγκλεισμό, οικονομική ασφυξία, θάνατο κ.ο.κ. πάντα δικαιολογούνταν ως αποτελέσματα μίας «αναγκαιότητας», η οποία απειλούσε την κοινωνική ειρήνη, την τάξη και πλέον το ορόσημο του αστικού πολιτισμού: την ασφάλεια. Η κατάσταση έκτακτης ανάγκης, ως νομική και κυριαρχική συνθήκη, είναι ακριβώς η έννοια που ευνοεί κάθε δυνατότητα υπέρβασης της εξουσίας.

Υπάρχουν πολλές αναλύσεις για το ότι η σύγχρονη κυριαρχία δομείται όχι τόσο πάνω στην έννοια του δικαίου αλλά πάνω στην εύπλαστη έννοια της ασφάλειας. Παίρνοντας την παραδοχή του Agamben ότι το σύγχρονο κράτος φαίνεται να κινείται στο τριπλό πλαίσιο της διατήρησης μιας γενικευμένης κατάστασης φόβου, της αποπολιτικοποίησης των πολιτών και της απάρνησης κάθε βεβαιότητας του δικαίου, μπορούμε να αντιληφθούμε τη διασύνδεση της παραδοχής αυτής με τα σύγχρονα πολεμικά δόγματα και τη σχετικοποίηση της έννοιας του πολέμου που αναφέρθηκε σε προηγούμενη ενότητα, ώστε ο τελευταίος να είναι πανταχού παρών. Έτσι, αν η κατάσταση έκτακτης ανάγκης είναι ένα ευρύτερο πλαίσιο άρσης μίας ισχύουσας πολιτικής/νομικής συνθήκης για την αναδιάταξη και την εντατικοποίηση της κοινωνικής/ταξικής εκμετάλλευσης, πειθάρχησης και ελέγχου, και αν αυτό το πλαίσιο γίνεται όλο και περισσότερο ο κανόνας λειτουργίας του κράτους ασφάλειας, τότε ο πόλεμος μάλλον αποτελεί την αντίστοιχη διαδικασία εφαρμογής αυτής της συνθήκης που κανονικοποιείται (και κανονικοποιεί) κοινωνικά. Στο πλαίσιο αυτό, ο милитаризм ως οργάνωση της κρατικής βίας, δεν θα μπορούσε παρά να αποτελεί ένα από το πιο ενεργά και αναδυόμενα εργαλεία της εξουσίας²⁵.

²⁵ Η βιοπολιτική διαχείριση της «ασύμμετρης απειλής» των μεταναστών είναι κατατοπιστική. Ως τώρα, τον τελευταίο χρόνο πάνω από ένα εκατομμύριο άνθρωποι μετανάστευσαν, διασχίζοντας την Ελλάδα προς την Ευρώπη, υπό αντίξοες και απάνθρωπες με συνθήκες, ωστόσο με δική τους επιλογή τόσο του προορισμού όσο και του τόπου όπου θα υποβάλλουν τις αιτήσεις ασύλου ή πολιτογράφησης τους. Αυτό που έχει σημασία είναι ότι μία τέτοια ογκώδης και σχετικά ανεξέλεγκτη μετακίνηση δεν προκάλεσε κανένα ιδιαίτερο πρόβλημα στις πόλεις και τα χωριά όπου κατέφθασαν -κι αν ανέμεναν τα κοράκια της ενημέρωσης και της καταστολής αφορμές για δαιμονοποίηση των μεταναστών. Ωστόσο, ο χαρακτήρας της αντιμεταναστευτικής πολιτικής εξουδετερώνει ακριβώς κάθε υποψία ελεύθερης μετακίνησης. Τα hot spots στα σύνορα συλλαμβάνουν, καταγράφουν, δακτυλοσκοπούν και καταχωρούν σώματα σε εθνικά και βιομετρικά καλούπια. Όσοι/ες περάσουν το πρώτο «φιλτράρισμα» πάνω στον κυριαρχικό διαχωρισμό του πρόσφυγα από τον μετανάστη (ο τελευταίος είναι ήδη ένα πλεονάζον σώμα προς εξόντωση), παραμένουν σε στρατοπεδικούς χώρους που ανά πάσα στιγμή μπορούν να κλείσουν και να μετατραπούν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης, ενώ η «φιλοξενία» συνδέεται με μία αδυσώπητη ασφυξία και πίεση όσων κινούνται εκτός των στρατοπεδικών χώρων και με τον κυδαίο εκβιασμό της άρνησης χαρτιών και θεσμικών διαδικασιών

Αυτό το επικίνδυνο κράμα εξαίρεσης, έκτακτης ανάγκης, ασφάλειας και πολέμου είναι που ενορχηστρώνει την εκτεταμένη στρατιωτικοποίηση που παρατηρείται στα ευρωπαϊκά κράτη. Μέσα στο πλαίσιο της γενικότερης καπιταλιστικής κρίσης, τα ιδεολογήματα της αντι-ισλαμικής τρομο-υστερίας, της αντιμεταναστευτικής πολιτικής αλλά και των χρεωκοπημένων οικονομιών, αποτελούν το υπόστρωμα για τη διάχυση ενός εσχατολογικού φόβου με οντολογικές σχεδόν προεκτάσεις στους υπηκόους από την κυριαρχία. Ένας φόβος που αφού συσκοτίσει την προέλευση αυτών των ανθρώπων και τα αίτια της μετακίνησής τους, νομιμοποιεί κοινωνικά την ενεργοποίηση της μιλιταριστικής διαχείρισης των μεταναστών και της στρατιωτικοποίησης της καθημερινής ζωής. Παράλληλα, οι κοινωνικές/ταξικές αντιστάσεις και οι απελευθερωτικές διεργασίες που σε μια τέτοια συγκυρία απλώνονται, αναδιατάσσονται και συστέλλονται με απρόβλεπτες ποιότητες και χρονικότητες, αποτελούν κρίσιμες μεταβλητές ενάντια στους εξουσιαστικούς σχεδιασμούς, ικανές να δημιουργήσουν μία σειρά ανεπιθύμητων αναχωμάτων εναντίον τους. Οι στρατοί στους δρόμους των Βρυξελλών, του Παρισιού και τα στρατόπεδα των μεταναστών είναι μία πρώτη γεύση του τι θα επακολουθήσει αν δεν ανακοπεί η επέλαση του σύγχρονου ολοκληρωτισμού. Ο μιλιταρισμός δεν επανεμφανίζεται δυναμικά ως μία παράλογη αντίδραση του καπιταλισμού. Ενυπάρχει και εκβάλλει ως δομική του πτυχή για να εγγυηθεί την βίαιη κατίσχυση της εξουσίας πάνω στους υπηκόους της, να κατοχυρώσει την υποτέλεια και την εκπειθάρχηση στους κοινωνικούς διαχωρισμούς που θα επιβληθούν, να ιδεολογικοποιήσει την επικυριαρχία του ως μία φυσική και αναπόφευκτη αναγκαιότητα και να ενσωματωθεί στην κοινωνική συνείδηση ως αγωγή.

Ευρώπη-Φρούριο: Η στρατιωτική διαχείριση της μετανάστευσης

Πριν παρατεθεί η φιλοσοφία της αντιμεταναστευτικής πολιτικής στην Ε.Ε. είναι σημαντικό να γίνει αντιληπτή η πραγματικότητα πίσω από τα κροκοδείλια δάκρυα της «ευρωπαϊκής οικογένειας». Η καθολικοποίηση της «τραγωδίας των μεταναστών» που βιώνουν οι ευρωπαϊκοί θεσμοί (με την αγαστή στήριξη των Μ.Μ.Ε.) αποκρύπτει μία ωμή πραγματικότητα. Το «τέλος της ιστορίας» και η εδραίωση του φιλελεύθερου παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού πλανητικά δεν φαίνεται να φέρνει ιδιαίτερη ευτυχία στον πλανήτη. Τα επίσημα στοιχεία δείχνουν μία έξαρση της μετανάστευσης

προς όσους/ες δεν αυτο-εγκλείονται στα στρατόπεδα. Ο σύγχρονος ολοκληρωτισμός είναι όντως πιο πολιτισμένος από παλαιότερα, όταν το μόνο που χρειαζόταν το καθεστώς εξαίρεσης ήταν ένα τατουάζ στο χέρι του έγκλειστου, συνήθως εξαψήφιων αριθμών.

και των εκτοπισμών στις αρχές του '90, ενώ ολόκληρη η πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα έχει σταθερό αριθμό εκτοπισμένων ανθρώπων γύρω στα 40 εκατομμύρια. Η δεκαετία που την ακολουθεί, και την οποία διανύουμε, έχει μία σημαντική αύξηση των εκτοπισμένων, που μπορεί σήμερα να φτάνουν τα 60 εκατομμύρια ανθρώπων, ωστόσο η πλειονότητα εξ αυτών παραμένει εντός των συνόρων της χώρας τους. Ο αριθμός των ανθρώπων που μετακινούνται εκτός των συνόρων είναι αισθητά χαμηλότερος από ό,τι στις αρχές της δεκαετίας του '90 και μόλις τα τελευταία χρόνια έχει ξανά μία σημαντική αύξηση, που δεν φτάνει όμως τα προ εικοσαετίας επίπεδα. Και η αύξηση αυτή, αφορά στο μεγαλύτερο ποσοστό της τη λεγόμενη «εσωτερική μετανάστευση».

Από τα στοιχεία αυτά βγαίνουν δύο συμπεράσματα. Αφενός, η «τραγωδία της προσφυγιάς» δεν είναι τελικά μια «κακή συγκυρία», μία «δυστυχία» που ήρθε από κάποιους κακούς χειρισμούς μακρινών και υποανάπτυκτων κρατών έξω από τη λειτουργία και την ευθύνη των ευρωπαϊκών κρατών. Οι εκτοπισμοί αποτελούν συστατικό στοιχείο του καπιταλισμού, με καταφανή διαχρονικότητα και ανθεκτικότητα. Αφετέρου, παρατηρείται μια σημαντική αύξηση και αυτό αφορά στη μετακίνηση πληθυσμών προς την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η «ευρωπαϊκή οικογένεια», λοιπόν, έχει εξαιρετικά ιδιοτελείς λόγους ώστε να υποκρίνεται ότι «ανακαλύπτει την Αμερική» στο κομμάτι της μετανάστευσης. Τα ανθρώπινα караβάνια είναι σχετικά συνεχή στο χρόνο, ωστόσο τα τελευταία χρόνια αντί να ανακυκλώνονται στην αφρικανική ή την ασιατική ήπειρο, οδεύουν όλο και περισσότερο προς την ευρωπαϊκή ενδοχώρα και κυρίως στις κεντρικές και βόρειες περιοχές της²⁶. Μία μικρή εξέταση των αιτήσεων ασύλου είναι ενδεικτική, για να δούμε ότι οι αιτήσεις ασύλου στην Ε.Ε. την τελευταία δεκαετία είχαν αύξηση άνω του 600%, η οποία συντελέστηκε στο μεγαλύτερο βαθμό της τα τελευταία χρόνια. Το 2015 οι αιτήσεις ασύλου έφτασαν τον αριθμό ρεκόρ στην ιστορία της Ε.Ε. του 1.321.000²⁷.

²⁶ Επιπλέον, άλλος ένας λόγος που προσδίδει ιδιαίτερη βαρύτητα σε ένα διαχρονικό παράγωγο του καπιταλισμού είναι η γεωπολιτική, πολιτική και οικονομική σημασία της πολεμικής διαδικασίας που συμβαίνει στη Συρία, η οποία αναδιατάσσει όλη την κρίσιμη για τον καπιταλισμό περιοχή της Μέσης Ανατολής. Οι σύριοι/ες που έχουν μετακινηθεί από το κράτος της Συρίας αποτελούν έναν κρίσιμο παράγοντα μεταξύ άλλων που απαιτεί προσεκτική και στρατηγική διαχείριση. Με λίγα λόγια, αν ο ίδιος αριθμός μεταναστών που κινείται σήμερα προς την Ευρώπη προέρχονταν από ένα σχετικά άγνωστο και ασήμαντο κράτος της Αφρικής ή της Ασίας και κατευθύνονταν κάπου αλλού, η ευρωπαϊκή ευαισθησία δεν θα άγγιζε ούτε 15 δευτερόλεπτα δημοσιότητας ανά ημέρα, με εξαίρεση τα φιλανθρωπικά γκαλά και τις εορταστικές δωρεές στη Unicef. Φαίνεται ότι ο πόλεμος στη Συρία φέρνει τη Δύση και ειδικά την Ευρώπη αντιμέτωπη με μία εμφατική αποδυνάμωση της δυτικής αποικιοκρατίας στη Μέση Ανατολή και την Ανατολική Μεσόγειο, με ενδεχόμενη ακόμα και την ανάδυση νέων μορφών κράτους, πολιτικής και οικονομικής διαχείρισης.

²⁷ Η προέλευση αυτής της αύξησης οφείλεται σε μεγάλο βαθμό από τη μετακίνηση

Όλα τα παραπάνω αποδεικνύουν ότι η «προσφυγική κρίση» δεν είναι τίποτα περισσότερο από ένα κυριαρχικό ιδεολόγημα μιας ρατσιστικής αντιμεταναστευτικής πολιτικής. Όταν μία ήπειρος ανεπτυγμένων οικονομιών, υψηλής τεχνολογίας και 500 εκατομμυρίων κατοίκων διατείνεται ότι δεν μπορεί να υποδεχτεί μερικές εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπων (οι οποίοι μάλιστα δεν θέλουν απαραίτητα να κατοικήσουν μόνιμα σε αυτή), τότε μια σειρά κατάπτυστων ιδεολογημάτων εμφανίζονται στο προσκήνιο: αλλοίωση της εθνικής και χριστιανικής ταυτότητας (με την είσοδο ανθρώπων που αντιστοιχούν μόλις στο 0,2% του ήδη υπάρχοντος πληθυσμού), αντι-ισλαμιστική φρενίτιδα που επί της ουσίας βάλλει κατά ενός δισεκατομμυρίου ανθρώπων παγκοσμίως και μερικών εκατομμυρίων κατοίκων της Ε.Ε. (μόλις του 4% του συνολικού πληθυσμού της, ο οποίοςς ακόμα και αν υποδεχόταν αύριο 4 εκατομμύρια μουσουλμάνους μετανάστες, ο ισλαμικός πληθυσμός στην Ευρώπη θα εκτοξευόταν στο... 5%), "αντι"τρομοκρατική προπαγάνδα για τους φανατικούς ισλαμιστές που κυκλοφορούν εντός των μεταναστευτικών ομάδων με στόχο να ανατινάξουν την Ευρώπη (ενώ στην πλειονότητά τους οι επιθέσεις ισλαμιστών διεξάγονται κατά βάση από ισλαμιστές-πολίτες της Ε.Ε. μεγαλωμένους και εκπαιδευμένους στη Δύση), «υγειονομικές βόμβες» που εναντιώνονται σε κάθε λογική σκέψη, έξαρση των εθνικισμών είτε μέσα από τις ίδιες τις κυβερνήσεις των κρατών-μελών της Ε.Ε. είτε μέσα από τα ακροδεξιά και νεοναζιστικά τους μορφώματα, μέχρι και χυδαίες κατηγορίες εναντίον των μεταναστών για «καλοπέραση» και «τουρισμό».

Η Ευρώπη-Φρούριο αποτελεί ένα οργανωτικό μοντέλο θωράκισης των ευρωπαϊκών συνόρων αλλά και επίτασης του ελέγχου, της επιτήρησης και της καταστολής στο εσωτερικό των κρατών-μελών. Δίνοντας μερικά στοιχεία γύρω από τον κύκλο εργασιών της περίφημης βιομηχανίας της ασφάλειας, μεταξύ 2007 και 2014, πάνω από 2 δισεκατομμύρια ευρώ δαπανήθηκαν για τον έλεγχο των συνόρων, σε ένα μοντέλο που συνδέει τις κατά τόπους στρατιωτικές και αστυνομικές δυνάμεις, με τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές, το NATO, τον FRONTEX και άλλους φορείς. Το στρατιωτικό-βιομηχανικό σύμπλεγμα, οι κρατικές ηγεσίες, οι αστυνομικές δυνάμεις, τα ΜΜΕ, τα διάφορα ακαδημαϊκά ερευνητικά προγράμματα (κυρίως για την ολοένα και μεγαλύτερη

ανθρώπων από τη Συρία και το Αφγανιστάν, δηλαδή από περιοχές στις οποίες ο δυτικός κόσμος έχει φροντίσει να λεηλατήσει με διάφορους τρόπους. Μία εξέταση της ανθρώπινης καταστροφής στη Συρία είναι ενδεικτική των νέων πολεμικών ηθών. Από τα περίπου 20 εκατομμύρια των κατοίκων της, οι νεκροί σήμερα ξεπερνούν τις 300.000 (με πάνω από το ένα τρίτο να είναι άμαχοι), ενώ περίπου το 50% του πληθυσμού έχει εκτοπιστεί. Εξ αυτών περίπου 4 εκατομμύρια έχουν μετακινηθεί εκτός Συρίας, εκ των οποίων μόλις μισό εκατομμύριο έχει καταφέρει να εισέλθει στην Ε.Ε. και πάνω από τρία εκατομμύρια Σύριοι/ες παραμένουν σε χώρες της Εγγύς και Μέσης Ανατολής (Τουρκία, Λίβανος, Ιορδανία κ.ά.).

αναβάθμιση της ηλεκτρονικής επιτήρησης των συνόρων)²⁸, μισθοφορικά σώματα και εταιρίες ασφάλειας, οι τοπικοί και περιφερειακοί άρχοντες δραστηριοποιούνται είτε από κοινού είτε παράλληλα για να υπηρετήσουν την επίσημη αντιμεταναστευτική πολιτική. Η μεγαλύτερη έμφαση έχει δοθεί στα νότια και ανατολικά σύνορα της Ε.Ε. που συμπίπτουν με αυτά του ελληνικού κράτους, το οποίο διανύει μία συστημική κρίση τα τελευταία χρόνια. Ως εκ τούτου, τα σύνορά του, έχοντας μία διπλή σημασία για τη θωράκιση μιας επικράτειας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης, λαμβάνουν τη βαρύτητα μιας οξυμένης πολεμικής συνθήκης, η οποία κατά συνέπεια στρατιωτικοποιεί ολοένα και περισσότερο τις θαλάσσιες και χερσαίες οριογραμμές²⁹.

Κάπως έτσι, και κυρίως αφού περιφράχθηκαν τα χερσαία περάσματα του Έβρου, η Μεσόγειος εξελίχθηκε μέσα στα τελευταία χρόνια σε έναν υγρό τάφο χιλιάδων μεταναστών. Οι επίσημες καταγραφές κάνουν λόγο για 3.500 θανάτους το 2014 από τους 4.272 παγκοσμίως (τη χρονιά που η επίσημη πολιτική της Ε.Ε. ξεκίνησε να πριμοδοτεί ανερυθρίαστα την αύξηση των θανάτων στη Μεσόγειο προκειμένου να ανακόψει τις μετακινήσεις των μεταναστών), 3.770 το 2015 και μέχρι τις αρχές Μαΐου του 2016 1.361 θάνατοι. Κατά βάση τις χρονιές της μεγάλης αύξησης της εισόδου των μεταναστών στην Ευρώπη (από το 2014 μέχρι και σήμερα, με το 2015 να φτάνει στο ζενίθ των αφίξεων), η συντριπτική πλειονότητα (κυρίως από τη Συρία, το Ιράκ και το Αφγανιστάν) ακολούθησε τη διαδρομή των ανατολικών συνόρων του ελληνικού κράτους (όπου στην πλευρά της Τουρκίας, έχουν εγκατασταθεί σίγουρα πάνω από 2 εκατομμύρια μετανάστες, ενώ διάφορες αναφορές κάνουν λόγο και για πάνω από 3,5 εκατομμύρια).

Το 2015, καταγράφηκαν από την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. 1.015.018 αφίξεις μεταναστών στην Ευρώπη, με τις 856.723 να πραγματοποιούνται από το Αιγαίο, 153.842 στην Ιταλία και ελάχιστες σε άλλα μέρη της Μεσογείου. Το 2016, μέχρι και τη συμφωνία του Μαρτίου μεταξύ Ε.Ε. και Τουρκίας στις πλάτες των μεταναστών, οι μετακινήσεις υπερτερούσαν αριθμητικά των αντίστοιχων μετακινήσεων το 2015. Η θωράκιση των συνόρων σε

²⁸ Στα ελληνικά Α.Ε.Ι. υπάρχει μία σειρά χρηματοδοτούμενων ερευνητικών προγραμμάτων στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής αντιμεταναστευτικής πολιτικής, με κάποια να εντάσσονται στο «Ευρωπαϊκό Σύστημα Επιτήρησης Εξωτερικών Συνόρων» (EUROSUR) και το HORIZON 2020 (ευρωπαϊκό πρόγραμμα χρηματοδότησης). Οι πλέον γνωστές και ορατές συνεισφορές της ελληνικής ακαδημίας (όπως τα προγράμματα «Jason» και «Ποσειδών») αφορούν τόσο στην ηλεκτρονική θωράκιση/επιτήρηση των συνόρων (με τη χρήση drones, με θερμικές κάμερες καθώς και με συστήματα ελέγχου και μετάδοσης πληροφοριών στην Ελληνική Αστυνομία, το Λιμενικό, τον FRONTEX κ.ά.) και εφαρμόζονται στο φράχτη του Έβρου και τα θαλάσσια σύνορα του Αιγαίου.

²⁹ Σε επόμενες ενότητες περιγράφεται πιο λεπτομερώς πολιτικά, θεσμικά και επιχειρησιακά, η διαδικασία αυτής της θωράκισης.

συνεργασία με το τουρκικό κράτος, οι ΝΑΤΟϊκές περιπολίες στο Αιγαίο, η στρατιωτικοποίηση της κράτησης των μεταναστών σε στρατόπεδα, οι σχετικά λιγοστές αλλά υπαρκτές απελάσεις μεταναστών, το φιλτράρισμα ανθρώπων στη νησιωτική ζώνη των Hot-Spots και φυσικά το κλείσιμο των συνόρων στα βόρεια του ελληνικού κράτους αλλά και στα ανατολικά χερσαία σύνορα του Έβρου, έχουν έναν σαφή αντίκτυπο: ο Απρίλιος του 2016 είναι ο πρώτος μήνας τα τελευταία χρόνια που παρατηρείται μείωση (και μάλιστα μεγάλων διαστάσεων) στην άφιξη μεταναστών, σε σχέση με τα προηγούμενα έτη³⁰. Το μέλλον επιφυλάσσει αφενός την αυξανόμενη θωράκιση των συνόρων με έντονη στρατιωτική παρουσία και αφετέρου την εντατικοποίηση του εγκλεισμού και της επιτήρησης των πληθυσμών στην ευρωπαϊκή ενδοχώρα.

Πόλεμος και φιλανθρωπία – μία καινοτομία 150 ετών

Ο αστικός πολιτισμός βασίστηκε σε μία ιδεολογία που έκανε λόγο για δικαιώματα, ελευθερίες, απελευθέρωση από τα δεινά της θεοκρατίας, επιστημονική/τεχνολογική πρόοδο και εξορθολογισμό της πολιτικής πάνω στη βάση της «λαϊκής βούλησης» και του «κοινού καλού». Όλες οι εξουσιαστικές σχέσεις, οι μηχανισμοί και διαδικασίες αναδιατάχτηκαν ή μετουσιώθηκαν με βάση αυτή την κατεύθυνση. Έτσι και ο πόλεμος, έπρεπε αργά ή γρήγορα να ενσωματώσει τη νέα πολιτισμική αφήγηση της εξουσίας στην οποία -και για την οποία- εφαρμοζόταν. Τα πεδία των μαχών αποτελούσαν πάντοτε μεγάλες πηγές έμπνευσης και συμβολισμών για τις ηγεμονίες, τις αυτοκρατορίες, τις τέχνες κ.ο.κ. Η εξιστόρηση, η αφήγηση, η μελοποίηση, η μορφοποίηση, η αποτύπωση, η διδασκαλία και η ανάλυση των πολεμικών συγκρούσεων αποτελούν διαχρονικά και συνεκτικά στοιχεία διαφορετικών κοινωνικών και εξουσιαστικών σχηματισμών. Από τη μία, η κοινωνική επίδραση τόσο σφοδρών και βίαιων συμβάντων και από την άλλη, ο πολιτικός, ιδεολογικός και πολιτισμικός εισοδισμός των εκάστοτε εξουσιών ενεργοποιούσαν ανασκευές και ερμηνείες που νοηματοδοτούσαν και ιεροποιούσαν τους πολέμους, συνήθως κατά το δοκούν του δίκαιου νικητή ή του άδικα ηττημένου.

Ωστόσο, το 19ο αιώνα έπαψε να είναι κοινά αποδεκτή η πραγματικότητα ενός πολεμικού πεδίου, ως έχει. Μέχρι τότε, από τα πρώτα λογοτεχνικά κείμενα της αρχαιότητας που έχουν διασωθεί (η Ιλιάδα αποτέλεσε πολεμική μυθοπλασία) μέχρι και τις τέχνες του Μεσαίωνα, η ωμότητα της ένοπλης σύγκρουσης

³⁰ Υπάρχουν ενδείξεις ότι λόγω της παρούσας κατάστασης, οι μετακινήσεις των μεταναστών θα οδηγηθούν κυρίως προς την ιταλική δίοδο (όπου και παρατηρείται μεγάλη προετοιμασία από τους εκεί στρατοκράτες) αλλά και προς τον ως τώρα ανενεργό προορισμό της Κρήτης.

περιγραφόταν ή αποτυπωνόταν χωρίς καμία ιδιαίτερη φειδώ. Απεναντίας, η όσο το δυνατόν πληρέστερη προσέγγισή της γινόταν όχι μόνο αποδεκτή αλλά και θεμιτή. Όμως, τα περιεχόμενα και οι ιδέες του Διαφωτισμού, όπως ο ανθρωπισμός, η δημοκρατική κοινωνία που θα έφερνε τη δικαιοσύνη σε όλους ανεξαιρέτως, καθώς επίσης και ο πολιτικός πολιτισμός των κοινοβουλίων και της βολταιρικής πρόσληψης της διαφωνίας, δεν συμβαδίζουν με εκατόμβες νεκρών, με καμένες ανθρώπινες σάρκες, με κατεστραμμένα και ακρωτηριασμένα σώματα, με χωριά και πόλεις που λιμοκτονούν ή που λεηλατούνται. Και μιας και η πολεμική διαδικασία δεν επρόκειτο να υποστεί τη βία της επί καπιταλισμού (απεναντίας θα τη συστηματοποιούσε ευρύτερα), αυτό που χρειαζόταν ήταν ο νεωτεριστικός διαχωρισμός της από το κοινωνικό πεδίο με έναν διπλό -και επικερδή- εξωραϊσμό. Αφενός, με έναν φιλελεύθερο εκ-πολιτισμό του πολέμου, ο οποίος δεν αφορούσε τόσο τη σύγκρουση αυτή καθαυτή αλλά τις συνέπειές της. Μία μάχη μπορεί να είναι όσο βάρβαρη χρειαστεί, αρκεί να επιμελούνται όσο το δυνατόν ταχύτερα οι καταστροφές της είτε σε υλικό είτε σε ανθρώπινο πεδίο³¹. Αφετέρου, η αφήγηση της πολεμικής διαδικασίας χρειαζόταν να συνεχίζει να διαποτίζεται από τα σύγχρονα «πανανθρώπινα ιδεώδη», του ιερού και αγνού καθήκοντος, του ηρωισμού, του εκδημοκρατισμού, της πρόληψης των παγκόσμιων δεινών του κομμουνισμού, την τρομοκρατία κ.ο.κ.³²

Έτσι, σε αντίθεση με το παρελθόν όπου κάθε εξουσία πολεμούσε, χωρίς να έχει ανάγκη ιδιαίτερης αιτιολόγησης των πράξεών της, για την αυλή της, τις εκτάσεις της και κάποιες φορές για τους χωρικούς της, σήμερα κάθε πολεμική σύγκρουση επιτελείται διαμέσου οντολογικών ή πανανθρώπινων κίνητρων, τα οποία ξεπερνούν ακόμα και το «γενικό καλό» του εκάστοτε «λαού» ενός κράτους: τα έθνη-κράτη προσπαθούσαν να χτίσουν έναν δίκαιο κόσμο στη θέση των δυναστικών αυτοκρατοριών και μοναρχιών, ο Χίτλερ

³¹ Η ευρέως διαδεδομένη σήμερα λογική της ανοικοδόμησης μίας κατεστραμμένης περιοχής, όπως και της αποκατάστασης των θυμάτων μίας σύγκρουσης, είναι στοιχείο του αστικού νεωτερισμού. Στις προκαπιταλιστικές κοινωνίες τα ανθρώπινα και υλικά ερείπια των πολέμων έμεναν κατά κανόνα ως είχαν.

³² Η αστική ιδεολογικοποίηση του πολέμου δε βασίζεται μόνο στους ιδεολογικούς μηχανισμούς του κράτους. Το Θέαμα, ως διαδικασία κοινωνικών διαχωρισμών μέσω της παραγωγής εικόνων, απονομηματοδοτήσεων και νοηματοδοτήσεων, εκτός από δομική λειτουργία του καπιταλισμού είναι και άρρηκτα συνδεδεμένο με τον μιλιταρισμό και τον πόλεμο – που αντίστοιχα επιτελούν την αποκρυστάλλωση και την αναδιάταξη της κοινωνικής/ταξικής διαίρεσης. Η βιομηχανία και οι φορείς του Θεάματος (όχι μόνο το δακτυλοδεικτούμενο Hollywood αλλά και γενικότερα ο αστικός κινηματογράφος, το αστικό θέατρο, η μουσική βιομηχανία, τα Μ.Μ.Ε., η αστική λογοτεχνία και τα σημερινά διαδικτυακά, εικονικά και μη παιχνίδια) έχουν σταθεί κάτι περισσότερο από αρωγοί και πρέσβεις της πολεμικής διαδικασίας. Αποτελούν διαδραστικό της στοιχείο και αγωγό με την κοινωνία.

προσπαθούσε να σώσει τον κόσμο από τους «σατανικούς» εβραίους, ο Μουσολίνι προσπαθούσε να αναβιώσει τον σωτήριο ρωμαϊκό πολιτισμό, ο Τσώρτσιλ έσωζε τον κόσμο από τις δικτατορίες που (και) ο ίδιος επέβαλλε στις αποικίες του, οι Σύμμαχοι προσπαθούσαν να σώσουν τον κόσμο από έναν Άξονα που οι ίδιοι έχτισαν, ο Στάλιν προσπαθούσε να σώσει την παγκόσμια επανάσταση, ο Νίξον έσωζε τον πλανήτη από τους διαβολικούς χωρικούς του Βιετνάμ, ο Μπους έσωζε -κατά μεσονύχτιας εντολής Θεού- τον γαλαξία από τον Άξονα του Κακού και την Τρομοκρατία, ο Άσαντ σώζει όλη τη Μέση Ανατολή (άρα και ολόκληρη τη γη) από την αποσταθεροποίηση κ.ο.κ. Με τον τρόπο αυτό, γίνεται αντιληπτό ότι στην πολεμική διαδικασία ενσωματώνεται ο ανθρωπισμός, ως «φύση», ως κίνητρο και ως σκοπός. Ο ανθρωπισμός, ως ιδεολογία του μοντέρνου κόσμου, μπορεί να διατείνεται για τα ευγενή του κίνητρα με τα οποία προσελκύει (μεταξύ πολλών άλλων) ανθρώπους με ανιδιοτελείς σκοπούς, ωστόσο αφενός δεν είναι αυτό που τον χαρακτηρίζει αμιγώς και αφετέρου αυτά τα ευγενή κίνητρα ποτέ δεν άλλαξαν και δεν απελευθέρωσαν τον κόσμο. Άλλωστε, οι υπερασπιστές του ανθρωπισμού υπερβάλλουν της καινοτομίας ή της μοναδικότητάς του: μία σειρά παλαιότερων ή ταυτόχρονων θρησκευτικών και πολιτικών ιδεολογιών είχαν ήδη υπεραμυνθεί των «πανανθρώπινων κινήτρων» τους, όπως ο χριστιανισμός και ο εθνικισμός (αμφότεροι με γνωστά και οδυνηρά αποτελέσματα), όπως επίσης είχαν προσελκύσει πολλούς ανθρώπους με διόλου «κακούς σκοπούς», ειδικά στις αρχικές τους φάσεις. Η ιδεαλιστική, διαταξική και αφαιρετική βάση του ανθρωπισμού είναι αυτή που εν τέλει τον κατατάσσει ευθέως στις συστημικές ιδεολογίες.

Σε θεσμική βάση, η τομή συντελείται τη δεκαετία του 1860 με την ίδρυση του Διεθνούς Κινήματος Ερυθρού Σταυρού και Ερυθράς Ημισελήνου. Η ιστορία της μεγαλύτερης και πιο διαδεδομένης πλέον Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης αποτυπώνει επάξια τον χαρακτήρα της ανθρωπιστικής διαχείρισης του πολέμου, ως αναπόσπαστο μέρος της πολεμικής διαδικασίας επί καπιταλισμού. Το 1859, ένας ελβετός επιχειρηματίας, ο Ερρίκος Ντυνάν, πηγαίνει σε ραντεβού με τον ηγέτη ενός μεγάλου κράτους, τον Ναπολέοντα Γ΄, ώστε να μιλήσουν για τα προβλήματα των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε μία από τις αποικίες του γαλλικού κράτους. Περνώντας από το πεδίο μίας αιματηρής σύγκρουσης με 40.000 νεκρούς και τραυματίες, ο αστός επιχειρηματίας συλλαμβάνει την ιδέα της δυναμικά κερδοφόρας επούλωσης των καταστροφών των πολέμων και μαζί με ευγενείς ανθρωπιστές της αστικής τάξης ιδρύουν λίγο αργότερα τον Ερυθρό Σταυρό. Η ίδρυσή του γίνεται υπό τη συμμετοχή και αρωγή 16 κρατών, δίχως τη συγκατάθεση των οποίων η ιστορία ίσως να μην ήταν ποτέ η ίδια. Έτσι, σε μία γλαφυρή αναπαράσταση του κεφαλαιοκρατικού *modus operandi*, κρατικοί άρχοντες, στρατιωτικοί ηγέτες, επιχειρηματίες και ευγενείς ανθρωπιστές της αστικής τάξης συνεργάζονται στενά προκειμένου να δημιουργήσουν έναν θεσμό στο πλάι των στρατών τους που θα εξωραΐζει μία δεδομένη και αδιαμφησβήτητη βαρβαρότητα που επιβάλλει η εξουσία. Οι σκοποί του θεσμού αυτού, ακόμα και στη σημερινή διαδικτυακή περιγραφή τους, είναι ενδεικτικοί της συμπληρωματικότητας και όχι της εναντίωσής του

στον πόλεμο³³. Συνεπώς, αυτό που καθίσταται «απαράδεκτο» στον αστικό πολιτισμό δεν είναι η δημιουργία και η ύπαρξη πτωμάτων, τραυματιών, φτώχειας, πείνας, λιμού, προσφυγιάς και στρατοπέδων συγκέντρωσης από ένα σύστημα περιφράξεων και λεηλασίας ανθρώπων και γης. «Απαράδεκτο» είναι να συμβαίνουν όλα αυτά δίχως έναν «συνάνθρωπο» στο πλάι να τα φροντίσει, ώστε η πολεμική μηχανή να μπορεί να συνεχίζει απρόσκοπτα την ανθρωπιστική λειτουργία της³⁴.

Με την πάροδο του χρόνου και ορθότερα με την εξέλιξη του καπιταλισμού, η δράση και εμβέλεια του Ερυθρού Σταυρού εξαπλώθηκε, πολλαπλασιάστηκε και θεσμίστηκε μέχρι και τη σημερινή του μορφή³⁵. Παράλληλα, μία σειρά άλλων

³³ Όπως αναφέρεται και στην επίσημη ιστοσελίδα του Ερυθρού Σταυρού: «...Κινητοποιείται στοχεύοντας πάντα στην ανακούφιση του ανθρώπινου πόνου σε περιόδους πολέμου και ειρήνης... Βασικοί σκοποί και στόχοι σε περίοδο πολέμου είναι η συνδρομή και επικουρία στο έργο της Στρατιωτικής Υγειονομικής Υπηρεσίας, η νοσηλευτική περίθαλψη τραυματιών και ασθενών, καθώς και η προστασία των αιχμαλώτων, του άμαχου πληθυσμού και των θυμάτων πολέμου».

³⁴ Η σχέση ανθρωπισμού και милитарισμού είναι αναγνωρίσιμη και από την πλευρά των στρατοκρατών. Ο «πολιτικό-στρατιωτικός συντονισμός» (Civil-Military Coordination) αποτελεί έναν βασικό τομέα διαχείρισης ανθρωπιστικών κρίσεων, που όπως και ο πόλεμος έχουν σχετικοποιηθεί. Το ΝΑΤΟ, η Ε.Ε. και πολλά άλλα κράτη τον έχουν εντάξει και τον θεσπίζουν ως βασικό σύγχρονο τρόπο λειτουργίας. Ο συντονισμός αυτός αφορά στην ομαλή συνεργασία μεταξύ κρατών, στρατών, αστυνομιών, διαφόρων θεσμών και ανθρωπιστικών οργανώσεων σε μορφή Μ.Κ.Ο. Σε επόμενες ενότητες περιγράφεται το πώς μία «έκτακτη ανάγκη που απαιτεί στρατιωτική επέμβαση» αφορά εκτός από ένοπλες συγκρούσεις, φυσικές καταστροφές και διατάραξη της κοινωνικής ειρήνης στο εσωτερικό των κρατών.

³⁵ Ενδεικτική είναι η πλέον πρόσφατη αναφορά από τον σημερινό αναπληρωτή υπουργό εθνικής άμυνας, Δ. Βίτσα, σε χαιρετισμό του στις 09/05/2016: «Η ιστορία του Ερυθρού Σταυρού μας δείχνει, μας διδάσκει, πως ακόμα και στις πιο ακραίες συνθήκες, αυτό που φαίνεται ως αδύνατο, μπορεί να γίνει δυνατό, όταν η βασική ιδέα είναι σωστή, όταν υπάρχει η θέληση και όταν ικανός αριθμός ανθρώπων την αποδέχεται ως δική του και την υποστηρίζει με πάθος. Η δράση του Ερυθρού Σταυρού και της Ερυθράς Ημισελήνου και η μεταξύ τους συνεργασία, θεωρώ ότι είναι μία κατάκτηση του ανθρώπινου πολιτισμού, γιατί προάγει αξίες που συνδέονται διαχρονικά με τη διαδικασία εξανθρωπισμού του ανθρώπου. Σε συνθήκες πολέμου αλλά και σε καιρό ειρήνης, η φροντίδα, η ανακούφιση του ανθρώπινου πόνου και η συμπαράσταση χωρίς σύνορα, χωρίς πολιτισμική, εθνική, θρησκευτική διάκριση, αποτελούν μεγάλες κατακτήσεις που θα πρέπει να τις έχουμε πάντα στο κέντρο της προσοχής μας, να τις διαφυλάττουμε και να τις διευρύνουμε. Η ανακούφιση ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων και η αλληλεγγύη με σεβασμό στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, είναι μία κατ' εξοχήν πολιτική πράξη με την πραγματική σημασία της λέξης. Όλοι και όλες γνωρίζετε πως η χώρα, ο ελληνικός λαός αντιμετωπίζει και διαχειρίζεται μία

παρόμοιων οργανώσεων εμφανίστηκαν είτε ως παραρτήματα υπερεθνικών, διεθνών και εθνικών οργανισμών, είτε αυτόνομα ως ιδιωτικοί οργανισμοί. Με την έλευση του νεοφιλελευθερισμού και της παγκοσμιοποίησης (και την ολοένα μεγαλύτερη ιδιωτικοποίηση τομέων που άλλοτε θεωρούνταν κρατικές υποθέσεις), το βάρος της ανθρωπιστικής διαχείρισης ακολουθεί τα ήθη της εποχής. Λειτουργίες και διαδικασίες που αποτελούσαν υποθέσεις των πολιτικών δομών ενός κράτους, ενός δήμου ή μιας περιφέρειας, διοχετεύονται ολοένα και περισσότερο στην ιδιωτική πρωτοβουλία οργανισμών, οι οποίοι μέσω της μορφής των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, διαθέτουν την οργανωτική/οικονομική ευελιξία και ελαστικότητα να εμφανίζονται οπουδήποτε παρουσιάζεται μία επικερδής ή στη χειρότερη μία οικονομικά διασφαλισμένη ευκαιρία. Η νέα αυτή μορφή οργάνωσης πολλές φορές γίνεται αντιληπτή ως «νέα μορφή κρατικής διαχείρισης» ή «μετασχηματισμός του κράτους» σε καπιταλιστική βάση³⁶. Ωστόσο, αυτό που έχει μεγαλύτερη σημασία από το ποια ανάλυση είναι πιο εύστοχη, είναι ότι οι Μ.Κ.Ο. αποτελούν ένα σαφέστατο πεδίο της «κοινωνίας των πολιτών» και της αφομοίωσης ολόκληρων κοινωνικών ομάδων σε μια διαδικασία διαχωρισμών σε ρόλους και τάξεις.

Σε αυτή ακριβώς τη διασύνδεση κράτους, κεφαλαίου και κοινωνίας, οι Μ.Κ.Ο. έχουν συσχετιστεί στενά με τις έννοιες της «υγιούς» ή και «εναλλακτικής» επιχειρηματικότητας, της «κοινωνικής προσφοράς» καθώς και του εθελοντισμού³⁷, ασχέτως του ότι η εργασία εντός τους είναι πολλές φορές

τεράστια προσφυγική κρίση. Στον σχεδιασμό αλλά και στην καθημερινή πρακτική οδηγού μας είναι η συνθήκη της Γενεύης αλλά και οι 7 αρχές του Διεθνούς Κινήματος Ερυθρού Σταυρού και Ερυθράς Ημισελήνου που υπενθυμίζω ότι είναι: ο ανθρωπισμός, η αμεροληψία, η ουδετερότητα, η ανεξαρτησία, ο εθελοντισμός, η ενότητα και η παγκοσμιότητα».

³⁶ Δεν είναι άλλωστε τυχαία και η ταυτοπροσωπία στην πολιτική και ανθρωπιστική διαχείριση: ο David Miliband, διευθυντής της Μ.Κ.Ο. International Rescue Committee -κολοσσού του είδους της- και σημαίνουν ιστορικό στέλεχος των φιλανθρωπικών οργανισμών, διατελούσε στο πρόσφατο παρελθόν Υπουργός Εξωτερικών στη Μεγάλη Βρετανία. Στην ίδια Μ.Κ.Ο., εξέχων στέλεχος είναι η πρώην υπουργός Εξωτερικών των Η.Π.Α. -επί προεδρίας Μπους- Κοντολιζα Ράις. Στο ελληνικό κράτος, από το 2015, το νευραλγικό υπουργείο Μετανάστευσης διοικεί ένα διεθνώς αναγνωρισμένο και ιδρυτικό στέλεχος των Γιατρών Χωρίς Σύνορα, ο Γιάννης Μουζάλας.

³⁷ Ο εθελοντισμός εγκαθιδρύθηκε ευρέως στην ελληνική πραγματικότητα κατά την περίοδο των ολυμπιακών αγώνων του 2004, σε μια περίοδο συρρίκνωσης του κράτους πρόνοιας και ανάδυσης νέων μοντέλων νεοφιλελεύθερης κρατικής διαχείρισης, για να καλύψει το κενό ανάμεσα στην κοινωνία και στο κράτος αλλά και για να συνδράμει στην κατοχύρωση νέων μοντέλων εργασιακών σχέσεων. Κατά τη μετάβαση στην περίοδο της κρίσης, επανεμφανίζεται ως μία θεσμισμένη πρακτική

και έναντι αμοιβής. Ο εθελοντισμός εμπεριέχει και προϋποθέτει την έννοια της άμισθης εργασίας γεγονός που σε συνάρτηση με την αναδιάρθρωση των εργασιακών σχέσεων επαναδιαμορφώνει και επικυρώνει τις σύγχρονες σχέσεις εκμετάλλευσης επιδεινώνοντας τη μισθωτή σκλαβιά. Τα ευγενή αισθήματα της «προσφοράς», της «βοήθειας» και της «ανιδιοτέλειας» που θέτει στο επίκεντρό του, αποτελούν βασικά συστατικά ενός κυρίαρχου ιδεολογήματος που θέλει να εγκολπωθεί στην κοινωνική συνείδηση. Η ιδεολογία συναντά την ηθική -και αντιστρόφως- προκειμένου να διατηρηθούν αναλλοίωτες οι υπάρχουσες κοινωνικές σχέσεις εκμετάλλευσης, ανισότητας και υποταγής. Και αυτό γιατί ο εθελοντισμός όχι μόνο δεν ακυρώνει το υπάρχον μοντέλο λειτουργίας του κράτους και της αγοράς αλλά λειτουργεί υποβοηθητικά και συμπληρωματικά αυτού. Κατά βάση, εδραιώνει μία στρατηγική εκμετάλλευσης του λεγόμενου «ελεύθερου χρόνου» (εργαζομένων ή ανέργων) και χειραγώγησης της κοινωνικής ευαισθησίας, αφομοιώνοντας και εκτονώνοντας παράλληλα την κοινωνική δυσαρέσκεια απέναντι στον ανθρώπινο πόνο και τα κοινωνικά προβλήματα. Στο πλαίσιο αυτό, η ευρεία κοινωνική ενσωμάτωση και αποδοχή που έχει ήδη επιφέρει η -κρατικά πριμοδοτούμενη και ελεγχόμενη³⁸- δράση των Μ.Κ.Ο. σε ό,τι αφορά τη μετανάστευση αναδεικνύει τους νέους κυριαρχικούς σχεδιασμούς για την αναπαραγωγή του κοινωνικού κατακερματισμού και της θεσμικής αφομοίωσης της αλληλεγγύης. Η διαδικασία αυτή βασίζεται και εξαπλώνεται κατά κύριο λόγο μέσω της ιδεολογίας του ανθρωπισμού: παρά τα σαφέστατα κρατικά/καπιταλιστικά αίτια της μετανάστευσης, τα εκατομμύρια των εκτοπισμένων και των δολοφονημένων από τις επιλογές και τις επιταγές της κυριαρχικής βαρβαρότητας, βαφτίζονται «ανθρωπιστική κρίση» και μετατρέπονται σε «προϊόντα» μίας «φυσικής» (και σίγουρα αταξικής) καταστροφής.

Σε μία τόσο θανατηφόρα και επισφαλή συνθήκη που βιώνουν οι μετανάστες/ριες, καθώς και σε συνδυασμό με την ορατή αποτελεσματικότητα της άμεσης δράσης ή βοήθειας σε κάποιον που κινδυνεύει, οι Μ.Κ.Ο. έχουν καταφέρει -με τη χρηματοδότηση και τον άμεσο έλεγχο από κράτη, στρατούς και εταιρείες- να ενσωματώσουν πολλά άτομα με κινηματική και αυτοοργανωτική δράση. Επιπλέον, το ίδιο καταφέρνει και σε άτομα δίχως κινηματική δράση που θα μπορούσαν όμως να βρουν πιο πειστικούς τους απελευθερωτικούς/αυτοοργανωμένους αγώνες από τις φιλανθρωπικές οργανώσεις, προκειμένου να εναντιωθούν στην καταπίεση, την καταστολή και την εκμετάλλευση. Έτσι,

ταξικής εκμετάλλευσης που ευδοκίμει μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο της όξυνσης της καπιταλιστικής λεηλασίας.

³⁸ Δήλωση του υπουργού Δημόσιας Τάξης Ν. Τόσκα στις 27/05/2016: «Ο ρόλος των Μ.Κ.Ο. πρέπει να είναι υποστηρικτικός, δεν πρέπει να έχουν τον πρώτο ρόλο, αλλά να έχουν τον δεύτερο ρόλο κι αυτό θα γίνεται από εδώ και πέρα στις οργανωμένες δομές. Μόνο στις διαλυμένες χώρες, π.χ. Συρία και Ιράκ, το κράτος έχει δευτερεύοντα ρόλο στην αντιμετώπιση ανθρωπιστικών κρίσεων».

ως μία παράλληλη συστημική επιτυχία, αποδυναμώνονται οι χειραφετητικές κοινωνικές διεργασίες και αναπαράγεται μία σειρά κυριαρχικών ματαιοδοξιών («μπροστά σε τέτοια μεγέθη μόνο οι εξουσιαστικοί μηχανισμοί μπορούν να επέμβουν δραστικά σωτήρια») και νέων διαχωρισμών, καθώς η συστηματικοποίηση μίας σχέσης θύματος-εθελοντή παγιώνει τους κοινωνικούς διαχωρισμούς, ιεραρχεί μονόδρομα την αλληλεγγύη και εντείνει τις διαμεσολαβήσεις αδυνατώντας να αποκαταστήσει μια οριζόντια και αμοιβαία αγωγήμη σχέση.

Τα παραδείγματα διαφόρων -κομβικών για το μεταναστευτικό- περιοχών στο ελληνικό κράτος είναι αποκαλυπτικά για τη στρατηγική κράτους-κεφαλαίου. Η συστηματική και επιτηδευμένη απουσία κρατικών και ιδιωτικών «πρωτοβουλιών» μπροστά στους εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπους που περνούσαν τα ανατολικά σύνορα στο Αιγαίο από το φθινόπωρο του 2014 μέχρι και την άνοιξη του 2015 (τουλάχιστον 45.000 άνθρωποι σύμφωνα με τις επίσημες καταγραφές) ενέτειναν την ανάγκη εμφάνισής τους στην κοινωνική συνείδηση, αλλά επίσης και την άμεση κινητοποίηση ανθρώπων που δεν σκόπευαν να παρακολουθούν άπραγοι τον αγώνα της επιβίωσης των μεταναστών. Κατά το καλοκαίρι του 2015, όταν εξελίχθηκε μία κατακόρυφη και μέχρι τότε ανεπανάληπτη αύξηση των μετακινήσεων προς τα νησιά του Αιγαίου (περίπου 350.000 άνθρωποι έως και τον Σεπτέμβρη), θεσμίστηκε η λειτουργία αναρίθμητων -για τα δεδομένα ενός νησιού- Μ.Κ.Ο. και οι πρώτες ορατές κρατικές παρεμβάσεις. Στο λιμάνι του Πειραιά, αλλά και στην Ειδομένη, αμέσως μετά το κλείσιμο των συνόρων και την εγκατάσταση πολλών μεταναστών σε αυτοσχέδια camp, η κρατική και καπιταλιστική διαχείριση είχε ακριβώς την ίδια ακολουθία μέχρι να στρατιωτικοποιηθεί επισήμως η διαχείριση των μεταναστών³⁹. Ακολούθως αυτής της διαχείρισης,

³⁹ Ο transit χαρακτήρας των δύο αυτών τόπων (ο Πειραιάς ως κεντρικό σημείο μετάβασης από τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου στα βόρεια σύνορα του ελληνικού κράτους και η Ειδομένη ως το πέρασμα από το ελληνικό κράτος προς την ευρωπαϊκή ενδοχώρα), οι σχέσεις και οι δυναμικές που διαμόρφωναν εκεί οι μετανάστες μεταξύ τους όπως επίσης και με τους αλληλέγγυους/ες, η ανάγκη φιλανθρωπικών και προοδευτικών προσχημάτων της αριστερής κρατικής διαχείρισης στη βίαιη καταστολή των μεταναστών, είναι διάφοροι λόγοι που εξηγούν την συνειδητή επιλογή της πολιτικής διαχείρισης για μία στρατηγική πολιορκίας, φθοράς και εξουθένωσης των μεταναστών, παρά μίας στρατηγικής άμεσης ευθείας επίθεσης. Δημόσιοι τόποι όπως ένα μεγάλο λιμάνι ή ένας κάμπος δίπλα σε μία εθνική οδό και σε ένα χωριό, δεν μπορούν να αποτελέσουν εύκολα πεδία συγκρούσεων και εκτεταμένης καταστολής, πόσο μάλλον να μετασχηματιστούν σε τόπους εξαίρεσης από το κράτος. Όπως δήλωνε αυτολεξεί ο -πρώην στρατιωτικός και «διδάσκαλος στρατηγικής»- υπουργός Δημόσιας Τάξης Νίκος Τόσκας σε ραδιοφωνική του συνέντευξη στις 19/04/2016 για τις αντιστάσεις και τις διαμαρτυρίες των μεταναστών στην Ειδομένη: «...έχουμε κι εμείς την τακτική μας, τους μαθαίνουμε στην πίεση... καταλαβαίνουν ότι άρχισε η αντίστροφη μέτρηση». Η «αντίστροφη μέτρηση» δεν αφορούσε μόνο στην

μία κυριαρχική επιβολή πάνω στη λειτουργία, τον χαρακτήρα και την οργάνωση των Μ.Κ.Ο. συγκεντροποίησε τη δράση τους (ευνοώντας τις πλέον συστημικές και καταστέλλοντες τις πιο «ανοργάνωτες» ή «απείθαρχες») και τις συστηματικοποίησε σύμφωνα με τις επιταγές της. Και εν τέλει, μετά από τις δομικές αυτές παρεμβάσεις, ξεκίνησε μία προπαγανδιστική εκστρατεία συκοφάντησης, ακύρωσης και εγκληματοποίησης των αυτοοργανωμένων ή «ανυπάκουων» δομών φιλοξενίας, σίτισης και περίθαλψης των μεταναστών, όπως επίσης και των αλληλέγγυων που αρνούνταν να εισχωρήσουν στις γραμμές της αντιμεταναστευτικής πολιτικής.

Δημιουργία έκτακτης ανάγκης, ηχηρή απουσία κρατικής διαχείρισης, ιδιωτικοποίηση και ΜΚΟποίηση της αλληλεγγύης, εμφατική κρατική εμφάνιση και στρατιωτικοποίηση, αναδιάταξη και καταστολή των απείθαρχων, ανυπάκουων, αλληλέγγυων δομών και υποκειμένων, καταστολή του «εχθρού» με όρους εξαίρεσης. Η σειρά αυτή δεν αποτελεί απλά μία πολιτική διαχείριση μίας μεμονωμένης κατάστασης. Αποτελεί μία στρατιωτικής έμπνευσης κυριαρχική διαχείριση έκτακτων συνθηκών και πολεμικών πεδίων, που έχει αποτυπωθεί εδώ και πολλά χρόνια σε δόγματα και εγχειρίδια αντιμετώπισης «ασύμμετρων απειλών». Δογμάτων που εδράζονται πάνω στη στρατιωτικοποίηση του ανθρωπισμού από τη μία και τον «ανθρωπιστικό πόλεμο» του καπιταλισμού από την άλλη.

καταστολή των όποιων κινητοποιήσεων των μεταναστών σε Πειραιά και Ειδομένη, αλλά στην σταδιακή τους ασφυξία (από κρατικά επιτηδευμένη και σχεδιασμένη έλλειψη τροφής, νερού, στοιχειώδους ανθρώπινης υγιεινής αλλά και υγειονομικής περίθαλψης, απειλές για στέρηση χαρτιών ή δυνατότητας αίτησης ασύλου και φυσικά τη διαρκή επιτήρηση και τον έλεγχο από κάθε λογής ένστολους), έτσι ώστε να οδηγηθούν συναινετικά -κατόπιν εκβιασμού και εκμηδενισμού- στις συνθήκες ημι-εγκλεισμού των στρατοπεδικών χώρων, οι οποίοι έχουν δομικά και νομικά τη δυνατότητα να μετασχηματιστούν εν ριπή οφθαλμού σε κλειστά στρατόπεδα συγκέντρωσης. Ο κρατικός σχεδιασμός, μέχρι και τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές, ολοένα και βαθιάει: ο Πειραιάς ήδη από τον Απρίλιο έχει τεθεί σε συνθήκη καραντίνας με την πλειονότητα των μεταναστών να έχουν οδηγηθεί σε στρατόπεδα, ενώ στην Ειδομένη ξεκίνησε ευρεία επιχείρηση «εκκένωσης» από αστυνομικές δυνάμεις στις 15/05/2016, η οποία ολοκληρώθηκε λίγες μέρες αργότερα.

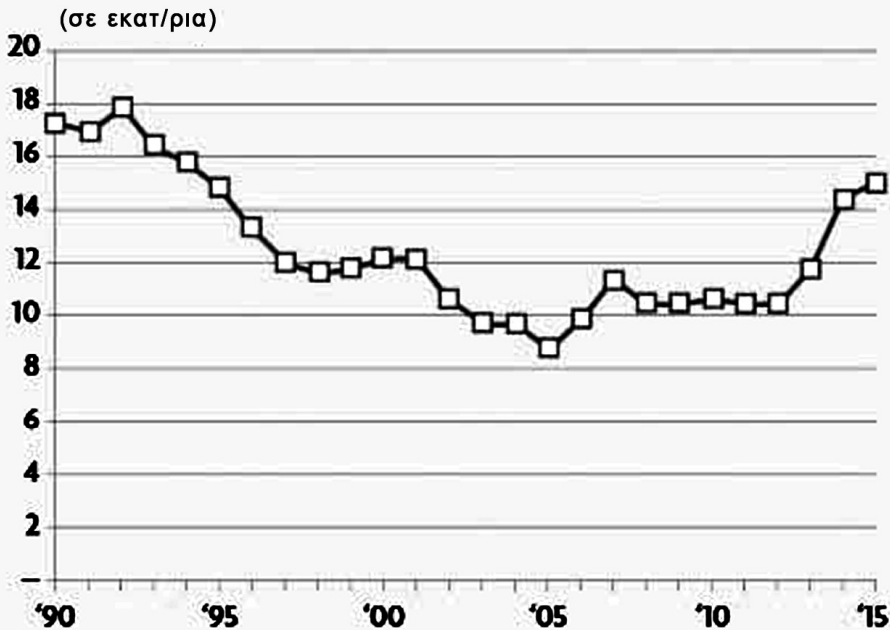
Κύριες Βιβλιογραφικές πηγές:

- «Έθνη-Τάξεις-Πολιτική, Η διαλεκτική του πολέμου», Δημήτρης Δημούλης, Χριστίνα Γιαννούλη, 1995
- «Παγκοσμιοποίηση, Δημοκρατία και Τρομοκρατία», Eric Hobsbaum, 2007
- «Πόλεις επί χάρτου», Πρωτοβουλία για την Ολική Άρνηση Στράτευσης, 2013
- «Σκοτεινή Ήπειρος», Mark Mazower, 1998
- «Τεχνολογία, ΕΜΠ, Πόλεμος», Αυτοδιαχειριζόμενο Στέκι Πολυτεχνείου, Μάιος 2015
- «Casus Rebelli», 2ο τεύχος, Πρωτοβουλία για την Ολική Άρνηση Στράτευσης, 2013
- «International Migration Report (highlights)», United Nations, 2016
- «Mid-Year Trends 2015», UNHCR, 2016
- «Militarism», Social Theory and Practice Vol. 19, Andrew Alexandra, 1993
- «The Military Balance», International Institute of Strategic Studies, 2014
- «The “Surgical” Legitimacy of Drone Strikes? Issues of Sovereignty and Human Rights in the Use of Unmanned Aerial Systems in Pakistan», Alcides Eduardo dos Reis Peron, Journal of Strategic Security 7, 2014
- «World at war», UNHCR Global Trends, Forced Displacement in 2014, 2015

Κύριες Διαδικτυακές πηγές:

- <http://cl5l19308.r8.cf2.rackcdn.com/infographic-global-refugee-populations-1975-2010/index.html#>
- <http://data.unhcr.org/mediterranean/regional.php>
- <http://deathbyrescue.org/annexes/>
- <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- <http://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2015/01/daily-chart-2?zid=292&ah=165a5788fdb0726c01b1374d8e1ea285>
- <http://frontex.europa.eu/>
- <http://www.hrw.org/middle-east/n-africa/syria>
- <http://www.iom.int/>
- <http://kollectnews.org/2016/01/09/agamben-kratos-dikaiou-astynomiko/>
- <http://missingmigrants.iom.int/mediterranean>
- <http://reporting.unhcr.org/population>
- <http://www.sipri.org/research/armaments/milex>
- <http://www.syria-hr.com/en/>
- <http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>
- <http://www.unhcr.gr/genikes-pliροφοries/statistika.html>

Πληθυσμός των προσφύγων υπό την αιγίδα της Υ.Α. του Ο.Η.Ε. | 1990 -2015*

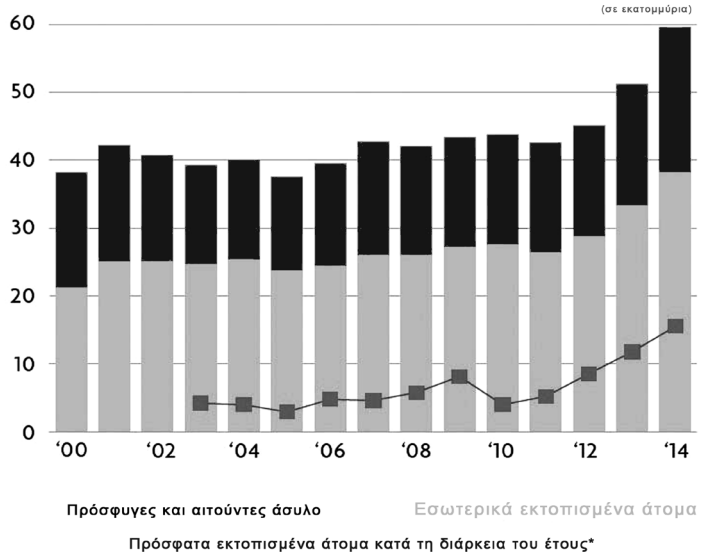

* 1990-2014 (τέλος έτους), 2015 (μέσα έτους)

Ο πληθυσμός των μεταναστών που προσδιορίζονται ως «πρόσφυγες» από την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. και βρίσκονται υπό την αιγίδα της, από τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου μέχρι και το 2015. Πρόσφατες μελέτες του Ο.Η.Ε. για το 2014, αναφέρουν ότι ο αριθμός των προσφύγων συνολικά έφτασε λίγο κάτω από τα 20 εκατομμύρια.

* Σημείωση της έκδοσης: οι δύο συλλογικότητες είναι υπεύθυνες για τα περιεχόμενα και το στήσιμο του εντύπου. Διάγραμματα, πίνακες, χάρτες και φωτογραφίες από θεσμικές πηγές (Ο.Η.Ε., Ύπατη Αρμοστεία, ΜΜΕ κ.ά.) φέρουν τη γλώσσα της εξουσίας και των κοινωνικών διαχωρισμών, με ορολογίες όπως «παράνομοι μετανάστες», «πρόσφυγες» κ.ά. Η αναδημοσίευσή τους δεν σημαίνει επουδενί την υιοθέτηση της κυρίαρχης γλώσσας και ιδεολογίας, όπως άλλωστε αποδεικνύεται και στον λόγο μας. Ωστόσο, χρησιμεύει για μια μεγαλύτερη στοιχειοθέτηση και κατανόηση των κειμένων μας, όπως επίσης και του ίδιου αυτού του κυριαρχικού και επίπλαστου κώδικα κοινωνικών διαχωρισμών.

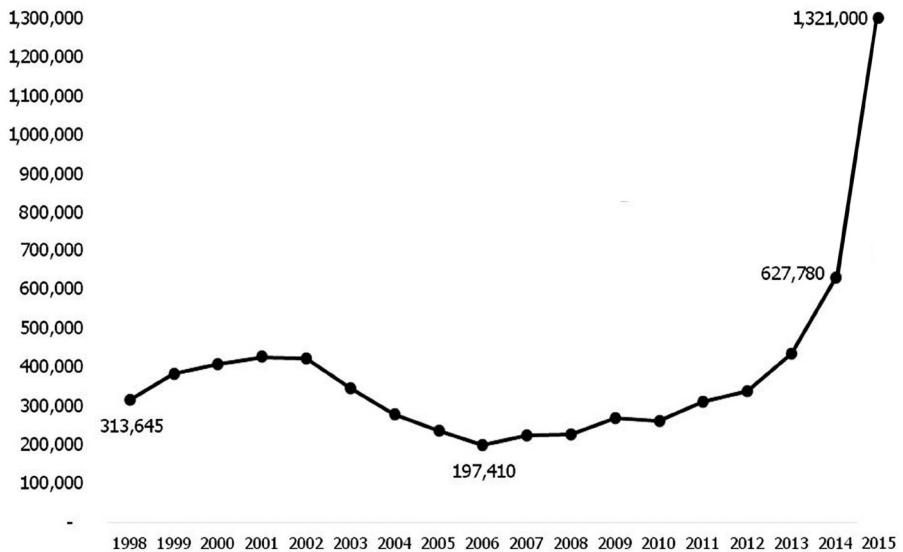
Εκτοπισμοί τον 21ο αιώνα | 2000-2014 (τέλος του έτους)

* Εκτοπισμένα εσωτερικά και πέρα από διεθνή σύνορα. Διαθέσιμα από το 2003

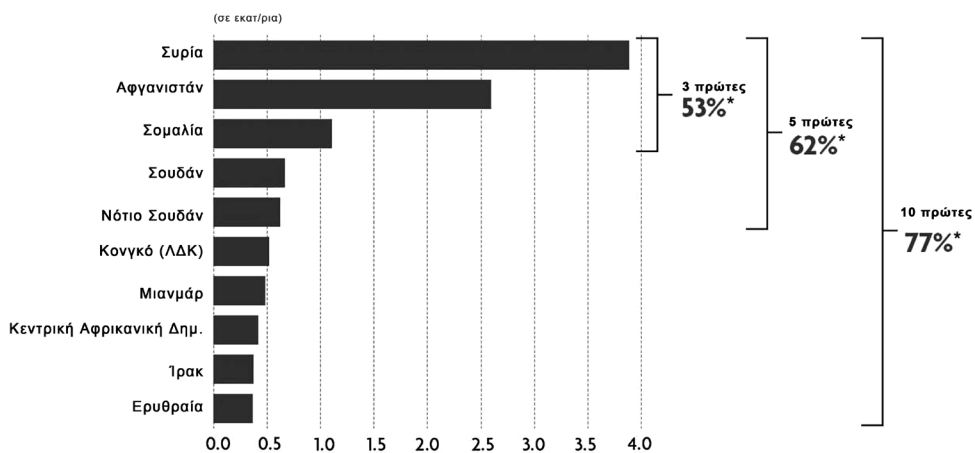
Καταγραφή των εκτοπισμών από την Υ.Α. για την περίοδο 2000-2014

Αιτούντες άσυλο στην Ε.Ε.

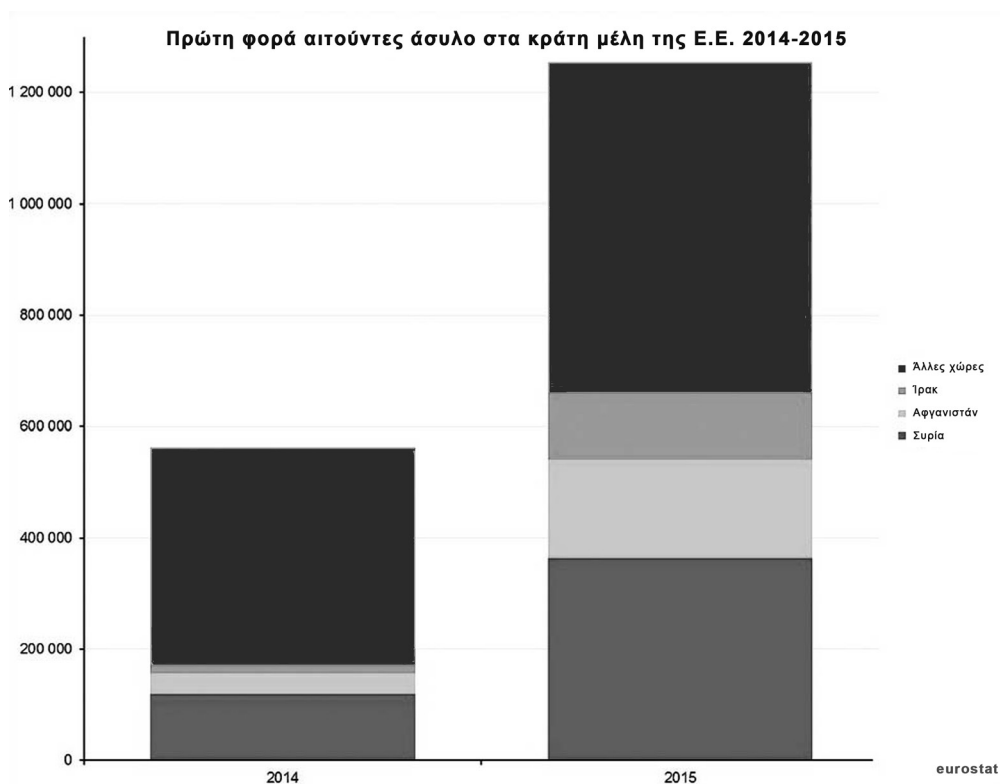
Οι αιτήσεις ασύλου στην Ε.Ε. (αφορούν μόνο τους «πρώτη φορά αιτούντες»)

Κυριότερες χώρες προέλευσης προσφύγων | τέλος του 2014

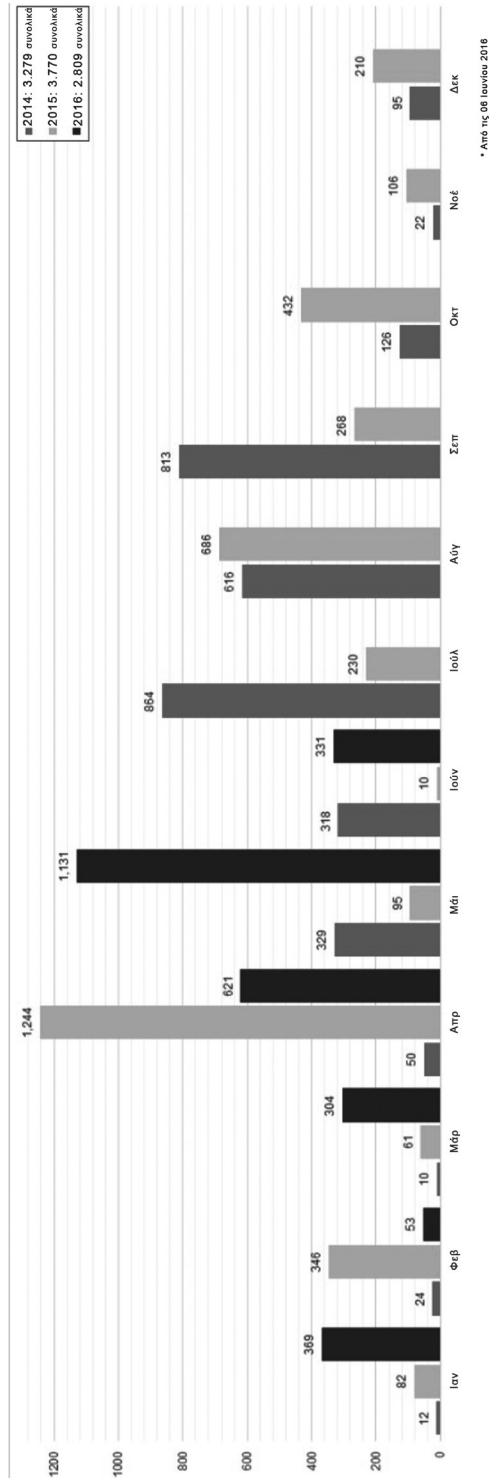
* Αντικατοπτρίζει την αναλογία σε σχέση με τον παγκόσμιο αριθμό προσφύγων μέχρι το τέλος του 2014.

Οι κυριότερες χώρες προέλευσης μεταναστών από εμπόλεμες ζώνες σε εκατομμύρια

Οι αιτούντες άσυλο για πρώτη φορά στην Ε.Ε. τα έτη 2014-15, και οι χώρες προέλευσής τους

Καταγεγραμμένοι θάνατοι ανά μήνα στη Μεσόγειο, 2014 - 2016

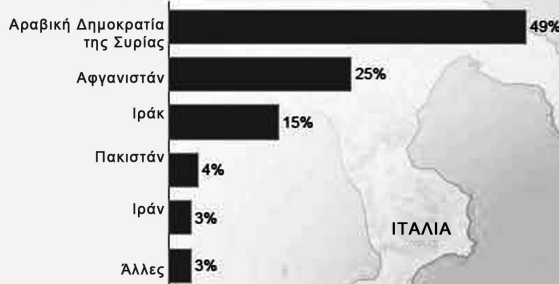

Οι καταγεγραμμένοι θάνατοι στη Μεσόγειο, από το 2014 έως και τα μέσα του 2016, μετά την συμφωνία Ε.Ε.-Τουρκίας και την αύξηση της μετακίνησης από τα περάσματα της Λιβύης, υπέρχει ραγδαία αύξηση των πνιγμών στη Μεσόγειο. Συγκριτικά με προηγούμενες χρονιές, το 2016 αναμένεται να είναι ίσως το δολοφονικότερο έτος. Οι καταγεγραμμένοι νεκροί τους πρώτους πέντε μήνες του 2016, έχουν φτάσει τους 2.809, όταν για ολόκληρο το 2015 (το πλέον θανατηφόρο έτος στη Μεσόγειο), ο αντίστοιχος αριθμός είναι 3.770.

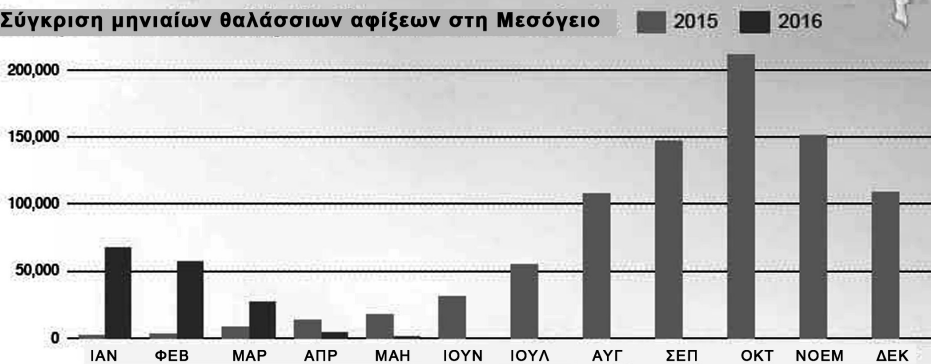
Οι 10 εθνικότητες με τις μεγαλύτερες αφίξεις στη Μεσόγειο από τη θάλασσα

Οι 10 εθνικότητες με τις μεγαλύτερες αφίξεις που αντιπροσωπεύουν το 100% των αφίξεων από τη θάλασσα

βασισμένο σε αφίξεις από την 1η Ιαν. 2016

Σύγκριση μηνιαίων θαλάσσιων αφίξεων στη Μεσόγειο

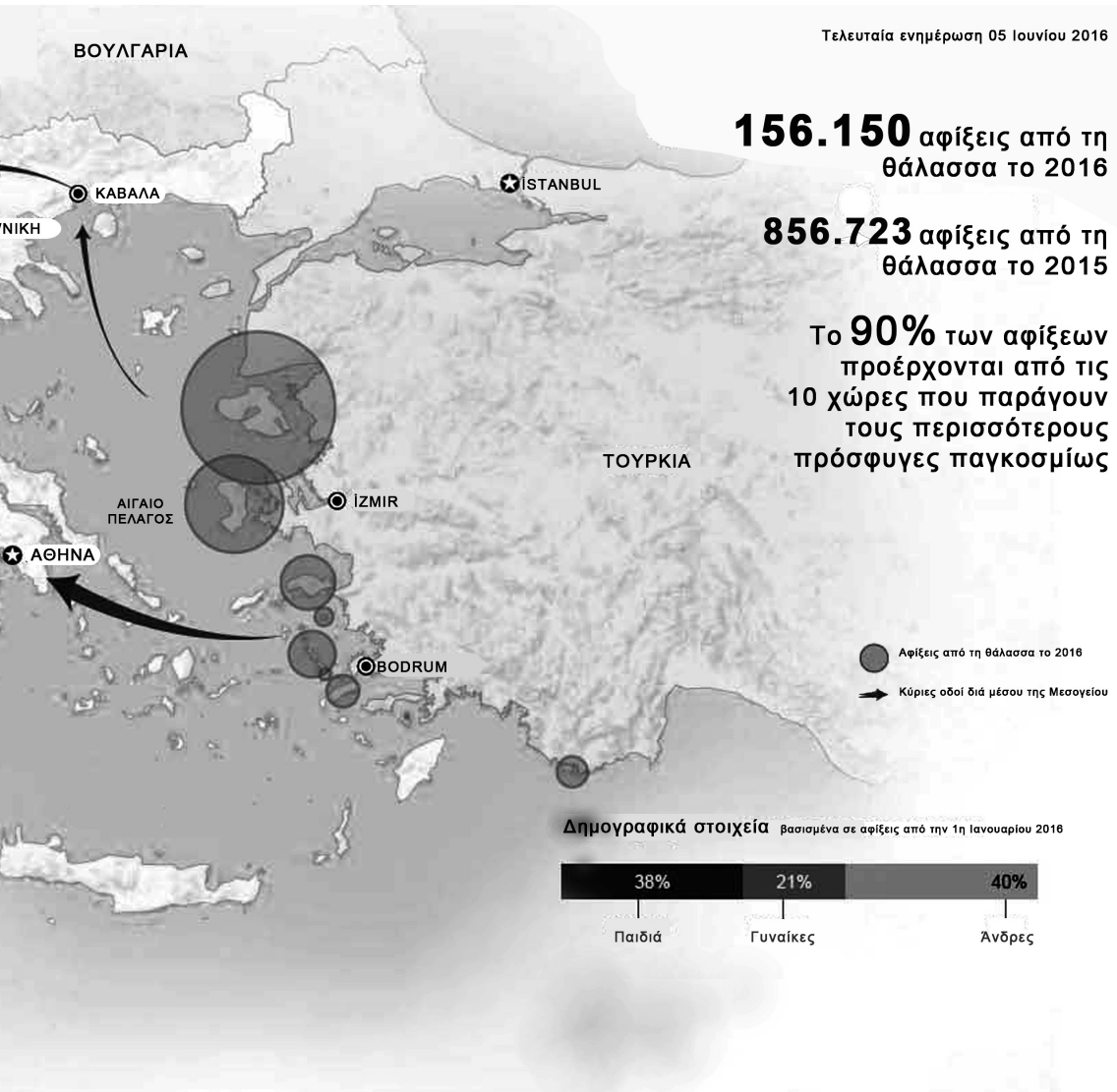
Πληροφορίες για τις αφίξεις μεταναστών/τριών από τα περάσματα των ελληνοτουρκικών συνόρων μέχρι τις αρχές Ιουνίου 2016 και συγκριτικά στοιχεία με το έτος 2015. Μετά τη συμφωνία Ε.Ε.-Τουρκίας (Μάρτιος 2016) παρατηρείται για πρώτη φορά μείωση των αφίξεων.

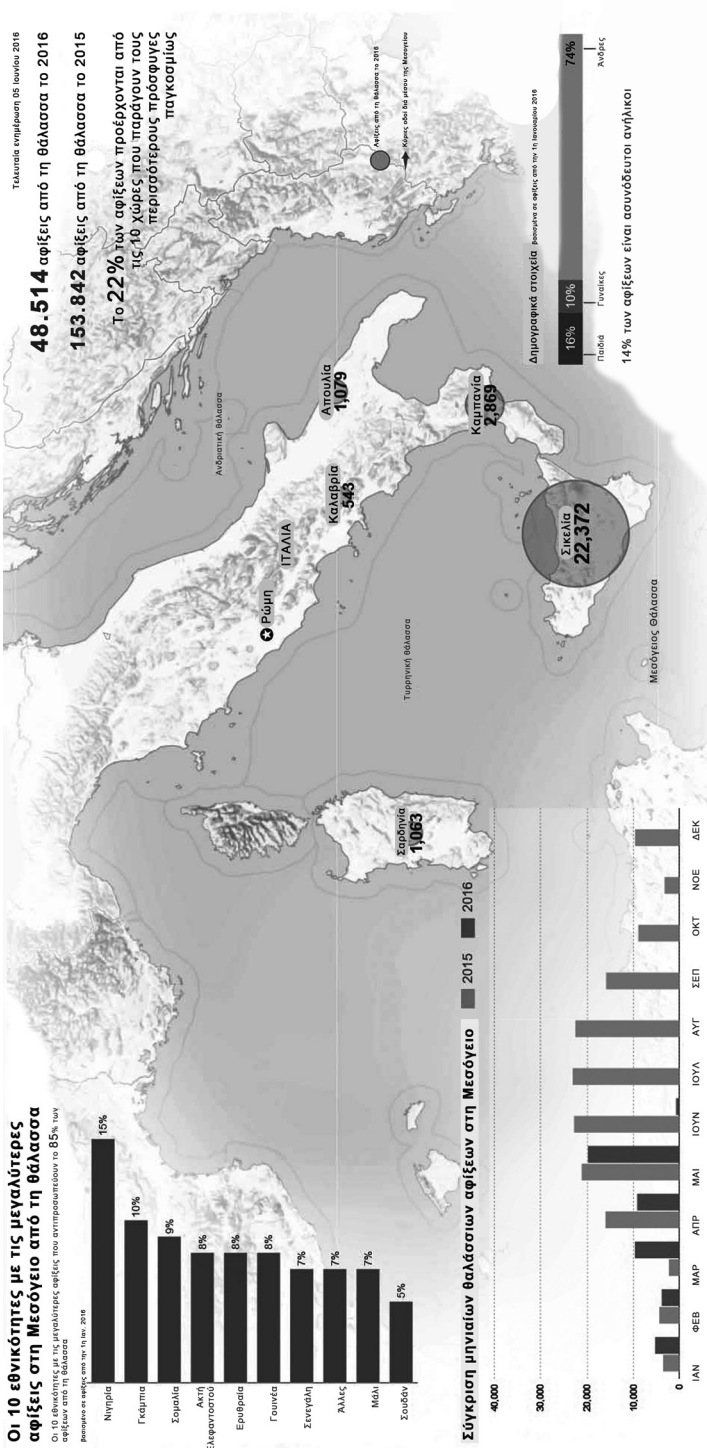
Τελευταία ενημέρωση 05 Ιουνίου 2016

156.150 αφίξεις από τη θάλασσα το 2016

856.723 αφίξεις από τη θάλασσα το 2015

Το **90%** των αφίξεων προέρχονται από τις 10 χώρες που παράγουν τους περισσότερους πρόσφυγες παγκοσμίως

Πληροφορίες για τις αφίξεις μεταναστών/τριών από τα περάσματα Λιβύης-Ιταλίας μέχρι τις αρχές Ιουνίου 2016 και συγκριτικά στοιχεία με το έτος 2015. Μετά τη συμφωνία Ε.Ε.-Τουρκίας (Μάρτιος 2016), παρατηρείται για πρώτη φορά αύξηση -και μάλιστα ραγδαία- των αφίξεων.

Ιδεολογήματα ασφάλειας και πολεμικά δόγματα: ο διαρκής συναγερμός και τα αποτυπώματά του σε Ευρώπη, Μεσόγειο, Ελλάδα

Ιδεολογήματα ασφάλειας και δόγματα πολέμου

Το ζήτημα της στρατιωτικής διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών στην περίοδο που διανύουμε, έτσι όπως αυτή παρουσιάζεται στην παρούσα έκδοση, δεν μπορεί να εξεταστεί ξέχωρα από ένα ευρύτερο πλαίσιο πολέμου των συμμαχικών στρατών. Τα ολοένα και πιο «βάρβαρα» μέτρα που παίρνονται στις μέρες μας για να καταστεί διαχειρίσιμο το «μείζον ευρωπαϊκό πρόβλημα» (στρατιωτικοποίηση-κλείσιμο των συνόρων, στρατιωτικοποίηση της διαχείρισης των μεταναστών εντός του ευρωπαϊκού εδάφους) δεν έρχονται από το πουθενά, αλλά απορρέουν από τα ιδεολογήματα της ασφάλειας και τα δόγματα του πολέμου. Εξάλλου, η στρατιωτική διαχείριση των ροών (που περιλαμβάνει στρατόπεδα συγκέντρωσης, χερσαίους και «πλωτούς» φράχτες, επαναπροωθήσεις, στρατιωτικές δράσεις κ.λπ.) αποτελεί μέρος των δογμάτων ασφάλειας, όχι μόνο του NATO αλλά των περισσότερων στρατιωτικών σχηματισμών. Μια κοινή γραμμή συνδέει τον δακρύβρεχτο, κατά καιρούς, ανθρωπισμό των δυτικών κρατών για τις «προσφυγικές κρίσεις» που αποφέρουν οι πολεμικές τους επεμβάσεις με την ίδια την νομιμοποιητική στοιχειοθέτηση των πολέμων τους, που μπορεί άλλοτε να ονομάζονται ανθρωπιστικοί, άλλοτε πόλεμοι εκδημοκρατισμού, άλλοτε πόλεμοι εκσυγχρονισμού, άλλοτε αντιτρομοκρατικοί και άλλοτε επεμβάσεις πολιτικής σταθεροποίησης σε ασταθείς, για τις πλανητικές συμμαχίες, περιοχές. Πολλές φορές, οι πόλεμοι αυτοί μπορεί να συνδυάζουν πολλούς από τους παραπάνω προσδιορισμούς.

Ενδεικτικό είναι το ότι ο πόλεμος στο Αφγανιστάν (2001) για την εξόντωση των Ταλιμπάν και της Αλ Κάιντα ονομάστηκε «αντιτρομοκρατικός» και παράλληλα πόλεμος «εκδημοκρατισμού». Ένας πόλεμος που συνεχίζεται μέχρι και σήμερα με την εκπαίδευση της ντόπιας αστυνομίας και του στρατού, προκειμένου να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της συμμαχίας για έλεγχο του καθεστώτος στην περιοχή και «γεωπολιτική ασφάλεια». Στην ίδια κατεύθυνση, ο πόλεμος στο Ιράκ (από τον Μάρτιο του 2003) ονομάστηκε

«αντιτρομοκρατικός» (ο Σαντάμ Χουσεϊν είχε κηρυχτεί «τρομοκράτης»), παράλληλα πόλεμος «εκδημοκρατισμού» (στόχος ήταν η εγκαθίδρυση ενός ελέγξιμου καθεστώτος και η δημιουργία εκπαιδευμένων από το NATO ιρακινών δυνάμεων ασφαλείας) αλλά και ταυτόχρονα «πόλεμος εκσυγχρονισμού» (εκτός από την ανοικοδόμηση των πολιτικών δομών, στόχος των συμμάχων ήταν η ανοικοδόμηση και των οικονομικών δομών του Ιράκ που είχαν στρατιωτικά ισοπεδωθεί, μιας και η περιοχή είναι πλούσια σε πετρέλαια και άλλες προσόδους).

Πολύ πριν φτάσουμε στην σημερινή «κρίση των μεταναστευτικών ροών», τα ίδια τα δυτικά-συμμαχικά κράτη είχαν προβλέψει τις «ανθρωπιστικές» αυτές «κρίσεις» και αυτό γιατί οι μετακινήσεις αποτελούν δομικό στοιχείο και επακόλουθο των διαρκώς ανατροφοδοτούμενων πολεμικών τους στοχεύσεων. Οι στοχεύσεις αυτές αποτυπώνονται στα αναθεωρημένα και στα νέα δόγματα ασφάλειας των συμμαχικών κρατών, κυρίως από τη δεκαετία του 1990 και μετέπειτα, μετά δηλαδή το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Κορυφαίες στιγμές της χάραξης αυτής της νέας κυριαρχικής αντίληψης για την ασφάλεια (που δρα καθοριστικά για τους συμμαχικούς πολέμους και τη διαχείριση των αποτελεσμάτων τους) αποτελούν οι σύνοδοι κορυφής του NATO από το 1991 και μετά, με αποκορύφωμα την Σύνοδο Κορυφής του NATO τον Νοέμβριο του 2010 στη Λισαβόνα. Εκεί επικυρώθηκε η «νέα στρατηγική αντίληψη του NATO» και το νέο συμμαχικό δόγμα μέχρι το 2020. Στο επίκεντρο της νέας συμμαχικής αντίληψης τίθενται δύο βασικά ζητήματα: α) η υπεράσπιση και η εξαγωγή της δυτικής κουλτούρας¹ και των δυτικών αξιών² σε χώρες που χαρακτηρίζονται ως ασταθείς, και β) η επιβολή τους στο εσωτερικό του δυτικού κόσμου, εκεί όπου υπάρχουν συνθήκες «διάρρηξης» ή αμφισβήτησής τους.

¹ Σε σύνοδο του NATO το 2008 στο Βουκουρέστι υιοθετήθηκε σχέδιο με τίτλο «Προς μια νέα στρατηγική σε έναν επισφαλή κόσμο» που πρότεινε την επέκταση των ονομαζόμενων «προληπτικών πολέμων» του NATO απέναντι στους εν δυνάμει εχθρούς του «δυτικού τρόπου ζωής».

² Στο επίσημο κείμενο της στρατηγικής αναθεώρησης του NATO στη σύνοδο της Λισαβόνας τον Νοέμβριο του 2010 αποτυπώνεται ρητά το εξής: «Το NATO αποτελεί μια ασύγκριτη κοινότητα ελευθερίας, ειρήνης, ασφάλειας, κοινών αξιών. [...] Η Συμμαχία βασίζεται στις κοινές αξίες της ατομικής ελευθερίας, της δημοκρατίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της κυριαρχίας του νόμου».

Η Σύνοδος Κορυφής του NATO, Λισαβόνα, 2010

Νέοι κίνδυνοι και απειλές σε μια νέα εποχή φόβου και διακινδύνευσης

Στο επίκεντρο των νέων δογμάτων ασφάλειας τίθενται οι κίνδυνοι που απορρέουν από την προβλεπόμενη αποσταθεροποίηση³ σε διάφορες γεωγραφικές ζώνες έξω από τις δυτικές κοινωνίες ή από τις κρίσεις εντός των δυτικών κοινωνιών αλλά και η αντιμετώπιση του «εσωτερικού εχθρού». Τα δόγματα έρχονται να διαχειριστούν τις εξής «απειλές» σε όλο τον πλανήτη: κοινωνικές, εθνικιστικές και θρησκευτικές αντιπαραθέσεις, δημογραφική έξαρση και οικονομική δυσπραγία, έξαρση της μετανάστευσης και κακή διακυβέρνηση τρίτων χωρών, διακίνηση όπλων, προσώπων, ναρκωτικών, περιβαλλοντικές και ενεργειακές απειλές. Ενώ οι νέες κατηγοριοποιήσεις των σύγχρονων «κινδύνων» που αφορούν περισσότερο το εσωτερικό των δυτικών κρατών

³ Στο σημείο αυτό να σημειώσουμε ότι η έννοια της σταθερότητας δεν σχετίζεται μόνο με τον τρόπο που τα δυτικά κράτη αντιλαμβάνονται την πολιτική/καθεστωτική σταθερότητα αλλά σχετίζεται και με την οικονομική σταθερότητα. Ως έλλειψη σταθερότητας λοιπόν σε μια περιοχή μπορούν να θεωρηθούν μέχρι και οι οικονομικές δυσλειτουργίες ενός κράτους. Τέτοια κράτη χαρακτηρίζονται ως «αδύναμα» ή «κράτη σε κρίση» κ.ά. Ως τέτοια, θεωρούνται τα κράτη που δέχθηκαν «θεραπίες σοκ» και επιτηρήσεις από το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα και εκείνα τα κράτη που αντιμετωπίζουν συνθήκες «ανθρωπιστικής κρίσης» ως αποτέλεσμα δομικών τους δυσλειτουργιών και έτσι έχουν περιέλθει σε καθεστώδες «οικονομικής κηδεμονίας» ή διεθνούς βοήθειας.

είναι η «τρομοκρατία», οι «ασύμμετρες απειλές», ο «εξτρεμισμός» και η «ανθρωπιστική κρίση».

Στις παραπάνω νέες κατηγοριοποιήσεις των κινδύνων, παρατηρείται μια έντεχνη διαστολή στην έννοια του κινδύνου και της απειλής. Οι νέοι κίνδυνοι (άρα και οι νέοι εχθροί) για την κυριαρχία, φαίνεται ότι είναι πάρα πολλοί αφού είναι και αρκετά αόριστοι, συγκεχυμένοι, αόρατοι. Η κατασκευή του νέου αυτού πλαισίου των απειλών αποσκοπεί προφανώς στο να μην υπάρχει σαφής διάκριση μεταξύ εσωτερικών ή εξωτερικών εχθρών ούτε σαφής διάκριση μεταξύ του τρόπου (και των μέσων) αντιμετώπισής τους, δηλαδή, μεταξύ αστυνομικής ή στρατιωτικής αντιμετώπισης. Και κάτι τελευταίο: για να υπάρχει μια μόνιμη και διαρκής συνθήκη φόβου και ανασφάλειας.

Η κατάσταση έκτακτης ανάγκης, η εθνική συστράτευση, οι «άξονες του καλού και του κακού»

Κοινή συνισταμένη των σύγχρονων δογμάτων ασφάλειας αποτελεί η εγκαθίδρυση μιας γενικευμένης και παρατεταμένης συνθήκης ανασφάλειας, διακινδύνευσης και φόβου, που νομιμοποιεί και ενεργοποιεί τις αντιτρομοκρατικές νομοθεσίες και τις επιχειρήσεις των στρατών (στο εσωτερικό και στο εξωτερικό) ως μια άλλου τύπου κανονικότητα: μια διαρκής κατάσταση έκτακτης ανάγκης⁴.

Η επιμονή που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια στον ευρωπαϊκό χώρο όσον αφορά τη λειτουργία των κρατών υπό μια διαρκή κατάσταση έκτακτης ανάγκης, δεν αποτελεί ούτε κάποιο πισωγύρισμα ούτε μια συνθήκη έξω από τον αστικό-δημοκρατικό πολιτισμό (εκτροπή). Και ακριβώς η εδώ και χρόνια πλέον υιοθέτηση αυτού του «μοντέλου κυριαρχίας» τόσο σε μεγάλο μέρος της Ευρώπης όσο και στην οικονομικά ασθμαίνουσα Ελλάδα –από το σύνολο του πολιτικού τόξου– ως το μόνο μοντέλο που μπορεί να δώσει ασφαλείς λύσεις –για το κράτος και τον καπιταλισμό– επιβεβαιώνει τη συστημική ανάγκη για ολοένα και μεγαλύτερη ενσωμάτωση όλων των διαφορετικών φωνών. Από τους προοδευτικούς, που υπερασπίζονται τα «δημοκρατικά δικαιώματα» και επικαλούνται τις ανθρωπιστικές τους ευαισθησίες, έως τους συντηρητικούς και τους ακροδεξιούς, που υπερασπίζονται με νεοφυλετικούς όρους τον δυτικό πολιτισμό και επικαλούνται τον διαφωτισμό και τον ορθολογισμό.

⁴ Περισσότερα στο κεφάλαιο «Εξαίρεση και έκτακτη ανάγκη, κράτος ασφάλειας και милитаризμός» της Ενότητας Ι.

Αυτή η συνθήκη της διαρκούς ανασφάλειας, του διαρκούς συναγερμού, νομιμοποιεί και επιβάλλει όχι μόνο τις στρατιωτικές επεμβάσεις σε χώρες όπως το Ιράκ, η Συρία, η Υεμένη, το Πακιστάν, η Σομαλία αλλά και τους στρατούς στους δρόμους των δυτικών μητροπόλεων. Εξάλλου, το μοντέλο της αστυνομικο-στρατιωτικής κατοχής και της πολιορκίας πόλεων ή και ολόκληρων γεωγραφικών περιοχών στο όνομα της παγκόσμιας ασφάλειας είναι ένα μοντέλο που μεταπολεμικά έχει δοκιμαστεί σχεδόν σε ολόκληρο το πλανήτη. Στις μέρες μας, το μοντέλο αυτό έρχεται να απλωθεί ολοένα και περισσότερο στην καθημερινότητα του δυτικού κόσμου. Η κατάσταση έκτακτης ανάγκης είναι πλέον μια γενικευμένη πραγματικότητα: από την κατεχόμενη Παλαιστίνη έως τους δρόμους των Βρυξελλών και του Παρισιού, από τις πολεμικές επιχειρήσεις των συμμαχικών και ρωσικών στρατιωτικών δυνάμεων στο Ιράκ και τη Συρία έως τα στρατιωτικοποιημένα και περίφραχτα σύνορα της Ελλάδας, της Ευρώπης και των Βαλκανίων.

Επιπλέον, μια ακόμη κοινή συνισταμένη των σύγχρονων δογμάτων ασφάλειας είναι ότι προϋποθέτουν έναν διαρκώς τροφοδοτούμενο στη δημόσια σφαίρα εθνικιστικό και πατριωτικό λόγο. Οι «απειλές» δεν μπορούν να βιωθούν ως τέτοιες από την κοινωνία αν δεν παρουσιάζονται ως εθνικές και αν δεν είναι ικανές να ενεργοποιήσουν την απαραίτητη εθνική συστράτευση⁵ απέναντι στους «εχθρούς». Τα δόγματα της «παγκόσμιας ασφάλειας» αναζητούν διαρκώς τον τρόπο «καθολικοποίησής» τους στο κοινωνικό πεδίο. Αυτή η ανάγκη για «καθολικοποίηση» δεν απαιτεί μόνο την κατασκευή ή την εμφάνιση ενός «εχθρού». Απαιτεί έναν διαταξικό και «πανκοινωνικό» πολεμικό σχηματισμό, μια γενική συστράτευση με εθνικούς και πολλές φορές υπερεθνικούς όρους αλλά και τη διάχυση του милитарισμού στην καθημερινή ζωή, χειραγωγώντας ταυτόχρονα τα ατομικά και κοινωνικά «αισθητήρια». Για αυτό και τα τελευταία χρόνια (τόσο στην Ελλάδα όσο και σε άλλα κράτη⁶) παρατηρείται μια άνοδος του εθνικιστικού λόγου σε επίπεδο κρατικής διαχείρισης, γεγονός που έχει επιπτώσεις όχι απλά στο ύφος του συνόλου των κρατικών πολιτικών (και της λειτουργίας των κρατικών μηχανισμών) αλλά και στη γενικότερη εμβάθυνση της πολιτικής, της οικονομίας και μέρους της κοινωνικής συνείδησης σε εθνικά κι εθνικιστικά πλαίσια. Στην Ελλάδα μάλιστα, αυτή η εμμονή των κυβερνήσεων σε εθνικ(ιστικ)ούς λόγους, σε περισσότερο έθνος-κράτος, παίζει το ρόλο μιας σταθεράς με την οποία επιδιώκεται

⁵ Το patriot act που επιβλήθηκε μετά την 11η Σεπτεμβρίου 2001 ήταν ένα ενδεικτικό και κορυφαίο για την κυριαρχία μοντέλο κοινωνικής συστράτευσης.

⁶ Η εθνική συστράτευση των περισσότερων ευρωπαϊκών κρατών σε μια εποχή διαρκούς ανατροφοδοτούμενης διακινδύνευσης αφενός μεν θέτει στο επίκεντρο της την υπεράσπιση των «ευρωπαϊκών κεκτημένων», αφετέρου δε αποτελεί μια αδέξια και θολή μέχρι στιγμής προσπάθεια να βρει νόημα το φυγόκεντρο ευρωπαϊκό οικοδόμημα, που μέσα σε ένα περιβάλλον καπιταλιστικής κρίσης, έχει αρχίσει να βιώνει οξύτερα τους εσωτερικούς ανταγωνισμούς του (ισχυροποίηση ακροδεξιών φωνών και κομμάτων που εναντιώνονται στην συνέχιση της προοπτικής της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης).

η περιζήτητη κοινωνική συνοχή για την εποχή που διανύουμε, αφού σε περιόδους οικονομικής κρίσης, η άντληση των κοινωνικών συναινέσεων από μεριάς της εξουσίας γίνεται ολοένα και δυσκολότερη, λόγω των βαθύτατων ταξικών αλλαγών στη σφαίρα της οικονομίας και της εργασίας αλλά και του «παγώματος» των προνοιακών πολιτικών κ.λπ. Όλη αυτή η προσπάθεια ανασύστασης των εθνικισμών (στην Ελλάδα αλλά και στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης) δεν πρέπει να τη δούμε απλώς και αποκλειστικά ως μια απόπειρα του ευρωπαϊκού οικοδομήματος να ξαναποκτήσει «συνοχή», αλλά και ως μια βαθιά διαδικασία εθνοκρατικής ανασυγκρότησης μέσα στο περιβάλλον της κρίσης. Ένα ισχυρό έθνος-κράτος δεν εγγυάται απλά και μόνο την ασφάλεια στους υπηκόους του αλλά είναι και το όχημα για το ξεπέρασμα της κρίσης.

Τέλος, άλλη μια κοινή συνισταμένη των σύγχρονων δογμάτων ασφάλειας αποτελεί η ικανότητά τους να διαμορφώνουν και να παράγουν «στρατόπεδα» και χαρακώματα. Δεν είναι καθόλου τυχαία η διαρκώς αναπτυσσόμενη και ανατροφοδοτούμενη καλλιέργεια μιας διεθνικής και πλανητικής συμμαχίας μεταξύ του «άξονα του καλού» και ενάντια στον «άξονα του κακού», που ξεκίνησε στη μεταψυχροπολεμική εποχή και φτάνει ως τις ημέρες μας. Τα νέα «στρατόπεδα» που διαμορφώνονται από τη δεκαετία ακόμη του 1990, ξεκινώντας από τις συμμαχικές εθνοκαθάρσεις «μουσουλμάνων» στα Βαλκάνια και εντείνονται από την 11η Σεπτέμβρη 2001 και μετά με τη στοχοποίηση των «τρομοκρατών του ριζοσπαστικού ισλάμ» η οποία συνεχίζεται ως και τις μέρες μας⁷, είναι από τη μια ο «δυτικός κόσμος», οι «δυτικές δημοκρατίες του

⁷ Ενδεικτικό αποτελεί το ότι λίγες ώρες μετά τα γεγονότα στο Παρίσι στις 13/11/2015

ομμανισμού και του διαφωτισμού» και από την άλλη ο «ισλαμικός κόσμος» (ορισμένα αραβικά κράτη, καθώς και θρησκευτικά, πολιτικά και εθνικά κινήματα του ισλάμ). Μετά μάλιστα τις βομβιστικές επιθέσεις και τις εκτελέσεις του «Ισλαμικού Χαλιφάτου» στο Παρίσι (Νοέμβρης 2015), υπάρχει μια έντεχνη εμμονή του δυτικού κόσμου να εντάξει στο πλαίσιο που συγκροτεί τον «άξονα του κακού» τον «ριζοσπαστισμό», τον κόσμο δηλαδή που γενικά (και πάντα αφαιρετικά) υιοθετεί ριζοσπαστικές ιδέες και πρακτικές. Κι εδώ ακριβώς συντελείται μια σκόπιμη προσπάθεια αγελοποίησης-τσουβαλιάσματος πρακτικών και αντιλήψεων μέχρι και κινήματων. Από τους ισλαμιστές έως την ανατρεπτική κοινωνική βία, διεξάγεται μια συνολική κυριαρχική επίθεση στην έννοια του ριζοσπαστισμού⁸.

ο γάλλος πρωθυπουργός Μανουέλ Βαλς δήλωνε: «Η Γαλλία χτυπήθηκε και όχι για αυτό που κάνει στο Ιράκ ή στην Υποσαχάρια Αφρική, αλλά για αυτό που είναι». Στο ίδιο μήκος κύματος, ο αναπληρωτής ΥΠ.ΕΘ.Α Δ. Βίτσας σχολιάζοντας τις ίδιες επιθέσεις δήλωνε: «Έχουμε μια επίθεση ενάντια στην ανθρωπότητα, ενάντια στα ανθρώπινα δικαιώματα. Έχουμε μια επίθεση ενάντια στη δημοκρατία και ενάντια στην ευρωπαϊκή ιδέα» (εφημερίδα FREESUNDAY 2/4/2016).

Πρόκειται για μια ρητορική της πόλωσης μέσα στην οποία κινούνται όλες οι αναλύσεις από την καθεστωτική αριστερά μέχρι την άκρα δεξιά: το πολιτισμικό χάσμα ανάμεσα σε ένα ευρωπαϊκό-κοσμικό Εμείς και ένα σκοταδιστικό-θεοκρατικό Άλλοι.

⁸ Στις 25/11/2015 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε ψήφισμα για την «πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης και της στρατολόγησης ευρωπαϊών πολιτών από τρομοκρατικές οργανώσεις». Αυτό περιέχει «προτάσεις για μια ολοκληρωμένη στρατηγική καταπολέμησης του εξτρεμισμού, η οποία θα πρέπει κυρίως να εφαρμοστεί στο διαδίκτυο, στις φυλακές και μέσω της εκπαίδευσης και της κοινωνικής ένταξης». Μεταξύ άλλων ζητά από τα αρμόδια όργανα της Ε.Ε. «να υιοθετηθεί ένας κοινός ορισμός για την ενοχοποίηση των ατόμων που θεωρούνται "αλλοδαποί μαχητές" προκειμένου να διευκολύνεται η ποινική διαδικασία εναντίον τους», να οριστεί μια μέθοδος κατά την οποία «ανοικτές γραμμές επικοινωνίας θα επιτρέπουν στις οικογένειες ... να λαμβάνουν στήριξη ή να αναφέρουν εύκολα και γρήγορα μια ξαφνική μεταβολή συμπεριφοράς, που μπορεί να σημαίνει τρομοκρατική ριζοσπαστικοποίηση...», να ληφθούν μέτρα για «το διαχωρισμό των κρατούμενων, για τους οποίους έχει διαπιστωθεί ότι έχουν προσχωρήσει στον βίαιο εξτρεμισμό ή έχουν ήδη στρατολογηθεί από τρομοκρατικές οργανώσεις, από τους λοιπούς συγκρατούμενους τους, προκειμένου να περιοριστεί η ριζοσπαστικοποίηση εντός των φυλακών» όπως και μέτρα για την «έγκαιρη διαγραφή παράνομου περιεχομένου που σπείρει βίαιο εξτρεμισμό, πάντα σεβόμενοι τα θεμελιώδη δικαιώματα ... τα κράτη μέλη πρέπει να εξετάσουν τη δυνατότητα κίνησης δικαστικών διαδικασιών, ποινικών διώξεων συμπεριλαμβανομένων, κατά των εταιριών και των παρόχων υπηρεσιών διαδικτύου και μέσω κοινωνικής δικτύωσης που αρνούνται να ανταποκριθούν σε αίτημα των διοικητικών ή δικαστικών αρχών σχετικά με διαγραφή του παράνομου περιεχομένου από τις διαδικτυακές πλατφόρμες τους ή του περιεχομένου που εξυμνεί την τρομοκρατία». Περισσότερα στο <http://www.europarl.europa.eu/portal/el>

Στρατός στους δρόμους του Παρισιού, 2015

Η ελληνική υπόθεση

Παλιές δοκιμασμένες εποχές της ασφάλειας

Η εναρμόνιση του ελληνικού κράτους στα δόγματα ασφάλειας έχει τη δική της ιστορία. Αξίζει να αναφερθούμε σε ορισμένες κομβικές στιγμές που συντέλεσαν στην επιτάχυνση των δογμάτων αυτών στο εγχώριο περιβάλλον. Αρχικά, η 11η Σεπτεμβρίου 2001 και ο παγκόσμιος φόβος που καλλιεργήθηκε δεν θα μπορούσε να μην προβληθεί και στην Ελλάδα σε όλα τα επίπεδα, από την μιντιακή διάχυση του φόβου έως τον ευρύτερο συστημικό ανασχηματισμό. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι τον Δεκέμβριο του 2001 ψηφίστηκε στην Ελλάδα ο νέος αντιτρομοκρατικός νόμος, το πνεύμα του οποίου διακατεχόταν από την «κοινή» παγκόσμια αντίληψη για την «τρομοκρατία». Παράλληλα, εισήχθησαν νέες ειδικές συνθήκες κράτησης, ειδικά δικαστήρια, ειδικές ανακριτικές διαδικασίες και γενικότερα υιοθετήθηκε μια αντίληψη «έκτακτης συνθήκης» που επιδίωξη της ήταν να καθιερωθεί. Ακολούθως, η ελληνική προεδρεία της Ε.Ε. (2003) και οι ολυμπιακοί αγώνες (2004), ήρθαν για να επιτείνουν τις αναδιαρθρώσεις σε ζητήματα ασφάλειας, να εκσυγχρονίσουν την υλικοτεχνική υποδομή των διωκτικών και κατασταλτικών μηχανισμών και να μονιμοποιήσουν το δόγμα των προληπτικών-κατασταλτικών δράσεων, της μηδενικής ανοχής και να παγιώσουν εν τέλει την συνθήκη έκτακτης ανάγκης στον δημόσιο χώρο. Παράλληλα, την περίοδο αυτή (2001-2007), η εσωτερική κατασταλτική πραγματικότητα εναρμονίζεται με την κύρωση και υιοθέτηση με αντίστοιχους

νόμους διαφόρων διεθνών συμβάσεων και συμφωνιών, υπό το πνεύμα της διεθνούς ασφάλειας, όπως το ευρωένταλμα, ο ευρωτρομονόμος, η συμφωνία έκδοσης και δικαστικής συνεργασίας Ε.Ε. και Η.Π.Α. αλλά και διακρατικές συμφωνίες όπως η «Συνθήκη του Πριμ» (2007), που περιλαμβάνει ανταλλαγή στοιχείων (βιομετρικών, γενετικών κ.α.) από βάσεις δεδομένων κρατών εντός της Ε.Ε, τη διακρατική συνεργασία των αστυνομικών υπηρεσιών κρατών της Ε.Ε κ.ά. Τέλος, η περίοδος της «αντιεξέγερσης» που ακολούθησε τα γεγονότα του Δεκέμβρη του 2008 και η περίοδος των «μνημονιακών θεραπειών» της ελληνικής οικονομίας ήταν/είναι άλλη μια περίοδος κατά την οποία το ελληνικό κράτος εμπνεύστηκε από (και εφάρμοσε) τα δόγματα ασφάλειας, ξεκινώντας από το πεδίο της βιοπολιτικής άσκησης της εξουσίας και την επιβολή μιας μόνιμης κατάστασης έκτακτης ανάγκης, την αναδιάρθρωση των μηχανισμών καταστολής, την στρατιωτικοποίηση της αστυνομίας, την εντατικοποίηση της χρήσης των στρατοπέδων συγκέντρωσης μεταναστών κ.ά.

Αναμνηστική φωτογραφία από τον εκσυγχρονισμό της κρατικής καταστολής σε αστικό πεδίο, Ολυμπιακοί Αγώνες, Αθήνα 2004

Η διαχρονική γεωπολιτική αξία στο μεσογειακό τρίγωνο⁹ (του διαβόλου)

Πέραν όλων των παραπάνω, το ελληνικό κράτος αναδεικνύεται σε κορυφαίο προορισμό της ιδεολογίας της ασφάλειας για έναν ακόμη βασικό λόγο: τις συντεταγμένες του στους παγκόσμιους χάρτες. Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας έχει κατά καιρούς –αλλά και με εντονότερο ίσως τρόπο στις ημέρες μας– αποτελέσει κομβικό παράγοντα εφαρμογής των στρατιωτικών σχεδιασμών (οι βάσεις του ΝΑΤΟ στον ελλαδικό χώρο αποτελούν ορμητήριο αποστολών σε Μ. Ανατολή και Αφρική, ενώ συντελούν στη στρατιωτική προάσπιση του ευρωπαϊκού χώρου), εγκαθίδρυσης της περιφερειακής και διεθνούς ασφάλειας¹⁰ αλλά και ανάδειξής της ως σύνορο-όριο¹¹ στην αναπαραγωγή της ιδεολογίας της ασφάλειας και της κοινωνικής συστράτευσης ανάμεσα στον «άξονα του καλού» και του «κακού».

⁹ Σύμφωνα με τη «θεωρία» του νέου υπουργού Εξωτερικών της Ελλάδας, Κοτζιά, η Ελλάδα βρίσκεται στο κέντρο ενός τριγώνου αστάθειας που σχηματίζεται νοητά στους χάρτες μεταξύ της Μαύρης Θάλασσας, της Βόρειας Αφρικής και της Μ. Ανατολής. Η «θεωρία» αυτή επανατροφοδοτήθηκε στο δημόσιο λόγο το Γενάρη του 2015 και από τότε χρησιμοποιείται βάση των κατά καιρούς επιδιώξεων της κυβερνητικής πολιτικής. Σύμφωνα πάντα με την ίδια θεωρία, η Ελλάδα, αποτελεί έναν «φάρο σταθερότητας» αυτού του τριγώνου, επιχείρημα που άρθρωσε μάλιστα μέχρι και ο ίδιος ο πρωθυπουργός Α. Τσίπρας κατά τη διάρκεια της ομιλίας του στα εγκαίνια της κατασκευής του αγωγού TAP στη Θεσσαλονίκη (Μάης 2016).

¹⁰ Στη συζήτηση επί των προγραμματικών δηλώσεων της νέας συγκυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ στις 6/10/2015, ο ΥΠ.ΕΘ.Α. Πάνος Καμμένος ανέφερε χαρακτηριστικά: «Βιώνουμε στις μέρες μας μεταβολές που έχουν επιπτώσεις στη γεωστρατηγική και τη γεωοικονομία. Οι κοσμογονικές αλλαγές που σημειώθηκαν και συνεχίζονται τα τελευταία χρόνια δημιούργησαν μια σειρά από νέα δεδομένα τα οποία διαμορφώνουν ένα ασταθές περιβάλλον που επηρεάζει άμεσα την Ελλάδα και την Κύπρο. Η επιθετικότητα και η αστάθεια που επικρατεί επιβάλλει να έχουμε τεταμένη την προσοχή μας, την ετοιμότητα στον μέγιστο βαθμό. Μπροστά σε αυτές τις νέες προκλήσεις και τις ανάγκες, η Ελλάδα ενισχύει τη θέση της ως παράγοντας ασφαλείας και σταθερότητας στο σύγχρονο διεθνές περιβάλλον».

¹¹ Ο υφυπουργός Εθνικής Άμυνας, Δ. Βίτσας, σε επίσκεψή του στο Γενικό Στρατηγείο Αεροπορίας στη Λάρισα το Νοέμβρη του 2015 ανέφερε χαρακτηριστικά, προσπαθώντας ταυτόχρονα να απαντήσει σε θεάσεις των χωρών του Βίσεγκραντ για την αδυναμία του ελληνικού κράτους να προασπίσει τα σύνορα του ευρωπαϊκού εδάφους: «Τα σύνορα μας είμαστε ικανοί να τα φυλάμε μόνοι μας, ως το τελευταίο όριο της Ευρώπης». Τρεις μήνες αργότερα, στις 28/2/16 και με αφορμή την επαπειλούμενη έξοδο της Ελλάδας από την συνθήκη Σέγκεν, δήλωνε στο ίδιο μοτίβο: «Και σήμερα η Ελλάδα είναι το οχυρό, το προκεχωρημένο οχυρό της Ευρώπης, μιας Ευρώπης της ειρήνης και της αλληλεγγύης».

Ταυτόχρονα, η γεωπολιτική σημασία της Ελλάδας έχει χρησιμοποιηθεί διαχρονικά ενίοτε για τη βελτίωση των διακρατικών σχέσεων (Ελλάδα-Ισραήλ-Αίγυπτος-Κύπρος) και ενίοτε για την όξυνση των διακρατικών ανταγωνισμών (Ελλάδα-Τουρκία κ.ά.) αλλά και για λόγους εσωτερικής πολιτικής κατανάλωσης¹².

Ενδεικτικές είναι οι αναφορές στη **Λευκή Βίβλο των Ελληνικών Ένοπλων Δυνάμεων**, ένα κείμενο στρατιωτικών κατευθύνσεων του ΥΠ.ΕΘ.Α. (Γενάρης 2015), που επικυρώνει τη συμμαχική αντίληψη για τη γεωπολιτική σημασία του ελληνικού χώρου. Σε αυτό αναφέρεται ότι: «η Ελλάδα, έχει τεράστια γεωπολιτική και γεωστρατηγική σημασία για την Ευρώπη, τα Βαλκάνια και την Ανατολική Μεσόγειο, καθώς η θέση της είναι σημείο επαφής, "προπύργιο" της Ευρώπης με την ασιατική και αφρικανική ήπειρο και φυσικό σύνορο». Τονίζεται δηλαδή ότι η Ελλάδα θα πρέπει να συμβάλλει στην εδραίωση της πολυπόθητης για τον καπιταλιστικό κόσμο περιφερειακής ασφάλειας και σταθερότητας¹³. Και ότι η Ελλάδα αποτελεί «στήριγμα σταθερότητας για τη διεθνή κοινότητα», ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια που ένα «τόξο αστάθειας», όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, κυκλώνει την Ευρώπη.

Ιδιαίτερη επίσης αναφορά στη Λευκή Βίβλο γίνεται στη χρόνια κρίση στη Συρία και στο Ιράκ που, σε συνδυασμό με την «άνοδο του ριζοσπαστικού θρησκευτικού και εθνοτικού φονταμενταλισμού» (όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται), «απειλούν με κατάρρευση μεγάλο μέρος της Μέσης Ανατολής, γεγονός που ενέχει κινδύνους για την ασφάλεια της Ε.Ε.». Σημαντικό στο σημείο αυτό είναι να αναφέρουμε το πόσο πολύ μοιάζει η ρητορική του ΥΠ.ΕΘ.Α. περί της απειλής που δέχεται η Ευρώπη από τον ριζοσπαστικό φονταμενταλισμό με την αντίστοιχη ρητορική

¹² Η Ράνια Σβίγκου, εκπρόσωπος τύπου του ΣΥΡΙΖΑ, αναφέρθηκε στις 2/10/2015 στα «οφέλη» που προσκόμισε η εξωτερική πολιτική της κυβέρνησης: «Νομίζω ότι αυτό που βλέπουμε και στον διεθνή τύπο είναι ότι επιβεβαιώθηκε και αναγνωρίστηκε η προσπάθεια που έχει γίνει από το πρώτο κιάλας επτάμηνο της διακυβέρνησης του ΣΥΡΙΖΑ για την ενίσχυση των διεθνών επαφών της χώρας στο πλαίσιο μιας πολυδιάστατης εξωτερικής πολιτικής όπως δεν μας είχαν συνηθίσει οι προηγούμενες κυβερνήσεις. Υπάρχει μια σαφής αναβάθμιση της χώρας στο διεθνές πλαίσιο και μάλιστα βλέπουμε τη χώρα μας να στέκεται στα διεθνή φόρα όχι ως μια... θα έλεγα "προβληματική" χώρα που επιζητεί τη διεθνή στήριξη, που επιζητεί τη διεθνή αλληλεγγύη, αλλά πλέον ως ένας κρίσιμος παράγοντας του ευρωπαϊκού σκηνικού, ο οποίος με βάση και τη γεωστρατηγική του θέση μπορεί να συμβάλει στη σταθεροποίηση της ευρύτερης περιοχής. Κι αυτό πλέον νομίζω ότι είναι αποδεκτό και από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές δυνάμεις».

¹³ Η πολυπόθητη αυτή επιδίωξη επικυρώθηκε και στην πρόσφατη σύνοδο του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ), που έγινε στο Βελιγράδι στις 3/12/2015 όπου και ο έλληνας υφυπουργός Εξωτερικών Γ. Αμανατίδης δήλωσε: «Η Ελλάδα καταβάλλει έντονες και ειλικρινείς προσπάθειες για την ενίσχυση της περιφερειακής ασφάλειας, όντας στο κέντρο ενός τριγώνου αποσταθεροποίησης μεταξύ Ουκρανίας, Μέσης Ανατολής και Λιβύης».

υπουργών της συγκυβέρνησης¹⁴, οι οποίοι στις δημόσιες τοποθετήσεις τους έχουν συνδέσει τα μεταναστευτικά ρεύματα με «μεσαιωνικές ή αναχρονιστικές αντιλήψεις», που κατ' αυτούς εκφράζουν οι τζιχαντιστές. Πρόκειται για μια κυρίαρχη τον τελευταίο καιρό ρητορεία, που συστηματικά καλλιεργεί έναν δυτικό αντι-ισλαμισμό, ο οποίος με τη σειρά του αποτυπώνεται σε ευρύτερες πολιτικές ασφάλειας αλλά και στις νέες αντι-μεταναστευτικές πολιτικές της Ε.Ε.

Ο «ελληνικός φάρος»¹⁵ και οι πολεμικές συνεργασίες με NATO & Ε.Ε.

Το πόσο πολύ έχουν επενδύσει οι στρατιωτικές συμμαχίες του NATO και της Ε.Ε. στη γεωγραφική και στρατοπεδική σημασία της Ελλάδας μπορεί να φανεί από την ζήτηση που έχουν τα τελευταία χρόνια τα ελληνικά λιμάνια και αεροδρόμια για τις συμμαχικές στρατιωτικές δυνάμεις και αποστολές. Οι βάσεις στη Σούδα, στο Άκτιο, στην Καλαμάτα, στη Λάρισα –και όχι μόνο– έχουν τα τελευταία 15 χρόνια χρησιμοποιηθεί για τις βασικές πολεμικές λειτουργίες και αποστολές των συμμάχων σε Αφρική και Μ. Ανατολή. Το ίδιο πολύτιμες έχουν αποδειχθεί στις διεθνείς πολεμικές συνεργασίες οι υποδομές του ΥΠ.ΕΘ.Α, στρατοπεδικοί χώροι, αεροσκάφη, πολεμικά πλοία, επιστημονικό και στρατιωτικό προσωπικό. Η Ελλάδα θεωρείται –ακόμα– για τους συμμάχους ένα ασφαλές καταφύγιο ή ορμητήριο και αυτό σχετίζεται με την απόστασή της από τον πυρήνα των έως τώρα συγκρούσεων.

Την τεράστια σημασία του ελληνικού χώρου επιβεβαιώνει και το πρόσφατο αίτημα του NATO για τη δημιουργία νέας συμμαχικής βάσης UAV (πολεμικών drones), τα οποία χρησιμοποιούνται με επιταχυνόμενους ρυθμούς σε αστυνομικές και στρατιωτικές αποστολές. Ένα τεράστιο παζάρι με παροχές και ανταλλάγματα εξελίσσεται τον τελευταίο χρόνο μεταξύ Ελλάδας και συμμάχων για το πού θα δημιουργηθεί αυτή η βάση, με πιο πιθανό το Καστέλι της Κρήτης (Καλαμάτα και Κάρπαθος είναι άλλες δύο περιοχές που έχουν προταθεί).

Ομοίως, η τεράστια σημασία του ελληνικού χώρου επιβεβαιώνεται από την απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ (15/1/2014) να χρησιμοποιεί

¹⁴ «Όταν υπάρχουν τόσο μεγάλες ροές μεταναστών από την Τουρκία στην Ελλάδα, είναι αναπόφευκτο να υπάρχουν ανάμεσα στους μετανάστες άνθρωποι που έχουν ακραίες απόψεις και μπορούν να δημιουργήσουν κινδύνους», απόσπασμα από συνέντευξη του αναπληρωτή υπουργού Προστασίας του Πολίτη, Νίκου Τόσκα, στην Καθημερινή (8/11/2015).

¹⁵ Όπως υποσημείωση 9.

το συμμαχικό στρατηγείο της Λάρισας ως Επιχειρησιακό και Συντονιστικό Κέντρο της επέμβασης των δυνάμεων της Ε.Ε. στην Κεντροαφρικανική Δημοκρατία, μια επέμβαση που συνεχίζεται μέχρι και στις μέρες μας.

Εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, οι αποστολές του ελληνικού στρατού στο πλαίσιο των συμμαχιών του σε εμπόλεμες ζώνες ή ζώνες στρατιωτικής κατοχής εκτός των συνόρων, έχουν περιοριστεί. Τελευταία και δαπανηρή αποστολή ήταν αυτή στο Αφγανιστάν. Η Ελλάδα συμμετείχε ενεργά στην Ομάδα Επιχειρησιακών Συμβούλων και Συνδέσμων (στρατιωτικός σχηματισμός για την εκπαίδευση του ντόπιου στρατού) στην Καμπούλ υπό την ηγεσία του ΝΑΤΟ και της πολυεθνικής δύναμης στο Αφγανιστάν (ISAF), από το 2010 μέχρι το 2012. Αρκετά παλαιότερα (2002-2010) η Ελλάδα συμμετείχε με το Τάγμα Ειδικής Σύνθεσης Αφγανιστάν (στρατιωτικό σχηματισμός κατοχής εδάφους). Η συμμετοχή της ελληνικής δύναμης στο Αφγανιστάν έφτασε συνολικά τα 3.295 στελέχη, με χρονική διάρκεια παραμονής από 3 έως 6 μήνες.

Φωτογραφία από την ελληνική παρουσία στο Αφγανιστάν

Στις μέρες μας (αρχές καλοκαιριού 2016) η Ελλάδα συμμετέχει με ισχνή στρατιωτική αποστολή στο Μάλι, όπου από τις 19/2/2014 εξελίσσεται συμμαχική επιχείρηση «εκδημοκρατισμού» του τοπικού καθεστώτος που περιλαμβάνει και εκπαίδευση των τοπικών ένοπλων δυνάμεων. Το ΓΕΣ διέθεσε από την έναρξη της αποστολής τέσσερις αξιωματικούς-υπαξιωματικούς, οι οποίοι συνέθεσαν την Ομάδα Εκπαιδευτών Πληροφοριών.

Επιπλέον, η Ελλάδα διατηρεί ισχνή στρατιωτική συμμετοχή στις διεθνείς στρατιωτικές δυνάμεις εποπτείας και τα ΝΑΤΟϊκά γραφεία στα Βαλκάνια (90 άτομα σε λόχο φύλαξης τους Στρατηγείου της ΚFOR στο Κόσοβο, επιτελείς του ίδιου στρατηγείου στο Κόσοβο, έναν αξιωματικό στο Στρατηγείο του ΝΑΤΟ στα Σκόπια, στρατιωτικό προσωπικό στα γραφεία του ΝΑΤΟ στα Σκόπια και το Βελιγράδι).

Τέλος, αξιοσημείωτη είναι η ελληνική συμμετοχή στη ναυτική αποστολή της Ε.Ε. για την αποτροπή μεταναστευτικών ροών στα θαλάσσια περάσματα των διεθνών υδάτων μεταξύ Λιβύης και Ιταλίας. Η Ελλάδα συμμετέχει με υποβρύχια και φρεγάτες στην ευρωπαϊκή δύναμη EUNAVFOR MED, στην οποία έχει ανατεθεί (με απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου τον Απρίλιο του 2015) η υλοποίηση της επιχείρησης «Σοφία»¹⁶ για την αποτροπή της μετακίνησης μεταναστών¹⁷ στο νότιο τμήμα της κεντρικής Μεσογείου από τις 22/6/2015. Μάλιστα, της αποστολής αυτής ηγείται ο έλληνας πρόεδρος της Στρατιωτικής Επιτροπής της Ε.Ε. (από το φθινόπωρο του 2015), πρώην αρχηγός ΓΕΕΘΑ Μ. Κωσταράκος, ο οποίος ήταν αυτός που παλιότερα είχε προτείνει το ΝΑΤΟϊκό στρατηγείο της Λάρισας ως το ιδανικότερο για την επέμβαση της Ε.Ε. στην Κεντροαφρικανική Δημοκρατία. Η επιχείρηση «Σοφία» συνεχίζεται μέχρι και τις μέρες μας και αποτελεί την «δικλείδα ασφαλείας» των δυτικών κρατών, στο ενδεχόμενο μεταφοράς των δρόμων μετακίνησης των μεταναστών στο νότιο πέρασμα της Κεντρικής Μεσογείου, μετά το σφράγισμα του περάσματος του Ανατολικού Αιγαίου, με την παρουσία των αντίστοιχων ΝΑΤΟϊκών ναυτικών δυνάμεων εκεί. Όμως, η επικαλούμενη ανάγκη τόσο της Ε.Ε. όσο και του ΝΑΤΟ για περαιτέρω και καλύτερο έλεγχο του λιβυκού πελάγους αλλά και των λιβυκών εδαφών¹⁸, έχει οδηγήσει σε σχεδόν ειλημμένες αποφάσεις που πρόκειται να επικυρωθούν στη σύνοδο του ΝΑΤΟ στις 7/7/2016 στην Ιταλία και αφορούν την αμεσότερη –νέα– εμπλοκή των ΝΑΤΟϊκών συμμάχων στα λιβυκά εδάφη, που θα περιλαμβάνει αεροπορικές (ίσως και χερσαίες) επιδρομές απέναντι σε στόχους «τζιχαντιστών» (κυρίως στην περιοχή της Σύρτης) αλλά και σφράγισμα των λιβυκών ακτών (πέρα από τα διεθνή ύδατα) για την αποτροπή των μεταναστευτικών ροών. Και προφανώς σε αυτή την αποστολή, οι γείτονες συμμαχικές χώρες (συμπεριλαμβανομένου της Ελλάδας) θα αναλάβουν ή θα τους ζητηθεί να αναλάβουν ενεργητικότερο ή υποβοηθητικό ρόλο.

¹⁶ Περισσότερα στην Ενότητα 4: «Στρατιωτικοαστυνομικά σώματα εφαρμογής των δογμάτων ασφαλείας, επιτήρησης και καταστολής».

¹⁷ Αρχικά η Ε.Ε. ισχυρίστηκε ότι πρόθεσή της για αυτή την επιχείρηση ήταν η καταπολέμηση του trafficking.

¹⁸ Τον Φεβρουάριο του 2016 αποκαλύφθηκαν στο γαλλικό τύπο στρατιωτικές επιχειρήσεις «μικρής κλίμακας», που διεξήγαγαν ενάντια στο «Ισλαμικό Κράτος» συνεργασίες των συμμαχικών κρατών από τον Νοέμβριο του 2015. Στις αεροπορικές κυρίως επιχειρήσεις εναντίον στόχους-κρησφύγετα τρομοκρατών» συμμετείχαν δυνάμεις των ΗΠΑ, της Γαλλίας και της Μεγάλης Βρετανίας. Περισσότερα στον σύνδεσμο:

<http://www.kathimerini.gr/850795/article/epikairothta/kosmos/paroyisia-gallikwn-xersaiwn-strategymatwn-sth-livyh>

Ο πρώην αρχηγός ΓΕΕΘΑ Μ. Κωσταράκος, επικεφαλής των ευρωπαϊκών στρατιωτικών αποστολών ενάντια στους μετανάστες

Η Ευρώπη-Φρούριο επί τω έργω της EUNAVFOR MED

Προπαγανδιστική φωτογραφία της Επιχείρησης «Σοφία»

Το μετανασताτευτικό στο επίκεντρο

Σημειώσεις σε παρόντα χρόνο

Την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές – και μετά τη σύντομη «ανθρωπιστική» ανάπαυλα των νόμπελ και των δακρύβρεχτων ρεπορτάζ για το «δράμα των προσφύγων»– βρίσκεται σε πλήρη ανάπτυξη το αληθινό πρόσωπο της Ευρώπης-Φρούριο και του «προμαχώνα» της που αφορά την ελληνική επικράτεια: Ο πόλεμος (με στρατιωτικούς ή οικονομικούς όρους) από τον οποίο ξέφυγαν οι μετανάστες/τριες στις χώρες τους, συνεχίζεται στα ευρωπαϊκά σύνορα αλλά και στις μητροπόλεις της Γηραιάς Ηπείρου του «διαφωτισμού» και των «ανθρωπίνων δικαιωμάτων».

Μετά τη φτηνή φιλανθρωπική ρητορική των τελευταίων μηνών (μέχρι και τον Δεκέμβριο του 2015), επανερχόμαστε στην παραδειγματική τιμωρία των πληθυσμών που μετακινούνται, με όρους πλήρους υποτίμησης των ζώων τους. Ο εγκλωβισμός σε φράχτες και σύνορα, σε παραδομένους σε λάσπες καταυλισμούς, σε άτυπα κέντρα, στερούμενων των στοιχειωδών, ο εγκλεισμός σε στρατόπεδα συγκέντρωσης (hot spots), αποτελούν τις ψηφίδες της πραγματικότητας ενός νεοεισερχόμενου μετανάστη στην Ευρώπη σήμερα. Το μήνυμα είναι σαφές: Η Δύση «άνοιξε τις αγκάλες της» όταν την ευνοούσαν οι συνθήκες. Διαχώρισε, όλους τους υπόλοιπους/ες και «υποδέχτηκε», όσους/ες είχε ανάγκη ως μελλοντικό φτηνό εργατικό δυναμικό. Ταυτόχρονα, ξέπλυσε την ντροπή και τις τύψεις των υπηκόων της για τους χιλιάδες πνιγμούς, θανάτους και τραυματισμούς ανθρώπων κατά το προηγούμενο διάστημα. Από εκεί και πέρα –και αυτό ζούμε σήμερα– ο «ανθρωπισμός» πάει περίπατο και οι πόρτες κλειδαμπαρώνονται. Όσοι πέρασαν, πέρασαν. Για τους υπόλοιπους υπάρχει μόνο η κόλαση.

Πάνω στον κίβδηλο ευρωπαϊκό ανθρωπισμό που απαλλάσσει τη Δύση από τις ευθύνες της στις συρράξεις και τα γεωπολιτικά κυριαρχικά παιχνίδια, χτίζεται η καινούργια νόρμα της αντιμεταναστευτικής πολιτικής. Αυτή η νέα νόρμα δεν αποτελεί τίποτε άλλο παρά μια πιο περίπλοκη εκδοχή της προγενέστερης ωμότητας, όπως αποτυπωνόταν για δεκαετίες πάνω στα σώματα των μεταναστών/τριών. Η διαχείριση του τεράστιου αριθμού ανθρώπων που τράπηκαν σε φυγή απεκδύθηκε, για συγκεκριμένο διάστημα, τα ξεκάθαρα στρατιωτικοαστυνομικά χαρακτηριστικά της, δίνοντας χώρο και θέση στις «εκλεπτυσμένες παρεμβάσεις» των ΜΚΟ και των κατ' επάγγελμα ανθρωπιστών των διεθνών οργανισμών-συμπληρωμάτων της καπιταλιστικής

θηριωδίας. Δημιουργήθηκε έτσι, πρόσκαιρα, η εικόνα της «χαλαρής αντιμετώπισης» των ανθρώπων που διέπεται από τα πανανθρώπινα ιδεώδη, ενώ κρατήθηκε ανέπαφη η ουσία της ευρωπαϊκής πολιτικής απέναντι στους μετανάστες/τριες, η οποία θα συνεχίσει να συνίσταται στην εκμετάλλευση, τη βία και το θάνατο. Την ίδια ώρα που η Ευρώπη υποδεχόταν μπροστά στις οθόνες της μετανάστες και μετανάστριες, έδειχνε τα δόντια της με μια σειρά πολιτικών και πρακτικών εναντίον τους. Παρακολούθησαμε τις χώρες του Βίζεγκραντ¹ να κλείνουν τα σύνορά τους και τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά κράτη να ακολουθούν αυστηροποιώντας τους ελέγχους. Το καθεστώς «μηδενικής ανοχής» και τους πλαστούς/ρευστούς διαχωρισμούς, μεταξύ μεταναστών και προσφύγων, να επεκτείνονται όλο και περισσότερο. Γίναμε μάρτυρες της κατάπτυστης συμφωνία Ε.Ε.-Τουρκίας που ανοίγει το δρόμο των απελάσεων, θέτει όλο και περισσότερα εμπόδια στη μετακίνηση/μετεγκατάσταση και διαιωνίζει τον φαύλο κύκλο των αιτημάτων ασύλου που δεν θα καρποφορούν. Ακούσαμε ακόμα όλες τις ακροδεξιές φωνές της πολιτισμένης Δύσης να προτείνουν και σενάρια «τελικής λύσης» για τον πλήρη αποκλεισμό των μεταναστών/τριών με κάθε κόστος.

Σε αυτό το σκηνικό οι επιθέσεις στο Παρίσι το Νοέμβριο του 2015 και τις Βρυξέλλες τον Μάρτιο του 2016, ήρθαν να επιταχύνουν τη διαδικασία της όλο και πιο απάνθρωπης αντιμετώπισης των φυγάδων. Οι δυτικές κοινωνίες ντοπάρονται όλο και περισσότερο με αντιμουσουλμανικό μένος και τρομοϋστερία με σκοπό να δώσουν τη συγκατάθεσή τους στον ανηλεή πόλεμο που κηρύσσεται ενάντια στους μετανάστες/τριες. Η θεωρητική, άλλωστε, βάση πάνω στην οποία χτίζεται αυτό το μένος έχει κατασκευαστεί επιμελώς εδώ και χρόνια. Ήταν στις αρχές της δεκαετίας του '90 (1993) όταν ο Samuel Huntington δημοσίευε το περίφημο άρθρο του «Η σύγκρουση των πολιτισμών», όπου και επανασχεδίαζε τον χάρτη των γεωπολιτικών συγκρούσεων, όχι πάνω στη βάση εδαφικών ή οικονομικών ωφελειών, αλλά πάνω σε πολιτισμικές αντιπαραθέσεις, έτσι όπως αυτές εμφανίζονται μεταξύ των χωρών της Δύσης και της «μη-Δύσης» καθώς και μεταξύ δυτικού χριστιανισμού από τη μία και ορθοδοξίας και Ισλάμ από την άλλη².

¹ Ουσιαστικά πρόκειται για τη συσπείρωση τεσσάρων χωρών: Πολωνία, Τσεχία, Ουγγαρία και Σλοβακία, που ως στόχο διαφαίνεται πως έχουν τη δημιουργία δυναμικής θέσης απέναντι στην Ε.Ε. και την παρουσία τους ως σοβαρού παράγοντα στην περιοχή και τα τεκταινόμενά της χωρίς την ένταξή τους στην Ε.Ε. (με εξαίρεση τη Σλοβακία η οποία ήδη είναι ενταγμένη). Ακολουθούν κατά κάποιο τρόπο το βρετανικό μοντέλο «εθνικής κυριαρχίας». Σε συνάντησή τους στη λουτρόπολη Βίζεγκραντ (35 χλμ. μακριά από τη Βουδαπέστη) αποφάσισαν από κοινού τον πλήρη αποκλεισμό των μεταναστών και το κλείσιμο των συνόρων τους.

² Huntington, P.S. (1993), *The Clash of Civilizations?*, Foreign Affairs, Summer 1993, p.p. 22-49

Είναι ενδεικτική η ευκολία με την οποία το φιλοθεάμον, τρομαγμένο κοινό, αναμασάει ανυπόστατες ειδήσεις του κυβερνοχώρου, οι οποίες παρουσιάζουν τους «εξ ανατολών επιδρομείς» ως a priori βιαστές, παιδραστές, εγκληματίες λόγω των «πολιτιστικών χαρακτηριστικών» τους. Είναι επίσης αξιοθαύμαστο το γεγονός πως, παρόλο που οι κατηγορίες για συγκεκριμένα συμβάντα ή υποτιθέμενα «χαρακτηριστικά» καταρρίπτονται³, αν όχι αυτοστιγμεί, πάντως σε σύντομο χρονικό διάστημα, αυτές συνεχίζουν να αναπαράγονται διότι πολύ απλά βολεύουν: βολεύουν τα αφεντικά, βολεύουν τα κράτη, βολεύουν τους μισαλλόδοξους υπηκόους, βολεύουν τα ρατσιστικά κατακάθια⁴. Η ανάλογη ρητορική συναντάται ευρέως και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού. Δανειζόμενοι από την πρόσφατη έκδοση συντρόφων-ισσών, χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του στρατιωτικού και θεωρητικού των ΗΠΑ William Lind που προτρέπει τους αναγνώστες του να αντιληφθούν τις μεταναστευτικές μετακινήσεις από τις χώρες του νότου προς τις πόλεις του βορρά ως τον «Πόλεμο Τέταρτης Γενιάς». Χαρακτηριστικά γράφει: «η εισβολή μέσω της μετανάστευσης μπορεί να είναι τουλάχιστον τόσο επικίνδυνη όσο και η εισβολή από έναν στρατό κράτους»⁵. Οι βολικότατες λοιπόν προαναφερθείσες επιθέσεις αποτελούν «το κερασάκι στην τούρτα» της προπαγάνδας των αφεντικών και των κρατών τους. Αποτελούν την αφετηρία για νέες προσοδοφόρες επιδρομές στη Μέση Ανατολή και την Αφρική (η Λιβύη για παράδειγμα ξαναέρχεται στο προσκήνιο ως ορμητήριο «τρομοκρατών»). Αποτελούν, τέλος, μιας πρώτης τάξεως ευκαιρία για να συμπληρωθούν και να μπουν σε εφαρμογή οι διαχωρισμοί που αναφέραμε πριν και αφορούν τους

³ Ενδεικτική είναι η περίπτωση με την υποτιθέμενη απόπειρα βιασμού ανήλικου κοριτσιού συριακής καταγωγής από αφγανό. Αυτό που αποδείχτηκε είναι πως επρόκειτο για παρεξήγηση. Ο αφγανός άνοιξε την πόρτα της χημικής τουαλέτας στην οποία βρισκόταν το κορίτσι και αυτό τρόμαξε με συνέπεια να υπάρξει αναστάτωση. Αυτά είπε το ίδιο όπως και οι γονείς του στην αστυνομία. Την επομένη ακριβώς μέρα κι αφού το πράγμα έχει ξεκαθαριστεί, ο πολύς κύριος Μπογδάνος στην εκπομπή του συνεχίζει να μιλάει για παιδόφιλα κτήνη από το Αφγανιστάν. Το περασμένο καλοκαίρι η τριαντάχρονη γερμανίδα Karolin Schwarz άρχισε με τη βοήθεια του προγραμματιστή Lutz Helm να καταγράφει τις ψευδείς και εξωφρενικές ειδήσεις που αφορούσαν μετανάστες που βρέθηκαν στην περιοχή της (Leipzig-Αν. Γερμανία) μετά τους υποτιθέμενους βιασμούς στην Κολωνία. Τόσο εκεί, όσο και στην Κολωνία οι πραγματικοί αριθμοί δίνουν τελειώς διαφορετική εικόνα για το τι πραγματικά έχει συμβεί. Η «ζημιά» ωστόσο, έχει γίνει. Για περισσότερα μπορείς να δεις και το περιοδικό Sarajevo, τ. 103.

⁴ Βλ. χαρακτηριστικά https://www.google.com/maps/d/viewer?mid=le7jaoJB_rs20UnMHNLJmuNfkAf8

⁵ Πρωτοενοτοπίστηκε στην έκδοση της Ομάδας Βιβλιοθήκης της Συνέλευσης Κατοίκων Βύρωνα - Καισαριανής – Παγκρατίου, «Πόλεις σε κατάσταση πολιορκίας, η νέα στρατιωτική πολεοδομία».

μετακινούμενους πληθυσμούς: ο πρόσφυγας-με-δικαιώματα, ο παράνομος μετανάστης, ο τρομοκράτης, είναι ρευστές φιγούρες, που βοηθούν στη σύγκλιση της «φιλανθρωπίας» και της αστυνόμευσης. Τα κροκοδείλια δάκρυα που χύθηκαν στον πολιτισμένο κόσμο για τους σύριους «πρόσφυγες»⁶ αντικαθίστανται εύκολα από τη μουσουλμανική απειλή που σπέρνει βόμβες και απειλεί τις «αξίες μας». Πρόλαβε άλλωστε να το κάνει πραγματικότητα η πολυθρύλητη ρατσιστική Charlie Hebdo, όταν δημοσίευσε σκίτσο* στο οποίο αναρωτιόταν τι θα γινόταν το γνωστό πνιγμένο προσφυγόπουλο Αϊλάν Κουρντί, αν ζούσε, για να απαντήσει αμέσως πως θα γινόταν ισλαμιστής βιαστής.

* Επίδειξη ρατσισμού από το Charlie Hebdo

⁶ Για την επιλεκτική χρήση των όρων «πρόσφυγας» και «μετανάστης», βλ. Παράρτημα Ι.

Το πλήθος των μεταναστών/τριών, πέρα από υποτιμημένο εργατικό δυναμικό, αποτελεί εργαλείο άσκησης πολιτικής στη σκακιέρα του γεωπολιτικού παιχνιδιού. Η γνωστή συμφωνία μεταξύ Ε.Ε.-Τουρκίας, η οποία ήδη κρίνεται μη εφαρμόσιμη, αποτελεί τρανταχτό παράδειγμα του διεθνούς «δούναι και λαβείν» στις πλάτες των ανθρώπων. Οι πολιτικές/οικονομικές/γεωγραφικές απολαβές των κατά τόπους αφεντικών και των κρατών τους υποδεικνύουν τη «χρήση» των μεταναστών/τριών ως μέσο εκβιασμών, τριβών και διαπραγματεύσεων, με παράλληλες αναφορές -για το θεαθήναι – στην (καταπατημένη έτσι κι αλλιώς) συνθήκη της Γενεύης.

Παράλληλα, ο μετανάστης και η μετανάστρια συνθέτουν, για την κοινή γνώμη, ένα πλήθος ανθρώπων που οφείλει να μην «ζητάει και πολλά», αφού πρέπει να είναι ευχαριστημένος/η και μόνο με το γεγονός πως είναι ακόμα ζωντανός/ή. Κάπως έτσι, οι φυγάδες είναι στην καλύτερη περίπτωση καημένοι, που ευτυχώς γλίτωσαν και στη χειρότερη αχάριστοι, αν διαμαρτυρηθούν για την αθλιότητα που χαρακτηρίζει την καθημερινότητά τους. Οι άνθρωποι αυτοί έχουν στερηθεί εκ των πραγμάτων την αξιοπρεπή διαβίωση. Ήρθαν από πόλεμο και «αναπόφευκτα» εξακολουθούν να διαβιούν σε πολεμική συνθήκη. Κατά συνέπεια, κάθε κίνησή τους (δικεδικητική ή εξεγερσιακή) αποτελεί ένδειξη αγνωμοσύνης, αν όχι «τζιχαντιστική απειλή».

Όλα αυτά –κι ας μην το ξεχνάμε– βρίσκουν την τρομακτική εφαρμογή τους σε μια περιοχή που ιστορικά βαρύνεται με πλήθος εγκλημάτων: τα Βαλκάνια. Στη συγκεκριμένη περίπτωση και στις μέρες που διανύουμε το Αιγαίο και ο Βαλκανικός Δρόμος αποτελούν τα πεδία διένεξης μεταξύ εθνικών/κρατικών ανταγωνισμών. Οι μετανάστες/τριες σε αυτήν την κατάσταση, πληρώνουν με την ίδια τη ζωή τους τις τριβές του ελληνικού κράτους με το τουρκικό και το μακεδονικό. Η συνεχιζόμενη υποτίμηση, ο εξευτελισμός η α priori καταχώρηση του φυγά ως ανθρώπου χωρίς δικαιώματα ή λόγο για την ίδια του την καθημερινότητα εξυπηρετεί –πέρα από το «παράδειγμα προς αποφυγή για τους επόμενους»- διαπραγματευτικό χαρτί στα διηγετική διακρατικά αλισβερίσια. Οι αλλαγές των πυλών εισόδου (μετά το φράχτη του Έβρου πύλη έγινε η θάλασσα του Αιγαίου) αλλά και εξόδου (η Ιταλία, «στεγανοποιημένη» μέσω της επιχείρησης «Triton», δεν αποτέλεσε για μεγάλο διάστημα προορισμό⁷, με αποτέλεσμα την κίνηση προς τα σύνορα χωρών εκτός Ε.Ε.) δεν θα μπορούσαν να αποδοθούν στην τυχαιότητα αλλά μάλλον σε επιλογές των κρατικών/παρακρατικών επιτελείων ,στο πλαίσιο ανταγωνισμών και συμφωνιών. Και βέβαια η «χρήση» του μεταναστευτικού ζητήματος στις διακρατικές διενέξεις δεν είναι κάτι καινοφανές.

⁷ Ένα από τα αποτελέσματα της συμφωνίας της 20ης Μαρτίου μεταξύ Ε.Ε. - Τουρκίας ήταν η επιστροφή (πρόσκαιρη τουλάχιστον) στις διαδρομές των Ανατολικών Βαλκανίων (σύνορα Τουρκίας-Βουλγαρίας) και της Κεντρικής Μεσογείου (Ιταλία).

Σύντομη αναφορά στο μεταναστευτικό ως μοχλό πίεσης

Το πλήθος των μεταναστών/τριών έχει πολλές φορές χρησιμοποιηθεί ως εν δυνάμει όπλο αποσταθεροποίησης, ως ζώσα απειλή μεταξύ των κρατών. Αυτή η χρησιμοποίησή τους αναπαράγει και επιτάσσει τον ρατσισμό που υφίστανται έτσι κι αλλιώς, διότι παρουσιάζονται ως καίρια εθνική πια απειλή. Δεν κινδυνεύει πλέον στα μυαλά των δυτικών υπηκόων η ατομική ιδιοκτησία και μόνο, αλλά το έθνος, ο πολιτισμός, η εδαφική ακεραιότητα. Θα αναφερθούμε όσο πιο σύντομα μπορούμε σε κάποια ενδεικτικά παραδείγματα.

Μια από τις χώρες που εγγυούταν επί σειρά ετών, στο πλαίσιο διακρατικών συμμαχιών με τη Δύση, τη διαφύλαξη των συνόρων από αφρικανούς μετανάστες ήταν η Λιβύη. Πριν ξεσπάσει κι εκεί πόλεμος. Η Λιβύη υπήρξε για πολλά χρόνια κράτος-φυλάκιο (όπως η Ελλάδα και η Ιταλία σήμερα). Ο πρόεδρος Καντάφι διαπραγματευόταν τις πολεμικές υπηρεσίες του στα δυτικά κράτη χρησιμοποιώντας όποτε το χρειαζόταν δύο απειλές: Η πρώτη, πως θα κλείσει την αντλία πετρελαίου και η δεύτερη ότι «θα γεμίσει μαύρους όλη η Ευρώπη». Η μετανάστευση ως διακρατική απειλή επανέρχεται στο προσκήνιο στη συγκεκριμένη περιοχή, η οποία –όπως ήδη αναφέραμε– φαίνεται πως θα ξαναγίνει πεδίο συγκρούσεων, με πρόσχημα τον «ισλαμιστικό κίνδυνο». Ήδη, δυνάμεις της Βρετανίας και της Γαλλίας έχουν εγκατασταθεί στη διαλυμένη χώρα.

Ο πρώην πρωθυπουργός της Τουρκίας Οζάλ διεμήνυε πριν μερικά χρόνια: *«Δεν χρειάζεται πόλεμος με την Ελλάδα για την εκ νέου κατάκτησή της, απλώς μόνο η βαθμιαία αποστολή εκεί τριών-τεσσάρων εκατομμυρίων φανατικών μουσουλμάνων»*. Η ιδιαιτερότητα της «μουσουλμανικής απειλής» είναι κάτι που συναντάμε συνεχώς με emphaticό τρόπο στη Θράκη. Στην περιοχή αυτή οι φυγάδες δεν γίνονται δεκτοί ούτε καν ως έγκλειστοι σε κάποιο στρατόπεδο συγκέντρωσης. Η ύπαρξη της μουσουλμανικής «μειονότητας» της Θράκης είναι αρκετή για να ξεδιπλωθεί η μισαλλόδοξη ρητορική περί «ισλαμοποίησης» και αποσταθεροποίησης αν βρεθούν στον ίδιο χώρο οι μουσουλμάνοι/ες μετανάστες/ριες με τους ντόπιους ομόδοξους κατοίκους.

Το 2011 ο Μπερλουσκόνι ως πρωθυπουργός της Ιταλίας και εν μέσω σκανδάλων που αφορούσαν την προσωπική του ζωή, αποφάσισε να παρέχει ταξιδιωτικά έγγραφα σε τυνήσιους μετανάστες, σε μια επίδειξη πυγμής απέναντι στη Γαλλία και τη Γερμανία. Η καγκελάρια Άγκελα Μέρκελ δήλωνε: *«Να λύσουν τα άλλα κράτη μόνο τους το μεταναστευτικό τους»*. Και η Γαλλία, ενώ δέχτηκε τους πρώτους 30, έκλεισε τα σύνορα στο υπόλοιπο κύμα, υποστηρίζοντας πως δεν πληρούν τις προϋποθέσεις της συνθήκης Σένγκεν (οι μετανάστες πρέπει να έχουν διαβατήριο και αρκετά χρήματα δηλ. 62 ευρώ για κάθε ημέρα, ή 31 εφόσον διαθέτουν κατάλυμα, ώστε να μπορέσουν αρχικά να διαμείνουν και κατόπιν να επιστρέψουν στην πατρίδα τους).

Θα αναφερθούμε σε αυτό το σημείο στην ελληνική περίπτωση. Ο εκβιασμός που συναντήσαμε πριν από τον Καντάφι δεν υπήρχε μέχρι πρόσφατα στο λεξιλόγιο των ελληνικών κυβερνήσεων. Η μεν Αριστερά συνήθιζε να απειλεί με καταγγελία της σύμβασης του Δουβλίνου, η δε Δεξιά αναμάσαγε τη μυθολογία των «αόρατων εισβολών και εξ ανατολής ισλαμοποιητών». Είναι χρήσιμο βέβαια να σημειώσουμε πως το χιλιοκαταδικασμένο και τρισκατάρατο Δουβλίνο II είχε ουσιαστικά απενεργοποιηθεί από τα υπόλοιπα ευρωπαϊκά κράτη, από τότε που αυτά έπαψαν να στέλνουν συλληφθέντες μετανάστες πίσω στην Ελλάδα ως πρώτη χώρα υποδοχής, θεωρώντας την μη ασφαλή προορισμό. Η νέα όμως αριστερο-δεξιά κυβέρνηση προχώρησε: «...θα υπάρξουν εκατομμύρια μετανάστες και χιλιάδες τζιχαντιστές που θα έρθουν στην Ευρώπη αν καταρρεύσει οικονομικά η Ελλάδα...»⁸ σύμφωνα με τον Ν. Κοτζιά ή «...αν οι εταίροι-πιστωτές προσπαθήσουν να χτυπήσουν την Ελλάδα, τότε η ελληνική κυβέρνηση θα αναστείλει τη συνθήκη "Δουβλίνο II" και θα στείλει τους μετανάστες που βρίσκονται στο ελληνικό έδαφος στο Βερολίνο...»⁹ σύμφωνα με τον Πάνο Καμμένο. Η αλήθεια είναι πως αυτό συνέβη μια φορά: μετά τη μαζική απεργία πείνας σύριων στο Σύνταγμα τον Νοέμβριο του 2014. Η τότε κυβέρνηση (Νοέμβρης 2014) έδωσε άδειες παραμονής και οι άνθρωποι έφυγαν αεροπορικώς για να αιτηθούν ασύλου στη Γερμανία. Το Βερολίνο έκανε ότι θύμωσε κάτι μήνες αργότερα, αλλά η υπόθεση ξεχάστηκε και στο κάτω-κάτω αυτά τα πράγματα δεν επαναλαμβάνονται.

Φωτογραφία από την απεργία πείνας σύριων στο Σύνταγμα, Αθήνα, 2014

⁸ <http://www.kathimerini.gr/806302/article/epikairothta/politikh/kotzias-an-katarreysei-h-ellada-anoigei-h-pylh-gia-toys-tzixantistes-sthn-eyrwph>

⁹ <http://www.skai.gr/news/politics/article/276903/kammenos-an-i-europi-htupisei-tin-ellada-stelnoume-tous-metanastes-verolino/>

Λίγους μήνες μετά, λοιπόν, ο «προμαχώνας» της Ε.Ε. που ακούει στο όνομα Ελλάδα «απείλησε» την Ευρώπη, «αξιοποιώντας» και πάλι τις εκατοντάδες χιλιάδες κατατρεγμένων από πολεμικές συγκρούσεις και μετατρέποντάς τους σε υλικό πολέμου. Η σημειολογία και το μήνυμα που αφήνεται είναι σαφές και εξόχως ρατσιστικό: οι εκατοντάδες αυτές χιλιάδες ανθρώπων είναι απειλή όντας στην πλειοψηφία τους μουσουλμάνοι, δηλαδή εν δυνάμει τζιχαντιστές και σίγουρος κίνδυνος για τον ευρωπαϊκό πολιτισμό, ο οποίος τους εξανάγκασε να εγκαταλείψουν τον τόπο τους. Με άλλα λόγια, η Ελλάδα μπορεί να συνεχίσει να αποτελεί τον ευρω-συνοριοφύλακα ή το «μεγάλο κελί» μεταναστών, αρκεί να μην πιεστεί, γιατί τότε θα εξαπολύσει το «όπλο μαζικής καταστροφής»: τους πρόσφυγες και μετανάστες. Αυτά συνέβησαν τους πρώτους μήνες του 2015 για να φτάσουμε ένα χρόνο μετά, όταν με πρόσχημα τη διάσωση των μεταναστών/τριών στο Αιγαίο αλλά και την καταστροφή των δικτύων διακίνησης, η Ελλάδα συμφώνησε για την παρουσία του ΝΑΤΟ στο Αιγαίο, με τον κρυφό πόθο των ελλήνων επιτελών (υπουργών και παρατρεχάμενων) να είναι το «στρίμωγμα» της Τουρκίας και το «κυνήγι» αποκλειστικά στα δικά της χωρικά ύδατα. Παράλληλα, και οι δύο πλευρές του Αιγαίου, κοιτάνε πώς θα επωφεληθούν οικονομικά από την κατάσταση που λέγεται «προσφυγική κρίση». Εκατομμύρια επιδοτήσεις δίνονται από την Ε.Ε. για τη δημιουργία υποδομών σε Τουρκία και Ελλάδα. Και βέβαια, δεν πρέπει να μας διαφεύγει η (ανομολόγητη) προσπάθεια εκ μέρους του ελληνικού κράτους για την (αποτυχημένη τελικά) σύνδεση του μεταναστευτικού με το ζήτημα του χρέους. Περιττό να πούμε ότι και στις δύο πλευρές του Αιγαίου τα ευρωπαϊκά κονδύλια δεν δημιούργησαν καμία απολύτως αξιοπρεπή δομή για τους μετανάστες...

Για την ιστορία, πάντως, δεν είναι η πρώτη φορά που το ελληνικό κράτος χρησιμοποιεί τους μετανάστες ως μέτρο πίεσης στις διακρατικές του σχέσεις. Στη δεκαετία του '90, όποτε η Ελλάδα ήθελε να πιέσει τις, επί μονίμου βάσης ασταθείς, αλβανικές κυβερνήσεις, προχωρούσε σε επιχειρήσεις-σκούπα, οδηγώντας κατά εκατοντάδες αλβανούς μετανάστες πίσω. Έτσι, αφενός στερούσε από τις εξαθλιωμένες τότε αλβανικές οικογένειες τα εμβάσματα, αφετέρου ήλπιζε πως με αυτό τον τρόπο θα δημιουργούσε στο εσωτερικό της Αλβανίας κοινωνικές εντάσεις προς όφελος του ελληνικού κράτους και κεφαλαίου.

Ο δημόσιος λόγος για τους μετανάστες στην Ελλάδα τις τελευταίες δεκαετίες

Οι μετανάστες/τριες αποτελούσαν και αποτελούν το πλέον υποτιμημένο κομμάτι του κοινωνικοταξικού σχηματισμού, μονίμως βρισκόμενοι/ες σε διαρκή κατάσταση εξαίρεσης. Από τους φυγάδες των βαλκανικών χωρών και των περιοχών του πρώην Ανατολικού Μπλοκ της δεκαετίας του '90, μέχρι τους αφρικανούς, ασιάτες και άραβες των μεταγενέστερων χρόνων ως σήμερα, η πορεία και η συνθήκη είναι κοινή: όσοι/ες γλύτωναν από τα ναρκοπέδια του Έβρου ή δεν πνίγονταν στο Αιγαίο, γίνονταν έρμια στα χέρια μικρών και μεγάλων αφεντικών, ένστολων βασανιστών, κρατικών/ παρακρατικών συμμοριών. Δεν πρέπει να ξεχνάμε τους θανάτους μεταναστών στα βόρεια σύνορα από «τυχαίες εκπυρσοκροτήσεις όπλων», την εξαθλίωση στα χωράφια της ελληνικής επικράτειας, την κατάδοση παρανομοποιημένων εργατών κατά τις δεκαετίες του 1990 και 2000 για να μην καταβληθούν μισθοί, τη λεηλασία χιλιάδων γυναικών σε μπουρδέλα και καταγώγια. Ειδικά στην περίπτωση των γυναικών, μιλάμε για τη συμπύκνωση των καταπίεσεων αυτού του κόσμου: καταπίεση φυλετική, ταξική, έμφυλη. Αυτή η συνθήκη εξαίρεσης, όπως καθιερώνεται στον «πολιτισμένο δυτικό κόσμο των δικαιωμάτων», είναι απαραίτητη για την αναπαραγωγή της υποτίμησης των πληθυσμών, με σκοπό τη διαφύλαξη των συμφερόντων που αφορούν το σύμπλεγμα κεφαλαίου/ κράτους/παρακράτους. Ως τέτοια, η συνθήκη αυτή οφείλει να εμπεδωθεί και να αναπαραχθεί από τους ντόπιους υπηκόους των χωρών του «ευρωπαϊκού παραδείσου». Και εδώ ξεκινάει το έργο της πολιτικής/συναισθηματικής χειραγώγησης των «από κάτω». Η γλώσσα της εξουσίας που αποικεί τα νοήματα και τις έννοιες, που μεταχειρίζεται τα περιεχόμενα κατά το δοκούν με σκοπό την απρόσκοπτη λεηλασία και πειθάρχηση των πάντων, τίθεται σε λειτουργία. Η ρητορική του μίσους που επενδύεται –ανάλογα με τις περιστάσεις– με λίγο από ανθρωπισμό και ανώτερο πνεύμα, καταλαμβάνει όλο και περισσότερο χώρο στον δημόσιο λόγο. Στον λόγο δηλαδή των κυρίαρχων και των επιτελών τους, που έχει προσφέρει τα μέγιστα στο να γίνει αποδεκτή η κατάσταση που βιώνουν στο πέρασμα των χρόνων οι μετανάστες/τριες. Το ελληνικό κράτος και το κεφάλαιο δεν θα μπορούσαν να υπολείπονται σε αυτή τη διαδικασία. Οι ιδεολογικοί μηχανισμοί, με προεξάρχοντα τα ΜΜΕ, έχουν αποδείξει περίτρανα ότι μπορούν να κάνουν «πολύ καλή δουλειά» σε αυτή την κατεύθυνση.

Τα πρωτοσέλιδα των περιοδικών καθώς και τα δελτία ειδήσεων δημιούργησαν τη δεκαετία του '90 την εικόνα του «κατσαπλιά», αιμοσταγούς εγκληματία, βαλκάνιου μετανάστη. Η φιγούρα αυτή επιβουλεύεται την περιουσία αλλά ακόμα και την ίδια τη ζωή των ντόπιων. Οι μετανάστες παρουσιάζονταν ως κατώτεροι πολιτισμικά λόγω των «κλειστών καθεστώτων» στα οποία ζούσαν. Η «ανώτερη και πολιτισμένη» τότε Ελλάδα, δεμένη στο άρμα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, ζούσε τον θρίαμβό της, ο οποίος τεχνηέντως παρουσιαζόταν να κινδυνεύει από τους βαλκάνιους και ανατολικοευρωπαίους εργάτες/τριες. Ο «θρίαμβος» όμως αυτός χτιζόταν στις πλάτες των μεταναστών/τριών, αυτού του «μεγάλου κινδύνου» για τη χώρα και τους ιδιοκτήτες.

Παράλληλα, τα ίδια μέσα φρόντιζαν να καθησυχάζουν και τα ευαίσθητα αυτιά, παρουσιάζοντας τους φυγάδες ως κακόμοιρους (ενίοτε και νοικοκύρηδες), οι οποίοι όμως θα παρέμεναν ξένο σώμα προς την κοινωνία και πάντα μα πάντα εν δυνάμει απειλή άθελά τους, λόγω της δεινής κατάστασης στην οποία βρίσκονταν. Είτε έτσι είτε αλλιώς δηλαδή, οι μετανάστες/τριες ήταν de facto «προβληματικές περιπτώσεις», υποψήφιο σώμα για τη διασάλευση της τάξης. Οι «δουλειές» πάντως μικρών και μεγάλων αφεντικών (καθώς και των μαφιών) πήγαιναν μια χαρά. Μελέτες της εποχής έδειχναν πρόδηλα πώς ενισχύθηκε οικονομικά λόγω των μεταναστών η περιβόητη μεσαία τάξη και πώς διατηρήθηκε τότε το λιανεμπόριο¹⁰.

Με την πάροδο του χρόνου και φτάνοντας στο 2000, ο δημόσιος λόγος πέρασε στη σφαίρα των «υγειονομικών βομβών» και της τρομοκρατικής απειλής που έφερε μαζί του το μεταναστευτικό κύμα από την Ασία και την Αφρική. Η ρητορική αναδιαμορφώνεται και φτάνει στο επίπεδο της «εθνικής απειλής» και της αλλοίωσης των πολιτισμικών, πολιτιστικών και θρησκευτικών χαρακτηριστικών του ντόπιου πληθυσμού.

Κατά την περίοδο της οικονομικής/συστημικής κρίσης των τελευταίων ετών και στο πλαίσιο της σιωπηλής επιβολής μιας συνεχούς κατάστασης έκτακτης ανάγκης, φορείς ρατσιστικού λόγου παύουν να είναι αποκλειστικά τα ΜΜΕ. Ο ρατσιστικός λόγος γίνεται επίσημη κρατική πολιτική. Το πολιτικό προσωπικό της χώρας (υπουργοί, βουλευτές και άλλοι παράγοντες) διαγωνίζονται σε χυδαιότητα και ξενοφοβική προπαγάνδα. Κάπως έτσι είδαμε τον ανεκδιήγητο Λοβέρδο να μιλάει για «βόμβα λοιμώξεων» από τους απεργούς πείνας μετανάστες της Υπατίας (Μάρτιος 2011), για «αपाσφαλισμένη υγειονομική απειλή» όσον αφορούσε τις οροθετικές μετανάστριες που απειλούσαν την ελληνική οικογένεια (δηλαδή τους ανάληπτους πορνοπελάτες αυτού του τόπου) και οι οποίες αντί ιατρικής βοήθειας έχριζαν διαπόμπευσης, φυλάκισης και απέλασης (Μάης 2012).

Την παραληρηματική ρατσιστική ρητορική ενστερνίστηκε ένα ευρύ φάσμα των πολιτικών ταγών της ελληνικής πραγματικότητας. Πέρα από τον Λοβέρδο του ΠΑΣΟΚ, ακούσαμε για παράδειγμα τον κυβερνητικό εκπρόσωπο της ΝΔ Ι. Μιχαλάκη (2011-2013) να μιλάει για τη «...μάστιγα της ανεξέλεγκτης λαθρομετανάστευσης, ένα πρόβλημα που προκαλεί αλματώδη άνοδο της εγκληματικότητας, αλλοιώνει την πληθυσμιακή σύνθεση της χώρας, δημιουργεί

¹⁰ Ανάμεσα σε πολλά αλλά προτείνουμε το βιβλίο του Δημήτρη Κατσορίδα «Ξένοι (;) εργάτες στην Ελλάδα», το οποίο κυκλοφόρησε το 1994 από τις εκδόσεις Ίαμος και παρουσιάζει με πολύ εύληπτο τρόπο την οικονομική πραγματικότητα που δημιουργήσαν στην ελληνική επικράτεια οι μετανάστες/τριες της εποχής.

εστίες απειλής για τη δημόσια υγεία...»¹¹. Ή τον Άδωνη Γεωργιάδη να θέτει ζητήματα εθνικής επιβίωσης: «Το ζήτημα της λαθρομεταναστευτικής εισβολής έχει καταστεί ζήτημα εθνικής επιβιώσεως και αν δεν βρούμε τρόπο να το λύσουμε, σε λίγα χρόνια δεν θα υπάρχει Ελλάδα»¹². Από κοντά ο τότε υπουργός Προ. Πο Δένδιας παραλλήλιζε τους μετανάστες/τριες με ιστορικές εισβολές: «Η χώρα χάνεται. Από την κάθοδο των Δωριέων, 4000 χρόνια πριν, ουδέποτε η χώρα δε δέχτηκε τόσο μεγάλης έκτασης εισβολή[...]. Πρόκειται για βόμβα στα θεμέλια της κοινωνίας και του κράτους. Η επίλυση του μεταναστευτικού είναι πρόκληση εθνικού μεγέθους...»¹³¹⁴. Το γαϊτανάκι της φτηνής ρητορείας συνεχίστηκε από την πρώτη κυβέρνηση Σύριζα-Ανέλ δια στόματος του τότε υπουργού Προ. Πο, του «προοδευτικού» Πανούση ο οποίος διέβλεψε απειλή για το ίδιο το πολίτευμα λόγω του «τσουνάμι» των μεταναστών: «...το μεταναστευτικό, θα είναι δυσκολότερη η λύση του απ' ό,τι τα δημοσιονομικά. Είναι το υπογάστριο της δημοκρατίας...»¹⁵. Η μιλιταριστική αυτή φρασεολογία δεν εγκαταλείφθηκε ούτε από τον τελευταίο υπουργό Μεταναστευτικής Πολιτικής, ο οποίος κατά τη διάρκεια κοινοβουλευτικής συζήτησης αναφέρθηκε στη διαχείριση της «προσφυγικής κρίσης» ως πόλεμο!¹⁶ Για τουλάχιστον 25 χρόνια ο δημόσιος λόγος κινήθηκε μεταξύ αποκάλυπτης φασιστικής φρασεολογίας και «ανθρωπιστικής ευαισθησίας», διατηρώντας σε κάθε περίπτωση την υποτιμημένη θέση των μεταναστών/τριών. Οι πλαστοί διαχωρισμοί –οι τόσο αναγκαίοι για τη διατήρηση της κυριαρχίας– δεν έπαψαν ποτέ να δίνουν τον τόνο των εκάστοτε πολιτικών επιλογών. Μπορεί για λόγους

¹¹ <http://rnbnet.gr/details.php?id=10735>

¹² Ο.π.

¹³ <http://www.skai.gr/news/greece/article/209833/n-dendias-gia-metanasteutiko-eisvoli-aneu-proigoumenou-i-hora-hanetai/>

¹⁴ Ο στιγματισμός ολόκληρων πληθυσμιακών ομάδων (πέρα από τους μετανάστες μπορούμε να μιλήσουμε και για άλλους, όπως οι ρομά) απέκτησε γλωσσολογικό ενδιαφέρον από τις φραστικές επιλογές των ρατσιστικών φορέων. Εννοούμε εδώ την επιλογή χρήσης πολεμικών όρων (βόμβα, εισβολή, απασφαλισμένη απειλή) για την περιγραφή καταστάσεων αλλά και την εμπέδωση του φόβου. Αυτού του τύπου οι λεκτικές επιλογές αποτελούν βασικό συστατικό για την ουσιαστική στρατιωτικοποίηση της καθημερινότητας. Αυτή η στρατιωτικοποίηση δεν αφορά φυσικά μόνο το πλήθος που βρίσκεται κατά καιρούς στο στόχαστρο, αλλά όλο το κοινωνικό σώμα.

¹⁵ <http://www.enikos.gr/politics/310733,Bomves-Panoysh-gia-to-metanasteytiko-ston-Real-fm-978.html>

¹⁶ <http://www.kathimerini.gr/857208/article/epikairothta/politikh/synainetikos-gia-to-prosfygiko-sth-voylh-o-moyzalas>

«ανθρωπισμού» να αντικαταστήθηκε ο όρος «λαθρομετανάστης» από το εύχο «παράτυπος», αλλά δεν τερματίστηκε η ουσία των πολιτικών υποτίμησης, εκμετάλλευσης και εργαλειακής χρήσης. Μπορεί η Ελλάδα και η Ευρώπη κατά τη διάρκεια του φιλανθρωπικού σόου των προηγούμενων μηνών να φάνηκαν αμφοότερες «μεγαλόψυχες» στο προσφυγικό δράμα, δεν παρέλειψαν όμως να διαχωρίσουν τους πληθυσμούς σε πρόσφυγες-που-χρηζουν-βοήθειας και μετανάστες-που-χρηζουν-φυλάκισης-κι-απέλασης. Με τελικό στόχο τη χρησιμοποίηση των πάντων ως πόνια στη σκακιέρα των γεωπολιτικών παιχνιδιών.

Σε κάθε περίπτωση και με οποιαδήποτε επένδυση ο δημόσιος λόγος αποτελεί τη σταθερή βάση για την αφομοίωση των αντιμεταναστευτικών πολιτικών. Με άλλα λόγια, όταν ο νυν υπουργός Μετανάστευσης Μουζάλας διεμήνυε σε συνεντεύξεις ότι η ελληνική κυβέρνηση «θα δώσει μορφή στο χάος του προσφυγικού», μάλλον εννοούσε πως θα φροντίσει να δυσκολέψει όσο περισσότερο γίνεται τις συνθήκες, οι οποίες δεν διαμορφώθηκαν αποκλειστικά από τα κράτη που έκλεισαν τα σύνορά τους αλλά από το σύνολο των ευρωπαϊκών δημοκρατιών. Γιατί τι άλλο μπορεί να σημαίνει η «αδυναμία» δημιουργίας ανθρώπινων συνθηκών διαβίωσης για 50-60.000 ανθρώπους, αν όχι την επιλογή εκτράχυνσης της κατάστασης που οδηγεί στον εκβιασμό της επιβολής βίας; Οι 50-60.000 φυγάδες παρουσιάζονται συστηματικά ως ένα τεράστιο πλήθος που απειλεί την κοινωνική ηρεμία. Στην πραγματικότητα ο αριθμός αυτός είναι μια αστειότητα σε επίπεδο διαχείρισης¹⁷. Παρόλα αυτά ο δημόσιος λόγος απαιτεί αυτό που απαιτούσε διαχρονικά: τη διάχυση του φόβου με σκοπό τον πλήρη κοινωνικό έλεγχο. Ο «ανθρωπισμός» φεύγει, η στρατιωτικο-αστυνομική διαχείριση έρχεται...

¹⁷ Δίνουμε ενδεικτικά το παρακάτω απόσπασμα από πρόταση που έκανε ο δικηγόρος Βασίλης Κουνέλης. Αυτό όχι από κάποια περίεργη ταύτιση μαζί του αλλά για την κατάδειξη των κρατικών ψεμάτων: «Ας λογαριάσουμε πόσες δημοτικές ενότητες έχουν οι 325 δήμοι της χώρας. Δύο με 5 έχει το 60% των δήμων, 6-12 Δ.Ε. έχει το 12% και 11-20 το 1%. Αυτά μας κάνουν πρόχειρα $325 \times 5 = 1625$ δυνητικές περιοχές εγκατάστασης. Έχουμε περίπου 52.000 πρόσφυγες και τους διαιρούμε με το 1625 και γεννιέται ο μαγικός αριθμός 32! Είναι τόσο δύσκολη η διαίρεση και υποχρεωτική κατανομή 30 ανθρώπων σε 1600 σημεία της επικράτειας, χωρίς γκέτο και στρατόπεδα, χωρίς μεγάλο οικονομικό κόστος και περιττές οργανώσεις δομών και με ανθρώπινες συνθήκες (Ξενώνες, φιλοξενία, εκκλησία, ενοικιαζόμενα δωμάτια χαμηλού κόστους, εξοχικές κατοικίες κ.λπ.);» (<http://tvxs.gr/news/egrapsan-eipan/prosfygiko-aygo-toy-kolomboy-toy-steliogykoylogloy&dr=tvxsmrstvxs>)

Ενότητα 4

Στρατιωτικοαστυνομικά σώματα εφαρμογής των δογμάτων ασφαλείας, επιτήρησης και καταστολής

Η ρητορική του φόβου

Το 2013 (19 Νοεμβρίου) σε non paper του Γραφείου Εξωτερικών Υποθέσεων της Ε.Ε. (EEAS), η επικεφαλής Λαίδη Κάθριν Άστον περιγράφοντας τη ρευστότητα στην περιοχή της Μεσογείου πρότεινε ευθαρσώς την έναρξη μεγάλης στρατιωτικής επιχείρησης για την ανάσχεση των μεταναστατευτικών πληθυσμών που κινούνταν προς την Ευρώπη. Η διαχείριση των συνόρων από τα ευρωπαϊκά όργανα επέβαλε τη θεώρηση της μετανάστευσης ως ασύμμετρης απειλής, άρρηκτα συνυφασμένης με το οργανωμένο έγκλημα και την τρομοκρατία. Η ρητορική είναι σαφής και αποσκοπεί στην πλήρη στρατιωτικοποίηση του ζητήματος της μετανάστευσης, για να καταλήξει στον διακαή πόθο των πλέον συντηρητικών ευρωπαϊκών κύκλων που ευαγγελίζονται τον ολοκληρωτικό έλεγχο τόσο «εκτός» όσο και «εντός» των συνόρων.

Η επιθυμία που διέπει αυτούς τους κύκλους και αφορά τον εντεινόμενο κοινωνικό έλεγχο και την ουσιαστική στρατιωτικοποίηση της καθημερινότητας, βρίσκει εφαρμογή και ευκαιρία για την ανάπτυξη των κατάλληλων εργαλείων μέσα από την πολιτική του φόβου. Του φόβου που αφορά τους μετανάστες/τριες, του φόβου που συνίσταται όλο και περισσότερο στην «τζιχαντιστική απειλή». Από τις συνοριακές γραμμές μέχρι τις μητροπόλεις της Δύσης, στήνεται ένα περίπλοκο σύστημα επιτήρησης, που αποτελείται από ηλεκτρονικά συστήματα, θερμικές (και όχι μόνο) κάμερες, drones, συστηματική καταγραφή προσώπων και μετακινήσεων και –φυσικά– αστυνομικά και στρατιωτικά σώματα τα οποία τείνουν σε μεγάλους βαθμούς επιχειρησιακής ταύτισης. Ένα ενδεικτικό παράδειγμα είναι αυτό του αναπτυσσόμενου προγράμματος «Ευφυή Σύνορα» το οποίο προέβλεπε τη λήψη και χρήση βιομετρικών δεδομένων όσων εισέρχονται στη ζώνη Σένγκεν, άσχετα αν το κάνουν από τυπικές ή παράτυπες εισόδους. Επιπλέον, δεν μπορούμε να ξεχνάμε την παράταση της «κατάστασης έκτακτης ανάγκης» στη Γαλλία, η οποία μπήκε σε εφαρμογή μετά τις επιθέσεις στο Παρίσι στις 13 Νοεμβρίου του 2015 και θα συνεχιστεί (τουλάχιστον) μέχρι και τη διεξαγωγή του «Euro 2016».

Οι πρώτοι πληθυσμοί που βίωσαν και βιώνουν στο πετσί τους αυτή τη συνθήκη είναι οι μετανάστες/τριες. Οι άνθρωποι αυτοί βρίσκονται αντιμέτωποι συνεχώς και αδιάλειπτα με στρατιωτικά σώματα. Είτε στις χώρες από τις οποίες έφυγαν, είτε στις χώρες στις οποίες φτάνουν. Ας δούμε όμως την πορεία συγκρότησης σε πρακτικό επίπεδο της στρατιωτικοποίησης της συνθήκης ξεκινώντας από την Ελλάδα.

Στρατιωτικοαστυνομική διαχείριση των μεταναστών/τριών στην ελληνική επικράτεια

Ας γυρίσουμε κάποιες δεκαετίες πίσω και ας πάμε στο 1998, έτος ίδρυσης του σώματος των συνοριοφυλάκων, επιφορτισμένων με τη φύλαξη των βόρειων χερσαίων συνόρων και την παρεμπόδιση των μετακινούμενων πληθυσμών από τα Βαλκάνια εκείνη την περίοδο. Ο ρόλος τους στην ανάσχεση αλλά και την –σε πολλές περιπτώσεις– φυσική εξόντωση μεταναστών είναι γνωστός. Οι μέθοδοι και οι πρακτικές που χρησιμοποιούσε το συγκεκριμένο σώμα εναντίον ανθρώπων έχουν δημοσιευτεί κατά καιρούς σε έντυπα και εφημερίδες της εποχής, αποτελώντας «κοινό μυστικό» για την «υποδοχή» που επεφύλασσε το ελληνικό κράτος στους φυγάδες των Βαλκανίων. Παράλληλα, το σώμα αυτό έπαιξε σημαντικό ρόλο στην πρόσδεση ντόπιων στον στρατοκρατικό μηχανισμό. Σε περιοχές με χρόνια ζητήματα ανεργίας, η στοίχιση με το милитарισμό για λόγους βιοπορισμού οδήγησε στη συναίνεση έως και συνενοχή στους τρόπους δράσης του εν λόγω σώματος. Την περίοδο εκείνη, πέρα από τις «τυχαίες εκπυροσκοροτήσεις» των όπλων των συνοριοφυλάκων εναντίον μεταναστών/τριών, έχουμε και συχνές απώλειες ανθρώπων στα ναρκοπέδια του Έβρου¹. Από το 1999 και μετά μετράμε συνολικά 78 νεκρούς.

Στο σύμπλεγμα στρατού/αστυνομίας δεν υπολείπεται κατ' ελάχιστο το (τυπικά αστυνομικό) σώμα του Λιμενικού. Περιπολώντας στα θαλάσσια σύνορα της χώρας, έχει πρωτεύοντα ρόλο στην αντιμετώπιση/ανάσχεση των μεταναστών/τριών. Το Λιμενικό βαρύνεται με σωρεία επικίνδυνων/θανατηφόρων πρακτικών,

¹ Για την ιστορία, οι δολοφονίες από νάρκες κατά προσωπικού είναι απαγορευμένες. Οι θάνατοι στον Έβρο είχαν δημιουργήσει διεθνή κατακραυγή με αποτέλεσμα η τότε κυβέρνηση να προχωρήσει σε επιχείρηση αποναρκοθέτησης. Κάπου εκεί εμφανίστηκε κάποια ΜΚΟ «ενάντια στα ναρκοπέδια» στο πλαίσιο της «κοινωνίας των πολιτών» που ευαγγελιζόταν ο ΓΑΠ. Η δουλειά τελείωσε λίγο πριν στηθεί ο γνωστός φράχτης του σοσιαλιστή υπουργού Παπουτσή, ενώ αργότερα η περίφημη ΜΚΟ συμπεριλήφθηκε στα γνωστά σκάνδαλα υπέρογκων ή/και παράλογων χρηματοδοτήσεων της εποχής.

καθώς και με πλήθος παραβιάσεων των διεθνών κανονισμών. Οι νεκροί του Αιγαίου, ως απόρροια της βύθισης σκαφών και βίαιων επαναπροωθήσεων (push backs) από τα λιμενικά σώματα Ελλάδας-Τουρκίας, είναι κάτι που δεν μπορούμε να ξεχάσουμε, όσες ιστορίες «διασώσεων» και να γραφτούν από τα καθεστωτικά μέσα. Δεν θα μπορούσαμε άλλωστε να ξεχάσουμε την προτροπή του αρχηγού της ΕΛ.ΑΣ. στις 20/12/2013 στους υφιστάμενούς του: «Πρέπει να τους κάνουμε τον βίο αβίωτο». Προτροπή που βρήκε εφαρμογή στο ναυάγιο του Φαρμακονησίου ένα μήνα μετά². Ούτε φυσικά τον τότε υπουργό Ναυτιλίας Βαρβιτσιώτη, ο οποίος πανηγύριζε ότι αποτράπηκε το 2014 η είσοδος σε 14.000 μετανάστες, χωρίς φυσικά να μπορεί κάποιος να ελέγξει αν έστω και κάποιοι από αυτούς έπρεπε να χαίρουν της προστασίας που ορίζουν οι (καταπατημένοι έτσι και αλλιώς) διεθνείς κανονισμοί³.

Σύμφωνα με δημοσίευμα της *Καθημερινής*, το Λιμενικό αποτελείται από 2.500 αξιωματικούς και είναι εξοπλισμένο με: 18 παράκτια σκάφη 15 μέτρων, ένα πλοίο ανοικτής θαλάσσης 25 μέτρων, ένα 25μετρο περιπολικό, 12 ταχύπλοα 7 μέτρων και 4 ναυαγοσωστικά. Η ίδια εφημερίδα μάς ενημέρωνε πιο πρόσφατα πως το σώμα θα ενισχυόταν επιπλέον με ένα πλοίο ανοικτής θαλάσσης 58 μέτρων, 6 παράκτια περιπολικά σκάφη 25 μέτρων, 15 ταχύπλοα φουσκωτά, 65 περιπολικά οχήματα τύπου sun καθώς και σύγχρονη υλικοτεχνική υποδομή παρακολούθησης και επιτήρησης⁴.

² Ο αρχιπλοίαρχος Νίκος Πατρινός δήλωνε τότε τα εξής: «Όλα συνέβησαν μέσα σ' ελάχιστα λεπτά, στις 2 τα ξημερώματα με ανέμους 6 μποφόρ και κύμα 1,5 μέτρο. Το σκάφος του λιμενικού έκρινε ότι η ασφαλέστερη επιλογή ήταν να ρυμουλκήσει το αλιευτικό με τους μετανάστες προς το Φαρμακονήσι, που ήταν σε απόσταση 1,8 ν.μ. Κατά τη διάρκεια της ρυμούλκησης κι ενώ δύο άντρες είχαν επιβιβαστεί στο αλιευτικό για να επιτηρούν τη διαδικασία, έσπασε η δέστρα. Λίγο αργότερα το αλιευτικό ξαναδέθηκε από τα κάγκελα του κι η επιχείρηση συνεχίστηκε». Με λίγα λόγια οι λιμενικοί αποφάσισαν ότι στις 2 τη νύχτα, με 6 μποφόρ και 1,5 μέτρο κύμα αποφάσισαν αντί να μεταφερθούν οι επιβάτες από το καρυδότσουφλο στο ταχύπλοο, το ταχύπλοο με μηχανές εκατοντάδων ίππων θα ρυμουλκούσε ένα καρυδότσουφλο. Σα να λέει κάποιος πως θα μπορούσε μια μηχανή μεγάλου κυβισμού να ρυμουλκήσει με ασφάλεια ένα ποδήλατο. Βίντεο με επιχειρήσεις αποτροπής εκ μέρους των δύο πλευρών του Αιγαίου έχουν κυκλοφορήσει ευρέως...

³ Τηλεοπτική εκπομπή *enikos* (20/04/2015)

⁴ <http://www.kathimerini.gr/790243/article/epikairothta/ellada/oi-11000-metanastes-poy-den-perasan-pote>

Από το δημοσίευμα της εφημερίδας Καθημερινή τον Νοέμβριο του 2014

Για τους μετανάστες/τριες βέβαια, που τύχαινε να γλιτώνουν από πνιγμούς και νάρκες, τη σκυτάλη παίρνει η Ελληνική Αστυνομία με τις δεκαετίες βασανισμών, κακομεταχείρισης, δολοφονιών, επιχειρήσεων σκούπα, επιχειρήσεων με ευφάνταστα ονόματα όπως «Ξένιος Ζευς», με κυνηγητά μικροπωλητών, με την καταστολή όσων τολμάνε να διαμαρτυρηθούν, με επιχειρήσεις απομάκρυνσης μεταναστών από σημεία συγκέντρωσης/διαμαρτυρίας, όπως υπήρξε, η πλατεία Κουμουνδούρου για κούρδους τη δεκαετία του '90, ή πιο πρόσφατα το Σύνταγμα για τους σύριους απεργούς πείνας.

Το δικό του ρόλο στη διαχείριση των μεταναστευτικών πληθυσμών έρχεται να παίξει και ο ελληνικός στρατός, με τη συμμετοχή ανδρών του σε εκθροπραξίες κατά μεταναστών τη δεκαετία του '90 (άλλο κοινό μυστικό της εποχής), με την παραχώρηση (με το αζημίωτο βέβαια) εγκαταστάσεων προς δημιουργία στρατοπέδων συγκέντρωσης, αλλά και με την παροχή υλικότεχνικού εξοπλισμού (όπως θα δούμε παρακάτω με τη διάθεση 8 σκαφών του Πολεμικού Ναυτικού στην επιχείρηση «Ποσειδών»). Ήταν το 2001, επί εποχής Τσοχατζόπουλου ως υπουργού Εθνικής Άμυνας, όταν το επίσημο αμυντικό δόγμα της χώρας αναθεωρήθηκε από το ΚΥΣΕΑ για να συμπεριλάβει την εμπλοκή του στρατού στην καταπολέμηση των «ασύμμετρων απειλών». Μέσα στο κείμενο της αναθεώρησης ονομάζεται, ανάμεσα στις υπόλοιπες βασικότερες μορφές «ασύμμετρων απειλών», (δηλαδή «διεθνής τρομοκρατία», «όπλα μαζικής καταστροφής», «διεθνές οργανωμένο έγκλημα», «εμπόριο ναρκωτικών», «διαφθορά») και η «λαθρομετανάστευση»!⁵ Καθόλου τυχαίο δεν μπορεί να θεωρηθεί και το

⁵ <http://www.sytaticabank.gr/epikairothta/o-kosmos-mas/1365-ntokoumento->

γεγονός που συνέβη τον Σεπτέμβριο στο νησί της Κω (το δεύτερο νησί σε αφίξεις μεταναστών το καλοκαίρι του 2015), όταν η 80ή ΑΔΤΕ (Ανώτατη Διοίκηση Ταγμάτων Εθνοφυλακής) πραγματοποίησε άσκηση με την παράλληλη συμμετοχή στρατευμάτων για επέμβαση εντός του οικιστικού ιστού⁶. Μία άσκηση που ερχόταν και ως συνέχεια στην παραλίγο ένοπλη επέμβαση του στρατού εναντίων των μεταναστών λίγες μέρες νωρίτερα στη γειτονική Κάλυμνο. Μάλιστα, μέσα σε ένα κατασκευασμένο πλαίσιο «ασφυκτικών» ημερομηνιών που είχαν τεθεί τον Δεκέμβριο μεταξύ Ε.Ε. και Ελλάδας στρώθηκε το έδαφος για την συνολικότερη εμπλοκή του στρατού στο μεταναστευτικό ζήτημα, ικανοποιώντας παράλληλα και το αίτημα που εκφράζεται παραδοσιακά από τους συντηρητικούς κύκλους της ελληνικής κυριαρχίας⁷. Καθώς οι καταληκτικές ημερομηνίες πλησίαζαν, το ελληνικό κράτος παρουσίασε τον στρατό ως τον ικανότερο φορέα για την υλοποίηση των δεσμεύσεων σχετικά με την κατασκευή των λεγόμενων hot spots. Ο υπουργός Εθνικής Άμυνας Π. Καμμένος, παρουσιαζόμενος με την πολιτική του στολή αυτή τη φορά, ανέλυσε τον ρόλο που θα ερχόταν να διαδραματίσει ο στρατός από εδώ και πέρα, όχι μόνο στην επιτήρηση των συνόρων και την καταστολή του πλήθους, αλλά ταυτόχρονα και ως ο υπεργολάβος των κέντρων κράτησης και μετεγκατάστασης σε όλη την ελληνική επικράτεια. Έκδηλη είναι μάλιστα η αίσθηση, ότι η εμφάνιση του στρατού μέσα σε αυτό το πλαίσιο ως του πλέον αξιόπιστου εταίρου της Ευρώπης για την εφαρμογή των αντιμεταναστευτικών σχεδιασμών από πλευράς ελληνικής κυβέρνησης, θα αναβαθμίσει το ρόλο του ακόμα περισσότερο στην καθημερινή διαχείριση των μεταναστευτικών πληθυσμών.

Τα όρια μεταξύ αστυνομικών και στρατιωτικών σωμάτων θα γίνονται όλο και πιο δυσδιάκριτα μέσα στην περιρρέουσα ατμόσφαιρα της γενικευμένης σύγκρουσης και γεωπολιτικής ανακατανομής. Και οι επιχειρήσεις που στοχεύουν στους μετανάστες/τριες με αιχμή αυτά τα σώματα δεν θα μπορούσαν να μην έχουν πανευρωπαϊκό χαρακτήρα.

oloklhro-to-nomothetiko-plaisio-emplokhs-twn-ed-sthn-eswterikh-asfaleia?fontstyle=f-larger

⁶ <http://www.efsyn.gr/arthro/esoterikos-ehthros-kai-oi-prosfyges>

⁷ <http://www.thepressproject.gr/article/89801/O-Portosalte-zita-energopoiisi-tou-stratou>

Frontex, Mare Nostrum, Επιχείρηση «Σοφία»

Η υλοποίηση των στρατηγικών σχεδιασμών της Ε.Ε. που αφορούν τα σύνορα φέρνει στο πέρασμα του χρόνου έναν αριθμό επιχειρήσεων που συνεχίζονται ως τώρα και αφορούν διακρατικές συμφωνίες/συμμαχίες στρατιωτικοαστυνομικού χαρακτήρα.

Το 2010 εκπονήθηκε από του υπουργό Προ.Πο. Χρήστο Παπουτσή η επιχείρηση για τη φύλαξη των ελληνικών συνόρων που έφερε τον τίτλο «Ασπίδα». Αυτή η επιχείρηση είναι που προέβλεψε την κατασκευή του φράχτη του Έβρου (μήκους 10,3 χλμ) καθώς και άλλο ένα τείχος ηλεκτρονικής επιτήρησης ανάμεσα στη Νέα Βύσσα και τις Καστανιές με τη χρήση προηγμένου ηλεκτρονικού εξοπλισμού. Προβλεπόταν επίσης η μεταφορά αστυνομικής δύναμης 1.881 ατόμων στη συνοριακή γραμμή του Έβρου, συνοδευόμενων από 250 ειδικά οχήματα της ΕΛ.ΑΣ., 25 βάρκες και 44 σκύλους αστυνομικής φύλαξης. Η επιχείρηση αυτή εντασσόταν στον σχεδιασμό που ερχόταν να οδηγήσει τα αναμενόμενα μεταναστευτικά ρεύματα στα επικίνδυνα περάσματα του Αιγαίου. Κάπως έτσι αρχίζει να μορφοποιείται εντονότερα η αντιμετώπιση των μεταναστών/τριών με όρους εμπόλεμης κατάστασης, ουσιαστικά με όρους συνέχισης του πολέμου στα ευρωπαϊκά σύνορα.

Παράλληλα, σε εξέλιξη βρίσκεται από το 2006, η επιχείρηση «Ποσειδών». Πρόκειται για την επιτήρηση των θαλάσσιων συνόρων Ελλάδας-Τουρκίας με τη συμμετοχή του Frontex. Η επιχείρηση περιλαμβάνει μεγάλη συμμετοχή ελληνικών και ευρωπαϊκών δυνάμεων, όχι μόνο για τον εντοπισμό νεοεισερχόμενων αλλά και για τη συλλογή και επεξεργασία δεδομένων που αφορούν τις συνοριακές γραμμές. Μέχρι το 2010 ο Frontex περιπολούσε αποκλειστικά στο Ανατολικό και Βόρειο Αιγαίο, σε συνεργασία με την Ελληνική Ακτοφυλακή. Από το Νοέμβριο του ίδιου έτους και μετά από πιέσεις της ελληνικής πλευράς, κατέφθασαν στα ελληνοτουρκικά χερσαία σύνορα δυνάμεις του, αποτελούμενες από 175 συνοριοφύλακες, εγκαινιάζοντας το σώμα RABBIT 2010 (μονάδες ταχείας μεθοριακής επέμβασης)⁸: στην αρχή για δύο μήνες, μετά μέχρι τον Μάρτιο και τέλος ενταγμένη στην επιχείρηση «Ποσειδών 2011», η οποία ποτέ δεν σταμάτησε.

Κάπου εδώ χρειάζεται να γίνει μια αναφορά στην ιστορία του Frontex. Ο Frontex (*ευρωπαϊκός οργανισμός για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα των κρατών-μελών της Ε.Ε.*) ιδρύθηκε με έδρα τη Βαρσοβία το 2004, με σκοπό τη φύλαξη των συνόρων της διευρυμένης πια, προς την Ανατολική Ευρώπη, Ε.Ε. Η δράση του ξεκινάει το 2005 και ενώ μετράμε ήδη πέντε χρόνια πολέμου σε περιοχές της Κεντρικής Ασίας και της Αφρικής. Επιχειρησιακά βρίσκεται κάτω από τη δικαιοδοσία του κράτους-μέλους στο

⁸ <http://frontex.europa.eu/operations/rapid-intervention/>

οποίο επιχειρεί και φέρει το δικό της εξοπλισμό (όπλα, πυρομαχικά, διόπτρες νυχτερινής όρασης, θερμικές κάμερες, περιπολικά, σκάφη, ραντάρ, ελικόπτερα κ.λπ.). Πέρα από τα ελληνοτουρκικά σύνορα, το 2006 βρέθηκε να περιπολεί στο έδαφος της Σενεγάλης, της Μαυριτανίας και του Πράσινου Ακρωτηρίου για λογαριασμό του ισπανικού κράτους στην επιχείρηση «Hera», καθώς και στην Κεντρική Μεσόγειο. Η προβαλλόμενη λειτουργία του Οργανισμού από τις επίσημες πηγές της Ε.Ε. την παρουσιάζει ως ενισχυτικό παράγοντα στην εκπαίδευση των εθνικών σωμάτων ασφαλείας για τη φύλαξη των συνόρων και το συντονισμό των κρατών-μελών μεταξύ τους. Σύντομα ο οργανισμός πήρε την πραγματική του μορφή, συμμετέχοντας ενεργά στις επιχειρήσεις. Εξελικτικά και μέσω αμφίσημων, ασαφών και θολών πρακτικών και διατυπώσεων, έχει δημιουργηθεί ένα καώδες νομικό κενό για τον ανεξέλεγκτο πια ρόλο του, εγείροντας ζητήματα ακόμα και σε επίσημα ευρωπαϊκά όργανα⁹. Μέσα σε αυτό το περιβάλλον εντατικοποιήθηκε η συζήτηση εντός της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη μετάλλαξη του Frontex σε ένα νέο σώμα με τη μορφή ενός ευρωστρατού φύλαξης χερσαίων και υδάτινων συνόρων¹⁰. Ενός σώματος στην κατεύθυνση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, που η αυτονομία του θα διασφαλίζει την ευελιξία που απαιτούν τα νέα ευρωπαϊκά δόγματα ασφαλείας αλλά και η εντός και εκτός Ε.Ε. γεωπολιτικοί/διακρατικοί ανταγωνισμοί.

Συνεχίζοντας την εξέταση των στρατιωτικοαστυνομικών επιχειρήσεων του ευρωπαϊκού «παραδείσου», οδηγούμαστε στο πολύνεκρο ναυάγιο της Λαμπεντούζα τον Οκτώβριο του 2013. Η δημοσιότητα που έλαβε αυτό το ναυάγιο μαζί με το σοκ που υπέστη η δυτική κοινή γνώμη οδήγησε το ιταλικό κράτος στην επιχείρηση «Mare Nostrum» που ως σκοπό είχε –υποτίθεται– τη διάσωση μεταναστών στη θαλάσσια επικράτεια της Ιταλίας. Η «Mare Nostrum» μετασχηματίζεται την 1η Νοεμβρίου του 2014 στην επιχείρηση «Τρίτων» και αφορά την Κεντρική Μεσόγειο: είκοσι χώρες, δύο μεγάλα και πολλά μικρότερα πλοία, δύο αεροπλάνα και αρκετά ελικόπτερα εστιάζουν στη φύλαξη της Κεντρικής Μεσογείου και την αποτροπή εισόδου. Την ίδια χρονιά (29 Νοεμβρίου 2013) τίθεται σε εφαρμογή το ευρωπαϊκό σύστημα επόπτευσης συνόρων Eurosur. Ένα πολυπλοκότατο πανοπτικό σύστημα παρακολούθησης των εξωτερικών συνόρων από τις Κανάριες Νήσους ως τη Μαύρη Θάλασσα¹¹.

Παράλληλα βέβαια εντατικοποιούνταν οι προαναφερόμενες επιχειρήσεις στην Κεντρική Μεσόγειο, οι οποίες οδήγησαν τους φυγάδες στο Αιγαίο. Στο πλαίσιο των διακρατικών παιχνιδιών, η ελληνική αριστερο-δεξιά κυβέρνηση

⁹ Κατατοπιστικό πάνω στο θέμα είναι το βιβλίο «*Εμποροι των συνόρων*» του Αποστόλη Φωτιάδη. Εκδόσεις Ποταμός, Αθήνα 2015

¹⁰ <http://www.zougla.gr/kosmos/article/evrostratos-sta-sinora>

¹¹ Ο.π.

επιλέγει να οδηγήσει τους μετανάστες/τριες στα βόρεια σύνορα της χώρας, προσβλέποντας στην πίεση προς την υπόλοιπη Ευρώπη, η οποία οδηγείται σε πιο εντατικές συζητήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προς αντιμετώπιση του διογκωμένου ζητήματος. Προεξάρχοντας του Αβραμόπουλου, οι αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής συνετέλεσαν στην εντατικοποίηση της επιχείρησης «Τρίτων» αλλά και στη έναρξη της επιχείρησης «Σοφία»¹² στις 7 Οκτωβρίου 2015. Ουσιαστικά πρόκειται για την ευρεία στρατιωτική επιχείρηση EUNavFor MED¹³, η οποία σκόπευε στη μελέτη και καταστροφή των δικτύων και δομών των διακινητών. Αυτό σημαίνει εφόδους σε πλοία, καταλήψεις σκαφών, συλλήψεις διακινητών κ.λπ. Ο τρόπος με τον οποίο θα γίνονταν πράξη όλα αυτά καθώς και το ζήτημα των «παράπλευρων απωλειών» υπήρξαν από την αρχή σημεία προβληματισμού. Σίγουρα πάντως επισφράγισε τη συνέχιση αντιμετώπισης των πληθυσμών με όρους πολέμου. Οι επιχειρήσεις είχαν ως τόπο έναρξης τη θαλάσσια περιοχή μεταξύ Ιταλίας και Λιβύης. Εδώ έχει ενδιαφέρον να δούμε κάτι που διέρρευσε στις 17/2/2016 από τα wikileaks και έχει άμεση σχέση με απώτερους ίσως στόχους της επιχείρησης. Πρόκειται για την αναφορά του επιχειρησιακού διοικητή, του ιταλού ναυάρχου Enrico Credendino, γραμμένη στις 25 Γενάρη¹⁴. Εκεί ο ναύαρχος αναφέρει ότι από τις 22/6 ως τα τέλη Σεπτεμβρίου υλοποιήθηκε η «φάση Ι», δηλαδή η χαρτογράφηση των διαδρομών των διακινητών. Αφού παρατηρεί τη σημαντική αλλαγή «επιλογής» εισόδου (μεταφορά πια των φυγάδων στο Αιγαίο) ενημερώνει για τη «φάση 2Α», η οποία ξεκίνησε στα διεθνή χωρικά ύδατα τον Οκτώβριο του 2015 με τη συμμετοχή 16 πλοίων και αεροπλάνων και είχε ως αποτέλεσμα τη σύλληψη 46 διακινητών και την καταστροφή 67 μικρών σκαφών. Όλα αυτά σε διεθνή ύδατα, με σκάφη τα οποία φανταζόμαστε δεν ήταν άδεια. Στη συνέχεια της αναφοράς του περιγράφει πώς η επιχείρηση κατάφερε να απομονώσει τα δίκτυα διακίνησης εντός των χωρικών υδάτων της Λιβύης χωρίς να τους δίνει περιθώρια μετακίνησης. Ενώ λοιπόν ο ναύαρχος θριαμβολογεί για την επιτυχία απομόνωσης/αδρανοποίησης των δικτύων εντός Λιβύης, συνεχίζει λέγοντας πως είναι έτοιμος για τη «φάση 2Β»¹⁵, δηλαδή τη συνέχιση των επιχειρήσεων

¹² Πρόκειται για άλλο ένα μάθημα κυνισμού εκ μέρους της Ευρώπης. Η επιχείρηση EUNavFor MED μετονομάστηκε σε «Σοφία» ως «φόρος τιμής» σε κοριτσάκι που γεννήθηκε πάνω σε πλοίο της επιχείρησης που περισυνέλεξε τη μητέρα του από τα ανοικτά της Λιβύης, στις 22 Αυγούστου.

¹³ Προϋπήρχε η επιχείρηση EUNavGorSOM στη Σομαλία εναντίον της πειρατείας.

¹⁴ <https://wikileaks.org/eu-military-refugees/EEAS/EEAS-2016-126.pdf>

¹⁵ Μέσα στην αναφορά συναντάμε και τη θρυλική βάση της Σούδας, η οποία είναι φυσικά παραχωρημένη γι αυτό το στάδιο της επιχείρησης: «Greece has offered EUNAVFOR Med the use of a Forward Logistic Site and Forward Operating Base in Souda, for both naval and air EUNAVFOR MED assets. This is a welcome addition to our support infrastructure, and BNS LEOPOLD has used these facilities during a recent port visit».

σε λιβυκό έδαφος με τη συνεργασία της επερχόμενης Κυβέρνησης Εθνικής Συνεννόησης. Εδώ εντοπίζουμε τη χρήση των μεταναστών/τριών και την με πολεμικούς όρους αντιμετώπισή τους ως εργαλεία. Η αδρανοποίηση των δικτύων (έτσι ώστε «να μην κινδυνεύουν μετανάστες») που ευαγγελιζόταν η επιχείρηση «Σοφία» είναι προπέτασμα καπνού μπροστά σε δύο στόχους: την αποτροπή των ανθρώπων και τη στρατιωτική παρουσία της Ευρώπης στη Λιβύη. Να θυμίσουμε εδώ ότι στη συνεδρίαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 19ης Μαΐου 2015 ο υπουργός Εθνικής Άμυνας Πάνος Καμμένος υπενθύμισε τα ανατολικά σύνορα της Ευρώπης, υποδηλώνοντας την επιθυμία παρουσίας της EUNavFor MED στα μέρη μας.

Αυτή η αναφορά στη συνέχιση του πολέμου που βιώνουν οι μετανάστες/τριες στην Ευρώπη-Φρούριο δεν θα μπορούσε να μη συμπεριλάβει την εμπλοκή του NATO από τις αρχές Μαρτίου στο Αιγαίο, με τις ευλογίες της αριστεροδεξιάς διαχείρισης. Το NATO βρέθηκε να περιπολεί στο Αιγαίο, με επίσημο στόχο που καθορίζεται από τρεις άξονες, όπως τους περιέγραψε ο γ.γ. της Συμμαχίας, Γενς Στόλτενμπεργκ: «Ο πρώτος άξονας αφορά τη διεύρυνση στα ελληνικά και στα τουρκικά χωρικά ύδατα των ζωνών δράσης της Συμμαχίας, σε συνεργασία με τον Frontex», ανέφερε ο Στόλτενμπεργκ, επισημαίνοντας τον κομβικό ρόλο της Λέσβου. «Ο δεύτερος άξονας αφορά την ενίσχυση της συνεργασίας του NATO με τον Frontex μέσω της ανταλλαγής πληροφοριών και προσωπικού», ανέφερε ο Στόλτενμπεργκ ενώ σε ό,τι αφορά τον τρίτο άξονα επισήμανε ότι στην επιχείρηση θα δραστηριοποιηθούν πέντε πλοία του NATO καθώς και ελικόπτερα που βρίσκονται πάνω σε αυτά. Σε ό,τι αφορά το αν θα επιστρέφονται στην Τουρκία οι άνθρωποι που διασώζονται από πλοία του NATO, ο Στόλτενμπεργκ ανέφερε ότι σε αυτό έχει συμφωνήσει και η Τουρκία, διευκρινίζοντας ωστόσο ότι εν προκειμένω θα λαμβάνονται υπόψη και οι κανόνες που ισχύουν στην χώρα του σκάφους της Συμμαχίας¹⁶. Η απόφαση πάρθηκε στις 10 και 11 Φεβρουαρίου 2016 και εν ολίγοις μεταφέρει στο Αιγαίο τη Μόνιμη Ναυτική Δύναμη Μεσογείου (SNMG 2). Στις 28 Φεβρουαρίου τα πλοία του NATO πήραν θέσεις: «Η γερμανική φρεγάτα «fgs-berlin» βρίσκεται μεταξύ Λέσβου και Χίου, η καναδική φρεγάτα «HMCS-Fredericton» μεταξύ Χίου και Ικαρίας, η ελληνική φρεγάτα ΣΑΛΑΜΙΣ μεταξύ Ικαρίας και Κω και η τουρκική φρεγάτα «TCG-Barbaros-(F-244)» δυτικά της Ρόδου. Η ιταλική φρεγάτα LIBECCIO -που συμμετείχε σε άσκηση στην Ιταλία- την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές βρίσκεται νοτιοδυτικά της Πελοποννήσου με κατεύθυνση το Αιγαίο. Νοτιοδυτικά της Πελοποννήσου βρίσκεται και η γαλλική φρεγάτα MONTCALM, που κινείται προς την περιοχή, για να ενταχθεί στη NATOϊκή δύναμη». Η απόφαση προβλέπει πως τα ελληνικά πλοία θα πλέουν στα ελληνικά χωρικά ύδατα και τα τουρκικά στα αντίστοιχα δικά τους και η όλη επιχείρηση ξεκινάει υπό γερμανική διοίκηση. Στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν ακούστηκε ούτε για αστείο η μπαρούφα της «διάσωσης» (πώς θα μπορούσαν άλλωστε να διασώζουν

¹⁶ <http://www.efsyn.gr/arthro/se-treis-axones-i-drasi-toy-nato-sto-aigaiο>

οι τεράστιες φρεγάτες;). Στην πράξη το Standing Nato Maritime Group 2 (SNMG2) δεν μπορεί να κάνει τίποτε άλλο από το να εντοπίζει με τα ραντάρ του τα φουσκωτά των μεταναστών, τα οποία βέβαια εντοπίζονται και πιο εύκολα. Κλείνοντας, υπενθυμίζουμε ότι για «το ανθρωπιστικό έργο της διαφύλαξης των ανθρώπινων ζωών», το NATO (αυτή είναι η τελευταία φάση της συμφωνίας) θα έχει σε βάθος χρόνου υπό την εποπτεία του τόσο τα ελληνοτουρκικά, όσο και τα τουρκοσυριακά σύνορα.

Ενότητα 5

Η περίπτωση της Λέσβου

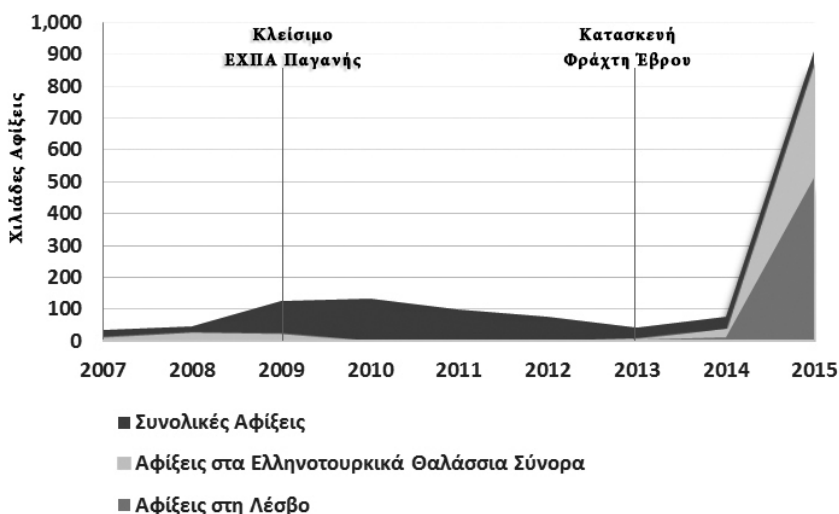
«...Και μολαταύτα δε θέλω να πω πως δεν υπήρξαν φαινόμενα μισοξενίας και στον τόπο μου. Θα είταν έξω από τα όρια της ανθρώπινης φύσης. Και μη δα δεν ήταν μισοξενία και κείνος ο ακατανόητος σωβινισμός των διανοουμένων μας; Πλην έφριξα κάποτε όταν βρέθηκα σε μια εκδρομή στη Βυτίνα της Πελοπόννησος κι άκουσα μια γυναίκα να φοβερίζει το νιάναρο της «πως θα 'ρθει ο πρόσφυγας να σε πάρει» και κείνο να κατουριέται από το φόβο. Τη θεωριωδία στον τόπο μας την ασκούσανε «ειδικοί» κι είταν θεωριωδία ποιότητας. Σε καμιά γωνιά του νησιού μας δε θα πουν στο παιδί τους πως θα το πάρει ο πρόσφυγας. Υπάρχει μια αδιδαχτη ψυχική και πνευματική καλλιέργεια. Και τους πολιτικούς φανατισμούς αργότερα τους υποκινήσαν ξενομερίτες, εισαγγελέηδες, δικαστές, νομάρχες και χωροφύλακες. Γι' αυτό λοιπόν λένε οι Μυτιληγιοί στο παιδί τους: "θα σε πάρει ο χωροφύλακας"...»

Ασημάκης Πανσέληνος, «Τότε που ζούσαμε», εκδ. Κέδρος, 2001

Εισαγωγή

Από το 2001 και μετά, με τη μετακίνηση των μεταναστευτικών ροών από τη Βόρεια Ελλάδα στα ανατολικά της σύνορα, η Λέσβος αποτέλεσε βασικό πεδίο για το ξεδίπλωμα των αντιμεταναστευτικών πολιτικών. Η κοντινή της απόσταση από τα τουρκικά παράλια και το αστικό κέντρο της Σμύρνης, η σχετικά καλή συνδεσιμότητά της με την ηπειρωτική Ελλάδα, αλλά και η ύπαρξη ενός ήδη ανεπτυγμένου πολιτικο-στρατιωτικού μηχανισμού, τον οποίο οφείλει στην ιδιότητά της ως πολιτική έδρα του Βορειανατολικού Αιγαίου, την μετέτρεπαν σε ένα από τα ιδανικότερα σημεία για την επιλογή της ως βασικής πύλης εισόδου για τους μετανάστες-ριες που κατέφθαναν. Τα περίπου 10χλμ που τη χωρίζουν από την Τουρκία μπορεί να φαντάζουν λίγα, από την άλλη όμως έχουν επανειλημμένα φανεί αρκετά για την ανάπτυξη των γεωπολιτικών ανταγωνισμών μεταξύ των κρατών Ελλάδας και Τουρκίας, αλλά και για τις σχέσεις των δύο κρατών με την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη της. Οι συνεχόμενες και ταυτόχρονα αυξανόμενες ροές έρχονταν να θέσουν από μόνες τους σημαντικά ζητήματα, που είχαν να κάνουν είτε με το ίδιο το μεταναστευτικό και τα στάδια που το διέπουν, είτε με τις έννοιες των συνόρων και του έθνους κράτους.

Το Ανατολικό Αιγαίο και η Λέσβος ειδικότερα αποτέλεσαν αυτό το σημείο όπου θα δημιουργούνταν το πρώτο σημείο «υποδοχής» και υποτίμησης των μεταναστών-ριών. Το πρώτο διάστημα, τόσο η θεσμική αντίδραση απέναντι στα μεταναστευτικά ρεύματα, όσο και η διαμόρφωση των μηχανισμών που θα υλοποιούσαν τις αντιμεταναστευτικές πολιτικές ήταν αποσπασματικές. Με τα χρόνια όμως οι μηχανισμοί προσαρμόστηκαν πλήρως στις απαιτήσεις της νέας εποχής και έτσι είδαμε να αναπτύσσονται νέα στρατιωτικο-αστυνομικά σώματα, διαφόρων τύπων κέντρα κράτησης αλλά και να χτίζεται σταδιακά όλη η απαραίτητη κοινωνική αδιαφορία και συναίνεση για τις θανατοπολιτικές που αναπτύσσονταν. Ένα πέπλο ολοκληρωτισμού ήρθε να καλύψει όλο και μεγαλύτερα κομμάτια της ζωής του νησιού, με μοναδικές ρωγμές τους αγώνες που αναπτύχθηκαν και αναπτύσσονται από τους μετανάστες αλλά και κομμάτια ενός ευρύτατου και διεθνούς ανταγωνιστικού κινήματος που με τη σειρά του έχει επιδείξει μία πολύμορφη και συνεχή δράση.

Στατιστικά στοιχεία

Από τις αρχές του 2000 οι μεταναστευτικές ροές είχαν μία συνεχόμενη αυξητική τάση, και η στρόφιγγα ανοιγόκλεινε ανάλογα με τις εκάστοτε πολιτικές επιλογές. Ήδη από τις αρχές της δεκαετίας τα ρεύματα έχουν στραφεί στα νησιά και δίνεται το έναυσμα για την προσαρμογή των νησιών στο νέο ρόλο που καλούνται να επιτελέσουν. Είναι η περίοδος που έχουν αρχίσει και κατασκευάζονται οι λεγόμενοι Ειδικοί Χώροι Παραμονής Αλλοδαπών σε Λέσβο (2003), Χίο (2003) και Σάμο (2007), με σκοπό να αντικαταστήσουν τις πρόχειρες και εντελώς ακατάλληλες μέχρι τότε εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούνταν. Έτσι, το σύστημα καταγραφής και «υποδοχής» στήνεται σιγά-σιγά δίνοντας και το σινιάλο για τη μετατόπιση των ροών προς τα νησιά του Αιγαίου.

Στατιστικά στοιχεία συγκεκριμένα για τη Λέσβο αρχίζουν να εμφανίζονται από το 2010 και μετά, ωστόσο τα στοιχεία τα οποία αφορούν συνολικά την περιοχή των «υδάτινων ελληνο-τουρκικών συνόρων» που εμφανίζονται από το 2007 είναι ένας αρκετά καλός δείκτης για κάποια από τα χρόνια που προηγήθηκαν. Παρακολουθώντας το ποσοστό αφίξεων στα νησιά του Αιγαίου, παρατηρούμε ότι αποτελούσε την κύρια ανατολική πύλη εισόδου μέχρι και το 2009. Ο αντι-μεταναστευτικός μηχανισμός που είχε αναπτυχθεί στα νησιά όμως άρχισε να έρχεται αντιμέτωπος με σοβαρές προκλήσεις. Από τη μία οι συνεχόμενες καταγγελίες που δεχόταν η Ελλάδα για την κατάσταση των ΕΧΠΑ¹ και πολύ περισσότερο οι αγώνες που διεξάγονταν ολοένα και εντονότερα μέσα και έξω από τα κέντρα κράτησης ανάγκαζαν την πολιτική ηγεσία να τροποποιήσει τον μέχρι τότε σχεδιασμό της. Τον Νοέμβριο του 2009 αποφασίζεται το σταδιακό κλείσιμο του ΕΧΠΑ της Παγανής Λέσβου, που αποτελούσε και το βασικό κέντρο κράτησης του Αιγαίου χωρίς να υπάρχει απόφαση για την άμεση αντικατάστασή του. Έτσι, από το 2010 και μετά βλέπουμε τις ροές να μετατοπίζονται στα ελληνοτουρκικά χερσαία σύνορα, με το ποσοστό που οδηγείται στα περάσματα του Αιγαίου να αποτελεί μόλις το 1-5% των συνολικών αφίξεων στον ελλαδικό χώρο. Η κυβέρνηση της Ελλάδας το 2012 αλλά και της Βουλγαρίας ένα χρόνο αργότερα, αποφασίζουν την σφράγιση των χερσαίων συνόρων τους με την Τουρκία, και προχωρούν παράλληλα στην κατασκευή φραχτών. Οι εξελίξεις στην περιοχή του Μαγκρέμπ και τη Μέση Ανατολή προμηνύουν για τις μεγάλες μεταναστευτικές ροές που θα ακολουθούσαν και τα «στρατιωτικά» επιτελεία δρομολογούν ήδη τον σχεδιασμό τους για την καθοδήγηση και αντιμετώπιση των ροών αυτών. Τα νησιά του Αιγαίου αποτελούν το ιδανικό πεδίο για τη διεξαγωγή αυτής της μάχης. Αφενός δεν υφίστανται οι «ευαίσθητες ισορροπίες», όπως επανειλημμένα ανακοινώνουν για την περιοχή της Θράκης, αφετέρου αποτελούν από μόνα τους ιδιότυπα κέντρα κράτησης, από όπου κανένας δεν μπορεί να διαφύγει αν δεν περάσει τη διαδικασία καταγραφής. Επιπλέον, ανεβάζοντας την επικινδυνότητα του περάσματος σε θανάσιμο βαθμό, στέλνονται ξεκάθαρα μηνύματα στους-ις μετανάστες-ριες, για το πνεύμα της «φιλόανθρωπης» Ευρώπης που θα συναντούν από εκεί και πέρα. Οι 805 νεκροί και αγνοούμενοι του 2015 δεν αφήνουν άλλωστε κανένα περιθώριο παρερμηνείας².

¹ <http://www.synigoros.gr/resources/docs/201017.pdf>,
<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=77087>,
<https://www.msf.gr/magazine/lesbos-kentro-kratisis-tis-paganis-anthropoi-horiskamia-elpida>

² Missing migrants project: <http://missingmigrants.iom.int/>

Τα κέντρα κράτησης του νησιού

Ιστορία των κέντρων κράτησης στο νησί

Το νησί της Λέσβου έχει μια μακρά ιστορία στη δημιουργία και φιλοξενία κέντρων κράτησης. Από τις αρχές του 2000 άρχισαν να αναπτύσσονται στο νησί, σχέδια για τη δημιουργία των κέντρων κράτησης τα οποία θα «υποδέχονταν» τους-τις μετανάστες-ριες που θα κατέφθαναν. Οι αριθμοί αφίξεων τα πρώτα χρόνια ήταν αρκετά μικροί, με αποτέλεσμα οι ανάγκες να καλύπτονται από τα κρατητήρια των επί μέρους αστυνομικών τμημάτων ή με βραχυχρόνιες χρήσεις δημοτικών εγκαταστάσεων (πρώην κατασκηνώσεις ΠΙΚΠΑ, πρώην ΚΤΕΟ, κ.ά). Από το 2002 οι παλιές φυλακές της Λαγκάδας, μέσα στην πόλη της Μυτιλήνης, αποτέλεσαν ουσιαστικά το πρώτο κέντρο κράτησης στη νεότερη ιστορία του νησιού, αποτυπώνοντας τον πραγματικό χαρακτήρα των κέντρων αυτών. Οι αυξανόμενες ανάγκες όμως, αλλά και το πεδίο που ανοιγόταν προς αξιοποίηση ευρωπαϊκών κονδυλίων προοριζόμενων για αυτούς τους σκοπούς, έκανε επιτακτική τη μεταφορά και τη διαμόρφωση ενός οργανωμένου κέντρου κράτησης. Ένα κέντρο κράτησης το οποίο θα βρισκόταν συν τοις άλλοις εκτός του πολεοδομικού ιστού της πόλης, διασφαλίζοντας στο βαθμό που αυτό ήταν εφικτό την απαραίτητη αορατότητα. Οι εγκαταστάσεις κάποιων παλιών αποθηκών στην Παγανή, στη βορειοδυτική έξοδο της πόλης, αποτέλεσαν πρόσφορη λύση εκείνο τον καιρό. Έτσι, το 2003 εγκαινιάζεται το νέο κέντρο κράτησης του νησιού, το πρώτο από μία σειρά νέων κέντρων πανελλαδικά που θα φέρανε στη συνέχεια την άτυπη ονομασία Ειδικό Χώρο Παραμονής Αλλοδαπών (ΕΧΠΑ). Το κέντρο αποτελούταν από 7 διαφορετικούς θαλάμους, με τους 5 να προορίζονται για τους ενήλικους μετανάστες και τους άλλους δύο για τις γυναίκες και τους ασυνόδευτους ανήλικους αντίστοιχα, ενώ για τις περιπτώσεις προσώπων που χρειάζονταν ιατρική φροντίδα, ένα κοντέινερ στην αυλή του χώρου χρησιμοποιούταν για την απομόνωσή τους³. Το κέντρο κράτησης της Παγανής συνιστά το χαρακτηριστικότερο ίσως παράδειγμα για τις απάνθρωπες συνθήκες με τις οποίες ερχόταν η Ελλάδα/Ευρώπη-Φρούριο να υποδεχτεί τους μετανάστες που κατέφθαναν. Καθώς οι αφίξεις αυξάνονταν παράλληλα με την αβεβαιότητα για τη διάρκεια κράτησης των μεταναστών (με διάφορες νομοθετικές και διοικητικές πράξεις δινόντουσαν συνεχώς παρατάσεις), οι έγκλειστοι του στρατοπέδου οδηγούνταν στην απελπισία. Οι αστυνομικές μονάδες ήταν παρούσες για την καταστολή της οποιασδήποτε μορφής διαμαρτυρίας από τους μετανάστες αλλά και από αλληλέγγυους που προσέτρεχαν για βοήθεια. Επανελημμένα περιστατικά ξυλοδαρμών μεταναστών από αστυνομικούς κατέληγαν στα αρχεία χωρίς να υπάρξει καμία καταδίκη⁴.

³ Γεωργούλας Σ., Σαραντίδης Δ. (2012), «Πρόσφυγες και φιλανθρωπικός ανθρωπισμός: Ο προσδιορισμός του προσφυγικού υποκειμένου μεταξύ προστασίας, καταστολής και σωματοποίησης», στο Τρουμπέρα Σ., «Το προσφυγικό και μεταναστευτικό ζήτημα», σελ.189-214, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση

⁴ <http://www.zougla.gr/greece/article/agrios-ksilodarmos-metanaston-apo->

Φωτογραφία από το κέντρο κράτησης της Παγανής

Οι συνθήκες όμως αυτές οδήγησαν σταδιακά στο να αναπτυχθεί ένα δυναμικό κίνημα αλληλεγγύης με αποκορύφωμα την πανευρωπαϊκή συνάντηση οργανώσεων και αλληλέγγυων «No Border Lesbos» το καλοκαίρι του 2009. Οι δράσεις που αναπτύχθηκαν όλο αυτό το διάστημα, συνέβαλαν στη σημαντική ενδυνάμωση των έγκλειστων για την ανάπτυξη παράλληλων αγώνων από τα μέσα, ενώ ταυτόχρονα διέρρηξαν το πέπλο αορατότητας που κάλυπτε το κέντρο, στρέφοντας τα βλέμματα της τοπικής αλλά και της διεθνούς κοινότητας προς αυτή την κατεύθυνση. Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν να οδηγηθεί η ελληνική κυβέρνηση στην ανακοίνωση του οριστικού κλεισίματος του κέντρου αυτού⁵. Έτσι, τον Νοέμβριο του 2009 καταγράφηκε η τελευταία μαζική κράτηση μεταναστών στο εν λόγω κέντρο. Στη συνέχεια, υπήρξαν κατ' εξαίρεση βραχυχρόνιες κρατήσεις ολιγάριθμων ομάδων μεταναστών μέχρι και τον Μάιο του επόμενου έτους, όταν οι αποθήκες επεστράφησαν στους ιδιοκτήτες τους. Για τα επόμενα χρόνια, όταν και μετατοπίζονταν «ως δια μαγείας» οι μεταναστευτικές ροές προς άλλες κατευθύνσεις, τον ρόλο των κέντρων κράτησης για όσους έφταναν στην Ελλάδα μέσω Λέσβου, τον επιτελούσαν τα κρατητήρια των αστυνομικών τμημάτων του νησιού.

astinomikous-stin-pagani

⁵ Τα γεγονότα γύρω από το κέντρο κράτησης της Παγανής δημιούργησαν στη συνέχεια και ένα φαινόμενο ντόμινο γύρω από παρόμοια κέντρα, οδηγώντας σε «βελτιώσεις» των εγκαταστάσεων ή ακόμα και στο κλείσιμό τους (βλ. Κέντρο Κράτησης Βέννας).

Το δίκτυο των κέντρων κράτησης σήμερα στη Λέσβο

α. Ο σχεδιασμός του 2013

Με την ανάπτυξη της νέας πολιτικής της ελληνικής κυβέρνησης για την επιστροφή των κύριων σημείων εισόδου των μεταναστών στα νησιά του Αιγαίου, ξεκινάει και ο σχεδιασμός για την κατασκευή και λειτουργία των απαραίτητων δομών στο νησί της Λέσβου. Το απενεργοποιημένο στρατόπεδο Παραδέλλη στο χωριό της Μόριας⁶, 6,5κλμ βορειοδυτικά της πόλης της Μυτιλήνης επιλέχθηκε ως ο χώρος εγκατάστασης των νέων απαραίτητων κέντρων κράτησης. Για το χώρο αυτό προβλεπόταν αρχικά η εγκατάσταση ενός κέντρου πρώτης υποδοχής (ΚΕΠΥ) 180 ατόμων και ενός προαναχωρησιακού κέντρου αλλοδαπών (Προ.Κε.Α) δυναμικότητας ημερήσιας κράτησης 800 ατόμων. Το ΚΕΠΥ Λέσβου θα ήταν ένα από τα μόλις τρία ΚΕΠΥ που προβλέπονταν για όλη την Ελλάδα (τα άλλα δύο αφορούσαν το Φυλάκιο Ορεστιάδας και το Ελληνικό Αττικής) ενώ το Προ.Κε.Α θα αποτελούσε ένα από τα επτά συνολικά, αποδεικνύοντας τον κεντρικό ρόλο του νησιού στον αντιμεταναστευτικό σχεδιασμό της ελληνικής κυβέρνησης.

Τα πρώτα δέκα λυόμενα (τύπου κοντέινερ) εγκαταστάθηκαν στο χώρο τον Σεπτέμβριο του 2013, με τον αρχικό σχεδιασμό να προβλέπει την ολοκλήρωση και των δύο κέντρων μέχρι τον Ιούνιο του 2014. Κατασκευαστικά λάθη, η αδυναμία κάλυψης των κενών του προσωπικού αλλά και τοπικοί και άλλοι πολιτικοί ανταγωνισμοί οδήγησαν στη μερική λειτουργία του ΚΕΠΥ και στη μη ολοκλήρωση του Προ.Κε.Α. Παράλληλα λόγω της αύξησης των αφίξεων που άρχισε να παρατηρείται από το πρώτο κιάλας καλοκαίρι, οι χώροι στέγασης του ΚΕΠΥ δεν επαρκούσαν, με αποτέλεσμα να οδηγηθούν οι αρχές στη χρήση των πτερυγών του ΠροΚεΑ για τις ανάγκες του ΚΕΠΥ. Τα πρώτα σημάδια της ανεπάρκειας του συγκεκριμένου κέντρου είχαν ήδη αρχίσει να γίνονται ορατά, με αποτέλεσμα τις ημέρες των πολυάριθμων αφίξεων να δημιουργείται βραχυκύκλωμα στις αστυνομικές αρχές και να οδηγούνται σε αποσπασματικές κινήσεις. Αυτές περιλάμβαναν κινήσεις από την αναζήτηση χώρων για προσωρινή παραμονή των αφιχθέντων μεταναστών μέχρι τη σύλληψη και οδήγησή τους στο κέντρο της Μόριας, την άμεση απελευθέρωσή τους χωρίς να περάσουν τη διαδικασία καταγραφής, ακόμα και τη χρήση φρεγατών του Πολεμικού Ναυτικού για τη μαζική μεταφορά τους σε κέντρα ταυτοποίησης της ηπειρωτικής Ελλάδας⁷. Ο χειμώνας του 2014-2015 μπορεί να

⁶ Στον χώρο του στρατοπέδου παρέμεναν μέχρι και τον Δεκέμβριο του 2015 μερικές οικίες στρατιωτικών τις οποίες όμως καλέστηκαν να εγκαταλείψουν για να χρησιμοποιηθούν για τις ανάγκες των φορέων και οργανώσεων του Κέντρου Πρώτης Υποδοχής.

⁷ <http://www.thepressproject.gr/article/67024/Lesbos-Meteferan-metanastes-pros-agnosti-kateuthunsi>

«Ξαλάφρωσε» τις αρχές από τη διαχείριση μεγάλων αριθμών αφίξεων, αλλά οι παλινδρομήσεις και αλλαγές στο κεντρικό πολιτικό σκηνικό οδήγησαν στον αποσυντονισμό των αντιμεταναστευτικών συνοριακών σχεδιασμών, κάτι που έγινε φανερό από την πρώτη στιγμή που οι αυξημένες ροές επέστρεψαν⁸.

β. Το καθοριστικό 2015

Το 2015 θα ερχόταν να παίξει καθοριστικό ρόλο, όχι μόνο για τη διαμόρφωση των αντιμεταναστευτικών μηχανισμών του νησιού, αλλά με επίκεντρο την κατάσταση σε αυτό, οι μηχανισμοί της Ευρώπης θα δοκιμάζονταν και θα καλούνταν να αναπροσαρμοστούν. Έτσι σταδιακά είδαμε μία νέα προσέγγιση στις διαδικασίες «υποδοχής», με ένα σύμπλεγμα χώρων κράτησης να αντικαθιστά το παλιό μοντέλο. Επιπλέον παρατηρείται η μετατόπιση προς την κατεύθυνση της στρατιωτικο-ανθρωπιστικής λειτουργίας των χώρων αυτών, με αυξανόμενες αρμοδιότητες να παραχωρούνται σε ΜΚΟ και ανθρωπιστικές οργανώσεις.

Ακολουθώντας τα μεγάλα ναυάγια του Φεβρουαρίου στη νήσο Λαμπεντούζα, νότια της Ευρώπης και τις αποφάσεις που λήφθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την εντατικοποίηση της επιχείρησης «Τρίτων»⁹, οι ροές στα νησιά του Αιγαίου δεν θύμιζαν σε τίποτα οτιδήποτε είχε συμβεί στο παρελθόν. Παρόλο που η αύξηση αυτή ήταν αναμενόμενη, οι ελληνικές αρχές φάνηκαν τουλάχιστον απροετοίμαστες, αν όχι απρόθυμες στη διαχείρισή της. Έτσι, σύντομα το κέντρο κράτησης της Μόριας φάνηκε ανεπαρκές στη διαχείριση του πλήθους που έφθανε, με αποτέλεσμα μεγάλα κομμάτια να παραμένουν μέσα στην πόλη, διαρρηγνύοντας την εικόνα κανονικότητάς της. Ήταν εκείνο το σημείο που άρχισαν να εμφανίζονται και οι πρώτες ρατσιστικές φωνές, οι οποίες εκείνη την περίοδο επικεντρώνονταν στην ασύμβατη για τους τουρίστες εικόνα που παρουσίαζε το λιμάνι της Μυτιλήνης, με τους εξαθλιωμένους και βρεγμένους μετανάστες. Άρχισε να γίνεται ξεκάθαρη λοιπόν η ανάγκη για ένα νέο σύστημα, που θα ανταποκρινόταν καλύτερα στα νέα δεδομένα του νησιού, για τους επόμενους μήνες.

Από την πρώτη στιγμή, το στοίχημα των αρχών ήταν η δημιουργία χώρων που

⁸ Η αλλαγή της κυβερνητικής σκυτάλης από τις προηγούμενες κυβερνήσεις από ΠΑ-ΣΟΚ και ΝΔ στην αριστερό-δεξιά κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ επέφερε αλλαγές στον τρόπο παρουσίασης των μεταναστευτικών πληθυσμών που κατέφθαναν αλλά και την ανασύσταση του μηχανισμού διαχείρισής τους. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αποτέλεσε το νεοσύστατο υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής.

⁹ Βλ. Ενότητα 4: «Στρατιωτικοαστυνομικά σώματα εφαρμογής των δογμάτων ασφαλείας, επιτήρησης και καταστολής».

θα οδηγούνταν οι μετανάστες-ριες μέχρι την ολοκλήρωση των διαδικασιών καταγραφής τους. Το στοιβαγμά τους σε ακατάλληλους χώρους με καμία ή μηδαμινές παροχές, οδηγούσε σε ξεσπάσματα από μεριά τους, που με τη σειρά τους κινητοποιούσαν αντιδράσεις από κατοίκους και φορείς του νησιού για την αντιμετώπισή τους και για το τι θα επακολουθούσε.

Ο πρώτος τέτοιος χώρος δημιουργήθηκε στα τέλη Μαΐου στις πρώην εγκαταστάσεις κυκλοφοριακής αγωγής του Δήμου, στην περιοχή Καρα Τεπέ. Όπως ήταν κατανοητό στις εγκαταστάσεις αυτές δεν προϋπήρχε καμία υποδομή για παραμονή ανθρώπων, με αποτέλεσμα σύντομα να δημιουργηθεί ένας καταυλισμός, ο οποίος έθετε σοβαρά ζητήματα για την υγιεινή των ανθρώπων που κρατούνταν αλλά και για τους λιγοστούς περίοικους της περιοχής. Είναι εκείνο το σημείο που η «αδυναμία» κράτους και τοπικών αρχών δίνει την αφορμή για την αμεσότερη και ολοένα αυξανόμενη εμπλοκή μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ). Τόσο ο υπερπληθυσμός των μεταναστών στο στρατόπεδο στη Μόρια και στο Καρα Τεπέ όσο και οι αντιδράσεις των κατοίκων δημιούργησαν την ανάγκη και άλλων χώρων «στάθμευσης» των μεταναστών-ριών σε διάφορα σημεία του νησιού. Ήδη από τον Σεπτέμβριο, σε πρόταση που κατάθεσε ο Δήμος Λέσβου προς τις αρμόδιες αρχές, μεταξύ των διαχειριστικών μέτρων που πρότεινε είναι η διαμόρφωση τέτοιων κέντρων κοντά στα σημεία αφίξεων¹⁰, τα οποία θα λειτουργούσαν εξολοκλήρου οι ΜΚΟ υπό την εποπτεία της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ (UNHCR).

γ. Χώροι φιλοξενίας ή άτυπης κράτησης (;)

Σ τις αρχές Μαρτίου (2016) είχε ολοκληρωθεί ένα εκτεταμένο δίκτυο από τυπικά και άτυπα κέντρα κράτησης αλλά και δομές προσωρινής φιλοξενίας που έρχονται να καλύψουν μεγάλο μέρος από τις ανάγκες στέγασης των μεταναστών που φθάνουν και εγκλωβίζονται στο νησί. Στο βόρειο τμήμα του νησιού εντοπίζονται κυρίως χώροι υποδοχής και προσωρινής φιλοξενίας (transit camps) στους οποίους οδηγούνται οι μετανάστες μετά την άφιξή τους μέχρι να οδηγηθούν στο κέντρο κράτησης της Μόριας. Ένας τέτοιος χώρος συγκέντρωσης με την ονομασία «Απάνεμο» βρίσκεται μεταξύ των περιοχών Εφταλούς και Σουκαμιάς, ο οποίος κατασκευάστηκε και λειτουργεί από την ΜΚΟ International Rescue Committee (IRC). Το κέντρο μπορεί να υποδεχθεί περί τους 2.000 μετανάστες την ημέρα και να φιλοξενήσει γύρω στα 800 άτομα. Η εν λόγω δομή έχει προκαλέσει αρκετές αντιδράσεις, κυρίως λόγω της απομακρυσμένης της τοποθεσίας από τα χωριά αλλά και για τις αδιαφανείς διασυνδέσεις της οργάνωσης με τον Δήμο. Ένας μικρότερος σταθμός 200 ατόμων βρισκόταν παράλληλα στην παραλία της Σκάλας Σουκαμιάς ενώ ένας

¹⁰ <http://www.lesvosnews.net/articles/news-categories/politiki/olokliromeni-protasi-dimarhoy-lesvoy-gia-thema-ton-prosfygon>

ακόμα σταθμός λειτουργεί στο χωριό του Μανταμάδου από τους Γιατρούς Χωρίς Σύνορα. Η δομή του Μανταμάδου στις αρχές Μαΐου μετατράπηκε προσωρινά σε δομή προσωρινής φιλοξενίας ασυνόδευτων ανήλικων υπό την εποπτεία της ΜΚΟ Praksis με σκοπό την αποσυμφόρηση της ανάλογης πτέρυγας κράτησης στο κέντρο της Μόριας¹¹. Στο προαναφερόμενο δίκτυο, κομβικό ρόλο έπαιξαν, και ο ένας συνεχίζει ακόμα, οι δύο καταυλισμοί που είχαν δημιουργηθεί. Ο ένας που βρισκόταν εφραπτόμενος στο κέντρο κράτησης της Μόριας, γνωστός και ως «Afghan Hill», λειτουργούσε με σκοπό τη στέγαση, σίτιση και υποστήριξη των μεταναστών για το διάστημα που περίμεναν την καταγραφή τους. Ο άτυπος αυτός καταυλισμός βρισκόταν υπό την εποπτεία διαφόρων οργανώσεων και εθελοντών, πολλοί εκ των οποίων σχημάτισαν την οργάνωση «Better Days for Moria» (sic) και βρισκόνταν διαρκώς σε συνεννόηση με τις αρχές του κέντρου¹². Ο καταυλισμός του Καρά Τεπέ, που βρίσκεται 2 χλμ. βόρεια της πόλης της Μυτιλήνης με χωρητικότητα 1.600 ατόμων, μετά από επαναλαμβανόμενες αλλαγές ως προς τη χρήση του, έχει μετατραπεί σε χώρο φιλοξενίας ευάλωτων ομάδων, μετά την ολοκλήρωση των διαδικασιών καταγραφής τους και μέχρι και την εξέταση της αίτησης ασύλου τους.

Πέρα από τα κέντρα αυτά ένας ακόμα χώρος βρίσκεται στα όρια της πόλης, αποτελώντας και τον πλέον προβεβλημένο στα εναλλακτικά και μη ΜΜΕ. Οι εγκαταστάσεις των πρώην κατασκηνώσεων του ΠΙΚΠΑ, που παραχωρήθηκαν από τον Δήμο το 2012 σε τοπικές οργανώσεις και εθελοντές, αποτελούν ίσως τη γνωστότερη δομή προσωρινής φιλοξενίας πάνω στο νησί. Στο χώρο φιλοξενούνται ευάλωτες ομάδες που περιμένουν την εξέταση των αιτημάτων ασύλου ή μετεγκατάσταση. Όμως είναι ο ίδιος χώρος που δοκιμάστηκε το καλοκαίρι του 2014 πιλοτικά η μορφή των transit camps πριν την οδήγηση των μεταναστών στις διαδικασίες τους κέντρου κράτησης αλλά και ο χώρος που προσφέρει το απαραίτητο σκηνικό για τα καφεδάκια των επισήμων μπροστά στις κάμερες κατά τη διάρκεια των επισκέψεών τους στο νησί.

Με αυτόν τον τρόπο έχει στηθεί ένα μωσαϊκό απαραίτητων χώρων για την υποτίμηση και παρανομοποίηση των μεταναστών αλλά και για την «ωραιοποίηση» των αντιμεταναστευτικών πολιτικών έτοιμο να υποδεχθεί τις μελλοντικές ροές.

¹¹ Στην πτέρυγα κράτησης ασυνόδευτων ανήλικων στη Μόρια κρατούνταν γύρω στα 140 άτομα, πολλά για διάστημα μεγαλύτερο των 40 ημερών. Οι διαμαρτυρίες τους για την παρατεταμένη κράτησή τους, με αποκορύφωμα την εξέγερση στο τέλος Απριλίου, οδήγησε τις αρχές στη μεταφορά πολλών εξ αυτών σε εξωτερικές δομές προσωρινής φιλοξενίας.

¹² Μετά τη συμφωνία της 20ης Μαρτίου μεταξύ Ε.Ε και Τουρκίας και τη μετατροπή του κέντρου κράτησης της Μόριας σε κλειστό, ο εν λόγω καταυλισμός σταμάτησε να λειτουργεί.

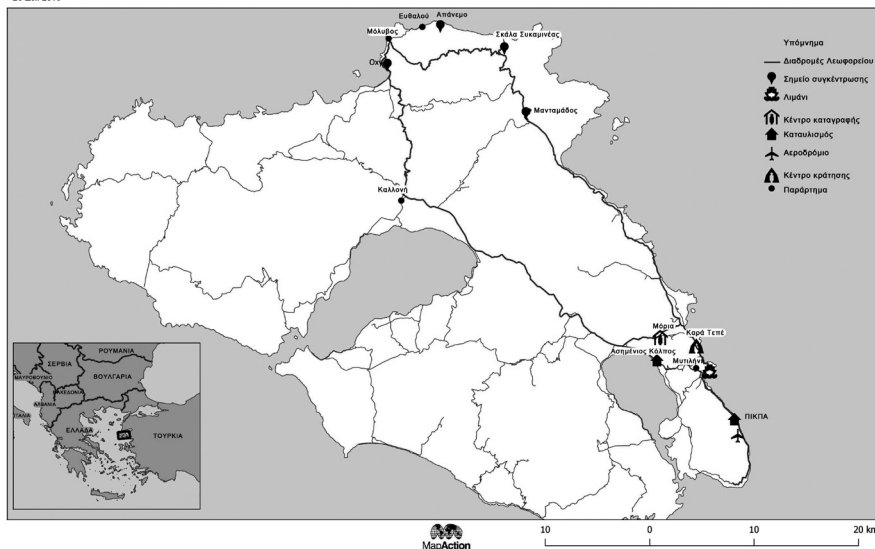
Ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Α.Τσίπρας ενώ απολαμβάνει το καφεδάκι του μαζί με τον αυστριακό Καγκελάριο Βέρνερ Φάιμαν στις πρώην κατασκηνώσεις του ΠΙΚΠΑ

δ. Λειτουργία των κέντρων κράτησης

Προσοχή πρέπει να δοθεί και στον τρόπο λειτουργίας των χώρων αυτών. Σταδιακά δοκιμάστηκαν διάφορα μοντέλα διαχείρισης τα οποία προσαρμόζονταν πάνω στις ανάγκες που προέκυπταν αλλά και στις πολιτικές που χαράσσονταν. Η σημασία άλλωστε που δινόταν από την Ευρώπη στα κέντρα ταυτοποίησης και καταγραφής αποτυπώνεται γλαφυρά στις δηλώσεις του ιταλού εισηγητή της Επιτροπής Μετανάστευσης της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης, Αντρέα Ριγκόνι, κατά την επίσκεψή του στο κέντρο της Μόριας τον Οκτώβριο του 2015¹³:

«...Η εντύπωσή μας είναι ότι εδώ είναι το καινούργιο σύνορο της Ευρώπης, μέσα σε αυτό το κέντρο. Έξω από το κέντρο είναι εκτός Ευρώπης. Μέσα στο κέντρο μπαίνεις στην Ευρώπη...»

¹³ <http://www.newsit.gr/topikes-eidhseis/Stin-Ellada-600-empeirognomones-tis-Frontex-gia-to-metanasteytiko-Oi-perissoteroi-tha-pane-sti-Lesvo/438432>

Το δίκτυο κέντρων κράτησης και «φιλοξενίας» στη Λέσβο (Φεβρουάριος 2016)

Για την περίπτωση της Λέσβου μπορούν να διακριθούν κατά κύριο λόγο τρία μοντέλα διαχείρισης. Αρχικά, τη διαχείριση του Κέντρου Κράτησης της Μόριας την είχε το ανάλογο υπουργείο¹⁴, κάτι που φάνηκε να λειτουργεί για την περίοδο 2013-2014, όταν οι αφίξεις ήταν περιορισμένες. Με τις αυξημένες αφίξεις όμως του 2015, έγινε ξεκάθαρο ότι η ελληνική κυβέρνηση δεν «μπορούσε» να ανταποκριθεί στις νέες απαιτήσεις. Έτσι σταδιακά παρακολούθησαμε την ολοένα και μεγαλύτερη εμπλοκή της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ (UNHCR) αλλά και διαφόρων ΜΚΟ στη λειτουργία του. Από ένα σημείο και έπειτα η UNHCR είχε τον πρώτο λόγο, αποφασίζοντας σχεδόν για οτιδήποτε το αφορούσε, ενώ οι ΜΚΟ ανέλαβαν σύντομα όλες τις επιμέρους λειτουργίες του κέντρου, εκτός από αυτές της ταυτοποίησης και της φύλαξης. Αναπτύχθηκε έτσι ένα δίκτυο από ΜΚΟ, που ανέλαβε από τη στέγαση, τη σίτιση και την ένδυση των μεταναστών μέχρι την ψυχοκοινωνική υποστήριξη των λεγόμενων ευάλωτων ομάδων¹⁵. Από τη μία, η επαφή των μεταναστών-ριών με «πολιτικό», σε πολλές περιπτώσεις εξειδικευμένο,

¹⁴ Όταν κατασκευάστηκε, αρμόδιο ήταν το υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, αλλά με τη δημιουργία του υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής οι αρμοδιότητες μεταφέρθηκαν σε αυτό.

¹⁵ Στον χάρτη που παρουσιάζεται στον παρακάτω σύνδεσμο εμφανίζονται οι επί μέρους υποχρεώσεις κάποιων από τις ΜΚΟ για τα διάφορα σημεία ενδιαφέροντος του νησιού. <http://data.unhcr.org/mediterranean/download.php?id=722>

προσωπικό αντί για αστυνομικούς συνέβαλε θετικά στους-ις ίδιους-ες, ενώ ταυτόχρονα παρείχε έναν άτυπο εσωτερικό έλεγχο για ό,τι διαδραματιζόταν εντός και εκτός του κέντρου κράτησης. Η οικονομική μάστιγα ευρωστία των περισσότερων ΜΚΟ τους επέτρεπε να μπορούν να ανταποκριθούν άμεσα στις αυξημένες απαιτήσεις. Από την άλλη, η «ΜΚΟποίηση» των κέντρων κράτησης παρείχε ένα τεράστιο προκάλυμμα στο ρόλο που αυτά πραγματικά επιτελούσαν. Σύντομα πολλοί-ες ήταν αυτοί-ες που μιλούσαν για «πρότυπο» κέντρο κράτησης (!!!) παραβλέποντας το γεγονός ότι εξακολουθούσε να αποτελεί τη βασική δομή για την εφαρμογή των αντιμεταναστευτικών πολιτικών μετά την άφιξη των μεταναστών-ριών. Έναν χώρο στον οποίο η καταγραφή-φακέλωμα, η κατηγοριοποίηση και η υποτίμηση συνεχιζόταν κανονικά.

Το κέντρο κράτησης στη Μόρια Λέσβου

Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου από το καλοκαίρι 2015 ως τον Φεβρουάριο του 2016, το κέντρο κράτησης της Μόριας ήταν ατύπως ανοιχτό. Λόγω των μεγάλων αριθμών μεταναστών που περίμεναν την καταγραφή τους και των χρονοβόρων διαδικασιών στο κέντρο, δεν γινόταν έλεγχος κατά την είσοδο και έξοδο και οι μετανάστες-ριες ήταν «ελεύθεροι-ες» να μετακινούνται. Αντίθετα, η διαδικασία έκδοσης του πιστοποιητικού καταγραφής, η οποία είναι η μοναδική νόμιμη οδός για την έκδοση εισιτηρίου και την αναχώρησή τους από το νησί, αποτελούσε από μόνη της την αλυσίδα και τον φράχτη για την κράτησή τους, συχνά κάτω από απάνθρωπες συνθήκες.

Με τη συμφωνία της Ε.Ε με την Τουρκία τον Μάρτιο του 2016, περνάμε και στο τελευταίο μοντέλο λειτουργίας του κέντρου κράτησης. Ήδη από τις συμφωνίες του Φεβρουαρίου διαφαινόταν η επιλογή της αμεσότερης εμπλοκής του στρατού στη διαχείριση και λειτουργία του κέντρου. Έτσι, παρακολουθήσαμε τον στρατό να παίρνει ενεργά μέρος στη διαμόρφωση των χώρων για την επέκταση του κέντρου, αλλά και να αναλαμβάνει λειτουργικές υποχρεώσεις (σύμβαση σίτισης). Παράλληλα, ακολουθώντας τις διατάξεις της εν λόγω

συμφωνίας, το κέντρο κράτησης μετατράπηκε σε κλειστό, ενεργοποιώντας και τον προαναχωρησιακό του σχεδιασμό. Οι μετανάστες που κατέφθαναν μετά την 20η Μαρτίου βρίσκονταν πια έγκλειστοι στις πτέρυγες του κέντρου μέχρι την οριστική απόφαση για την παροχή ασύλου ή της απέλασής τους. Οι παραπάνω μεταβολές φαίνεται πως δρομολογούν εξελίξεις και σε σχέση με την εμπλοκή των ΜΚΟ. Ήδη, πολλές έχουν εκφράσει ανησυχίες ενώ άλλες έχουν αποχωρήσει, καθώς η εικόνα του κλειστού κέντρου κράτησης δεν συμβαδίζει με την εικόνα που πουλάνε αυτές, με τη σειρά τους, στο κοινό και τους χρηματοδότες τους¹⁶.

Στρατιωτικο-αστυνομική ανάπτυξη

Μαζί με τις πολιτικές που παρακολουθήσαμε να ξεδιπλώνονται στο νησί, είδαμε και τα ανάλογα στρατιωτικο-αστυνομικά σώματα να παίρνουν θέση. Η Λέσβος ανέκαθεν αποτελούσε έναν «ευαίσθητο» στρατιωτικά τόπο, με δεκάδες στρατόπεδα να απλώνονται σε όλη του την έκταση και τα σώματα ασφαλείας να καταλαμβάνουν σημαντικότατο ρόλο στην καθημερινή ζωή. Η κοινωνία του νησιού εμφανίζεται έτσι εξοικειωμένη με το σκηνικό και τις παραστάσεις των σωμάτων αυτών στην καθημερινή ζωή της. Επιπλέον, καθόλου αμελητέα δεν είναι η σχέση οικονομικής εξάρτησης που υπάρχει, από κομμάτι του πληθυσμού που έχει άμεση (εργασία) ή έμμεση (ενοίκια, καθημερινά έξοδα) επαφή με τα στρατιωτικά σώματα. Σε αντίθεση με τη μείωση σε στρατιωτικό προσωπικό (έμμισθοι ή κληρωτοί) που σημειώθηκε τα τελευταία χρόνια, υπήρξε σημαντική αύξηση στο προσωπικό της Αστυνομίας, του Λιμενικού αλλά και των διεθνών δυνάμεων που έχουν αναλάβει τη διεκπεραίωση των αντιμεταναστευτικών πολιτικών. Παράλληλα, ερχόταν να εγκατασταθεί το Eurosur¹⁷, ένας υπερσύγχρονος μηχανισμός παρακολούθησης της ζωής και των δραστηριοτήτων, δημιουργώντας ένα ιδιαίτερο «Πανοπτικόν» πάνω από τη Λέσβο και τα νησιά του Αιγαίου. Προσωπικό και εξοπλισμός που φυσικά δεν βρέθηκε στο νησί μόνο για τη διαχείριση των μεταναστών-ριών που κατέφθαναν, αλλά ερχόταν να παίξει ρόλο στον έλεγχο και την καταστολή της οποιασδήποτε ανταγωνιστικής κίνησης θα προσπαθούσε να αναπτυχθεί. Δεν έλειψε και η εφαρμογή μοντέλων τύπου «Πράσινων Ζωνών» καθώς στις επισκέψεις διαφόρων

¹⁶ Για περαιτέρω πληροφορίες για τα μοντέλα λειτουργίας του κέντρου κράτησης της Μόριας και τις συνθήκες κράτησης σε αυτό, βλ. το ιστολόγιο της Ομάδας Ενάντια στα Κέντρα Κράτησης Musaferrat: musaferat.espivblogs.net/

¹⁷ Βλ. Ενότητα 4: «Στρατιωτικοαστυνομικά σώματα εφαρμογής των δογμάτων ασφαλείας, επιτήρησης και καταστολής».

επίσημων προσώπων η πόλη βρισκόταν με αποκλεισμένες ολόκληρες οικοδομικές ζώνες και διαδρομές! Η στρατιωτικοποίηση της καθημερινής ζωής του νησιού, με πρόφαση το μεταναστευτικό ζήτημα εγκαθιδρυόταν έτσι σιωπηλά έχοντας δημιουργήσει και την απαραίτητη κοινωνική συναίνεση για να μονιμοποιηθεί.

Η τοπική Αστυνομική Διεύθυνση βρέθηκε σημαντικά ενισχυμένη σε δυνάμεις με μεταθέσεις και αποσπάσεις προσωπικού από άλλες διευθύνσεις. Προσωπικό διαφόρων ειδικοτήτων που θα ερχόταν να διεκπεραιώσει υπηρεσίες καταγραφής, παρακολούθησης και φύλαξης. Μόνο για το δεύτερο τρίμηνο του 2016 οι αστυνομικές δυνάμεις του νησιού ενισχύθηκαν από 92 επιπλέον υπαλλήλους¹⁸. Από τον Αύγουστο, όταν και οι υπάρχουσες δομές στέγασης δεν επαρκούσαν ούτε στο ελάχιστο, τα σώματα που επιλέχθηκαν ως καταλληλότερα για τη διαχείριση της εξαθλίωσης και της οργής των ανθρώπων που παρέμεναν σε άθλιες συνθήκες γύρω από τα κέντρα της Μόριας, του Καρά Τεπέ αλλά και στο λιμάνι της πόλης, ήταν οι δυνάμεις των ΥΑΤ και ΥΜΕΤ! Έτσι διμοιρίες που έρχονταν εναλλάξ τότε από Αθήνα και τότε από Θεσσαλονίκη, με όλη την ευαισθησία που τις διακρίνει, ανέλαβαν την καταστολή της οποιασδήποτε διαμαρτυρίας πήγαινε να αναδυθεί, με καθημερινούς τραμπουκισμούς και ξυλοδαρμούς μεταναστών και αλληλέγγυων. Παράλληλα, η παρουσία τους στο νησί χρησίμευε στην τοπική αστυνομική διεύθυνση για την επιτήρηση των όποιων ανταγωνιστικών κινήσεων αλλά και την περιφρούρηση κάποιων υπεραισιόδοξων φασιστικών μαζώξεων από το αντιφασιστικό κίνημα του νησιού.

Σημαντική ενίσχυση υπήρξε και στις τάξεις του Λιμενικού Σώματος. Το εν λόγω σώμα αποτελεί και το κατεξοχήν υπεύθυνο για την «υποδοχή» των μεταναστών που κατέφθαναν, αφού ορίζεται στη δικιά του αρμοδιότητα η πρώτη σύλληψη για τους «παράτυπα εισερχόμενους» δια θαλάσσης που φθάνουν στα νησιά. Παράλληλα, αποτελεί και το σώμα που του έχει αποδοθεί η αποστολή της αποτροπής εισόδου, η οποία πολλάκις μεταφράστηκε σε παράνομες επιχειρήσεις επαναπροωθήσεων¹⁹, δημιουργίας ναυαγίων²⁰ αλλά ακόμα και επιχειρήσεων τρομοκράτησης και πειρατικών ρεσάλτων σε σκάφη μεταναστών που επιχειρούσαν να προσεγγίσουν το νησί²¹. Έκτακτες μετακινήσεις προσωπικού, αλλά και νέα σκάφη ήρθαν να προστεθούν στη φαρέτρα των διαθέσιμων όπλων στην τοπική λιμενική αρχή. Σύμφωνα με

¹⁸ <http://www.posyfy.gr/index.php/blog-layout/561--h-dgh-gia-l74-sta-nhsia>

¹⁹ <https://www.amnesty.org/en/countries/europe-and-central-asia/greece/report-greece/>

²⁰ <http://www.efsyn.gr/arthro/mas-katagelloyn-gia-epanaproothiseis>

²¹ <http://www.topontiki.gr/article/l42002/daily-mail-oi-peirates-toy-aigaiou-ellines-limenikoi-listeyoyn-kai-pnigoyn-prosfyges>

δηλώσεις της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Ενώσεων Προσωπικού Λιμενικού Σώματος στο κεντρικό Λιμεναρχείο Λέσβου υπάρχουν τουλάχιστον 7 σκάφη διαφόρων μεγεθών²², ενώ το προσωπικό υπολογίζεται ότι φτάνει τα 130 άτομα. Την ίδια ώρα, η Ομάδα Ειδικών Αποστολών του Λιμενικού αποτελούσε την προμετωπίδα των κατασταλτικών μηχανισμών καθ' όλη τη διάρκεια των γεγονότων που λάμβαναν μέρος στο λιμάνι της Μυτιλήνης. Για να καλυφθεί μάλιστα, το θεάρεστο αυτό έργο του σώματος αυτού, υπήρξε μία ενορχηστρωμένη προσπάθεια κατασκευής μίας εικόνας ηρώων και σωτήρων, με επαναλαμβανόμενα ρεπορτάζ, δημοσιεύσεις μέχρι και βραβεύσεις για την «αυτοθυσία» των λιμενικών δυνάμεων κατά τις επιχειρήσεις διάσωσης του καλοκαιριού. Ρεπορτάζ που εστίαζαν στο χέρι που κρατούσε την κουβέρτα αντί για το γκλομπ και το μαχαίρι.

Οι ανθρωπιστικές δυνάμεις του Λιμενικού και της Αστυνομίας εν δράση...

Η συμμετοχή του στρατού μέχρι και την τελευταία περίοδο, όταν και ενεπλάκη καθημερινά στη λειτουργία του κέντρου κράτησης της Μόριας, ήταν τουλάχιστον διακριτική. Περιοριζόταν στην εκμίσθωση του οικοπέδου του στρατοπέδου Παραδέλλη για τις εγκαταστάσεις του κέντρου κράτησης της Μόριας και στην εποπτεία των θαλάσσιων συνόρων. Με τις νέες συμφωνίες όμως για την επέκταση του κέντρου κράτησης και με το πρόσχημα των ασφυκτικών χρονοδιαγραμμάτων, ο ρόλος που καλείται να αναλάβει είναι σαφώς αναβαθμισμένος. Αφενός με τις τεχνικές υπηρεσίες και την ανάληψη της διαμόρφωσης των χώρων στο στρατόπεδο Παραδέλλη για την εγκατάσταση των νέων οικίσκων του κέντρου κράτησης και αφετέρου με την ανάληψη σύναψης των συμβάσεων παροχής υπηρεσιών σίτισης για τους κρατούμενους μετανάστες στο εν λόγω κέντρο.

²² <https://www.youtube.com/watch?v=d2DiLdEkbzo>

Πέρα από ελληνικά όμως σώματα, άμεση εμπλοκή έχουν και οι διάφορες διεθνείς δυνάμεις που έχουν αναπτυχθεί στο νησί και περίξ αυτού. Βασική τέτοια δύναμη αποτελεί ο Frontex. Ο οργανισμός αυτός έχει αποκτήσει μόνιμη παρουσία στο νησί από το 2007 και έπειτα, όταν κλήθηκε να ενισχύσει τις εθνικές δυνάμεις φύλαξης των συνόρων με σκάφη και ελικόπτερα. Η συμμετοχή του στη «φύλαξη» των συνόρων με τα χρόνια άρχισε να συγκεκριμενοποιείται και να αναβαθμίζεται συνεχώς έκτοτε, μέσα από τις κοινές επιχειρήσεις «Ποσειδών», οι οποίες αποτελούν τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις για την «αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης» στα ελληνοτουρκικά σύνορα. Στις αρχές του 2016 ο Frontex επιχειρούσε με τουλάχιστον 4 σκάφη περιμετρικά της Λέσβου. Παράλληλα όμως άρχισε να αποκτά κυρίαρχο ρόλο στη διαδικασία καταγραφής και ταυτοποίησης των μεταναστών-ριών που πραγματοποιούνται στα κέντρα ταυτοποίησης. Οι παραπάνω διαδικασίες διεξάγονται πλέον μαζί με προσωπικό της Eurorol και με τη χρήση αποκλειστικά δικού τους προσωπικού (διερμηνείς, κ.λπ.). Σύμφωνα με δημοσίευμα της *Καθημερινής*, στο νησί της Λέσβου ο Frontex στις αρχές Απριλίου διέθετε «...159 συνοδούς για τις επαναπροωθήσεις των μεταναστών στην Τουρκία, 32 screeners (οι οποίοι ταυτοποιούν τις εθνικότητες προσφύγων και μεταναστών), 19 διερμηνείς, 6 ειδικούς στην πλαστότητα εγγράφων και 66 συνοριοφύλακες υπεύθυνους για τη δακτυλοσκόπηση...»²³.

Από την Κυριακή 6 Μαρτίου υποστηρικτικά στην επιχείρηση «Ποσειδών» έχει ξεκινήσει και επισήμως και η επιχείρηση του ΝΑΤΟ. Σε αυτή λαμβάνουν μέρος 5 καράβια της Μόνιμης Ναυτικής Δύναμης Μεσογείου SNMG 2 υπό γερμανική διοίκηση, τα οποία όμως ανάλογα με την εξέλιξη της επιχείρησης αναμένεται να αυξηθούν²⁴.

Παράλληλα, κοινό μυστικό αποτελεί και η δραστηριοποίηση δεκάδων μελών ελληνικών και ξένων μυστικών υπηρεσιών²⁵.

²³ <http://www.kathimerini.gr/857073/article/epikairothta/ellada/aggloi-galloi-portogaloi-sto-aigaio>

²⁴ Βλ. Ενότητα 4: «Στρατιωτικοαστυνομικά σώματα εφαρμογής των δογμάτων ασφαλείας, επιτήρησης και καταστολής».

²⁵ <http://www.kathimerini.gr/856190/article/epikairothta/ellada/eyrwpaioi-mystikoi-astynomikoi-sto-aigaio>

Η βιομηχανία γύρω από τις αντιμεταναστευτικές πολιτικές

Για πολλούς, οι αντιμεταναστευτικές πολιτικές αποτελούν το βασικό σημείο υποτίμησης της εργατικής δύναμης για την ντόπια και διεθνή εργατική τάξη. Παράγουν δηλαδή από μόνες τους ένα προϊόν προς χρήση και κατανάλωση, στις μικρότερες και μεγαλύτερες βιομηχανίες, στα χωράφια μικρών και μεγάλων αφεντικών αλλά και στην καθημερινή αναπαραγωγή του κεφαλαίου, όπου και αν αυτή λαμβάνει μέρος. Παράλληλα όμως, αποτελούν και ένα τεράστιο πεδίο για αυτή την αναπαραγωγή, είτε μέσω των στρατιωτικών εξοπλισμών για τη φύλαξη και επιτήρηση των συνόρων, είτε μέσω του ανθρωπιστικού κεφαλαίου που έρχεται μέσα από το πλέον διαδεδομένο δόγμα του στρατιωτικού ανθρωπισμού. Πέρα όμως από τις τυπικές αυτές μορφές αναπαραγωγής του, ένα μεγάλο πεδίο μέσα από «παράνομες» οδούς αναπτύσσεται, και κάνει αυτά τα δύο μεγέθη συγκρίσιμα μεταξύ τους²⁶. Τα πεδία αυτά κυρίως συμπεριλαμβάνουν τη μεταφορά και την εξασφάλιση των απαραίτητων εγγράφων για τους μετανάστες πίσω από τα οποία συνήθως βρίσκονται σημαντικά κυκλώματα²⁷, αλλά και ένα σαφώς μικρότερο αλλά πραγματικό πεδίο για τους διάφορους «μαυραγορίτες». Δεν είναι λίγοι αυτοί που θα προσπαθήσουν μέσα από την εκμετάλλευση της θέσης αδυναμίας στην οποία βρίσκονται οι πληθυσμοί που φθάνουν να βελτιώσουν παροδικά τη δική τους οικονομική κατάσταση.

Οι οικονομικές ευκαιρίες που δημιουργεί η μεταναστευτική διαχείριση, νόμιμες ή παράνομες, αποτελούν μάλιστα το βασικό σημείο για την άντληση των απαραίτητων και εγκληματικών κοινωνικών συναινέσεων απέναντι στις αντιμεταναστευτικές πολιτικές. Έτσι και στη Λέσβο, από τη στιγμή της αρχικής κατασκευής του κέντρου κράτησης της Μόριας, παρακολουθήσαμε να εγκαθιδρύεται μια βιομηχανία, που αποκόμισε και εξακολουθεί να αποκομίζει τεράστια κέρδη από τις κατασκευές αλλά και την καθημερινή λειτουργία των κέντρων αυτών (βλ. πίνακα συμβάσεων στο παράρτημα).

Χαρακτηριστική της αγωνίας και των ανταγωνισμών που αναπτύσσονται γύρω από τη βιομηχανία αυτή, ήταν και η επιστολή που είχαν στείλει ντόπιοι εργολάβοι προς το αρμόδιο υπουργείο, διαμαρτυρούμενοι για τον αποκλεισμό τους από την πρόσκληση ενδιαφέροντος για την κατασκευή του κέντρου

²⁶ Σύμφωνα με το Migrant Files Project η Ευρώπη ξοδεύει περίπου 1 δις. ευρώ το χρόνο στην επιτήρηση και φύλαξη των συνόρων, ποσό που είναι αντίστοιχο στα χρήματα που ξοδεύουν κατά μέσο όρο κάθε χρόνο οι μετανάστες για να φτάσουν στην Ευρώπη (<http://www.themigrantsfiles.com/>).

²⁷ Κυκλώματα τα οποία λειτουργούν υπό την προστασία αλλά και την άμεση εμπλοκή τόσο επιφανών προσωπικοτήτων όσο και προσωπικού των στρατιωτικο-αστυνομικών σωμάτων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα βλ: <http://www.koutipandoras.gr/article/syllhphsh-prwhn-dhmarxoy-gia-paranomh-metafora-metanastwn>

κράτησης της Μόριας. Χαρακτηριστικότερη όμως είναι η καθησυχαστική απάντηση του υπουργείου που τους διαβεβαιώνει για τις ανεξάντλητες ευκαιρίες που θα προκύψουν από τη λειτουργία του κέντρου.

Προς:

Βασίλης Λαμπρινίδης απ' τη «Μινάβρα Τεχνική Α.Ε.

Στέλιος Κουρουλής απ' την «Πράξις ΑΤΕ»

Στρατής Μπουκλής απ' την «Τέχνη ΑΤΕΕΛΕ»

Αντώνης Καλδέλλης απ' την «Τέχνημα Αιγαίου Α.Ε.»

«... Τονίζεται, επίσης, ότι η μη συμπερίληψη στις εταιρείες που προσκλήθηκαν, εταιρείας που να εδρεύει στο Νομό Λέσβου έχει συγκυριακό χαρακτήρα και ουδεμία πρόθεση αποκλεισμού των τοπικών εταιρειών σηματοδοτεί, αλλά σχετίζεται αποκλειστικά με τα παραπάνω αντικειμενικά κριτήρια. **Με την ευκαιρία υπενθυμίζουμε** ότι σε εκτέλεση έργων που δε διέπονται από ένα τόσο ασφυκτικό τεχνικοοικονομικό και χρονικό πλαίσιο, το Υπουργείο έχει συνεργαστεί με εταιρείες οι οποίες εδρεύουν στον ίδιο Νομό και **με την έγκαιρη ολοκλήρωση των κατεπειγόντων έργων θα δημιουργηθούν ανάγκες συντήρησης και λειτουργίας, στις οποίες θα έχουν πρόσβαση όλες οι ενδιαφερόμενες εταιρείες, τεχνικές ή άλλες, της Λέσβου...**»²⁸.

Ακόμα πιο πρόσφατα, είδαμε τη διαμαρτυρία των τοπικών βουλευτών του Σύριζα προς το υπουργείο Εθνικής Άμυνας που έχει αναλάβει τη διενέργεια των διαγωνισμών σίτισης, επειδή αυτοί κατοχυρώθηκαν σε εταιρείες της Αθήνας και όχι στις τοπικές εταιρείες catering²⁹.

Μπορεί οι πιο υποψιασμένοι να μιλούσαν, πρώιμα, για τις επενδυτικές ευκαιρίες που θα προέκυπταν από τη διαμόρφωση της Λέσβου ως βασικής πύλης εισόδου στην Ε.Ε., όμως μάλλον κανείς δεν ήταν σε θέση να προβλέψει τι θα ακολουθούσε το καλοκαίρι του 2015. Εξαρχής, η ανεπάρκεια των τοπικών αρχών να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις σίτισης και περίθαλψης των μεταναστών που κατέφθαναν δημιούργησε ένα κενό που καλύφθηκε μέσα από την «ιδιωτική πρωτοβουλία». Η οικονομική κίνηση επικεντρωνόταν αρχικά

²⁸ <http://www.emprosnet.gr/article/49817-horoi-kratisis-monimoi>

²⁹ <http://www.lesvosnews.net/articles/news-categories/politiki/pyra-g-palli-kata-kammenoy-gia-tis-symvaseis-sitisis-sta-hot-spots>

γύρω από το κέντρο κράτησης της Μόριας και το σταθμό του Καρά Τεπέ, με διάφορες καντίνες να επωφελούνται της κατάστασης. Σύντομα όμως η κίνηση αυτή επεκτάθηκε και στο κέντρο της πόλης της Μυτιλήνης, την περίοδο που μεγάλο μέρος των μεταναστών κατασκήνωσε στο επιβατικό λιμάνι της πόλης. Η αγορά της πόλης προσαρμόστηκε πολύ γρήγορα στα νέα δεδομένα. Ήταν εύκολα διακριτό ότι η νέα ομάδα-στόχος δεν ήταν οι τουρίστες, που δεν είχαν και ποτέ κάποια τεράστια δυναμική στο κέντρο της πόλης, αλλά οι μετανάστες-ριες που ήταν διατεθειμένοι-ες να ξοδέψουν κάποιες από τις τελευταίες τους οικονομίες για να επιβιώσουν και να διαβιώσουν μέσα σε αντίξοες συνθήκες. Τα τουριστικά είδη στα μαγαζιά της προκουμαίας αντικαταστάθηκαν από είδη camping, τα περίπτερα απέκτησαν νέους πάγκους με είδη διατροφής κατάλληλα για μουσουλμάνους, ενώ τα σουβλατζίδικα και τα σαντουιτσάδικα προσαρμόσαν τα ωράρια και τις κουζίνες τους στη νέα πελατεία. Παράλληλα, τουλάχιστον 5-6 νέα τουριστικά πρακτορεία έκαναν την εμφάνισή τους, με κατά βάση αραβικές πινακίδες, που υπόσχονταν τη διασφάλιση ολόκληρου του ταξιδιού μέχρι τον επόμενο σταθμό της Ειδομένης. Η οικονομική αυτή κίνηση, έφτασε μάλιστα στο σημείο να παρουσιάζεται μέσα από χυδαία δημοσιεύματα ντόπιων δημοσιογράφων ως «προσφυγικός τουρισμός».

Φωτο-κόρακες επί το έργον

Σημαντική ήταν όμως και η οικονομία γύρω από τη στέγαση των μεταναστών, καθώς οι πιο εύποροι από αυτούς γέμισαν τα δωμάτια των ξενοδοχείων της πόλης. Τα ίδια δωμάτια που ήρθαν αργότερα να γεμίσουν οι δημοσιογράφοι και οι εργαζόμενοι σε ΜΚΟ, οι οποίοι άρχισαν να εγκαθίστανται μαζικά στη Λέσβο. Η μετάδοση των δυνατών εικόνων, με τις ιστορίες των ανθρώπων που κατέφθαναν, έδωσε σημαντική ώθηση στις καριέρες διάφορων δημοσιογράφων, ανεξάρτητων ή μη, οι οποίοι πλημμύρισαν κατά δεκάδες το νησί και τις παραλίες του, κυνηγώντας την εικόνα που θα συγκινούσε τα πλήθη, ενώ δεν έλειψε και η ανάπτυξη του κλάδου των ντόπιων οδηγών (fixers), που τους καθοδηγούσαν στα πιο hot σημεία. Τα πλάνα με τους εξαντλημένους και εξαθλιωμένους μετανάστες μεταδίδονταν πια σε κάθε γωνιά της υφελίου. Όσο περισσότερο νεκρός ήταν ο εικονιζόμενος, τόσο μεγαλύτερη αξία

αποκτούσε και η φωτογραφία. Τα ντόπια δημοσιογραφικά «κοράκια», ανέπτυξαν με τη σειρά τους το δικό τους ανταγωνισμό για μια θέση «εθνικής εμβέλειας». Άλλοτε παρουσιάζοντας τη Μυτιλήνη ως την «πρωτεύουσα της Συρίας» και άλλοτε ως την «πρωτεύουσα της αλληλεγγύης».

Ίσως σημαντικότερη όλων, ήταν η οικονομία που δημιουργήθηκε γύρω από την παρουσία των ΜΚΟ στο νησί. Ακολουθώντας τις τραγωδίες του καλοκαιριού, ένα τεράστιο κύμα οργανώσεων άρχισε να καταφθάνει στο νησί και να δραστηριοποιείται στα διάφορα σημεία. Οι ρόλοι που εμμέσως τους ανατέθηκαν είχαν να κάνουν αφενός με την πρώτη υποδοχή, τη μεταφορά και την ψυχοκοινωνική υποστήριξη των νεοαφιχθέντων μεταναστών, και αφετέρου με την ανάληψη λειτουργικών κομματιών της διαχείρισης του κέντρου κράτησης της Μόριας. Ένας πρόχειρος υπολογισμός καταμετράει πάνω από 200 οργανώσεις που δραστηριοποιήθηκαν στο νησί τους μήνες αυτούς. Σε αυτές μπορεί να συμπεριλαμβάνονται μικρές πρωτοβουλίες, με διάρκεια παραμονής στο νησί λίγες ημέρες, μέχρι και οργανώσεις κολοσσούς (International Rescue Committee, Γιατροί Χωρίς Σύνορα, Save the Children, Danish Refugee Council, κ.λπ.), με δεκάδες εργαζόμενους και προϋπολογισμούς εκατομμυρίων. Μία ιδιότυπη οικονομική φούσκα άρχισε να δημιουργείται έτσι στο νησί. Η ανάγκη για τη στέγαση, διατροφή, μετακίνηση και ψυχαγωγία δεκάδων νέων κατοίκων του νησιού κινητοποίησε την «επιχειρηματικότητα» των ντόπιων, με δεκάδες νέα καταστήματα να ανοίγουν, άδεια διαμερίσματα να ενοικιάζονται μαζικά, και ενοικιαζόμενα αμάξια να εισάγονται από άλλα νησιά, καθώς η εδώ αγορά φάνηκε ανεπαρκής. Ακόμα σημαντικότερη όμως ήταν η επίπτωση που είχε η παρουσία των οργανώσεων αυτών στα επίπεδα ανεργίας του νησιού. Δεν θα ήταν υπερβολή να ειπωθεί ότι η ανεργία, κυρίως για τις νεότερες ηλικίες, σχεδόν εξαφανίστηκε στα σημεία που είχαν εμπλοκή οι διάφορες ΜΚΟ. Η στρατηγική της πρόσληψης ντόπιων, ως μέσο απόσπασης αποδοχής των ΜΚΟ από την τοπική κοινωνία, έφτασε στο σημείο να διαμορφώσει θετικά το ισοζύγιο προσλήψεων/απολύσεων για τους χειμερινούς μήνες, περίοδος που παραδοσιακά η ανεργία αυξάνεται τοπικά και πανελλαδικά λόγω του τέλους της τουριστικής σεζόν³⁰. Ζητήματα όμως προκύπτουν και για το ρόλο που παίζουν οι οργανώσεις αυτές στο μετασχηματισμό των σχέσεων εργασίας. Πέρα από τα στελέχη που συνήθως βρίσκονταν με μία εξασφαλισμένη και καλοπληρωμένη θέση, για τους/τις περισσότερους/ες που προσλήφθηκαν σε οργανώσεις η επισφάλεια και η ελαστική και σε πολλές περιπτώσεις η ανασφάλιστη εργασία αποτελούν κυρίαρχη συνθήκη. Το έκτακτο της κατάστασης δεν μπορούσε να εξασφαλίσει σε κανένα εργαζόμενο ασφάλεια για τον χρόνο εργασίας του, ενώ οι σχέσεις εργασίας για πολλούς επικάλυπτονταν σε αρκετές οργανώσεις με την ηθική επιβράβευση του «εθελοντή», ο οποίος μερικές φορές πληρωνόταν έμμεσα μέσω ενός χαρτζιλικιού για τα καθημερινά του έξοδα, είτε με μπλοκάκι ως εξωτερικός συνεργάτης.

³⁰ <http://www.emprosnet.gr/article/79656-oi-mko-anahoma-stin-anergia-sti-lesvo>

Παράλληλα με τις ΜΚΟ, σημαντική ήταν και η δημιουργία θέσεων εργασίας μέσα από προγράμματα του Δήμου, με 495 (!) νέες 5μηνες θέσεις να έχουν ήδη προκηρυχτεί για το επόμενο διάστημα «για να εργαστούν στον τομέα του προσφυγικού», μέσα από έκτακτη χρηματοδότηση που ενέκρινε το υπουργείο Εσωτερικών³¹.

Ταυτόχρονα όμως με την έκρηξη της «νομότυπης» οικονομίας του νησιού, υπήρξε και η αναμενόμενη έκρηξη της «μαύρης» οικονομίας, είτε αυτή είχε να κάνει με τα κυκλώματα εκμετάλλευσης και διακίνησης, είτε με την εξασφάλιση αναγκαίων, για τη διαβίωση των μεταναστών, αγαθών. Από τις πιο κραυγαλέες περιπτώσεις ήταν το φαινόμενο των «κορακιών». Έτσι ονομάστηκαν οι ντόπιοι που προσέτρεχαν στις παραλίες για να μαζέψουν ό,τι πολύτιμο μπορούσε να αποσπαστεί από τις βάρκες. Μηχανές, ντεπόζιτα βενζίνης, ξυλεία, ακόμα και σωσίβια αποτελούσαν σημαντική λεία, η οποία είτε διοχετευόταν στις αγορές της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, είτε μέσω των κυκλωμάτων επέστρεφε στην Τουρκία για τα επόμενα δρομολόγια. Ευκαιρίες όμως παρουσιάζονταν καθ' όλη τη διάρκεια του καλοκαιριού και για τη μετακίνηση των μεταναστών. Καθώς τα σημεία άφιξης απείχαν πολύ από τα κέντρα καταγραφής (πολλές φορές πάνω από 80χλμ) και ελλείψει μίας οργανωμένης μετακίνησης με λεωφορεία φορέων ή των τοπικών αρχών, δεν ήταν λίγοι οι ντόπιοι που έκαναν τα δρομολόγια αυτά έναντι αδρής αμοιβής. Κάμψη στο φαινόμενο αυτό έβαλε η σταδιακή ανάπτυξη λεωφορείων από τις ΜΚΟ και την UNHCR. Το μεγάλο πανηγύρι όμως στήθηκε στα σημεία συγκέντρωσης. Βανάκια και καντίνες όλων των ειδών άρχισαν να αναπτύσσονται, χρεώνοντας με υπέρογκα ποσά βασικά αγαθά όπως σκηνές, νερό, σάντουιτς και φρούτα, ενώ αρκετά εκτενές φαινόμενο ήταν τα μαγαζιά της πόλης να χρεώνουν για τη φόρτιση των κινητών ή τη χρήση της τουαλέτας. Όπως ήταν αναμενόμενο οι έλεγχοι από τις αρμόδιες υπηρεσίες ήταν από ελάχιστοι ως ανύπαρκτοι, σιγοντάροντας με τον τρόπο τους το κανιβαλιστικό πανηγύρι που λάμβανε μέρος στις γωνιές του νησιού.

Καθώς πλησιάζει η τουριστική περίοδος του 2016, ερωτήματα έχουν αρχίσει να τίθενται για το πώς το μεταναστευτικό θα επηρεάσει την τοπική τουριστική βιομηχανία. Είναι γεγονός πως σημεία όπως ο Μόλυβος, που αποτελεί την τουριστική προμετωπίδα του νησιού και παράλληλα ένα από τα σημαντικότερα σημεία άφιξης μεταναστών, θα επηρεαστούν. Οι εικόνες των μισοπνιγμένων μεταναστών να βγαίνουν στο λιμάνι του χωριού είναι ασύμβατες με τις εικόνες χαλάρωσης και διασκέδασης που απαιτούνται από τους ανέμελους και αδιάφορους τουρίστες. Παραβλέποντας τον εγγενή, ασταθή και διεθνώς ανταγωνιστικό χαρακτήρα της τουριστικής βιομηχανίας, αλλά και άλλους σοβαρούς παράγοντες που θα επηρεάσουν τη φετινή

³¹ http://www.dimokratis.gr/index.php?article=2016-2-19_5mines_symbaseis_gia_495

χρονιά τον τουρισμό του νησιού³², ένα ρατσιστικό παραλήρημα συνεχίζει να εκτυλίσσεται στην τοπική κοινωνία. Με πρόσχημα τον τουρισμό ρατσιστικές ανακοινώσεις των τοπικών φορέων δείχνουν ως υπεύθυνους τους ίδιους τους μετανάστες και απαιτούν αντίμετρα από τις αρχές³³. Την ίδια στιγμή που με ανακοινώσεις απαιτείται η μεταφορά των μεταναστών σε σημεία αόρατα για τους τουρίστες, υποδεικνύεται η χρήση μίας «αλληλέγγυας» εικόνας ως επικοινωνιακό τέχνασμα τουριστικής προβολής. Μία εικόνα που δεν διστάζουν να την αναπαράγουν διεθνή ΜΜΕ, φτάνοντας στο σημείο να υποδεικνύουν τα σημεία ταφής των νεκρών από τα ναυάγια που σημειώθηκαν ως σημεία ενδιαφέροντος για τους τουρίστες που θα επισκεφθούν το νησί³⁴. Ταυτόχρονα, οι ίδιοι αυτοί φορείς και τουριστικές επιχειρήσεις, σιωπούν μπροστά στα τεράστια κέρδη που έχουν αποκομίσει από τη συνεχή και πολυπληθή παρουσία των αλληλέγγυων και ΜΚΟ, ακόμα και σε περιόδους που παραδοσιακά παρέμεναν κλειστές.

Για άλλη μια φορά αποδεικνύεται ότι στα πεδία πολέμου που στήνονται, υπάρχει πάντα κάτι που συνδέει τον μπάτσο με τον φασίστα, το κράτος με το παρακράτος, τον εργολάβο με τον μαυραγορίτη. Και αυτό δεν είναι τίποτα άλλο από τη μεγιστοποίηση του κέρδους που επιφέρει η στρατιωτική εξοντωτική διαχείριση των πληθυσμών στο στόχαστρο.

³² Η σημαντική μείωση των κρουαζιερόπλοιων που θα προσεγγίσουν το νησί για το φετινό καλοκαίρι οφείλεται κατά κύριο λόγο στη μεταφορά των δρομολογίων τους μακριά από τα λιμάνια της Τουρκίας, τα οποία αποτελούσαν σημεία εκκίνησης ή ενδιάμεσης προσέγγισης, λόγω της πολιτικής αστάθειας που επικρατεί.

³³ <http://www.lesvosnews.net/articles/news-categories/anakoinoseis-foreon/dimioyrgia-palesviakoy-syntonistikoy-organoy-foreon>

³⁴ http://www.nytimes.com/2016/05/29/travel/migrant-crisis-lesbos-greece.html?smid=tw-share&_r=1

Νεοαφιχθέντας μετανάστης προσπαθεί να χωρίσει «κοράκια» που τσακώνονται για την κυριότητα εξωλέμβιας μηχανής

Αντανακλάσεις στην τοπική κοινωνία

Όπως συμβαίνει σε περιόδους κρίσης, η κοινωνία δοκιμάζεται και παρουσιάζει όλα της τα πρόσωπα. Πρόσωπα συμπληρωματικά ή και αντιφατικά μεταξύ τους.

Έτσι και στη Λέσβο, από τη μία βρήκαν πρόσφορο έδαφος να αναπτυχθούν ρατσιστικές, μισαλλόδοξες και κανιβαλιστικές συμπεριφορές και στάσεις και από την άλλη αναπτύχθηκαν τοπικά και διεθνή κύματα φιλανθρωπίας ή αλληλεγγύης. Πολλές φορές παρατηρούνταν παράλληλες εκδηλώσεις συγκρουόμενων μεταξύ τους κοινωνικών συμπεριφορών και κατά την διάρκεια αυτής της «σύγκρουσης» ήταν δύσκολο έως αδύνατο να διεκδικηθεί μια σαφής και ξεκάθαρη θέση από την κοινωνία, που να μπορούσε να αποτυπώσει με σαφήνεια μια κοινωνική τάση. Τα συναισθήματα κούρασης μπλέκονταν με μία αντιδραστική ρητορεία, ενώ κινήσεις προσφοράς και βοήθειας επενδύονταν με μία σαφή διάκριση για τον «άλλο», για τον «ξένο», που πρέπει να φύγει το συντομότερο από το νησί.

Η εντατική και μακρά αντιφασιστική δουλειά των τοπικών κινημάτων στη Λέσβο τα χρόνια που προηγήθηκαν είχε διασφαλίσει ότι οι φορείς ρατσιστικών και μισαλλόδοξων ιδεών δεν θα μπορούσαν να βρουν

δημόσιο χώρο για την έκφρασή τους. Οι εκφραστές τους περιορίστηκαν σε διαδικτυακές τοποθετήσεις, μακριά από τη λεσβιακή κοινωνία, που φαινόταν να τους αντιμετωπίζει τουλάχιστον κριτικά. Η κατάσταση όμως που διαμορφώθηκε από τις αρχές κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών μηνών βρισκόταν στην κατεύθυνση της ενθάρρυνσης και καλλιέργειας τέτοιων απόψεων, μασκαρεύοντας τους φορείς τους σε επίσημους συνομιλητές αλλά και ως «λογικές φωνές». Όπως και στα πανελλαδικά, έτσι και στα τοπικά ΜΜΕ, τα δημοσιεύματα και ρεπορτάζ αναφέρονταν στη νέα αυτή συνθήκη με στρατιωτικούς όρους. Το πέρασμα των μεταναστών στο νησί, ταυτιζόταν με απόβαση εχθρικών στρατευμάτων, και τα ίδια τα υποκείμενα ως εισβολείς. Παράλληλα μία σειρά από ψευδή δημοσιεύματα για βεβήλωση εκκλησιών, απόπειρες βιασμών μέχρι και κατάληψη των μπουρδέλων της πόλης από τους εξαντλημένους, αλλά κατά τ' άλλα σεξομανείς μετανάστες, προσπαθούσαν να χτίσουν μία εχθρική εικόνα που τους καθιστούσε επικίνδυνους για την ομαλή συμβίωση με τους κατοίκους του νησιού. Από μεριάς των αρχών, πέραν του ότι επέτρεπαν τη διασπορά των ειδήσεων αυτών, με την εκούσια ή ακούσια ολιγωρία τους στην παροχή αξιοπρεπών συνθηκών διαμονής στους μετανάστες, οδήγησαν το νησί και ειδικότερα την πόλη της Μυτιλήνης σε μία κατάσταση ευαίσθητης ισορροπίας. Αποκορύφωμα υπήρξε το διάστημα στις αρχές Σεπτεμβρίου, όταν τουλάχιστον 10.000 μετανάστες-ριες βρίσκονταν άστεγοι-ες στο κέντρο της πόλης των 30.000 κατοίκων χωρίς καμία συνθήκη υγιεινής, προσπαθώντας να βρουν κατάλυμα σε κάθε ελεύθερη γωνιά της πόλης. Στη συσσώρευση αυτή, σημαντικό ρόλο έπαιξε και η μη έκδοση των σημειωμάτων καταγραφής από τις αστυνομικές αρχές, που θα τους επέτρεπε τη συνέχιση του ταξιδιού τους. Σε κάθε διαμαρτυρία των μεταναστών και των αλληλέγγυων, απαντούσαν με διακοπή των καταγραφών και βίαιες επιθέσεις. Από μεριάς τους οι μετανάστες αντιδρούσαν με διαμαρτυρίες και πορείες στο χώρο του λιμανιού και το κέντρο της πόλης. Μέσα σε αυτό το κλίμα έντασης βρήκαν το χώρο και προσπάθησαν να βγουν από τις τρύπες τους και τα φασιστοειδή της πόλης. Πότε με το προκάλυμμα κάποιων «παραβατικών» νέων που πέταξαν μολότοφ σε μετανάστες σε πάρκο της πόλης και πότε μέσω μίας νεοσύστατης «πατριωτικής κίνησης», που εγκόλπωσε τα αποχωρήσαντα μέλη της τοπικής Χρυσής Αυγής και των «αγανακτισμένων κατοίκων» της πόλης. Οι σπασμωδικές τους αντιδράσεις όμως δεν κατάφεραν να βρουν ευρεία απήχηση στους κατοίκους, αλλά αντίθετα βρήκαν τις απαντήσεις τους από το αντιφασιστικό κίνημα της πόλης οδηγώντας τους για ακόμη μία φορά στον εικονικό κόσμο του διαδικτύου μακριά από το δημόσιο χώρο και τους μετανάστες. Ωστόσο, η καλλιεργηθείσα αγανάκτηση των κατοίκων εκφράστηκε με μία άνοδο 3,73% στα εκλογικά ποσοστά της Χρυσής Αυγής στις εθνικές εκλογές του Σεπτεμβρίου, ποσοστό που αντιστοιχεί σε 1.427 νέες ψήφους³⁵.

³⁵ <http://ekloges.ypes.gr/current/v/public/#!/%22cls%22:%22level%22,%22params%22:%22level%22:%22dhm%22,%22id%22:9261}}>

Σημαντικό ρόλο όμως στη μη φανερή τουλάχιστον ανάπτυξη ρατσιστικών και αντιδραστικών συμπεριφορών από τους κατοίκους του νησιού έπαιξαν οι ευκαιρίες για την οικονομική εκμετάλλευση των μεταναστών που παρουσιάστηκαν. Ευκαιρίες που επιμελώς αφέθηκαν αλλά και προωθήθηκαν από τις αρμόδιες αρχές και υπηρεσίες ως αντιστάθμισα στις αντιδράσεις που μπορεί να προκαλούσε η τόσο μαζική παρουσία μεταναστών σε σημεία του νησιού. Είδαμε δηλαδή να προωθείται ο κανιβαλισμός ως αντίδοτο στον ρατσισμό. Όπως και να το κάνουμε, οι μετανάστες ζωντανόι προς στιγμήν άξιζαν παραπάνω από νεκροί. Μία συνείδηση εκμετάλλευσης καλλιεργήθηκε έτσι, δημιουργώντας την απαραίτητη κοινωνική συναίνεση και αποδοχή στις αντιμεταναστευτικές πολιτικές που αναπτύσσονταν στο νησί.

Από την άλλη, όμως, ένα σημαντικό κίνημα παροχής βοήθειας αλλά και αλληλεγγύης αναπτύχθηκε στρέφοντας προς αυτό τα βλέμματα για την έκταση που φάνηκε να παίρνει. Οι σκληρές εικόνες των ταλαιπωρημένων μεταναστών που έβγαιναν στα παράλια του νησιού, έφτασαν σε κάθε γωνιά της υψηλίου και ενεργοποίησαν αυτομάτως αντανάκλαστικά συμπόνιας και ανθρωπισμού, τα οποία και διοχετεύτηκαν με άμεσο τρόπο προς διάφορα σημεία του νησιού. Άλλοι λοιπόν προσπαθούσαν να βοηθήσουν μέσω των δεκάδων ΜΚΟ και άλλοι ανεξάρτητα και έξω από ΜΚΟ. Επιπλέον, αυτοοργανωμένες ομάδες αλληλεγγύης που δρούσαν ή βρέθηκαν στο νησί αυτή την περίοδο, προσπάθησαν παράλληλα με την παροχή βοήθειας στους-ις μετανάστες-ριες να θέσουν ευρύτερα πολιτικά ζητήματα.

Πέρα από τη συμβολή των ΜΚΟ στην ανάπτυξη της οικονομίας του νησιού, είναι σημαντικό να εξεταστεί η συμβολή τους στη διαχείριση του ζητήματος, αφού αδιαμφισβήτητα ο ρόλος τους στη διατήρηση ισορροπιών δεν ήταν καθόλου αμελητέος. Τη στιγμή που εμφανιζόταν ένα «ανίκανο» κράτος να διαχειριστεί τον όγκο των ζητημάτων που προέκυπταν με τη διαχείριση του πλήθους μεταναστών που κατέφθαναν, οι διάφορες οργανώσεις έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην παροχή άμεσης βοήθειας προς τους μετανάστες. Μέσα από αυτές, διάφορα άτομα βρήκαν τρόπο να εκφράσουν την επιθυμία τους για προσφορά, παραβλέποντας όμως πολλές φορές σημαντικά ζητήματα που προέκυπταν από τη φύση και τη δράση πολλών από τις οργανώσεις αυτές. Ήταν πολλές φορές οι ίδιες οργανώσεις που από τη μία ευαγγελίζονταν την «αλληλεγγύη» προς τους μετανάστες και από την άλλη έρχονταν να συμπληρώσουν και να ενισχύσουν τις αντιμεταναστευτικές πολιτικές του ελληνικού κράτους και της Ε.Ε. Η εμπλοκή τους στις πολιτικές αυτές ήταν τόσο άμεση, που μερικές φορές ήταν αδύνατο να γίνει μία πραγματική διάκριση μεταξύ των κυβερνητικών και των μη-κυβερνητικών οργανώσεων. Παράλληλα, οι ΜΚΟ ενεπλάκησαν άμεσα στην ανάπτυξη των κέντρων κράτησης του νησιού και προσέφεραν την απαραίτητη υλικοτεχνική και επιστημονική υποστήριξη για την εύρυθμη λειτουργία των μηχανισμών διάκρισης και υποτίμησης των μεταναστών. Η συμμετοχή τους μάλιστα στη λειτουργία των μηχανισμών αυτών συνοδευόταν και με τη διασφάλιση της σιωπής τους μπροστά στα επανειλημμένα περιστατικά βίας και ακραίας υποτίμησης που λάμβαναν μέρος στις δομές του νησιού.

Ήταν τόσο σημαντική και αποτελεσματική η συμμετοχή τους, που δεν ήταν λίγοι αυτοί που υποστήριξαν την αντικατάσταση των κρατικών υπηρεσιών από τις οργανώσεις στη διαχείριση των κέντρων κράτησης και υποδοχής³⁶. Κάτι που θα διευκόλυνε την πρόσβαση και τη χρήση της εμπειρίας και των κονδυλίων των οργανώσεων αυτών, την ίδια στιγμή που με την παρουσία τους θα δημιουργούσε σύγχυση ως προς τον ρόλο των κέντρων αυτών. Το «αλληλέγγυο» προσωπείο παρουσιαζόταν με αυτόν τον τρόπο ως το ιδανικό εργαλείο για τη συνέχιση και εντατικοποίηση των αντιμεταναστευτικών πολιτικών.

Είναι πάντως αρκετά δύσκολο να γίνει ταύτιση πολλών εκ των εθελοντών και εργαζόμενων στις οργανώσεις αυτές με τους ίδιους τους σκοπούς και τις πολιτικές των οργανώσεων. Πέρα από αρκετούς αδιάφορους και καριερίστες, που αποτέλεσαν τη μαγιά για τη δράση των οργανώσεων αυτών, αρκετοί-ες ήταν αυτοί που εναντιώθηκαν στις πολιτικές αυτές, ενώ ταυτόχρονα ενίσχυσαν ανταγωνιστικές δομές και δράσεις. Μαζί με αυτό όμως δεν ήταν και λίγες οι περιπτώσεις ανθρώπων που βρέθηκαν να αντικαθιστούν την όποια πολιτική τους δράση με μία επαγγελματική θέση στις οργανώσεις αυτές.

Στον αντίποδα της λογικής της «από πάνω» φιλανθρωπίας και του επαγγελματικού ανθρωπισμού όμως, αναπτύχθηκαν δράσεις και δομές που έρχονταν όχι μόνο να προσφέρουν ανάσες στους μετανάστες που έφθαναν, αλλά να εναντιωθούν με όλους τους τρόπους στους μηχανισμούς υποτίμησης και εκμετάλλευσης. Η προηγούμενη εμπειρία της Λέσβου είχε αποτελέσει τη βάση για την ανάπτυξη μίας ευρύτερης συνείδησης γύρω από τις αντιμεταναστευτικές πολιτικές και τους μηχανισμούς που τις διέπουν. Ταυτόχρονα, είχε δώσει την ευκαιρία για τη δημιουργία δικτύων εντός και εκτός ελληνικών συνόρων, που ήταν έτοιμα να ενισχύσουν ποικιλοτρόπως τις προσπάθειες των τοπικών συλλογικοτήτων και αλληλέγγυων. Άτομα από όλη την Ευρώπη και όχι μόνο, άρχισαν να καταφθάνουν στο νησί, προσπαθώντας να ανιχνεύσουν τα πεδία στα οποία θα μπορούσαν να είναι πιο χρήσιμοι. Δημιουργήθηκε με αυτόν τον τρόπο μία «κρίσιμη μάζα», η οποία πέραν της υλικής βοήθειας που προσέφερε, δημιούργησε μεγάλο πονοκέφαλο στις τοπικές και αστυνομικές αρχές και στην απρόσκοπτη συνέχιση των θανατοπολιτικών που εφαρμόζονται. Παρεμβάσεις σε σημεία του νησιού, συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας, παρακολούθηση των γεγονότων και παροχή αντιπληροφόρησης, σύνδεση του ζητήματος με τα υπόλοιπα πεδία του κοινωνικο-ταξικού ανταγωνισμού, αλλά και ετοιμότητα για σύγκρουση με οποιαδήποτε φιλόδοξη ρατσιστική και μισαλλόδοξη κίνηση προσπαθούσε να εμφανιστεί, αποτέλεσαν μόνο μερικά κομμάτια ενός πολύμορφου μωσαϊκού δράσεων που αναπτύχθηκαν. Παράλληλα, η δημιουργία δομών για την παροχή βοήθειας, αποτέλεσε σημαντική ευκαιρία για την προσέγγιση αλληλέγγυων και μεταναστών και την ανάπτυξη βασικών σχέσεων, κάτι που στο παρελθόν ο transit χαρακτήρας του νησιού δεν επέτρεπε.

³⁶ Βλ. υποσημείωση 10.

Δεν ήταν τυχαίο μάλιστα ότι αυτές οι δομές και οι αλληλέγγυοι-ες βρέθηκαν στο στόχαστρο των αρχών. Δράσεις όπως η μεταφορά των μεταναστών, που δεν γίνονταν εν γνώσει και προς διευκόλυνση των αρχών, παρέμεναν ποινικοποιημένες. Παράλληλα μέσα από ένα καταιγισμό δημοσιευμάτων έγινε προσπάθεια να καλλιεργηθεί η αναγκαιότητα μιας κεντρικής διαχείρισης και ελέγχου όλων των κινήσεων που αποσκοπούσαν στην παροχή βοήθειας προς τους μετανάστες. Στοχευμένα δημοσιεύματα απαιτούσαν την καταγραφή όλων των ομάδων και αλληλέγγυων που δρούσαν στο νησί και τον συντονισμό και έλεγχο τους από τις εκάστοτε αρχές³⁷. Οι απειλές και οι εκκενώσεις δομών (βλ. No Border Kitchen) και οι συλλήψεις αλληλέγγυων που δρούσαν σε αυτές προσπάθησαν να δημιουργήσουν ένα ασφυκτικό κλοιό γύρω τους, εναποθέτοντας την υποστήριξη των μεταναστών αποκλειστικά στις ΜΚΟ, που διασφάλιζαν στις αρχές την απρόσκοπτη και χωρίς ερωτήματα συνέχιση των πολιτικών τους. Η προσπάθεια αυτή εντασσόταν σε μία συνολικότερη προσπάθεια θεσμοποίησης της αλληλεγγύης. Η κυριαρχία κουβαλώντας τη γνώση και την εμπειρία για τις ανταγωνιστικές δυναμικές που μπορούν να αναπτυχθούν μέσα από τέτοια εγχειρήματα δεν μπορούσε παρά να τα καταστείλει.

Η άλλη όψη όμως της σύγχρονης καταστολής είναι η αφομοίωση. Μία διαδικασία που έχει να προσφέρει πολλά παραπάνω στην κυριαρχία, αφού μπορεί ταυτόχρονα να εκμεταλλεύεται τη διάθεση προσφοράς πολλών ανθρώπων, να εγκολπώνει την εμπειρία και τις δομές που έχουν αναπτύξει και ταυτόχρονα να δημιουργεί σύγχυση γύρω από έννοιες και νοήματα. Προνομιακό πεδίο για τη διαδικασία αυτή αποτελεί η μεγαλομανία προσώπων και εγχειρημάτων και φυσικά η έλλειψη πολιτικών κριτηρίων μπροστά στην «κρυσμότητα» της στιγμής. Δεν ήταν λίγες οι φορές που τα εγχειρήματα, ενώ αναπτύχθηκαν με αδιαμεσολάβητα, αντιθεσμικά χαρακτηριστικά, βρέθηκαν να αναπαράγουν κομμάτια των κυρίαρχων πρακτικών και πολιτικών. Η επιθυμία να ανταποκρίνονται σε όλα τα γεγονότα με τα οποία βρίσκονταν αντιμέτωπα, οδήγησε επανειλημμένα εγχειρήματα στην περιστολή ανταγωνιστικών χαρακτηριστικών τους και τη σύναψη συνεργασιών με φορείς και πρόσωπα που διαμορφώνουν και εφαρμόζουν τις αντιμεταναστευτικές πολιτικές. Αυτό αποτελεί και ένα βασικό σημείο συζήτησης ως προς τη μορφή και το μέγεθος που μπορούν να αναπτύξουν οι ανταγωνιστικές δομές, ειδικά όταν βρίσκονται μπροστά σε γεγονότα που σαφώς τις ξεπερνάνε.

³⁷ Κάτι που βρήκε μάλιστα για πρώτη φορά εφαρμογή μέσα από την ΚΥΑ Π4-28/01/2016 που απαιτούσε την πλήρη καταγραφή και ταυτοποίηση των ΜΚΟ αλλά και των ανεξάρτητων οργανώσεων τους και των μελών τους που δρούσαν στο νησί.

Συμπεράσματα

Η Λέσβος αποτελούσε -και όπως όλα δείχνουν θα συνεχίσει να αποτελεί- ένα από τα βασικότερα σημεία εισόδου για τις μεταναστευτικές μετακινήσεις προς την Ευρώπη, η ένταση των οποίων διαμορφώνεται μέσα από τις παγκόσμιες γεωπολιτικές και οικονομικές συνθήκες. Μεταξύ άλλων, οι μεταναστευτικοί πληθυσμοί αποτελούν ένα βασικό διαπραγματευτικό εργαλείο για τις σχέσεις Ελλάδας-Ευρώπης, Ελλάδας/Ευρώπης-Τουρκίας, Λέσβου-Ελλάδας, με αποτέλεσμα να δημιουργείται ένα φαινόμενο «περιστρεφόμενης πόρτας» ανάλογα με τον συσχετισμό δυνάμεων και τις πολιτικές συμφωνίες μεταξύ των αντικρουόμενων πλευρών. Η «κατάσταση έκτακτης ανάγκης» που έχει δημιουργηθεί αποτελεί μορφή διακυβέρνησης όχι μόνο για τους μετανάστες-ριες, αλλά για όλο τον τοπικό πληθυσμό.

Την ίδια στιγμή που το ελληνικό κράτος αποποιείται των δικών του ευθυνών, δείχνοντας πότε προς Δύση και πότε προς Ανατολή για τους υπαίτιους των κρίσεων αυτών, εκμεταλλεύεται την κατάσταση προσπαθώντας να εκμαιεύσει την απαραίτητη εθνική συνοχή και συναίνεση για τη συνέχιση και εντατικοποίηση των πολιτικών υποτίμησης των «από κάτω» της κοινωνίας. Οι εχθροί αυτοί τη φορά εμφανίζονται να είναι πότε η Ευρώπη, που ενώ φέρει ευθύνες για πολλές από τις κρίσεις σε Μέση Ανατολή και Αφρική, δεν δείχνει την απαιτούμενη «αλληλεγγύη» στην επίλυση του «προβλήματος» και πότε η Τουρκία, που ως παραδοσιακός εχθρός παίζει τα δικά της γεωπολιτικά παιχνίδια μαζί με τους διακινητές, οι οποίοι ως δια μαγείας κόβουν και ράβουν ανάλογα με τα συμφέροντά τους.

Έτσι και στη Λέσβο, με αφορμή την υποδοχή μεγάλου αριθμού μεταναστών, έγινε προσπάθεια καλλιέργειας ενός κλίματος ρατσισμού, εκμετάλλευσης και αδιαφορίας, με προεκτάσεις σε όλες τις πτυχές της καθημερινής ζωής.

Είναι πολύ δύσκολο να εκτιμηθεί με σαφήνεια τι θα ακολουθήσει το επόμενο διάστημα. Η ανάπτυξη της ΝΑΤΟϊκής δύναμης και η εφαρμογή της συμφωνίας Ευρώπης-Τουρκίας της 20ης Μαρτίου δημιουργεί νέα δεδομένα, τα οποία είναι άγνωστο πώς θα επηρεάσουν την κατάσταση. Η αστάθεια που επικρατεί αυτή τη στιγμή στην Τουρκία αποτελεί ακόμα έναν αστάθμητο παράγοντα που θα επηρεάσει τα μεγέθη αλλά και τη σύνθεση των μελλοντικών μεταναστευτικών ροών.

Ανησυχία επίσης προκαλεί η διαφαινόμενη αλλαγή της σύνθεσης των μελλοντικών μεταναστευτικών ροών αλλά και οι συνθήκες εγκλωβισμού στα νησιά που επιφέρουν οι νέες συμφωνίες. Κατά το 2015 οι μεταναστευτικοί πληθυσμοί απαρτίζονταν, κατά κύριο λόγο από την περιοχή της Συρίας. Η οικονομική δυνατότητα που συνέχιζαν πολλοί να διατηρούν, αποτέλεσε βασικό σημείο ανάσχεσης έντονων ρατσιστικών αντιδράσεων στο νησί της Λέσβου, κάτι που γινόταν και άμεσα αντιληπτό από τη διαφορά στην αντιμετώπιση που τύχχαναν σε σχέση με κόσμο άλλων εθνικοτήτων που έφθναν και προέρχονταν από χαμηλότερα στρώματα. Για τη συνέχεια, η

σύνθεση αναμένεται να διαφοροποιηθεί σε σχέση με το παρελθόν, με τους αφιχθέντες να προέρχονται κατά πλειοψηφία από τα χαμηλότερα στρώματα των χωρών καταγωγής τους, ενώ ο εγκλωβισμός τους στα νησιά χωρίς τη δυνατότητα αναζήτησης νόμιμων μέσων βιοπορισμού έχει ήδη αρχίσει να δημιουργεί ανησυχητικά σημάδια. Αυτή η μεταβολή, ενδεχομένως να κινητοποιήσει σοβαρές ρατσιστικές αντιδράσεις, που το προηγούμενο διάστημα είχαν μείνει στο περιθώριο.

Το φαινόμενο των έντονων ρατσιστικών αντιδράσεων που προβάλλονται κατά περιόδους από τα ΜΜΕ σε περιοχές όπως η Κως, η Χίος, τα Γιαννιτσά, τα Διαβατά, υπό τον μανδύα των «αναμενόμενων αντιδράσεων κατοίκων», μπορεί επίσης να προκαλέσει ένα «ντόμινο», συμπαρασύροντας περιοχές που δεν είχαν αναπτύξει τέτοιες αντιδράσεις στο παρελθόν.

Μπορεί η Λέσβος να συνεχίσει να αποτελεί ένα σημείο εφαρμογής και πειραματισμού πάνω στις αντιμεταναστευτικές πολιτικές, αλλά ταυτόχρονα θα αποτελεί και ένα σημείο συλλογικών απαντήσεων. Οι σχέσεις, οι δομές και τα δίκτυα που έχουν αναπτυχθεί θα εξακολουθήσουν να βρίσκονται σε όλα τα πεδία που τα φαινόμενα του ρατσισμού, της υποτίμησης και της εκμετάλλευσης θα προσπαθούν να βρουν χώρο, δίνοντας τους αγώνες και τις απαντήσεις που αντιστοιχούν. Γνωρίζοντας πως η σύνδεση του αγώνα ενάντια στις αντιμεταναστευτικές πολιτικές της Ελλάδας/Ευρώπης-Φρούριο με τους υπόλοιπους καθημερινούς αγώνες του κοινωνικο-ταξικού πολέμου αποτελεί μονόδρομο για τη διεύρυνση και επιτυχή κατάληξή τους.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

I. ΠΕΡΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ...

«η πολιτική ανοικτών συνόρων δημιουργεί αδιέξοδα (...) πρέπει να αντιμετωπίσουμε ένα υπαρκτό πρόβλημα, αυτό της εκρηκτικής αύξησης των προσφυγικών ροών, οργανωμένα, με σχέδιο και ανθρωπιά. Διαχωρίζοντας τους πρόσφυγες από τους παράνομους μετανάστες, αξιοποιώντας τους πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, φυλάσσοντας αποτελεσματικά τα σύνορα της χώρας».

Β.Μεϊμαράκης 17/09/2015
Συνέντευξη στο ΑΜΠΕ

«Χαίρομαι που άκουσα, έστω και μετά από 7 μήνες, για πρώτη φορά ότι ο πρόεδρος της ΝΔ διαχώρισε τους πρόσφυγες από τους μετανάστες. Τους πήρε 7 μήνες να καταλάβουν ότι έχουμε προσφυγικές ροές και δεν μιλάμε τους όρους του μεταναστευτικού που μιλούσαμε την προηγούμενη περίοδο»

Α.Τσίπρας 13/09//2015
Συνέντευξη στο δελτίο ειδήσεων της ΕΡΤ

Οι εικόνες των χιλιάδων ανθρώπων που κατέφθαναν φέτος το καλοκαίρι στη προσπάθεια να βρουν μία καλύτερη ζωή αποτυπώθηκαν όσο ποτέ άλλοτε στο μυαλό όλων. Εικόνες που έφεραν πόνο, ανησυχία, αμφιβολία... Χιλιάδες κόσμου ταρακουνήθηκε και προσπάθησε να ανταποκριθεί με όποιο τρόπο πίστευε ότι του αντιστοιχούσε σε όσα συνέβαιναν. Δεκάδες κινήσεις αλληλεγγύης και αλληλοβοήθειας εκδηλώθηκαν σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της ελληνικής επικράτειας (και όχι μόνο) προσφέροντας ένα τεράστιο γόνιμο πεδίο για να τεθεί το πλήθος των ζητημάτων που διατρέχουν το μεταναστευτικό. Ζητημάτων που το διαπερνάνε και το ορίζουν. Των ίδιων ζητημάτων που διαπερνάνε και ορίζουν την «τάξη των από κάτω».

Ένα θέμα που αναδείχτηκε σε αυτή τη συνθήκη είναι η υιοθέτηση από ένα μεγάλο κομμάτι του ανταγωνιστικού κινήματος του λόγου και των όρων της κυριαρχίας. Όροι που δεν λειτουργούν απλώς απεικονιστικά αλλά φέρουν σοβαρά ζητήματα δημιουργίας διαχωριστικών ταυτοτήτων. Βασικό εργαλείο δημιουργίας διαχωρισμών ανάμεσα σε κοινωνικές ομάδες και αποκλεισμού κάποιων εξ αυτών είναι η ένταξη σε «προνομιακά» πεδία μίας μικρής μερίδας. Ο αποκλεισμός μερικών δηλαδή μέσω της ένταξης άλλων. Παρακολουθούμε λοιπόν εδώ και πολύ καιρό ένα μεγάλο μέρος κινήσεων αλληλεγγύης να εκδηλώνεται με τιτλοφορία «προς/στους», και διάφορα άλλα συζευκτικά, «πρόσφυγες». Έτσι, μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα, μεγάλο κομμάτι ενός πολιτικού χώρου με παρακαταθήκη στους αγώνες αλληλεγγύης με τους μετανάστες, βρίσκεται μετατοπισμένο και εστιασμένο σε μία μερίδα εξ αυτών.

Το διαχωριστικό αυτό εργαλείο έχει χρησιμοποιηθεί ποικιλοτρόπως και στο παρελθόν. Κατά τη διάρκεια των πρώτων μεταναστευτικών ρευμάτων του 1990 κάποιοι μιλούσαν για τους ομόθρησκους βαλκάνιους μετανάστες που ήταν καλοδεχούμενοι έναντι των αλλόθρησκων που δεν χωρούσαν, ή αργότερα για «νόμιμους» και «παράτυπους» μετανάστες. Στο τώρα όμως έρχεται να εδραιωθεί ένας άλλος εξίσου επικίνδυνος διαχωρισμός. Η διάκριση έρχεται πια ανάμεσα στους «πρόσφυγες» που καταφθάνουν έναντι των μεταναστών των οποίων η είσοδος δεν θα έπρεπε να επιτρέπεται. Ο όρος «πρόσφυγες» αναγνωρίστηκε νομικά μέσα από τη συνθήκη της Γενεύης του 1951 και επέβαλε υποχρεώσεις στα κράτη μέλη του ΟΗΕ για την εξασφάλιση της ασφάλειας των ζών όσων αναγνωρίζονταν υπό το καθεστώς αυτό. Οι υποχρεώσεις αυτές έχουν μεταφραστεί σε σειρά εθνικών νόμων των κρατών αυτών που ελέγχονται για την τήρησή τους. Όμως η αναγνώριση αυτού του καθεστώτος προστασίας δεν αφορά όλους τους μετανάστες που βρίσκονται αυτή τη στιγμή στην προσπάθεια να εισέλθουν σε χώρες της ευρώπης. Αφενός κάποιοι και κάποιες δεν πληρούν τα κριτήρια επιλογής, και αφετέρου η αναγνώριση διέπεται κατά βάση από τις οικονομικο-στρατηγικές πολιτικές επιλογές της χώρας που δέχεται την αίτηση ασύλου. Πολιτικές που πέρα από την εξυπηρέτηση σοβαρότατων γεωπολιτικών ανταγωνισμών διέπονται και από ένα πλήθος ρατσιστικών και μισαλλόδοξων κοινωνικών προκαταλήψεων. Η διάκριση αυτή φυσικά δεν αποτελεί απλώς ελληνικό φαινόμενο αλλά αναπαράγεται σε όλη την ευρωπαϊκή ήπειρο. Είδαμε χαρακτηριστικά την γερμανία να ανακοινώνει το άνοιγμα των συνόρων της για τη «φιλοξενία» σύρων προσφύγων ανακοινώνοντας ταυτόχρονα την αυστηριοποίηση των ευρωπαϊκών διαδικασιών απέναντι σε όλους τους υπόλοιπους μετανάστες. Διαδικασίες που πέρα από την εντατικοποίηση των πολεμικών επιχειρήσεων αποτροπής εισόδου στα συνοριακά περάσματα θα περιλαμβάνουν τον άμεσο επαναπατρισμό όσων δεν δικαιούνται άσυλο και για όσους αυτό δεν είναι εφικτό ένα νέο καθεστώς συνεχιζόμενης κράτησης στα σύγχρονα στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Στην Ελλάδα επανειλημμένα και τα δύο κυρίαρχα κόμματα αλλά και σχεδόν το πλήθος των θεσμών στέκονται πάνω στη διάκριση αυτή αναπαράγοντας

τους διαχωρισμούς αυτούς. Οι διαχωρισμοί όμως αυτοί δεν μπορούν να αναπαράγονται από το ίδιο το ανταγωνιστικό κίνημα. Διάφορα κομμάτια προσπάθησαν να εκμεταλλευτούν τη συναισθηματική φόρτιση της εικόνας του πρόσφυγα πολέμου, για να αντλήσουν μία πρόσκαιρη κοινωνική συμπάθεια. Κάποιοι άλλοι πατώντας πάνω σε αυτές τις εικόνες προσπάθησαν αναδεικνύοντας τον πρόσφυγα ως το υποκείμενο αλληλεγγύης να αναδείξουν το καταστροφικό πρόσωπο ενός παγκόσμιου συστήματος εκμετάλλευση. Άλλοι τέλος απλώς βρέθηκαν εγκλωβισμένοι μέσα στο διάλογο που έθετε η ίδια η κυριαρχία αδυνατώντας να ξεπεράσουν τους όρους με τους οποίους αυτός τιθόταν. Η αναπαραγωγή όμως και η αδιάκριτη χρήση των διακριτών αυτών όρων ήρθε να ενισχύσει την κατοχύρωση στο κοινωνικό συνειδητό μίας διάκρισης που στρέφεται απέναντι σε ένα από τα πιο υποτιμημένα κοινωνικά κομμάτια. Σε μεγάλη μερίδα ανθρώπων που έφταναν αλλά και άλλων που βρίσκονταν χρόνια εδώ εισάγεται έτσι εκ του παραθύρου η αμφισβήτηση του δικαιώματος στη διαμονής τους.

Η έκφραση της αλληλεγγύης δεν μπορεί να εκφράζεται μόνο σε μερίδα από τους ανθρώπους που φτάνουν. Δεν μπορεί να αφορά μόνο ούτε τους «αναγνωρισμένους» ως πρόσφυγες αλλά και ούτε όσους βλέπουν την Ελλάδα ως σημείο διέλευσης. Η αλληλεγγύη δεν μπορεί να γνωρίζει τέτοιες ταυτότητες.

Στεκόμαστε δίπλα σε όποιον-α έχει ανάγκη και αγωνιζόμαστε μαζί για να δώσουμε ένα τέλος στον κόσμο της εκμετάλλευσης, του ρατσισμού και της ιδιώτευσης.

ΚΟΙΝΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΝΤΟΠΙΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΥΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΖΩΩΝ ΜΑΣ

**ΓΙΑ ΕΝΑΝ ΚΟΣΜΟ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ,
ΙΣΟΤΗΤΑΣ, ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ...**

MUSAFERAT
ΟΜΑΔΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ

Σεπτέμβριος 2015

2. ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ

Ο παρακάτω πίνακας αποτελεί ένα σύνολο από συμβάσεις, αποφάσεις έγκρισης δαπανών, δημοτικές αποφάσεις κ.λπ. που αντλήθηκαν από τον ιστότοπο της Διαύγειας (<https://diavgeia.gov.gr/>). Αποτελεί μόνο μία μικρή ψηφίδα από την τεράστια βιομηχανία που έχει στηθεί γύρω από τις αντιμεταναστευτικές πολιτικές, καθώς πολλά είναι τα συμβόλαια που δεν εντοπίστηκαν ή και δεν εμφανίζονται στον παραπάνω ιστότοπο. Σκοπός του, να αναδείξει το εύρος των εμπλεκόμενων γύρω από τη βιομηχανία αυτή, με συμβάσεις από 200€ μέχρι και εκατομμυρίων ευρώ. Μία εμπλοκή που οδηγεί στην άντληση της απαιτούμενης αποδοχής και συναίνεσης γύρω από τις θανατοπολιτικές που εφαρμόζονται στις διπλανές μας πόρτες.

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΕΡΓΟ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΠΟΣΟ (ΜΕ Φ.Π.Α.)
30/5/2013	Μεταφορά 3 αλλοδαπών κρατούμενων προς επανεισοδή	Suprise Lines ΕΠΕ	4.900,00 €
22/7/2013	Νομική υποστήριξη για την δημιουργία των ΚΕΠΥ στην Αττική και Μυτιλήνη	Χατζηκωσταντίνου Ευστράτιος	15.000,00 €
24/7/2013	Μεταφορά, επίσκεψη, τοποθέτηση 10 οικίσκων	Κ.Παναγόπουλος ΑΒΒΕΤΕ	72.570,00 €
26/7/2013	Αρχιτεκτονική υποβοήθηση για τη δημιουργία του Προαναχωρησιακού Κέντρου Μόριας Λέσβου	Φοροουλη Αικατερίνη	23.370,00 €
26/7/2013	Η/Μ υποβοήθηση για την δημιουργία του Προαναχωρησιακού Κέντρου Μόριας Λέσβου	Τηλιγάδα Ολυμπία-Άννα	23.985,00 €
26/7/2013	Προμήθεια γραφειακού εξοπλισμού	Κρητικού Θεοδώρα	5.499,56 €
27/7/2013	Προμήθεια ηλεκτρομηχανικού εξοπλισμού	Μαλακός Εμμανουήλ	21.982,00 €
30/7/2013	Η/Μ υποβοήθηση για την δημιουργία του ΚΕΠΥ	Κουτρούλη Λήδα	22.140,00 €
6/8/2013	Τοποθέτηση σκοπιών κέντρου	Κ.Παναγόπουλος ΑΒΒΕΤΕ	24.000,00 €
12/8/2013	Προμήθεια γραφειακού εξοπλισμού	Δ. Σκοπελίτης & ΣΙΑ Ο.Ε	15.200,64 €
12/8/2013	Προμήθεια μεταλλικών κρεβατιών & στρωμάτων	Δ. Σκοπελίτης & ΣΙΑ Ο.Ε	27.234,48 €
12/8/2013	Προμήθεια μετάλλων, σκυροδέματος και αδρανών υλικών	Σιδηρομπετόν ΕΠΕ	36.570,68 €
12/8/2013	Προμήθεια υδραυλικού εξοπλισμού	Σιδηρομπετόν ΕΠΕ	21.216,40 €

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΕΡΓΟ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΠΟΣΟ (ΜΕ Φ.Π.Α.)
13/8/2013	Προμήθεια κλινοσκεπασμάτων και λευκών ειδών	KARTEX Ν.Κάραλλης & ΣΙΑ Ε.Ε	20.167,12 €
20/8/2013	Προμήθεια ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	Σ.Π.Καϊκάρος-Γαβρ.Καϊκάρος ΑΒΕΕ	11.036,58 €
23/9/2013	Διαμορφωση χώρου	Κούρος, Κορινθός	20.850,80 €
12/10/2013	Τέλη σύνδεσης υδροδότησης ΚΕΠΥ	ΔΕΥΑΛ	243,60 €
14/10/2013	Παροχή υπηρεσιών καθαριότητας του ΚΕΠΥ Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2013	Ν.Μονιουδης & ΥΙΟΙ ΑΕ	11.176,84 €
16/10/2013	Επισκευή Κεντρικής Εισόδου	Κορινθός Νικ. Κουρού	400,00 €
17/10/2013	Προμήθεια ειδών καθαριότητας	Μπλάνης Στρατής	1.000,00 €
21/10/2013	Προμήθεια επίπλων εξωτερικού χώρου	Δ. Σκοπελίτης & ΣΙΑ Ο.Ε	1.569,71 €
24/10/2013	Σύνδεσης ηλεκτροδότησης του Κέντρου Ταυτοποίησης Αλλοδαπών Λέσβου	Παπαγιαννάκης Νικόλαος	450,00 €
24/10/2013	Απόφραξη Σωληνώσεων Αποχέτευσης	Κίτσου Στέλλα	422,24 €
25/10/2013	Προμήθεια κλινοσκεπασμάτων και λευκών ειδών	ELECTRONET Γεώργιος Προδρόμου Α.Ε	21.990,00 €
29/10/2013	Προμήθεια υλικών δομημένης καλωδίωσης	Μαλός Εμμανουήλ	3.058,87 €
5/11/2013	Προμήθεια ηλεκτρομηχανικού εξοπλισμού	MICROTECH Γεώργιος Πολυτάβου	24.366,98 €
12/11/2013	Δημιουργία κτηριακού συγκροτήματος Προαναχωρησιακού Κέντρου Κράτησης	ΠΡΟΕΤ Α.Ε.	5.359.789,17 €
14/11/2013	Δημιουργία κτηριακού συγκροτήματος ΚΕΠΥ	ΚΟΡΥΜΒΟΣ Α.Ε	3.001.464,68 €
29/11/2013	Απόφραξη σωληνώσεων αποχέτευσης	Κίτσου Στέλλα	422,24 €
2/12/2013	Αμοιβή συνεργείου για τον καθαρισμό του κέντρου για το μήνα Οκτώβριος 2013	Ν.Μονιουδης & ΥΙΟΙ ΑΕ	2.794,21 €
2/12/2013	Αμοιβή συνεργείου για τον καθαρισμό του κέντρου για το μήνα Νοέμβριος 2013	Ν.Μονιουδης & ΥΙΟΙ ΑΕ	2.794,21 €
4/12/2013	Προμήθεια υδραυλικών ειδών	Σ.Πασαλίσης & ΣΙΑ ΟΕ	799,99 €
12/12/2013	Προμήθεια ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	Πρωτογενέλη Σταυρούλα	499,99 €
14/12/2013	Μεταφορά 8 αλλοδαπών κρατούμενων προς επανεισοχή	Sunrise Lines ΕΠΕ	5.100,00 €
14/12/2013	Υδραυλικές εργασίες	Ποδαράς Ευάγγελος	400,00 €
31/12/2013	Σίτιση για το μήνα Δεκέμβριο		12.327,00 €
31/12/2013	Σίτιση για το μήνα Δεκέμβριο στο ΑΔ Λεσβου (περιπτώσεων περί αλλοδαπών και ασύλου)		2.289,30 €

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΕΡΓΟ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΠΟΣΟ (ΜΕ Φ.Π.Α.)
2/1/2014	Αμοιβή συνεργείου για τον καθαρισμό του κέντρου για το μήνα Δεκέμβριος 2013	N.Μονιούδης & ΥΙΟΙ ΑΕ	2.794,21 €
22/1/2014	Αποφραδής σωληνώσεων αποχέτευσης του Κέντρου Ταυτοποίησης Αλλοδαπών Λέσβου	Κίτσου Στέλλα	422,24 €
24/2/2014	Καθαρισμός κλινοσκεπασμάτων	Κουτζιάς Μιχαήλ "ΝΑΥΣΙΚΑ"	1.196,04 €
24/2/2014	Σύμβαση για την εκκένωση των δεξαμενών λυμάτων για 5 μήνες	Κίτσου Στέλλα	13.590,00 €
24/2/2014	Σύμβαση για την εκκένωση των δεξαμενών λυμάτων για 6 μήνες	Καλαλές Αλέξανδρος	24.990,00 €
7/3/2014	Σίτιση για το μήνα Φεβρουάριο		15.837,26 €
7/4/2014	Σίτιση για το μήνα Μάρτιο		20.456,95 €
28/5/2014	LSC – Νομική Στήριξη σε Κέντρα ταυτοποίησης και Πρώτης Υποδοχής (ΚΕΠΥ) σε Λέσβο, Σάμο και Χίο	Μετάρραση	130.000,00 €
31/6/2014	Προμήθεια ανταλλακτικών κλιματιστικών μονάδων	Σ.Πασχαλίδης & ΣΙΑ ΟΕ	2.200,00 €
31/6/2014	Προμήθεια ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	Πρωτογυρέλλη Σταυρούλα	1.499,76 €
6/6/2014	Σίτιση για το μήνα Μάιο		23.157,15 €
7/6/2014	Αμοιβή Συνεργείου καθαρισμού	N.Μονιούδης & Υιοί Α.Ε.	5.495,27 €
7/6/2014	Προμήθεια ειδών γραφικής ύλης & γραφικών ειδών	Λημναίος Γεώργιος	19.460,16 €
9/6/2014	Προμήθεια υδραυλικών ειδών	Σ.Πασχαλίδης & ΣΙΑ ΟΕ	799,99 €
27/6/2014	Επισκευή – συντήρηση υπηρεσιακών οχημάτων	Καρατζάς Ι. & Υιοί Ο.Ε.	14.897,55 €
27/6/2014	Επισκευή – συντήρηση υπηρεσιακών οχημάτων	Ψώμιος Αργύριος	3.960,82 €
6/7/2014	Σίτιση για το μήνα Ιούνιο		29.666,98 €
31/7/2014	Απολύμανση του Κέντρου	Απολυμαντική Λέσβου	400,00 €
5/8/2014	Σίτιση για το μήνα Ιούλιο		26.990,26 €
3/9/2014	Τέλη σύνδεσης διασύνδεσης στο δίκτυο ρεύματος της ΔΕΔΔΗΕ	ΔΕΔΔΗΕ	51.334,81 €
5/9/2014	Σίτιση για το μήνα Αύγουστο		39.411,18 €
8/9/2014	Συμμετοχή στην ηλεκτροδότηση του κέντρου	ΔΕΔΔΗΕ	31.161,01 €
31/10/2014	Προμήθεια στρωμάτων	Δ. Σκοπελίτης & ΣΙΑ Ο.Ε	3.978,80 €
5/11/2014	Σίτιση για το μήνα Οκτώβριο		59.369,18 €
24/11/2014	Προμήθειας καλωδίων δικτύου του Περιφερειακού Γραφείου Ασύλου Λέσβου	Τζιρώνης Κωσταντίνος	295,20 €

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΕΡΓΟ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΠΟΣΟ (ΜΕ Φ.Π.Α.)
26/11/2014	Καθαρισμός κλινοσκεπασμάτων	Π.Μυλωνάς & ΣΙΑ Ο.Ε.	1.499,88 €
3/12/2014	Σίτιση για το μήνα Νοέμβριο		47.717,23 €
5/12/2014	Προμήθεια πετρελαίου κίνησης για τα ΗΖ ηλεκτροπαραγωγά ζεύγη	Αιβολιώτης	1.986,26 €
19/12/2014	Παροχή υπηρεσιών καθαριότητας των αστυνομικών εγκαταστάσεων Λέσβου συμπεριλαμβανομένου του ΚΕ.Π.Υ	Νικ. Μονιούδη Υιοί Ο.Ε	70.670,00 €
24/12/2014	Προμήθεια υδραυλικών ειδών	Σ.Πασαλιάνης & ΣΙΑ ΟΕ	1.000,00 €
31/12/2014	Σίτιση για το μήνα Δεκέμβριο		44.911,37 €
6/2/2015	Σίτιση για το μήνα Ιανουάριο		47.370,90 €
25/2/2015	Σύμβαση για την εκκένωση των δεξαμενών λυμάτων για 5 μήνες	Κίτσου Στέλλα	24.990,00 €
28/2/2015	Σύμβαση για την εκκένωση των δεξαμενών λυμάτων για 5 μήνες	Καλαές Αλέξανδρος	24.990,00 €
16/3/2015	Υπηρεσίες σύνδεσης τηλεφωνικών γραμμών και διαδικτύου	Μαλακός Εμμανουήλ	120,00 €
27/5/2015	Κατασκευή καταθλιπτικού αγωγού αποχέτευσης και παροχής υδροδότησης	ΔΕΥΑΛ	36.153,64 €
14/7/2015	Μεταφορά των υλικών & εξοπλισμού	ΕΦΑΜ Α.Ε	2.550,00 €
31/7/2015	Υπηρεσίες σίτισης στο ΚΕΠΥ Λέσβου	Τζανέττος Εμμανουήλ & ΣΙΑ Ο.Ε.	258.960,51 €
3/9/2015	Σύμβαση για την προμήθεια και τοποθέτηση πινακιδών στο ΚΕΠΥ Λέσβου	Δουκα Σοφία, Τιμόθεος	3.180,00 €
16/9/2015	Παροχή υπηρεσιών μεταφοράς εξοπλισμού της Κινητής Μονάδας Β στο ΚΕΠΥ Λέσβου		
14/10/2015	Προμήθεια κλειδαριών και χειρολαβών για το ΚΕ.Π.Υ. Λέσβου	Αθηνέλλης Αλέξανδρος	406,00 €
3/11/2015	Προμήθεια ειδών υγιεινής για το ΚΕΠΥ ΛΕΣΒΟΥ	Μεταλλικές Κατασκευές Ροδότης Α.Ε	676,50 €
3/12/2015	Προμήθεια εμφιαλωμένων νερών, χυμών και κρουασάν		4.449,00 €
4/12/2015	Προμήθεια ιστρικών αναλωσίμων	Λεγεον Food IKE	4.392,84 €
8/12/2015	Μεταφορά εξοπλισμού μέσω προγράμματος AMIF	Δ. Σιδηροπούλου & ΣΙΑ Ο.Ε.	18.554,52 €
8/12/2015	Προμήθεια γραφικής υλης-τόνερ & drums	Ζύρκος Θεοδοσίου Πασχάλης	600,00 €
8/12/2015	Προμήθεια γραφικής υλης-τόνερ & drums	Smart Office Supplies Ε.Π.Ε	2.322,19 €
10/1/2016	Υπηρεσίες συντήρησης-καθαρισμού ανελκυστήρου λυμάτων	Α. & Μ. Γαλιάνη Ο.Ε.	6.726,50 €
19/1/2016	Σύμβαση επέκτασης Hot Spot Μόριας	Καλαές Αλέξανδρος	2.630,88 €
21/1/2016	Προμήθεια συσκευών λήψης δακτυλικών αποτυπωμάτων	ΑΚΩΝ Τεχνική ΑΕ	461.477,38 €
27/1/2016	Παροχή υπηρεσιών Ηλεκτρομηχανολογικής υποβοήθησης	Cosmos Business Systems Α.Ε.Β.Ε., Μαμδακίης Χαράλαμπος	55.297,20 € 18.450,00 €

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	ΕΡΓΟ	ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΣ	ΠΟΣΟ (ΜΕ Φ.Π.Α.)
1/2/2016	Παροχή υπηρεσιών καθαριότητας για διάστημα τριών μηνών	Νικ. Μονιούδη Υγaf Ο.Ε	13.804,20 €
9/3/2016	Απόφαση έγκρισης της συμπληρωματικής σύμβασης και παράτασης χρόνου περάτωσης	ΑΚΩΝ Τεχνική ΑΕ	229.000,00 €
10/3/2016	Υπηρεσίες σιπσης για την περίοδο 12/03-20/03 2016	Κ. Σαξιώνη – Χ Σαξιώνη Ο.Ε	63.000,00 €
10/3/2016	Υπηρεσίες σιπσης για την περίοδο 12/03-20/03 2016	Τζανέττος Ερμανουήλ & ΣΙΑ Ο.Ε.	63.000,00 €
24/3/2016	Υπηρεσίες σιπσης για την περίοδο 21/03-31/03 2016	Τζανέττος Ερμανουήλ & ΣΙΑ Ο.Ε.	80.000,00 €
31/3/2016	Υπηρεσίες σιπσης για το μήνα Απρίλιο	Τζανέττος Ερμανουήλ & ΣΙΑ Ο.Ε.	422.640,00 €
4/4/2016	Παροχή πλυντικών υπηρεσιών	Π.Μυλωνάς & ΣΙΑ Ο.Ε.	5.220,00 €
26/4/2016	Παροχή υπηρεσιών καθαριότητας για διάστημα τριών μηνών	Νικ. Μονιούδη Υγaf Ο.Ε	61.658,64 €
26/4/2016	Υπηρεσίες απολύμανσης, ομφροσιπώθησης & μυοκτονίας	Ξαγόρας Γεώργιος & ΣΙΑ ΟΕ	6.642,00 €
27/4/2016	Υπηρεσίες σιπσης για το Μήνα Μάιο	Τζανέττος Ερμανουήλ & ΣΙΑ Ο.Ε.	422.492,40 €
9/5/2016	Προμήθειες για την κατασκευή αποχετευτικού αγωγού	Γλεξέλλης Ι. Αντώνιος	5.848,53 €
16/5/2016	Υπηρεσίες σιπσης ΚΕΠΥ 15 Μαΐου με 15 Ιουνίου	Τζανέττος Ερμανουήλ & ΣΙΑ Ο.Ε.	176.100,00 €
3/6/2016	Απόφαση έγκριση 2ου ΑΠΕ και παράτασης χρόνου περάτωσης της συμπληρωματικής σύμβασης έργου	ΑΚΩΝ Τεχνική ΑΕ	690.477,57 €
Σύνολο:			12.720.434,65 €

Ειδομένη, Μάιος 2016

ηλεκτρομαγνητικό σήμα

MUSAFERAT
ΟΜΑΔΑ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ

Πρωτοβουλία για την ολική άρνηση στράτευσης